

GEORGIAN INTERNATIONAL UNIVERSITY
საქართველოს საერთაშორისო უნივერსიტეტი

საქართველოს საერთაშორისო უნივერსიტეტი ჯიუს

ინტერდისციპლინური სამეცნიერო ჟურნალი

0.1 # 1 (2023)

GEORGIAN INTERNATIONAL UNIVERSITY GIU

THE INTERDISCIPLINARY SCIENCE JOURNAL

VOL. 1 # 1 (2023)

ISSN 2960-9569 (online)
ISSN 2960-9577 (print)

ISSN 2960-9569 (online)

ISSN 2960-9577 (print)

საქართველოს საერთაშორისო უნივერსიტეტ ჯიუს
ინტერდისციპლინური სამეცნიერო ჟურნალი

ტ.1 # 1 (2023)

გამომცემლობა „უნივერსალი“
თბილისი 2023

სარედაქციო საბჭო

მთავარი რედაქტორი – გიორგი მათიაშვილი, რექტორი, პროფესორი

მთავარი რედაქტორის მოადგილე - ელისო ელისაშვილი, სინოლოგი, კანცლერი

პასუხისმგებელი რედაქტორი – ზოია ადამია, პროფესორი, კვლევების ხელშეწყობის ცენტრის ხელმძღვანელი

საბჭოს წევრები:

ნინო ბოჭორიშვილი, პროფესორი (საქართველო);

ჩერეკ ბუსტრა, გთუნის საპატიო დოქტორი (ნიდერლანდები);

მარიამ დარბაიძე, პროფესორი (საქართველო);

თათული დოლიძე, პროფესორი (საქართველო);

მარინა ვეკუა, პროფესორი (საქართველო);

ამირან თავართქილაძე, პროფესორი (საქართველო);

სოფო თევდორაძე, პროფესორი (საქართველო);

სერგეი იაკუბოვსკი, პროფესორი (უკრაინა);

ნინა კეკელიძე, პროფესორი (საქართველო);

გივი ლობჯანიძე, პროფესორი (საქართველო);

ზურაბ მუშკუდიანი, პროფესორი (საქართველო);

ამიდ ნიზჰადი, პროფესორი (აშშ);

რაინჰარდ პაულინგი, პროფესორი (გერმანია);

ჟილ რუე, პროფესორი (საფრანგეთი);

შენგელი ფიცხელაური, პროფესორი (საქართველო);

ედიშერ ფუტკარაძე, პროფესორი (საქართველო);

რომან შენგელია, პროფესორი (საქართველო);

ლალი ჩაგელიშვილი-აგლაძე, პროფესორი (საქართველო);

ბარბარა ჰაინესი, პროფესორი (აშშ).

EDITORIAL BOARD

Editor-in-chief – Giorgi Matiashvili, Rector, Professor

Vice Editor-in-chief – Eliso Elisashvili, Sinologists, Chancellor

Executive Editor – Zoia Adamia, Doctor of Philology, Professor, Head of the Research Support Center

Board members:

Nino Botchorishvili, Professor (Georgia);

Tjerk Busstra, Honorary Doctor of GTUNI (The Netherlands);

Mariam Darbaidze, Professor (Georgia);

Tatuli Dolidze, Professor (Georgia);

Marina Vekua, Professor (Georgia);

Amiran Tavartkiladze, Professor (Georgia);

Sofia Tevdoradze, Professor (Georgia);

Sergei Yakubovskiy, Professor (Ukraine);

Nina Kekelidze, Professor (Georgia);

Givi Lobzhanidze, Professor (Georgia);

Zurab Mushkudiani, Professor (Georgia);

Hameed Nezhad (USA);

Reinhard Pauling, Professor (Germany);

Gilles Rouet, Professor (France);

Shengeli Pitskhelauri, Professor (Georgia);

Edisher Phutkaradze, Professor (Georgia);

Roman Shengelia, Professor (Georgia);

Lali Chagelishvili-Agladze, Professor

(Georgia);

Barbara B. Hines, Professor (USA).

ჟურნალის თითოეულ სტატიას ენიჭება ციფრული იდენტიფიკატორი (DOI)

ჟურნალს აქვს: Index - Crossref, DOI, Google Scholar, NATIONAL PARLAMENTARY LIBRARY OF GEORGIA (ციფრული ბიბლიოთეკა "IVERIEL").

- რეცენზირებული
- დაარსების წელი: ოქტომბერი, 2023 წელი
- ISSN 2960-9569 (ონლაინ)
- ISSN 2960-9577 (ბეჭდური)
- გამოშვების ფორმა: ბეჭდური და ელექტრონული
- ტექსტების ენა: ქართული, ინგლისური
- ენის მეტამონაცემები: ინგლისური

The journal has: Index - Crossref, DOI, Google Scholar NATIONAL PARLIAMENTARY LIBRARY OF GEORGIA (DIGITAL LIBRARY "IVERIEL").

Each article of the journal is assigned a digital object identifier (DOI) for improved search and identification.

- Peer reviewed and referred journal
- Year of foundation: October, 2023
- ISSN 2960-9569 (online)
- ISSN 2960-9577 (print)
- Release form: printed and electronic
- Language of texts: Georgian, English
- Language metadata: English

Antiplagiat program

მისამართი:

0101, თბილისი, სამღერეთის ქ. 5

ტელ: +995 032 2 661 512;

+995 032 2 246 590;

+995 032 2 246 591

ელ. ფოსტა: info@giu.edu.ge

zoia.adamia@giu.edu.ge

<https://giu.edu.ge/scientific-journal/>

Address is:

0101, Tbilisi, Samgereti st. 5

Tel: +995 032 2 661 512;

+995 032 2 246 590;

+995 032 2 246 591

e-mail: info@giu.edu.ge

zoia.adamia@giu.edu.ge

ISSN 2960-9569 (online)

ISSN 2960-9577 (print)

© შპს საქართველოს საერთაშორისო უნივერსიტეტი ჯიუ, 2023

© LLC Georgian Incarnational University GIU, 2023

გამომცემლობა „უნივერსალი“, Publishing House "Universal", 2023

თბილისი, 0186, ა. პოლიტკოვსკაიას #4, : 5(99) 33 52 02, 5(99) 17 22 30

Tbilisi, 0186, a. Politkovskaya # 4, +995(99) 33 52 02, +995(99) 17 22 30

E-mail: universal505@ymail.com; gamomcemlobauniversali@gmail.com

ISSN 2960-9569 (online)

ISSN 2960-9577 (print)

Georgian International University GIU

**THE INTERDISCIPLINARY SCIENCE
JOURNAL**

Vol. 1 N 1 (2023)

Publishing House “UNIVERSAL”
Tbilisi 2023

საქართველოს საერთაშორისო უნივერსიტეტის ყოველწლიური ინტერდისციპლინური სამეცნიერო ჟურნალი წარმოდგენილი ნაშრომები ეძღვნება სამართლის, ეკონომიკის, სოციალურ და ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა აქტუალური საკითხების კვლევას. გამოცემის მიზანია, ხელი შეუწყოს ქართველი და უცხოელი ავტორების, განსაკუთრებით, ახალგაზრდა სპეციალისტების, მეცნიერული ძიების გაღრმავებას, ორიგინალური კონცეფციების წარმოჩენას, აკადემიური კონტაქტების გაფართოებასა და ერთობლივი სამეცნიერო – კვლევითი პროექტების შექმნას.

*The papers presented in the annual, Georgian International University GIU
THE INTERDISCIPLINARY SCIENCE JOURNAL is dedicated to the research of current issues of
economic, social, humanitarian and law sciences.
The purpose of the journal is to promote deepening of scientific research of Georgian and foreign
authors, especially young specialists, submission of original concepts, broaden of the academic contacts
and creation of joint research projects.*

შინაარსი
CONTENTS

ს ა მ ა რ თ ლ ი ს მ ე ც ნ ი ე რ ე ბ ე ბ ი
L A W S C I E N C E S

გივი ლობჯანიძე, შენგელი ფიტხელაური, ნინო ბოჭორიშვილი, ლიკა საჯაია, თათია დოლიძე - კრიზისის მართვის სამართლებრივი რეგულირება და ადამიანის უფლებების დაცვის პრობლემატური საკითხები კოვიდ 19 პანდემიის დროს

Givi Lobzhanidze, Shengeli Fitskhelauri, Nino Bochorishvili, Lika Sajaia, Tatia Dolidze - LEGAL REGULATION OF CRISIS MANAGEMENT AND PROBLEMATIC ISSUES OF HUMAN RIGHTS PROTECTION DURING THE COVID 19 PANDEMIC
.....8

შიჯჰოუ ვანგი - ჩინეთის სისხლის სამართლის ახალი განვითარება

Shizhou Wang - NEW DEVELOPMENT OF CHINESE CRIMINAL LAW
.....33

გივი ლობჯანიძე, ზოია ადამია - კონსტიტუციური შეთანხმების (კონკორდატის) იდეურ-სამართლებრივი ბუნება

Givi Lobzhanidze, Zoia Adamia - IDEOLOGICAL-LEGAL NATURE OF THE CONSTITUTIONAL AGREEMENT (CONCORDAT)
.....48

ე კ ო ნ ო მ ი კ ი ს მ ე ც ნ ი ე რ ე ბ ე ბ ი
S C I E N C E O F E C O N O M I C S

დავით ჟუჟნიაშვილი - ბიზნეს-სტატისტიკა შემეცნების სტატისტიკურ მეთოდოლოგიაში

Davit Zhuzhniashvili - BUSINESS- STATISTICS IN THE STATISTICAL METHODOLOGY OF COGNITION
.....55

ანა ჩაგელიშვილი, ზურაბ მუშკუდიანი - „თეთრი სიის“ მნიშვნელობა საქართველოს სახელმწიფო შესყიდვებში მონაწილე ორგანიზაციებისთვის და მისი აქტუალობა 2018-2022 წლებში

Ana Chagelishvili, Zurab Mushkudiani - THE IMPORTANCE OF THE "WHITE LIST" FOR ORGANIZATIONS PARTICIPATING IN STATE PROCUREMENT OF GEORGIA AND ITS RELEVANCE IN 2018-2022
.....61

სოცილური და ჰუმანიტარული მეცნიერებები
HUMANITY AND SOCIAL SCIENCES

მარიამ დარბაიძე, ზურაბ მუშკუდიანი, ინგა გელაშვილი, ხათუნა თაბაგარი - პროექტზე დაფუძნებული სწავლების-როლი უმაღლესი განათლების მიზნების მიღწევაში

Mariam Darbaidze, Zurab Mushkudiani, Inga Gelashvili, Khatuna Tabagari - THE ROLE OF PROJECT-BASED LEARNING IN ACHIEVING THE GOALS OF HIGHER EDUCATION
..... 69

დავით დოლიძე - მაკუილის პროპაგანდის ხერხები და მეთოდები მასკომუნიკაციაში

Davit Dolidze - McQUAIL'S PROPAGANDA TACTICS AND METHODS IN MASS COMMUNICATION
..... 81

ინგა გელაშვილი, მარინა ოსტრიანსკა - საქართველოს უმაღლესი განათლება აკრედიტაციის პროცესის ფარგლებში

Inga Gelashvili, Maryna Ostrianska - GEORGIAN HIGHER EDUCATION WITHIN THE FRAMEWORK OF ACCREDITATION PROCESS
.....89

გვანცა მღვდელაძე - ამოცანით მართვის ცნების გაგებისათვის
Gvantsa Mghvdeldadze - REALIZATION OF TERM MISSION COMMAND

.....95

ლეილა ბერიშვილი, ზურაბ მუშკუდიანი, მარინა ოსტრიანსკა - უცხოური ენების სწავლების ძირითადი ეტაპები ჩინეთში

Leila Berishvili, Zurab Mushkudiani, Marina Ostrianska - THE MAIN STAGES OF TEACHING FOREIGN LANGUAGES IN CHINA
.....102

სამართლის მეცნიერებები / LAW SCIENCES

DOI: <https://doi.org/10.61950/giu.1.2023.7343>

კრიზისის მართვის სამართლებრივი რეგულირება და ადამიანის უფლებების დაცვის პრობლემატური საკითხები კოვიდ 19 პანდემიის დროს

გივი ლობჯანიძე

სამართლის დოქტორი, აფილირებული პროფესორი
საქართველოს საერთაშორისო უნივერსიტეტი ჯიუს
თბილისი, სამღერეთის #5
+995599558259

givi.lobzhanidze@giu.edu.ge

შენგელი ფიცხელაური

სამართლის დოქტორი, აფილირებული პროფესორი
საქართველოს საერთაშორისო უნივერსიტეტი ჯიუს
თბილისი, სამღერეთის #5,

shengeli.pitskhelauri@giu.edu.ge

ნინო ბოჭორიშვილი

სამართლის დოქტორი, აფილირებული პროფესორი
საქართველოს საერთაშორისო უნივერსიტეტი ჯიუს
თბილისი, სამღერეთის #5
+99559974275

nino.botchorishvili@giu.edu.ge

ლიკა საჯაია

სამართლის დოქტორი, პროფესორი
საქართველოს საერთაშორისო უნივერსიტეტი ჯიუს
თბილისი, სამღერეთის #5,
lika.sajaia@giu.edu.ge

თათია დოლიძე

სამართლის დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი
საქართველოს საერთაშორისო უნივერსიტეტი ჯიუს
თბილისი, სამღერეთის #5,
+995555630066

tatuli.dolidze@giu.edu.ge

აბსტრაქტი

კვლევა განხორციელდა საქართველოს საერთაშორისო უნივერსიტეტი ჯიუს-ს მიერ დაფინანსებული კვლევის „ადამიანის ჯანმრთელობისა და სხვა უფლებათა დაცვის პრობლემები კოვიდ 19 პანდემიის პირობებში და საერთაშორისო სამართლებრივი გარანტიები“ ფარგლებში. წინამდებარე კვლევა კომპლექსურია და ის განიხილავს პრობლემატიკას რამდენიმე ჭრილში, კერძოდ ერთი მხრივ პანდემიის დროს კრიზისების მართვის ჭრილში, ხოლო მეორე მხრივ ადამიანის უფლებების კონტექსტში. შესაბამისად, კვლევის ფარგლებში გაანალიზდა პანდემიის პირობებში დანერგილი საკანონმდებლო ცვლილებები და მათი აღსულების გავლენა ადამიანის უფლებების დაცვაზე. პანდემიის პირობებში შეიქმნა არაორდინარული სიტუაცია და გადაწყვეტილების სწრაფად მიღების აუცილებლობა ართულებდა სამართლიანი და გაწონასწორებული ბალანსის დამყარებას ადამიანის უფლებებსა და ჯანდაცვის ინტერესებს შორის. სამართლიანი ბალანსის დამყარებისთვის, ქვეყნის დემოკრატიულ განვითარებასთან ერთად, ასევე გადამწყვეტი აღმოჩნდა ინსტიტუციების მდგრადობა და კომპეტენტურობა.

პანდემიამ აიძულა ევროპის ქვეყნები, გაეტარებინა არაერთი ღონისძიება, აღსანიშნავია, რომ ევროპული ქვეყნების უმრავლესობას საგანგებო მდგომარეობა არ გამოუცხადებია და ისინი ორდინარული (ჩვეულებრივი) სიტუაციის მარეგულირებელი კანონმდებლობის საფუძველზე გაუმკლავდნენ ამ დიდ გამოწვევას. ფაქტია, რომ საქართველოში საგანგებო მდგომარეობის გამოცხადების მიზეზი იყო არა კორონავირუსის შიდა უკონტროლო გავრცელების საფრთხე, არამედ ქვეყანაში სათანადო სამართლებრივი ბაზის არარსებობა, რომელიც შესაძლებლობას მისცემდა სახელმწიფოს დაეწესებინა ეპიდემიოლოგიური მდგომარეობის შესაფერისი ადამიანის უფლებათა შეზღუდვები.

პერსონალური მონაცემების დაცვის უფლება, სხვა მრავალ უფლებათა შორის, რისკის ქვეშ აღმოჩნდა კოვიდ-19 პანდემიის დროს. მუშავდებოდა ჯანმრთელობის მდგომარეობასთან დაკავშირებული განსაკუთრებით დიდი ოდენობით პერსონალური მონაცემები. პერსონალური მონაცემების დამუშავებას ახდენდნენ არა მხოლოდ სახელმწიფო ინსტიტუციები, არამედ კერძო კომპანიებიც (მაგალითად თერმოსკრინინგის დროს). სწავლისა და მუშაობის პროცესი გადავიდა ონლაინ რეჟიმზე, რამაც გამოიწვია ელექტრონულად განსაკუთრებით დიდი მოცულობის მონაცემთა დამუშავება. დაავადების გავრცელების პრევენციის მიზნით შეიქმნა არაერთი ონლაინ აპლიკაცია და დამუშავდა მილიონობით ადამიანის გეოლოკაციის მონაცემები. კვლევის ფარგლებში ანალიზი გაკეთდება პანდემიის პირობებში სახელმწიფოს მიერ შემოღებული შეზღუდვების სამართლებრივ საფუძველებზე, რაც მომავალში ხელს შეუწყობს მსგავსი საგანგებო სიტუაციების მოსაგვარებლად სახელმწიფოების მიერ რეაგირების მექანიზმების წინასწარ იმგვარად ჩამოყალიბებას, რომ კრიზის პირობებში გამოირიცხოს დაბნეულობა, ქაოტურობა და არათანმიმდებრული მოქმედებები.

განსაკუთრებული გამოწვევა გახდა ქალთა მიმართ ძალადობა. ქვეყანაში არსებული სისხლის სამართლის სტატისტიკა ისედაც ცხადყოფდა არცთუ ისე სახარბიელო მდგომარეობას ამ ჭრილში, თუმცა კოვიდ 19 პანდემიის გამოძახილმა პრაქტიკულად აქაც თავისი გავლენა იქონია რაც ჩვენი კვლევის ერთ ერთი საგანია.

საკვანძო სიტყვები: კოვიდ პანდემია. სამართლებრივი მოწესრიგება. საგანგებო მდგომარეობა, პერსონალური მონაცემები, ქალთა მიმართ ძალადობა.

LEGAL REGULATION OF CRISIS MANAGEMENT AND PROBLEMATIC ISSUES OF HUMAN RIGHTS DURING COVID 19

Givi Lobjanidze

PhD law, Affiliated Professor
Georgian International University GIU
Samgereti Str 5, Tbilisi 0101 Georgia
givi.lobzhanidze@giu.edu.ge

Shengeli Fitskhelauri

PhD law, Affiliated Professor
Georgian International University GIU
Samgereti Str 5, Tbilisi 0101 Georgia
shengeli.pitskhelauri@giu.edu.ge

Nino Bochorishvili

PhD law, Affiliated Professor
Georgian International University GIU
Samgereti Str 5, Tbilisi 0101 Georgia
nino.botchorishvili@giu.edu.ge

Lika Sajaia

PhD law, Professor
Georgian International University GIU
Samgereti Str 5, Tbilisi 0101 Georgia
lika.sajaia@giu.edu.ge

Tatia Dolidze

PhD law, Associated Professor
of Georgian International University GIU
Samgereti Str 5, Tbilisi 0101 Georgia
tatuli.dolidze@giu.edu.ge

Abstract

The research was carried out within the framework of the research that the Georgian International University funded and this research was about problems of human health and human rights during covid 19 and international guarantees. The research is complex and examines the above-mentioned problems from several angles, namely: in the context of crisis management during a pandemic, in the context of human rights, etc. Also, we fully analyzed legislative changes that were made during a pandemic and their impact on human rights. The pandemic created an extraordinary situation and the

need to make quick decisions made it difficult to strike fair and balanced conditions between human rights and health care interests. To establish a fair balance, together with the democratic development of the country, the stability and competence of the institutions were also decisive.

The pandemic has forced European countries to implement additional measures. Most of them have not declared a state of emergency and they faced the pandemic with ordinary regulations. The reason for declaring a state of emergency in Georgia was not COVID-19, the main reason was the lack of appropriate legal regulations. The right to protection of personal data, among many other rights, has been put at risk during the Covid-19 pandemic. A particularly large amount of personal data related to health status was being processed. Personal data was processed not only by state institutions but also by private companies (for example, during thermal screening). The work and teaching process moved to the online mode, which has led to the processing of a particularly large amount of personal data. To prevent the spread of the disease, several online applications have been created and the geolocation data of millions of people has been processed. Within the framework of the research, the analysis will be made on the legal basis of the restrictions introduced by the state in the conditions of the pandemic, which will help in the future to establish the response mechanisms of the states to solve similar emergencies in such a way as to exclude confusion, chaos and inconsistent actions in crisis conditions. Violence against women has become a special challenge. The criminal justice statistics in the country already revealed a not-so-favorable situation in this regard, although the impact of the COVID-19 pandemic practically had its impact here as well, which is one of the subjects of our research.

Keywords: Covid pandemic, legal regulation, emergency state, personal data, women violence.

შესავალი

წინამდებარე კვლევა მნიშვნელოვანი და აქტუალურია მას შემდეგ, რაც მთელი მსოფლიო და მათ შორის საქართველო აღმოჩნდა უპრეცედენტო გამოწვევის წინაშე. აღსანიშნავია რომ არც ერთი ქვეყანა, არ აღმოჩნდა მზად კრიზისთან საბრძოლველად. არც საქართველოს ჰქონდა ამ მასშტაბის პანდემიასთან გამკლავების გამოცდილება.

კოვიდ პანდემია გამოწვევა იყო როგორც სამედიცინო, ასევე სამართლის სფეროსთვის. საზოგადოებრივ ჯანდაცვას, როგორც ლეგიტიმურ ინტერესსა და ადამიანის ძირითად უფლებებს შორის ბალანსის მოძებნა არ აღმოჩნდა მარტივი. კორონავირუსი ერთნაირად დაემუქრა დემოკრატიულსა და არადემოკრატიულ ქვეყნებს, თუმცა, როგორ მოახერხეს ეს ევროპულმა სახელმწიფოებმა, ეს დიდწილად იყო დამოკიდებული მათი დემოკრატიულობის ხარისხზე. ადამიანის უფლებების დიდი ნაწილი შეიზღუდა კოვიდ პანდემიასთან ბრძოლის პროცესში. ვირუსის წინააღმდეგ სწრაფი რეაგირების მიზნით შეზღუდვის უფლებამოსიება მთავრობას მიენიჭა და სწორედ ამიტომ განსაკუთრებულად მნიშვნელოვანი აღმოჩნდა მთავრობის საქმიანობის ეფექტური გაკონტროლება ხალხის წარმომადგენლობითი ორგანოს, პარლამენტის და სასამართლოს მიერ. კორონავირუსმა ბევრი ახალი და მნიშვნელოვანი გამოწვევა წარმოქმნა მსოფლიოს ქვეყნების საკანონმდებლო და სასამართლო ხელისუფლების ორგანოების დღის წესრიგში.

საგანგებო მდგომარეობა თავისი არსით მიზნად ისახავს პოზიტიურ მოლოდინებს, რომელმაც უნდა უზრუნველყოს საზოგადოების უსაფრთხოებისა და წესრიგის დაცვა. მასშტაბები, რომელიც ამ პანდემიამ გამოიწვია საკმაოდ ფართოა და არ დარჩენილა თითქმის

არც ერთი სახელმწიფო რომელზედაც არ ჰქონოდა მას ნეგატიური გავლენა, გამონაკლისი არც საქართველო ყოფილა. საქართველოს კონსტიტუცია ითვალისწინებს საგანგებო მდგომარეობის გამოცხადებას როგორც ეპიდემიის ასევე პანდემიის დროს, როდესაც სახელმწიფო ხელისუფლების ორგანოები მოკლებულნი არიან კონსტიტუციურ უფლებამოსილებათა ნორმალურ განხორციელებათა შესაძლებლობას.

პანდემია მართლაც უპრეცედენტო აღმოჩნდა მთელი მსოფლიოსათვის, მათ შორის, ევროპული სახელმწიფოებისათვის. ევროპულ სახელმწიფოები, მათ შორის საქართველო, მეტნაკლებად გაუმკლავდა პანდემიას. საქართველოსა და ევროპის სხვა სახელმწიფოების შედარების თვალსაზრისით აღსანიშნავია, რომ ევროკავშირის წევრი 27 სახელმწიფოდან, მხოლოდ 10-მა, ხოლო ევროპის საბჭოს 47 სახელმწიფოდან ასევე 10-მა სახელმწიფომ გამოაცხადა საგანგებო მდგომარეობა, მათ შორის იყო საქართველო. შესაბამისად, ევროპული ქვეყნების უმრავლესობას საგანგებო მდგომარეობა არ გამოუცხადებია და ისინი ორდინარული (ჩვეულებრივი) სიტუაციის მარეგულირებელი კანონმდებლობის საფუძველზე უმკლავდებოდნენ პანდემიას. უნდა აღნიშნოს, რომ საქართველოში საგანგებო მდგომარეობის გამოცხადება განაპირობა არა კორონავირუსის შიდა უკონტროლო გავრცელების საფრთხემ, არამედ საქართველოში სათანადო სამართლებრივი ბაზის არარსებობამ, რომლითაც სახელმწიფო შეძლებდა დაეწესებინა ადამიანის უფლებათა შესაბამისი შეზღუდვები. როგორც საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის შესახებ საქართველოს კანონი, ისე კანონი სამოქალაქო უსაფრთხოების შესახებ და არც სხვა საკანონმდებლო აქტი სრულყოფილად არ განსაზღვრავდა ადამიანის უფლებათა შეზღუდვის პირობებს ეპიდემიის შემთხვევაში. სათანადო სამართლებრივი ბაზის არსებობა, აგვარიდებდა საგანგებო მდგომარეობის გამოცხადებასა და ადამიანის უფლებათა შეზღუდვების დაწესებას საგანგებო მდგომარეობის პირობებში. არაერთ ქვეყანაში და მათ შორის საქართველოშიც, საგანგებო მდგომარეობის გამოცხადებამ, ინფიცირებულთა თვითიზოლაციამ და კარანტინის რეჟიმმა ბუნებრივად განაპირობა ის რომ ადამიანები უფრო მეტ დროს ატარებდნენ დახურულ სივრცეში, ბევრი ქალი ასეთ დროს მოძალადე ოჯახის წევრთან იზოლირებული აღმოჩნდა, რამაც საბოლოო ჯამში ქალთა მიმართ ძალადობის ზრდა გამოიწვია, როგორც მსოფლიო მასშტაბით, ისე საქართველოში.

კრიზისული სიტუაცია ყველაზე უკეთ წარმოაჩენს თუ რამდენად ღირებულია სახელმწიფოსთვის ადამიანის უფლებები და რამდენად მზად არიან სახელმწიფო ინსტიტუტები დაამყარონ სამართლიანი ბალანსი ადამიანის ძირითად უფლებებსა და სხვა ლეგიტიმურ ინტერესებს შორის. მიუხედავად იმისა, რომ საგანგებო მდგომარეობის დროს არ შეზღუდულა პირადი ცხოვრების უფლება, განსაკუთრებით დიდი ოდენობის პერსონალურ მონაცემთა დამუშავებამ საჯარო და კერძო სტრუქტურების მიერ გავლენა მოახდინა პირადი ცხოვრების უფლების შეზღუდვაზე. მნიშვნელოვანია შესწავლა იმისა თუ როგორ გაუმკლავდა სახელმწიფო კრიზისულ სიტუაციაში პერსონალურ მონაცემთა დაცვას და რამდენად ეფექტურად შეასრულეს მაკოტროლებელმა ორგანოებმა თავიანთი ფუნქცია. ამ საკითხის შესწავლის შედეგები გამოსადეგი იქნება პერსონალურ მონაცემთა დაცვის პრობლემების ძირითადი ტენდენციების გამოსაკვეთად და მომავალში პრობლემების პრევენციისთვის.

წინამდებარე კვლევა საშუალებას მოგვცემს, ხელი შევუწყოთ საქართველოში კრიზისული ვითარების დროს ადამიანის ფუნდამენტური უფლებების უკეთ დაცვას. პანდემიის პერიოდში, საქართველოს ხელისუფლებამ შეზღუდა საქართველოს კონსტიტუციით გარანტირებული ადამიანის ფუნდამენტური უფლებები. სწორედ ამიტომ, მნიშვნელოვანია, შეფასდეს საქართველოში დაწესებული შეზღუდვები როგორც ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო და ევროპულ სტანდარტებთან, ისე საქართველოს კონსტიტუციასთან შესაბამისობის თვალსაზრისით.

ძირითადი ნაწილი

I. კოვიდ -19 პანდემია და ადამიანის უფლებების შეზღუდვის საერთაშორისო გამოცდილება

2019 წლის 31 დეკემბრიდან ახალი კორონავირუსით გამოწვეული დაავადება სწრაფად გავრცელდა მთელს მსოფლიოში მას შემდეგ, რაც ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკაში (შემდეგში - ჩინეთი), ჰუბეის პროვინციის ქალაქ ვუჰანში ვირუსის პირველი შემთხვევები დაფიქსირდა. 2020 წლის მარტის დასაწყისიდან, ახალი კორონავირუსით დაზარალებული სახემწიფოების რაოდენობამ 190-ს გადააჭარბა. კოვიდ-19 აღმოჩნდა მიზეზი 6,895,112 ადამიანის გარდაცვალების.¹ ჯანმო-მ 2020 წლის 30 იანვარს ვითარება საერთაშორისო საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის საგანგებო მდგომარეობად გამოაცხადა,² ხოლო 11 მარტს პანდემიად შეაფასა.

პანდემიასთან გამკლავების მიზნით მის დასაწყისში ევროკავშირის წევრი 27 სახელმწიფოდან საგანგებო მდგომარეობა მხოლოდ 10 ქვეყანაში გამოცხადდა (ბულგარეთი, ჩეხეთი, ესტონეთი, ფინეთი, უნგრეთი, ლუქსემბურგი, პორტუგალია, რუმინეთი, სლოვაკეთი, ესპანეთი). 17 წევრ სახელმწიფოში კონსტიტუციური საგანგებო ნორმები შესაფერისი აღმოჩნდა პანდემიაზე რეაგირებისთვის³. აქვე აღსანიშნავია, რომ ორ ქვეყანაში - ბულგარეთსა და პორტუგალიაში საგანგებო მდგომარეობა გამოაცხადა პარლამენტმა, შვიდ ქვეყანაში - ჩეხეთში, ესტონეთში, ფინეთში, უნგრეთში, ლუქსემბურგში, რუმინეთში, ესპანეთში საგანგებო მდგომარეობა გამოაცხადა მთავრობამ, ხოლო 5-მა სახელმწიფომ (საფრანგეთი, გერმანია, იტალია, ლატვია და სლოვაკეთი) საგანგებო მდგომარეობა გამოაცხადა ორდინარული კანონმდებლობის საფუძველზე.

შვიდმა წევრმა ქვეყანამ (ხორვატია, გერმანია, ლიტვა, მალტა, ნიდერლანდები, პოლონეთი და სლოვენია) არჩია არ გამოეცხადებინათ საგანგებო მდგომარეობა. საგანგებო მდგომარეობა თავდაპირველად გამოცხადდა 11-დან 19 მარტამდე და გაუქმდა 2020 წლის 13 მაისიდან 24 ივნისამდე. ზოგიერთ შემთხვევაში, ეს საგანგებო მდგომარეობები გაუქმდა პანდემიის პირველი ტალღის კონტროლის შემდეგ და შეიცვალა მსუბუქი მექანიზმებით. საგანგებო მდგომარეობის მინიმალური ნორმატიული ხანგრძლივობა მერყეობს 10 დღიდან (ლუქსემბურგი) 90 დღემდე (ესტონეთი, ფინეთი, სლოვაკეთი), პირველ ეტაპზე საგანგებო ღონისძიებები შემოღებულ იქნა 10 დღიდან დაახლოებით ერთ თვემდე ვადით ევროკავშირის ყველა წევრ სახელმწიფოში და შემდეგ ერთხელ მაინც განახლდა. თუმცა იყვნენ სახელმწიფოები, რომლებმაც საგანგებო მდგომარეობის ვადა არ დაადგინა, მაგალითად ხორვატია და უნგრეთი, რაც ვენეციის კომისიამ უარყოფიდან შეაფასა. ვენეციის კომისია რეკომენდაციას იძლევა, რომ საგანგებო მდგომარეობის გამოცხადება ან შეზღუდვები, რომლებსაც არ აქვთ კონკრეტული ვადა, მათ შორის რომელთა შეჩერებაც განსაკუთრებული ვითარების დამლევაზეა დამოკიდებული, არ უნდა ჩაითვალოს კანონიერად, თუ არ ხდება სიტუაციის რეგულარული გადახედვა.”⁴

¹ 6,895,112 ადამიანი გარდაიცვალა კორონავირუსის მიზეზით 2023 წლის 28 ივნისის მონაცემებით (<https://www.worldometers.info/coronavirus/coronavirus-death-toll/>)

² Public Health Emergency International Concern. 2020. <file:///C:/Users/nino.botchorishvili/Downloads/global-research-and-innovation-forum-towards-a-research-roadmap.pdf> (უკანასკნელად ნანახია 05.07.2023)

³ States of emergency in response to the coronavirus crisis, normative response and parliamentary oversight in EU Member States during the first wave of the pandemic. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/659385/EPRS_STU\(2020\)659385_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/659385/EPRS_STU(2020)659385_EN.pdf) (უკანასკნელად ნანახია 05.07.2023)

⁴ ნაკაშიძე, მალხაზ, 2021. ადამიანის თავისუფლების შეზღუდვა კოვიდ-19-ის პანდემიის პირობებში: ევროპული სტანდარტები და საქართველოს კანონმდებლობა. ადამიანის უფლებათა დაცვა და კოვიდ-19-

ევროკავშირის წევრი სახელმწიფოების მიერ მიღებული ზომები კოვიდ პანდემიასთან გამკლავების მიზნით მნიშვნელოვნად განსხვავდებოდა ერთმანეთისგან. ზოგიერთი წევრი სახელმწიფოს კონსტიტუცია შეიცავს დებულებას საგანგებო მდგომარეობის გამოცხადების შესახებ, ზოგი კი საერთოდ არ შეიცავს ასეთ დებულებებს (მაგ. დანია) ან შეიცავს დებულებებს, რომლებიც არ მოიცავს ჯანმრთელობის დაცვის მიზნით საგანგებო მდგომარეობის გამოცხადების მექანიზმს (მაგ. იტალია). ზოგიერთმა წევრმა სახელმწიფომ გადაწყვიტა გამოეცხადებინათ საგანგებო კონსტიტუციური მდგომარეობა პანდემიის შესაკავებლად (მაგ. ბულგარეთი, ესტონეთი, ლატვია, რუმინეთი ან ესპანეთი), ხოლო ზოგიერთმა გადაწყვიტა არ მიემართათ ამ შესაძლებლობისთვის, მაშინაც კი, როდესაც მათი კონსტიტუცია ამის საშუალებას იძლეოდა. ამის ნაცვლად, მათ მიიღეს ზომები, მაგალითად, ჩვეულებრივი კანონების, ნორმატიული რეჟიმების ან აღმასრულებელი ხელისუფლებისთვის მინიჭებული სპეციალური საკანონმდებლო უფლებამოსილების გამოყენებით.

კოვიდ პანდემიის გავრცელების პირველ ეტაპზე სახელმწიფოების მიერ მიღებული ზომები შეიძლება დაიყოს ოთხ კატეგორიად:

- I. საკონსტიტუციო საგანგებო მდგომარეობა;
- II. ნორმატიული რეჟიმები;
- III. სპეციალური საკანონმდებლო უფლებამოსილებით მიღებული ზომები; და
- IV. ზომები მიღებული თითქმის მხოლოდ ჩვეულებრივი კანონმდებლობით.

საკონსტიტუციო საგანგებო მდგომარეობა გულისხმობს იმ საგანგებო მდგომარეობას, რომელიც გათვალისწინებულია წევრი სახელმწიფოს კონსტიტუციით. ნორმატიული რეჟიმები ეხება იმ რეჟიმებს, რომლებიც გათვალისწინებულია დებულებით და არა კონსტიტუციით, და რომლებიც ორგანულად არეგულირებენ საგანგებო სიტუაციებს და უფლებამოსილებებს, რომლებიც მიეკუთვნება შესაბამის ხელისუფლებას. სპეციალური საკანონმდებლო უფლებამოსილებები ეხება კონსტიტუციურ უფლებამოსილებებს, რომლებიც მინიჭებულია აღმასრულებელი ხელისუფლებისთვის, რათა მიიღონ ნორმატიული აქტები ისეთივე საკანონმდებლო ძალით, როგორც პირველადი კანონები გადაუდებელ/გამონაკლის შემთხვევებში და ექვემდებარება პარლამენტის ზედამხედველობას.

მიუხედავად ეროვნული კანონმდებლობის მრავალფეროვნებისა, წევრ სახელმწიფოებში პანდემიის დაძლევის სამართლებრივი რეაგირების საერთო მახასიათებელი იყო ხელისუფლების როგორც საკანონმდებლო, ისე აღმასრულებელი შტოების კომპეტენციების შეცვლა. როგორც მსოფლიოს სხვა ქვეყნებში, ევროკავშირის წევრ ქვეყნებში⁵ მთავრობამ იკისრა მნიშვნელოვანი როლი პანდემიის კრიზისის დასაძლევად საჭირო ზომების მიღებაში, ზოგიერთ შემთხვევაში მოხდა დამატებითი უფლებამოსილების გადაცემით საკანონმდებლო ორგანოდან აღმასრულებელ ხელისუფლებაზე⁶.

ზოგადად კანონმდებლობა, რომელიც ეფუძნება გამოცხადებულ საგანგებო მდგომარეობას, უფლებას აძლევდა მთავრობებს შეეზღუდათ ძირითადი უფლებები. ევროკავშირის ზოგიერთმა წევრმა სახელმწიფომ ევროპის საბჭოს გენერალურ მდივანს გაუგზავნა შეტყობინებები ადამიანის უფლებების შესახებ ევროპული კონვენციის მე-15

ის პანდემია. სტატიათა კრებული. <https://tsu.ge/assets/media/files/76/ILI%20Genaral/HR%20Covid-19.pdf> (უკანასკნელად ნანახია 05.07.2023)

⁵ Ginsburg, Tom and Versteeg, Mila. 2020. The Bound Executive: Emergency Powers During The Pandemic, No 52, p. 22, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3608974 (უკანასკნელად ნანახია 05.07.2023)

⁶ T. Ginsburg and M. Versteeg, op. cit, p. 4; E. Griglio, 'Parliamentary oversight under the COVID-19 emergency: striving against executive dominance', The Theory and Practice of Legislation, July 2020.

მუხლის საფუძველზე და გაეროს გენერალურ მდივანს სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ საერთაშორისო პაქტის მე-4 მუხლის შესაბამისად.

ადამიანის უფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციითა და სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ საერთაშორისო პაქტით წევრ სახელმწიფოებს აქვთ უფლება საგანგებო მდგომარეობის გამოცხადების დროს შეზღუდონ ადამიანის რიგი ფუნდამენტური უფლებები, გარდა იმ უფლებებისა, რომელთა შეზღუდვაც თავად საერთაშორისო ხელშეკრულებით არის აკრძალული. თუმცა, ამავდროულად, საერთაშორისო ხელშეკრულებები აწესებს ფორმალურ და შინაარსობრივ გარანტიებს, მათ შორის, რომ საგანგებო მდგომარეობა ფორმალურად არ იყოს გამოცხადებული, რომ ეს გამოწვეული არის განსაკუთრებული გარემოებებით და მიღებული ზომები არის აუცილებელი, დროებითი და ექვემდებარება მუდმივ მონიტორინგს.

ადამიანის უფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციის მე-15 მუხლით ომის ან ერის არსებობისათვის საშიში სხვა საგანგებო მდგომარეობის დროს, ნებისმიერ მაღალ ხელშემკვრელ მხარეს შეუძლია გაატაროს ღონისძიებები კონვენციით ნაკისრი ვალდებულებებიდან გადახვევის მიზნით მხოლოდ იმ ზომით, რამდენადაც ამას მკაცრად მოითხოვს მდგომარეობის სიმწვავე და იმ პირობით, რომ ეს ღონისძიებები არ ეწინააღმდეგება მის სხვა საერთაშორისო-სამართლებრივ ვალდებულებებს.⁷

სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ საერთაშორისო პაქტის მე-4 მუხლით საგანგებო მდგომარეობის დროს, წინამდებარე პაქტის მონაწილე სახელმწიფოებს შეუძლიათ გადაუხვიონ პაქტით ნაკისრ ვალდებულებებს იმდენად, რამდენადაც ამას მოითხოვს მდგომარეობის სიმძაფრე, იმ პირობით, რომ ეს ღონისძიებები შეუთავსებელი არ იქნება მათ მიერ საერთაშორისო სამართლით ნაკისრ სხვა ვალდებულებებთან და არ მოიცავს დისკრიმინაციას რასის, კანის ფერის, სქესის, ენის, რელიგიის ან სოციალური წარმოშობის საფუძველზე⁸.

ევროპარლამენტმა ასევე მხარი დაუჭირა მსგავს მიდგომას კოვიდ პანდემიის დროს, სადაც ხაზგასმით აღნიშნა, რომ მიღებული ყველა ზომა უნდა იყოს „მკაცრად პროპორციული სიტუაციის აუცილებლობასთან, მკაფიოდ დაკავშირებული. მიმდინარე ჯანდაცვის კრიზისზე, დროში შეზღუდული და რეგულარულ შემოწმებას უნდა ექვემდებარებოდეს“⁹. ანალოგიურად, ვენეციის კომისიამ მიუთითა, რომ საგანგებო სიტუაციების უფლებამოსილების გამოყენება გამართლებულად შეიძლება ჩაითვალოს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ისინი აუცილებელია განსაკუთრებული სიტუაციის დასაძლევად, თუ ისინი პროპორციული და დროში შეზღუდულია და მათზე თუ ხორციელდება ეფექტური სასამართლო და საპარლამენტო კონტროლი¹⁰.

ევროპის საბჭოს გენერალურ მდივანს ადამიანის უფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციის მონაწილე 47 სახელმწიფოდან კონვენციიდან გადახვევის შესახებ შეტყობინება გაუგზავნა მხოლოდ 10-მა სახელმწიფომ (ლატვია, რუმინეთი, ესტონეთი, სომხეთი, მოლდოვა,

⁷ ადამიანის უფლებათა დაცვის ევროპული კონვენცია, 1950, ევროპის საბჭო, მუხლი 15, ხელმისაწვდომია: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_kat (უკანასკნელად ნანახია 05.07.2023)

⁸ სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ საერთაშორისო პაქტის, 1966, გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია, მუხლი 4, <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/1398335?publication=0> (უკანასკნელად ნანახია 05.07.2023)

⁹ Resolution of 17 April 2020 on EU coordinated action to combat the COVID-19 pandemic and its consequences, European Parliament, 2020/2616(RSP), para. 46.

¹⁰ Report on Respect for Democracy, Human Rights and the Rule of Law during States of Emergency, Venice Commission, CDL-AD(2020)014, 19 June 2020.

საქართველო, ალბანეთი, ჩრდილოეთ მაკედონია, სერბეთი, სან მარინო.)¹¹ ხოლო გაეროს გენერალურ მდივანს სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ საერთაშორისო მონაწილე 173 სახელმწიფოდან, პაქტიდან გადახვევის შესახებ შეტყობინე გაუგზავნა 20-მა სახელმწიფომ (არგენტინა, სომხეთი, ჩილე, კოლუმბია, დომინიკის რესპუბლიკა, ეკვადორი, ელ-სალვადორი, ეთიოპია, საქართველო, გვატემალა, ყირგიზეთი, ლატვია, ნამიბია, პალესტინა, პარაგვაი, პერუ, რუმინეთი, სენეგალი, ტაილანდი)¹².

პანდემიის პერიოდში ისეთმა საერთაშორისო ორგანიზაციებმა, როგორცაა ევროპის საბჭო და გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია (გაერო), წვერი სახელმწიფოებისათვის შეიმუშავეს COVID-19-ის პანდემიისას ადამიანის უფლებების დაცვის პრინციპები და გზამკვლევები. 2020 წლის 8 აპრილს ევროპის საბჭომ (COE) გამოაქვეყნა გზამკვლევი წვერი სახელმწიფოებისთვის „დემოკრატიის, კანონის უზენაესობისა და ადამიანის უფლებების დაცვა COVID-19 კრიზისის ფარგლებში“.¹³ ასევე აღსანიშნავია ევროპარლამენტის მიერ დადგენილი სტანდარტები კოვიდ-19 პანდემიისას ადამიანის უფლებების დაცვის შესახებ.¹⁴

2020 წლის აპრილში გაერომ გამოაქვეყნა ანგარიში „ადამიანის უფლებები და COVID-19: ვიბრძვით ყველა ერთად.“¹⁵

II. კრიზისის მართვა და ადამიანის უფლებების შეზღუდვა კოვიდ -19 პანდემიის დროს საქართველოს მაგალითზე

2020 წლის 11 მარტს ჯანმრთელობის დაცვის მსოფლიო ორგანიზაციის მიერ ახალი კორონავირუსის პანდემიად გამოცხადების, მისი მასობრივი გავრცელებისა და ქვეყნის წინაშე არსებული მზარდი გამოწვევის გათვალისწინებით, ჯანმრთელობის დაცვის მსოფლიო ორგანიზაციის მიერ გამოცხადებულ პანდემიაზე შესაბამისი რეაგირების მიზნით, ვითარების ნორმალიზაციისათვის, რათა სახელმწიფომ შეასრულოს თავისი კონსტიტუციური ვალდებულება – უზრუნველყოს დემოკრატიულ საზოგადოებაში აუცილებელი საზოგადოებრივი უსაფრთხოება და ქვეყნის მოსახლეობის სიცოცხლისა და ჯანმრთელობისათვის მოსალოდნელი საფრთხის შემცირება, საქართველოს კონსტიტუციის 71-ე მუხლის მე-2 პუნქტისა და „საგანგებო მდგომარეობის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-2 მუხლის პირველი პუნქტის შესაბამისად საქართველოს პრეზიდენტის ბრძანება N1-ით

¹¹ კორკელია, კონსტანტინე. 2021. ადამიანის უფლებათა დაცვა და კოვიდ-19-ის პანდემია. სტატიათა კრებული. თბილისი: გვ. 81. <https://tsu.ge/assets/media/files/76/ILI%20Genaral/HR%20Covid-19.pdf> (უკანასკნელად ნანახია 05.07.2023)

¹² კორკელია, კონსტანტინე. 2020-2021. ადამიანის უფლებათა შეზღუდვები საქართველოში Covid-19 პანდემიის დროს: მიღებული გამოცდილება და რეკომენდაციები. გვ. 44. https://georgia.un.org/sites/default/files/2021-06/LongVersion_GEO_WEB.pdf (უკანასკნელად ნანახია 05.07.2023)

¹³ Respecting democracy, rule of law and human rights in the framework of the COVID-19 sanitary crisis A toolkit for member states, Information Documents SG/Inf(2020)11, Council of Europe.

¹⁴ European Parliament, Upholding human rights in Europe during the pandemic, 2020 ([https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2020\)652085](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2020)652085))

¹⁵ UN, COVID-19 and Human Rights: We are all in this together (<https://unsdg.un.org/resources/covid-19-and-human-rights-we-are-all-together>)

საქართველოში გამოცხადდა საგანგებო მდგომარეობა¹⁶. ამავე ბრძანებით საგანგებო მდგომარეობის მოქმედების ვადა განისაზღვრა 2020 წლის 21 აპრილის ჩათვლით. 2020 წლის 21 აპრილს საქართველოს პრეზიდენტის ბრძანება N2-ით „საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე საგანგებო მდგომარეობის გამოცხადების შესახებ“ საქართველოს პრეზიდენტის 2020 წლის 21 მარტის №1 ბრძანებით საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე გამოცხადებული საგანგებო მდგომარეობის მოქმედების ვადა გაგრძელდა 2020 წლის 22 მაისის ჩათვლით¹⁷.

საქართველოს პრეზიდენტმა საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე საგანგებო მდგომარეობის გამოცხადებასთან დაკავშირებით გასატარებელ ღონისძიებათა შესახებ 2020 ელის 21 მარტს გამოსცა დეკრეტი, რომლითაც საქართველოს კონსტიტუციის 71-ე მუხლის მე-3 და მე-4 პუნქტებისა¹⁸ და „საგანგებო მდგომარეობის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-2 მუხლის მე-3 და მე-4 პუნქტების შესაბამისად, საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე საგანგებო მდგომარეობის მოქმედების ვადით შეიზღუდა საქართველოს კონსტიტუციის მე-13 (ადამიანის უფლებები), მე-14 (მიმოსვლის თავისუფლება), მე-15 (პირადი და ოჯახური ცხოვრების, პირადი სივრცისა და კომუნიკაციის ხელშეუხებლობის უფლებები), მე-18 (სამართლიანი ადმინისტრაციული წარმოების, საჯარო ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის, ინფორმაციული თვითგამორკვევისა და საჯარო ხელისუფლების მიერ მიყენებული ზიანის ანაზღაურების უფლებები), მე-19 (საკუთრების უფლება), 21-ე (შეკრების თავისუფლება) და 26-ე (შრომის თავისუფლება, პროფესიული კავშირების თავისუფლება, გაფიცვის უფლება და მეწარმეობის თავისუფლება) მუხლებში მითითებული უფლებები¹⁹. შეზღუდვა არ შეხებია მე-17 მუხლს (აზრის, ინფორმაციის, მასობრივი ინფორმაციის საშუალებათა და ინტერნეტის თავისუფლების უფლებები). დეკრეტით საქართველოს მთავრობას მიეცა საგანგებო მდგომარეობის მართვის და იზოლაციისა და კარანტინის წესების დადგენის უფლებამოსილება. ფაქტია, რომ საქართველოს პრეზიდენტმა საგანგებო მდგომარეობა გამოაცხადა იმ მიზნით, რომ შემდეგ დეკრეტით შეეზღუდა საქართველოს კონსტიტუციით გარანტირებული ადამიანის ფუნდამენტური უფლებები, რომელთა შეზღუდვის აუცილებლობაც განაპირობა კოვიდ პანდემიის გავრცელების საფრთხემ, სადაც ადამიანის უფლებების შეზღუდვის საფუძვლად უთითებს პრევენციულ ღონისძიებებზე და არ ხელმძღვანელობს „საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის შესახებ“ საქართველოს კანონით, რომლის მთავარ ამოცანას, სწორედ პრევენციული ღონისძიებების გატარება წარმოადგენს²⁰.

უნდა აღინიშნოს, რომ საქართველო ევროპის სხვა ბევრი სახელმწიფოს მსგავსად მზად არ აღმოჩნდა გამკლავებოდა პანდემიით გამოწვეულ კრიზისულ ვითარებას, ასევე პროცესები პანდემიის დასაწყისში ქაოტურად და არათანმიმდევრულად იმართებოდა. ამის საფუძველი,

¹⁶ საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე საგანგებო მდგომარეობის გამოცხადების შესახებ, საქართველოს პრეზიდენტის ბრძანება N1, 21 მარტი 2020 წელი. ხელმისაწვდომია: <https://www.matsne.gov.ge/ka/document/view/4830390?publication=0> (უკანასკნელად ნანახია 05.07.2023)

¹⁷ საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე საგანგებო მდგომარეობის გამოცხადების შესახებ, საქართველოს პრეზიდენტის ბრძანება N2, 21 აპრილი 2020 წელი. ხელმისაწვდომია: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/4853172?publication=0> (უკანასკნელად ნანახია 05.07.2023)

¹⁸ საქართველოს კონსტიტუცია, საქართველოს პარლამენტის უწყებები, 31-33, 24/08/1995, <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/30346?publication=36> (უკანასკნელად ნანახია 05.07.2023)

¹⁹ საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე საგანგებო მდგომარეობის გამოცხადებასთან დაკავშირებით გასატარებელ ღონისძიებათა შესახებ საქართველოს პრეზიდენტის დეკრეტი N1, 21 მარტი 2020 წელი. ხელმისაწვდომია: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/4830372?publication=0> (უკანასკნელად ნანახია 05.07.2023)

²⁰ საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის შესახებ საქართველოს კანონი, საქართველოს პარლამენტი, სსმ, 26, 12/07/2007, <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/21784?publication=39> (უკანასკნელად ნანახია 05.07.2023)

რიგ შემთხვევებში მოუწესრიგებელი საკანონმდებლო ბაზა წარმოადგენდა, მაგალითად „საგანგებო მდგომარეობის შესახებ“ საქართველოს კანონი სრულიად გამოუსადეგარი აღმოჩნდა, რადგან ჯანმრთელობის დაცვის მიზანს საერთოდ არ ითვალისწიებს²¹. აქვე აღსანიშნავია, რომ „საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის შესახებ“ საქართველოს კანონი, რომლის მთავარ პრონციპს წარმოადგენს პრევენციული ღონისძიებების უზრუნველყოფა ჯანმრთელობასთან დაკავშირებული საფრთხეების თავიდან აცილების მიზნით, საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის სფეროში სახელმწიფო ორგანოების კომპეტენციების მკაფიოდ გამიჯვნა და მათი მჭიდრო საინფორმაციო კოორდინაცია ჯანმრთელობასთან დაკავშირებული ღონისძიებების დაგეგმვასა და აღსრულების დროს. „საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-11 მუხლის შესაბამისად გადაწყვეტილებას იზოლაციისა და საკარანტინო ღონისძიებების გამოყენების შესახებ იღებს საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის სამსახური. საქართველოს პრეზიდენტმა დეკრეტის გამოცემისას უფლებელყო კანონის ეს დანაწესის, რადგან იზოლაციისა და კარანტინის წესების დადგენის უფლებამოსილება საქართველოს მთავრობას გადასცა. რაც, კიდევ ერთხელ გამოჩნდა, რომ ეროვნული კანონმდებლობა ვერ პასუხობდა ახალ გამოწვევას და კანონის შინაარსი დეკრეტით სხვაგვარად მოწესრიგდა.

აღსანიშნავია, რომ კონსტიტუცია, როგორც უზენაესი კანონი, მკაფიოდ უნდა ანიჭებდეს სახელმწიფოს თითოეულ ორგანოს ამა თუ იმ ფუნქციას, ასევე მნიშვნელოვანია ხელისუფლების დანაწილების პრინციპის გათვალისწინება, უფლებამოსილებათა მკაფიო გამიჯვნა, ზედამხედველობა და ურთიერთკონტროლი.

ამასთანავე ბევრს სახელმწიფოში გამოცხადდა საგანგებო მდგომარეობა და საგანგებო მდგომარეობის დროს როგორც წესი მართვისა და გადაწყვეტილების მიღების სადავეები უფრო მეტად გადავიდა აღმასრულებელი ხელისუფლების ხელში. კოვიდ პანდემიასთან ბრძოლის პროცესში ადამიანის უფლებების შეზღუდვის ღონისძიებები ძირითადად გაიწერა აღმასრულებელი ხელისუფლების მიერ გამოცემული ბრძანებების, მთავრობის განკარგულებების, საგანგებო რეგულაციების და სხვა კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტების საფუძველზე. თუ სახელმწიფო დემოკრატიის მაღალი ხარისხით არ გამოირჩევა, მისი აღმასრულებელი ხელისუფლება უფრო მეტადაა მიდრეკილი კრიზისული სიტუაციის მართვა კონტროლის გარეშე განახორციელოს. სწორედ ამ სურვილს, სისწრაფესა და თუნდაც ეფექტურ მართვას შესაძლოა ადამიანის უფლებების დაცვის მაღალი სტანდარტი შეეწიროს. განსაკუთრებული სიფრთხილით უნდა იყოს გამოყენებული პარლამენტის მიერ უფლებამოსილების დელეგირება მთავრობაზე, რადგან ამ დროს შეიძლება კითხვის ნიშნის ქვეშ დადგეს დემოკრატიული ღირებულებები²². პრეზიდენტის დეკრეტით დადგინდა უფლების შეზღუდვის ბლანკეტური საფუძვლები, თუმცა უფლების შეზღუდვის კონკრეტული ფარგლების დადგენა მთავრობის კომპეტენცია, ხოლო უფლების შეზღუდვის ცალკეული

²¹ საგანგებო მდგომარეობის შესახებ საქართველოს კანონი, საქართველოს პარლამენტი, 44, 11/11/1997 <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/33472?publication=7> (უკანასკნელად ნანახია 05.07.2023)

²² Nino Botchorishvili, Ilika Sajaia. 2022. Parliamentary control in the wake of the Covid pandemic (Comparative research) XXIV International Scientific and Practical Conference «Multidisciplinary academic notes. Science research and practice». P.187. <https://books.google.ge/books?id=9Gl3EAAQBAJ&printsec=frontcover#v=onepage&q&f=false> (უკანასკნელად ნანახია 05.07.2023)

საკითხების გადაწყვეტა მინისტრების უფლებამოსილება გახდა. შედეგად, მთავრობას მიეცა ფართო უფლებამოსილება განესაზღვრა უფლების შეზღუდვის პირობები.²³

საგანგებო მდგომარეობის დროს საქართველოს პრეზიდენტის დეკრეტით და მთავრობის დადგენილებით შეიზღუდა არაერთი ძირითადი უფლება, მათ შორის ინფორმაციაზე წვდომის უფლება, გავლენა მოახდინა პერსონალური მონაცემთა წვდომაზეც. მიუხედავად იმისა, რომ პრეზიდენტის დეკრეტით პირადი ცხოვრების უფლება არ იყო შეზღუდული, პერსონალურ ინფორმაციაზე წვდომისა და პერსონალური ინფორმაციის გაცემის შეზღუდვა პირად ცხოვრებაში ჩარევად მიიჩნის იურისტთა ნაწილმა.²⁴ ინფორმაციაზე აკრძალვა ასევე უარყოფითად შეაფასეს სამოქალაქო ორგანიზაციებმა.²⁵

საქართველოს მთავრობამ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის გენერალურ მდივანს სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ საერთაშორისო პაქტის მე-4 მუხლის შესაბამისად შეტყობინება გაუგზავნა 2020 წლის 21 მარტს და რომლითაც შეატყობინა, რომ საქართველო საგანგებო მდგომარეობის გამოცხადების პირობებში ზღუდავს საერთაშორისო პაქტის მე-9, მე-12, მე-17 და 21-ე მუხლებით გათვალისწინებულ უფლებებსა და თავისუფლებებს²⁶. ევროპის საბჭოს გენერალური მდივნის სახელზე გაგზავნილი შეტყობინებაში კი, აღნიშნა რომ ზრუდავს ევროპული კონვენციის მე-5, მე-8 და მე-11 მუხლებით, ასევე ევროპის კონვენციის 1-ლი ოქმის 1-ლი და მე-2 მუხლებითა და კონვენციის მე-4 ოქმის მე-2 მუხლით გათვალისწინებული უფლებები და თავისუფლებები. მას შემდეგ, რაც საქართველომ კიდევ ერთი თვით გააგრძელა საგანგებო მდგომარეობა, მთავრობამ 2020 წლის 22 აპრილს საერთაშორისო ორგანიზაციებს დამატებით შეატყობინა, რომ ამ პერიოდის განმავლობაში ის ინარჩუნებს ქვეყანაში დაწესებულ ადამიანის უფლებათა შეზღუდვებს²⁷. 2020 წლის 22 მაისს საქართველოში გამოცხადებული საგანგებო მდგომარეობა გაუქმდა, რაც საფუძველი უნდა გამხდარიყო საგანგებო მდგომარეობის პირობებში საქართველოს პრეზიდენტის დეკრეტით დაწესებული ადამიანის უფლებების შეზღუდვის გაუქმებისა, თუმცა ეს ასე არ მოხდა. 2020 წლის 22 მაისს საქართველოს პარლამენტმა ცვლილებით დაამტკიცა „საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის შესახებ“ საქართველოს კანონი, კანონში განხორციელებული ცვლილებით საქართველოს მთავრობას უფლება მიეცა საგანგებო მდგომარეობის გარეშე გაეტარებინა შემზღუდველი ღონისძიებები. შესაბამისად საქართველოს მთავრობამ შეატყობინა გაეროს გენერალურ მდივანსა და ევროპის საბჭოს გენერალურ მდივანს, რომ ის ინარჩუნებს საგანგებო მდგომარეობის დროს დაწესებულ შეზღუდვებს, საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის შესახებ

²³ „საერთაშორისო გამჭვირვალობა-საქართველო“, კოვიდ პანდემიასთან დაკავშირებული საპარლამენტო კონტროლი, თბილისი 2022 https://transparency.ge/sites/default/files/parliamentary_control.pdf

²⁴ კონსტანტინე კორკელია (რედ.), ადამიანის უფლებათა დაცვა და კოვიდ-19-ის პანდემია, თბილისი 2021, გვ.69.

²⁵ Institute for Development of Freedom of Information (IDFI) Report on Rule of Law and Human Rights During the COVID-19 Crisis, , May 2020, 10. (https://idfi.ge/public/upload/Covid/rule_of_law_and_human_rights_during_covid_19.pdf)

²⁶ შეტყობინება გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის გენერალურ მდივანს, 2020 წლის 21 მარტი, <https://treaties.un.org/doc/Publication/CN/2020/CN.125.2020-Eng.pdf>, შეტყობინება ევროპის საბჭოს გენერალურ მდივანს 2020 წლის 23 მარტი, <https://rm.coe.int/16809cff20> (უკანასკნელად ნანახია 05.07.2023)

²⁷ დამატებითი შეტყობინება გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის გენერალურ მდივანს, 2020 წლის 22 აპრილი, <https://treaties.un.org/doc/Publication/CN/2020/CN.142.2020-Eng.pdf>, შეტყობინება ევროპის საბჭოს გენერალურ მდივანს 2020 წლის 23 აპრილი, <https://rm.coe.int/16809e3a36> (უკანასკნელად ნანახია 05.07.2023)

კანონისა და სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის საფუძველზე²⁸. 2020 წლის 15 ივლისს საქართველოს მთავრობამ ასევე შეატყობინა შესაბამის საერთაშორისო ორგანიზაციებს, რომ საერთაშორისო პაქტითა და ევროპული კონვენციით გათვალისწინებული შეზღუდვები განაგრძობენ მოქმედებას 2021 წლის 1 იანვრამდე²⁹. აღნიშნული შეტყობინებით საქართველომ გაზარდა იმ უფლებათა ჩამორნათვალი, რომელსაც ზღუდავდა ქვეყანაში პანდემიასთან გამკლავების მიზნით და ეს უფლება იყო ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-6 და სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ საერთაშორისო პაქტის მე-14 მუხლი (სამართლიანი სასამართლო განხილვის უფლება). 2020 წლის 31 დეკემბერს მთავრობამ ასევე გაუგზავნა შეატყობინება გაეროს გენერალურ მდივანს, რომლითაც შეატყობინა, რომ დაწესებული ადამიანის უფლებათა შეზღუდვები მოქმედებას განაგრძობს, 2021 წლის 1 ივლისამდე. მსგავსი შინაარსის შეტყობინება ევროპის საბჭოს გენერალურ მდივანს გაეგზავნა 2021 წლის 4 იანვარს³⁰. ბოლო შეტყობინებები საქართველომ გაეროს გენერალურ მდივანსა და ევროპის საბჭოს გენერალურ მდივანს გაუგზავნა 2023 წლის 02 იანვარს, რომლითაც შეატყობინა, რომ საქართველოში კოვიდ პანდემიის გამო დაწესებული ადამიანის უფლებები შეზღუდვები შეწყვეტილია 2022 წლის 01 იანვრიდან

III. კოვიდ-19 პანდემია -გამოწვევა პერსონალურ მონაცემთა დაცვისთვის

პანდემიასთან ბრძოლის ერთ-ერთი აუცილებელი გზა იყო კარანტინი, იზოლაცია, ინფიცირებული პირებისა და მათი კონტაქტების ზედმიწევნით აღრიცხვა და ამ გზით დაავადების პრევენცია. შედეგად საჭირო იყო განსაკუთრებით დიდი მოცულობითა და ინტენსივობით პერსონალური მონაცემების დამუშავება. პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამართალი სამართლის ახალი დარგია და მისთვის კოვიდ-19 პანდემია გამოწვევა აღმოჩნდა, რომელმაც პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სტანდარტები ახალი პერსპექტივით დაგვანახა.

პერსონალური მონაცემები განმარტებულია, როგორც იდენტიფიცირებული ან იდენტიფიცირებადი პირის შესახებ ინფორმაცია (მაგ. პირადი ნომერი, ასაკი, გენდრული იდენტობა, ელექტრონული ფოსტა და აშ) . პერსონალურ მონაცემთა გარკვეული კატეგორია უფრო მაღალი სტანდარტითაა დაცული, ვინაიდან მას უფრო მჭიდრო კავშირი აქვს პირადი ცხოვრების უფლებასთან და შესაბამისად, ამ მონაცემთა უკანონო დამუშავებამ შესაძლოა მეტი ზიანი მიაყენოს მონაცემთა სუბიექტს. ასეთ მონაცემებს განსაკუთრებული კატეგორიის მონაცემებს უწოდებენ და მათ მიეკუთვნება - მონაცემები დაკავშირებული პირის ეთნიკურ წარმოშობასთან, რელიგიურ და პოლიტიკურ შეხედულებებთან, პროფესიული ორგანიზაციის

²⁸ დამატებითი შეტყობინება გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის გენერალურ მდივანს, 2020 წლის 23 მაისი, <https://treaties.un.org/doc/Publication/CN/2020/CN.183.2020-Eng.pdf>, შეტყობინება ევროპის საბჭოს გენერალურ მდივანს 2020 წლის 25 მაისი, <https://rm.coe.int/16809e757c> (უკანასკნელად ნანახია 05.07.2023)

²⁹ დამატებითი შეტყობინება გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის გენერალურ მდივანს, 2020 წლის 15 ივლისი, <https://treaties.un.org/doc/Publication/CN/2020/CN.314.2020-Eng.pdf>, შეტყობინება ევროპის საბჭოს გენერალურ მდივანს 2020 წლის 16 ივლისი, <https://rm.coe.int/16809efedd> (უკანასკნელად ნანახია 05.07.2023)

³⁰ დამატებითი შეტყობინება გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის გენერალურ მდივანს, 2020 წლის 31 დეკემბერი, <https://treaties.un.org/doc/Publication/CN/2020/CN.580.2020-Eng.pdf>, შეტყობინება ევროპის საბჭოს გენერალურ მდივანს 2021 წლის 4 იანვარი, <https://rm.coe.int/1680a0e8a0> (უკანასკნელად ნანახია 05.07.2023)

წევრობასთან, ჯანმრთელობის მდგომარეობასთან, სექსუალურ ცხოვრებასთან, მონაცემები ნასამართლობის შესახებ, გენეტიკური და ბიომეტრიული მონაცემები და აშ.

პერსონალურ მონაცემთა დაცვის უფლებამ განსაკუთრებული აქტუალობა 21-ე საუკუნეში შეიძინა ტექნოლოგიების განვითარებასთან და ინტერნეტ ეპოქასთან ერთად. პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამართალი ახალი და დინამიურად განვითარებადი დარგია. მას მჭიდრო კავშირი აქვს პირადი ცხოვრების დაცვის უფლებასთან, რომელიც სათავეს 1890 წლიდან იღებს. ამერიკელმა იურისტებმა სამუელ უერენმა და ლუის ბრანდისმა ნაშრომში „პირადი ცხოვრების უფლება“ ლაკონურად და ზუსტად ასე განმარტეს უფლების არსი - უფლება დარჩე მარტო.³¹ ადამიანის პირადი ცხოვრების უფლების საერთაშორისო დაცვა 1948 წელს ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციით განხორციელდა³². ამჟამად პირადი ცხოვრების დაცვის უფლება აღიარებულია არა მხოლოდ საერთაშორისო აქტებით, არამედ დაცულია არაერთი ქვეყნის კონსტიტუციით.

პერსონალური მონაცემების დაცვის უფლება არ არის იდენტური პირადი ცხოვრების უფლების. იგი უფრო ფართო ცნებაა. პერსონალურ მონაცემთა დაცვის უფლება უზრუნველყოფს, რომ პერსონალური მონაცემები დაცული იყოს მესამე პირთა მხრიდან ნებისმიერი არამართლზომიერი წვდომისაგან მიუხედავად იმისა დადგა თუ არა ზიანი. პერსონალურ მონაცემთა დაცვა საერთაშორისო დონეზე პირველად 1981 წელს განხორციელდა „პერსონალური მონაცემების ავტომატური დამუშავებისას ფიზიკური პირების დაცვის შესახებ“ კონვენციით.³³ მომდევნო და უფრო პროგრესული ნაბიჯი იყო ევროკავშირის მიერ 2016 წელს ევროკავშირის მონაცემთა დაცვის რეგულაციის მიღება.³⁴

პერსონალურ მონაცემთა დაცვის უფლება, ისევე როგორც პირადი ცხოვრების დაცვის უფლება, არ არის შეუზღუდავი. კანონმდებლობაში გაწერილია პერსონალურ მონაცემთა უფლების შეზღუდვის ლეგიტიმური საფუძვლები. კოვიდ-19 პანდემიის დროს განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი და პრობლემური აღმოჩნდა სამართლიანი ბალანსის მოძებნა საზოგადოებრივი ჯანდაცვის ინტერესსა და ადამიანის უფლებებს შორის. ჯანდაცვის ინტერესიდან გამომდინარე შეიზღუდა პერსონალური მონაცემების დაცვის უფლება. დაავადების კონტროლისა და პრევენციისთვის სახელმწიფოს მიეცა წვდომა არაერთ პერსონალურ მონაცემზე. ამავდროულად მონაცემთა დაცვის სუბიექტის ჯანმრთელობის შესახებ მონაცემები ცნობილი ხდებოდა დამსაქმებლებისთვისაც. შეზღუდვის ლეგიტიმური მიზნის მიუხედავად არაერთ შემთხვევაში უფლების შეზღუდვის მასშტაბი არ იყო პროპორციული და თანაზომიერი.

ჯანმრთელობის მდგომარეობის შესახებ მონაცემები, როგორც საერთაშორისო³⁵, ასევე ეროვნული კანონმდებლობით განსაკუთრებული კატეგორიის მონაცემებს მიეკუთვნება. განსაკუთრებული კატეგორიის მონაცემების დამუშავებისათვის უფრო მკაცრი წესებია დადგენილი და მათი დარღვევისთვისაც უფრო მკაცრი სანქციები დაწესებული. განსაკუთრებული კატეგორიის მონაცემების დამუშავების დროს დაცული უნდა იყოს პერსონალურ მონაცემთა დამუშავების პრინციპები - კანონიერება, სამართლიანობა და მონაცემთა დამუშავების გამჭვირვალობა, მონაცემთა სიზუსტე და მონაცემთა მინიმუზაცია,

³¹ Samuel D. Warren, Louis Brandeis, The Right to Privacy, Harvard Law Review, Vol. IV December 15, 1890 No. 5

³² Universal Declaration of Human Rights. 10 December, 1948 (<https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>)

³³ Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data Strasbourg, 28.I.1981(<https://rm.coe.int/1680078b37>)

³⁴ General Data Protection Regulation (EU) 2016/679 (<https://gdpr-info.eu/>)

³⁵ Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data Strasbourg, 28.I.1981, article 6.

მონაცემთა შენახვის ვადა და კონფიდენციალობა. საერთაშორისო აქტები ასევე განსაზღვრავენ იურიდიულ საფუძვლებს, როდესაც შესაძლებელია მონაცემთა დამუშავება: როდესაც დამუშავება აუცილებელია პრევენციული და ოკუპაციური თერაპიისთვის, დასაქმებულის შრომისუნარიანობის შესაფასებლად, სამედიცინო დიაგნოზის დასასმელად, ჯანმრთელობისა და სოციალური უფლებების დასაცავად ან ჯანმრთელობის დაცვისა და სოციალური დაცვის სისტემების გამართული ფუნქციონირებისათვის.³⁶

ჯანდაცვასთან დაკავშირებული პერსონალური მონაცემების დამუშავებას და პაციენტთა უფლებებს საქართველოში არაერთი კანონი არეგულირებს, მათ შორის კანონი „პერსონალურ მონაცემთა შესახებ“, „საექიმო საქმიანობის შესახებ“, „პაციენტთა უფლებების შესახებ“, „ჯანმრთელობის დაცვის შესახებ“, „საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის შესახებ“.

პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ საქართველოს კანონი ითვალისწინებს პერსონალურ მონაცემთა დამუშავების რამდენიმე საფუძველს, მათ შორისაა: ნასამართლობასთან და ჯანმრთელობის მდგომარეობასთან დაკავშირებული მონაცემების დამუშავება აუცილებელია შრომითი ვალდებულებების და ურთიერთობის ხასიათიდან გამომდინარე, მათ შორის, დასაქმების თაობაზე გადაწყვეტილების მისაღებად; მონაცემები მუშავდება საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის დაცვის, ჯანმრთელობის დაცვის ან დაწესებულების მიერ ფიზიკური პირის ჯანმრთელობის დაცვის მიზნით, აგრეთვე თუ ეს აუცილებელია ჯანმრთელობის დაცვის სისტემის მართვისათვის ან ფუნქციონირებისათვის; მონაცემთა დამუშავება აუცილებელია მონაცემთა სუბიექტის ან მესამე პირის სასიცოცხლო ინტერესების დასაცავად და მონაცემთა სუბიექტს ფიზიკურად ან სამართლებრივად უნარი არა აქვს, მონაცემთა დამუშავებაზე თანხმობა განაცხადოს.³⁷

„საექიმო საქმიანობის შესახებ“ კანონი განსაზღვრავს იმ გარემოებებსაც, როდესაც სამედიცინო სფეროს წარმომადგენელს შეუძლია პაციენტის თანხმობის გარეშე გაამჟღავნოს პაციენტის შესახებ მონაცემები. მათ შორისაა ისეთი საფუძვლები, როგორცაა: ინფორმაციის გაუმჟღავნებლობა საფრთხეს უქმნის მესამე პირის (რომლის ვინაობაც ცნობილია) ჯანმრთელობას ან/და სიცოცხლეს; თუ არსებობს დასაბუთებული ეჭვი სავალდებულო აღრიცხვას დაქვემდებარებულ დაავადებაზე.³⁸

კოვიდ-19 პანდემიამ ჯანდაცვის სფეროში პერსონალურ მონაცემთა კანონდებლობით გათვალისწინებული შეზღუდვების უმეტესობის ამოქმედება გამოიწვია. მოსახლეობის სიცოცხლის, ჯანმრთელობის დაცვა და უსაფრთხოების უზრუნველყოფა მნიშვნელოვანი საზოგადოებრივი ინტერესია, რომლის დაცვის მიზანმა საგანგებო მდგომარეობის პირობებში შეიძლება გამოიწვიოს გარკვეული უფლებებისა და თავისუფლებების შეზღუდვა ან შეჩერება და ცვლილებები ხელისუფლების სხვადასხვა შტოებს შორის როლების განაწილებაში აღმასრულებელი ხელისუფლების უფლებამოსილების გაზრდის ხარჯზე.³⁹ იმ ქვეყნებში სადაც საპარლამენტო კონტროლი სათანადოდ არ განხორციელდა ადამიანის უფლებათა შეზღუდვას უფრო ინტენსიური ხასიათი ჰქონდა.

რამდენად სწორედ მოქმედებს შეზღუდვები და გამოწვევები რამდენიმე ფაქტორზეა დამოკიდებული, მათ შორის, ქვეყნის დემოკრატიულობაზე და ინსტიტუციების სიძლიერესა

³⁶ General Data Protection Regulation (EU) 2016/679, article.10 (<https://gdpr-info.eu/>)

³⁷ საქართველოს კანონი „პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ“, მუხლი 6.

(<https://matsne.gov.ge/en/document/view/1561437?publication=23>)

³⁸ საქართველოს კანონი საექიმო საქმიანობის შესახებ, 2001, მუხლი 48

(<https://matsne.gov.ge/en/document/view/15334?publication=17>)

³⁹ The European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), Emergency Powers, 1995, CDL - STD(1995)012.

და კომპეტენციაზე. უფლების ნებისმიერი შეზღუდვა უნდა მოხდეს პროპორციულობისა და თანაზომიერების პრინციპის დაცვით. უფლების შეზღუდვის საფუძვლებს უნდა ადგენდეს და მის კონტროლს ახორციელებდეს მაღალი ლეგიტიმაციის მქონე ორგანო. კოვიდ-19 პანდემიის პირობებში ერთის მხრივ გადაწყვეტილების მიღების სიჩქარის საჭიროებამ, არაორდინალურმა ვითარებამ და მთავრობის აღჭურვამ ზედმეტი უფლებამოსილებებით გავლენა იქონია პერსონალურ მონაცემთა უფლებების დაცვაზე. თუმცა ეს უფლება არ იყო გამონაკლისი და კოვიდ-19 პანდემიამ არაერთი უფლების დაცვასა და რეალიზებას შეუქმნა საფრთხე.

საქართველოში კორონა ვირუსის პირველი შემთხვევა 2020 წლის 26 თებერვალს დაფიქსირდა. პირველ ეტაპზე შეზღუდვებს სარეკომენდაციო ხასიათი ჰქონდა. შეზღუდვებს სავალდებულო ხასიათი 2020 წლის 21 მარტს მიეცა, როდესაც პრეზიდენტმა საგანგებო მდგომარეობა გამოაცხადა. პრეზიდენტის დეკრეტით დადგინდა უფლების შეზღუდვის ბლანკეტური საფუძვლები, თუმცა უფლების შეზღუდვის კონკრეტული ფარგლების დადგენა მთავრობის კომპეტენცია, ხოლო უფლების შეზღუდვის ცალკეული საკითხების გადაწყვეტა მინისტრების უფლებამოსილება გახდა. შედეგად, მთავრობას მიეცა ფართო უფლებამოსილება განესაზღვრა უფლების შეზღუდვის პირობები.⁴⁰

საგანგებო მდგომარეობის დასრულების შემდეგ პარლამენტმა შეიტანა ცვლილებები „საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის შესახებ“ კანონში. ცვლილებების თანახმად შესაძლებელი გახდა საკარანტინო ღონისძიებების ფარგლებში ადამიანის ძირითადი უფლებების შეზღუდვა საგანგებო მდგომარეობის გარეშე, მთავრობის ნორმატიული აქტით. აღნიშნული ცვლილებები იყო დროებითი ნორმა იყო, თუმცა მას ვადა რამდენჯერმე გაუგრძელდა და საბოლოოდ 2022 წლამდე მოქმედებდა. საკანონდებლო ცვლილებებით ადამიანის ძირითადი უფლებების შეზღუდვა მთავრობის კომპეტენცია გახდა და გამოირიცხა პარლამენტის როლი.

პერსონალურ მონაცემთა წვდომასთან ერთად მნიშვნელოვან პრობლემას წარმოადგენდა პერსონალურ მონაცემთა დამუშავების პრინციპებისა და იურიდიული საფუძვლების დაცვა, ასევე პერსონალურ მონაცემთა შენახვისას უსაფრთხოების წესებისა და ვადების დაცვა.

კოვიდ-19 პანდემიის დროს განსაკუთრებით დიდი ოდენობის პერსონალური მონაცემები მუშავდებოდა არა მხოლოდ სახელმწიფო ორგანოების, არამედ კერძო დაწესებულებების მიერ. მსოფლიოში შეიქმნა არაერთი აპლიკაცია, რომელიც აგროვებდა პერსონალურ მონაცემებს და ასევე დაავადებათა პრევენციის მიზნით სხვა პირებსაც აძლევდა წვდომას ამ ინფორმაციაზე (მაგალითად გეოლოკაციის მონაცემები ინფიცირებული და კონტაქტი პირის დასადგენად). ამგვარად, კოვიდ პანდემიამ წარმოაჩინა ხელისუფლების, ჯანდაცვის ორგანიზაციებისა და მკვლევარების კომპეტენცია ეფექტურად და უსაფრთხოდ მოაგროვონ პერსონალური მონაცემები.⁴¹

კოვიდ პანდემიის დროს პერსონალურ მონაცემთა დაცვის თვალსაზრისით შემდეგი ძირითადი პრობლემები გამოიკვეთა:

- კოვიდ პანდემიის დროს მნიშვნელოვნად გაიზარდა დამუშავებული პერსონალური მონაცემების ოდენობა და შესაბამისად გაიზარდა უფლებათა დარღვევის რისკები. კოვიდ პანდემიის დროს მუშავდებოდა ჯანმრთელობასთან დაკავშირებული დიდი ოდენობით განსაკუთრებული კატეგორიის მონაცემები. ამ მონაცემებს აგროვებდნენ არა მხოლოდ

⁴⁰ „საერთაშორისო გამჭვირვალობა-საქართველო“, კოვიდ პანდემიასთან დაკავშირებული საპარლამენტო კონტროლი, თბილისი 2022 https://transparency.ge/sites/default/files/parliamentary_control.pdf

⁴¹ Maria Christofidou, Nathan Lea , Pascal Coorevits, A Literature Review on the GDPR, COVID-19 and the Ethical Considerations of Data Protection During a Time of Crisis. National library of medicine. 2021 (<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/34479394/>)

საჯარო და სამედიცინო დაწესებულებები, არამედ სხვა კერძო სტრუქტურებიც, რაც ზრდიდა უფლებათა დარღვევის რისკებს.

- მათი დამუშავების დროს ხშირ შემთხვევაში არ იყო წინასწარ განსაზღვრული თუ რა ზეგავლენა შეიძლება მოეხდინა მონაცემების დამუშავებას პირადი ცხოვრების უფლებაზე.
- პრობლემები გამოიკვეთა პერსონალურ მონაცემთა უსაფრთხოების ორგანიზაციული და ტექნიკური სტანდარტების მიმართაც. ხშირ შემთხვევაში იმაზე მეტ თანამშრომელს მიუწვდებოდა ხელი პერსონალურ ინფორმაციაზე ვიდრე საჭირო იყო. ბუნდოვანი იყო მონაცემთა შენახვის ვადებიც.

სახელმწიფო ინსპექტორის სამსახურმა 2020 წელს პერსონალურ მონაცემთა დაცვის 24 პროცესი შეისწავლა. უწყებამ შეამოწმა 6 ორგანიზაცია და გამოავლინა დარღვევები, მათ შორის: სამედიცინო დაწესებულებების მიერ არ აღირიცხებოდა მონაცემთა მიმართ შესრულებული ყველა ქმედება, ელექტრონულ სისტემაზე ერთი და იმავე მომხმარებლის სახელით რამდენიმე პირს ჰქონდა წვდომა, საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტრო ელექტრონულად აღრიცხავდა COVID-19-ით ინფიცირებულთა, ასევე, მათთან კონტაქტში ან/და თვითიზოლაციაში მყოფ პირთა მონაცემებს თუმცა, ამ პროცესში სამინისტრო არ აღრიცხავდა ინფორმაციას პერსონალურ მონაცემთა მოპოვების თარიღის, გაცემის ან/და წაშლის შესახებ; იყო შემთხვევები, როდესაც სამედიცინო დაწესებულებამ COVID-19-ის ტესტირების შედეგები გაუმჟღავნა მესამე პირს; რამდენიმე სავაჭრო მოლში მომხმარებელთა თერმოსკრინინგის სისტემა არ აღრიცხავდა პერსონალურ მონაცემთა მიმართ შესრულებულ მოქმედებებს და არ იყო დაცული პაროლით.⁴²

კოვიდ პანდემიის დროს პერსონალურ მონაცემთა უფლებების დარღვევის პრევენციის მიზნით საქართველოს პერსონალურ მონაცემთა დაცვის ინსპექტორმა შეიმუშავა რეკომენდაციები. რეკომენდაციები მნიშვნელოვანია რადგან იგი შეიძლება გამოყენებული იყოს ნებისმიერი კრიტიკული სიტუაციის არსებობის შემთხვევაში. რეკომენდაციებიდან განსაკუთრებით აღსანიშნავია შემდეგი : უნდა შეფასდეს მონაცემთა დამუშავების ზეგავლენა ადამიანის უფლებებზე, რათა წინასწარ აღმოიფხვრას მოსალოდნელი რისკები. უნდა შემუშავდეს წერილობითი დოკუმენტი, რომელშიც მოცემული იქნება შემდეგი საკითხები: დასამუშავებელ მონაცემთა კატეგორია, დამუშავების მიზნები, დამუშავების საჭიროების დასაბუთება, დამუშავების პროცესის აღწერა, ადამიანის პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობისა და პერსონალურ მონაცემთა შეზღუდვის საფრთხეების შეფასება, მონაცემთა უსაფრთხოების დასაცავად მიღებული ორგანიზაციულ-ტექნიკური ზომების აღწერა; მონაცემთა უსაფრთხოებისთვის უნდა გატარდეს აუცილებელი ორგანიზაციულ-ტექნიკური ზომები მონაცემთა კატეგორიების, დამუშავებულ მონაცემთა მოცულობის, დამუშავების მიზნის, ფორმისა და საშუალებების, ასევე, მონაცემთა სუბიექტის უფლებათა დარღვევის საფრთხეების გათვალისწინებით; ელექტრონული სისტემის თითოეულ მომხმარებელს განუსაზღვრონ ინდივიდუალური სახელი და პაროლი (user); ელექტრონულ სისტემებზე მომხმარებლებისთვის დანერგონ ორდონიანი ავთენტიფიკაციის მექანიზმი; ელექტრონულად აღრიცხონ მონაცემების მიმართ შესრულებული მოქმედებები; მიიღონ ზომები არაუფლებამოსილ პირთა მიერ მონაცემებზე წვდომის პრევენციისთვის და სხვა); დანერგონ მონაცემებზე წვდომის უფლებამოსილების მქონე პირთა მონიტორინგის ეფექტიანი მექანიზმი და, მათი მხრიდან

⁴² სახელმწიფო ინსპექტორის სამსახურის საქმიანობის ანგარიში, 2020. გვ.27 (<https://personaldata.ge/ka/about-us>)

მონაცემთა არაკანონიერად ან/და არასამსახურებრივი მიზნით დამუშავების შემთხვევაში, სათანადო რეაგირება განახორციელონ გამოვლენილ დარღვევებზე.⁴³

კრიზისი არ შეიძლება გამოყენებულ იქნას არგუმენტად ადამიანის უფლებების, მათ შორის პერსონალური მონაცემებისა და კონფიდენციალურობის ნაკლებად დაცვისთვის. საგანგებო ვითარებაში იზრდება ადამიანის უფლებების დარღვევის რისკი და მონაცემთა დამუშავების წესებისა პრინციპების უფრო მკაცრად დაცვა. პანდემიის დროს მონაცემების შეგროვება, გამოყენება, გაზიარება, შენახვა და ჯანმრთელობის მონაცემების სხვაგვარი დამუშავება უნდა შემოიფარგლოს მხოლოდ იმ მოცულობით, რომელიც აუცილებელია ვირუსთან ბრძოლისთვის. მხოლოდ ამ გზით შეგვიძლია მივაღწიოთ მიზნის შეზღუდვას და მონაცემთა მინიმიზაციას, მონაცემთა დამუშავების მნიშვნელოვან პრინციპებს.

ჯანმრთელობასთან დაკავშირებული ინფორმაცია ძალიან ღირებულია, მათ შორის კომერციული მიზნებისთვის და ინფორმაციის ამ მიზნით გამოყენების მაღალი რისკი არსებობს. პანდემია არ უნდა იქცეს მიზეზად ვრცელი და არასაჭირო მონაცემების შეგროვებისა და ამ მონაცემების სხვადასხვა მიზნებისთვის გამოყენებისთვის. ჯანმრთელობის მონაცემებზე წვდომა უზრუნველყოფილი უნდა იყოს მათთვის, ვისაც ინფორმაცია სჭირდება მკურნალობის, კვლევისა და კრიზისის სხვაგვარად გადასაჭრელად.

ინფორმაცია უნდა ინახებოდეს უსაფრთხოდ, ცალკე, მონაცემთა ბაზაში. სახელმწიფოს სჭირდება ინფორმაცია პანდემიის მართვისთვის, მაგრამ ეს ინფორმაცია უნდა იყოს დეპერსონალიზებული, მაშინაც როცა პერსონალური მონაცემები გამოიყენება ისტორიული და კვლევითი მიზნებისთვის. პერსონალური მონაცემები დეპერსონალიზაციის გარეშე არ შეიძლება გამოყენებულ იქნას მონაცემთა სუბიექტის თანხმობის გარეშე. მონაცემთა სუბიექტს კრიზისის დროს უნდა ჰქონდეთ ინფორმაცია მონაცემთა შენახვის პირობებისა და ხანგრძლივობის შესახებ. კრიზისის აღმოფხვრის მიზნით დამუშავებული მონაცემები უნდა იყოს შენახული მხოლოდ კრიზისის ხანგრძლივობის განმავლობაში.

IV კოვიდ პანდემია - გამოწვევა ქალთა მიმართ ძალადობის პრევენციის ჭრილში

პანდემიის პირობებში შეინიშნა ქალთა მიმართ ძალადობის ზრდის აშკარა ტენდენცია. პანდემიით გამოწვეული შეზღუდვების გამო ადამიანებს მოუწიათ დახურულ სივრცეში ხანგრძლივი დროით ყოფნა, შესაბამისად ცალკეული ქალები ამის გამო პრაქტიკულად სრულიად მარტო, იზოლირებულები დარჩნენ მოძალადესთან. მეორე მხრივ, იზოლაციამ გარკვეული უარყოფითი გავლენა იქონია ადამიანების ფსიქო-ემოციურ ფონზე (დახურული სივრცე, იზოლაცია, ეკონომიკური პრობლემები და ა.შ.) რის გამოც იმატა ოჯახურმა კონფლიქტმა და შესაბამისად ქალთა მიმართ ძალადობამ. კვლევის ფარგლებში გამოიკვეთა რომ ქალთა მიმართ ძალადობის მატების ტენდენცია შეინიშნებოდა არა მხოლოდ საქართველოში, არამედ მთელ მსოფლიოში. მსოფლიოში ქალთა მიმართ ძალადობის მაჩვენებელი ერთი მესამედით გაიზარდა პანდემიის პერიოდში.⁴⁴ ცალკეული ქვეყნები აღნიშნულ გამოწვევას მომზადებულები შეხვდნენ, ზოგმა ქვეყანამ დამატებითი თანხები გამოყო ძალადობის მსხვერპლი ქალებისათვის, ზოგ შემთხვევაში შემოღებულ იქნა კოდური სიტყვით ძალადობის შესახებ ცალკეულ პუნქტებში შეტყობინების სისტემა და ა.შ. საქართველოს შემთხვევაში, ასეთი ზომების მიღება ვერ მოხერხდა.

კვლევის ფარგლებში მოკვლეულ იქნა ქალთა მიმართ ძალადობის ოფიციალური სტატისტიკა, სტატისტიკა მოწმობს რომ 2020 და 2021 წელს ყველაზე მაღალია

⁴³ იქვე

⁴⁴ UN Women, 2021, „The Shadow Pandemic: Violence against women during covid-19”

სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყების სტატისტიკა. 2022 წელს კი უკვე სიტუაცია რადიკალურად იცვლება უკეთესობისაკენ. აღსანიშნავია ისიც რომ ქალთა მკვლელობისა და მკვლელობის მცდელობის დანაშაულთა სტატისტიკაც ყველაზე მაღალ ნიშნულს სწორედ 2020 და 2021 წლებში აღწევს.⁴⁵ ქალთა მიმართ ძალადობის, როგორც დანაშაულის თავისებურებიდან გამომდინარე, ცალსახაა, რომ აღნიშნული რიცხვები რეალურად გაცილებით დრამატულია. ქალთა მიმართ ძალადობა ლატენტური დანაშაულია და ძალადობის მსხვერპლი ქალების დიდი ნაწილი არ მიმართავს შესაბამის საგამომიებო ორგანოს. კვლევის ფარგლებში, ჩვენს მიერ გამოყენებულ იქნა ანკეტირების მეთოდი და შემთხვევითი შერჩევის პრინციპით გამოკითხულ იქნა სხვადასხვა ასაკის ასამდე ქალი. გამოკითხულთა 62% აფიქსირებს რომ ძალადობის შემთხვევაში შეეცდება თავად მოაგვაროს პრობლემა და არ მიმართოს შესაბამის სტრუქტურებს.

აღნიშნულ საკითხს საკმაოდ ვრცელი კვლევი მიუძღვნა ქალთა უფლებების დაცვის ორგანიზაციამ - საფარი. კვლევის შედეგი პრაქტიკულად სრულ კორელაციაშია ჩვენი კვლევის ფარგლებში განხორციელებულ გამოკითხვასთან. გამოკითხულთა 56% აფიქსირებს რომ ოჯახში ძალადობის შემდეგ არ მიუმართავს პოლიციისთვის, ამის მიზეზად კი ძირითადად სახელდება უნდობლობა სახელმწიფო სტრუქტურის მიმართ, ინფორმაციის არ ქონა ან/და ხანგრძლივი ლოდინი. კვლევა ასევე ცხადყოფს რომ ოჯახური ძალადობის მსხვერპლი ქალები უფრო ხშირად მიმართავენ არასამთავრობო ორგანიზაციებს და ნაკლებად პოლიციას. გამოკითხულთა ძალზე მაღალი რაოდენობა კერძოდ 88 % კი თვლის რომ პოლიცია ვერ უზრუნველყოფს ძალადობის დროს შესაბამის საგამომიებო სერვისს.⁴⁶

კვლევის ობიექტურობისათვის, კვლევის ფარგლებში ჩაღრმავებითი ინტერვიუ შესრულდა ერთ-ერთ დაზარალებულ ქალთან, რომლის მეუღლის მიმართ დღესდღეობით მიმდინარეობს სისხლისსამართლებრივი დევნა ძალადობისთვის. ჩაღრმავებით ინტერვიუში რესპოდენტი ცალსახად და ერთმნიშვნელოვნად აფიქსირებს რომ პროკურატურის მხრიდან მიღებულ იქნა ყველა ზომა მის დასაცავად, რესპოდენტი ასევე მაღალი ნდობით არის აღჭურვილი სასამართლოს მიმართ. გარკვეულწილად პრობლემატური იყო შემთხვევაზე მყისიერი რეაგირება რაც რესპოდენტის აზრის შესაბამისი კადრების, ნაკლებობითაა გამოწვეული. მეორე მხრივ, შინაგან სააქმეთა სამინისტროს შესაბამისი სტრუქტურების მხრიდან გამოძიების მიმდინარეობისას მუდმივად იკვეთებოდა სათანადო ყურადღება დაზარალებულის მიმართ. მეტიც, მოგვიანებით რესპოდენტს დეტალურად გაესაუბრნენ სისტემის სუსტი და ძლიერი მხარეების შესახებ.

საბოლოო ჯამში, უნდა ითქვას რომ ქალთა მიმართ ძალადობა დღესაც უდიდესი გამოწვევაა საქართველოსთვის, რომელმაც განსაკუთრებით მწვავედ იჩინა თავი პანდემიის პირობებში. ისიც უდავოა რომ ქვეყანაში ამ მიმართულებით არაერთი მნიშვნელოვანი ნაბიჯი გადაიდგა, თუმცა კვლავაც არაერთი ზომის მიღებაა საჭირო სისტემის სრულყოფისა და ეფექტური პრევენციის განხორციელებისათვის.

კვლევის შედეგები

აღსანიშნავია, რომ საქართველოს კონსტიტუციის 71-ე მუხლით საგანაგებო მდგომარეობის დროს დაუშვებელია საქართველოს კონსტიტუციის 31-ე მუხლით განსაზღვრული უფლების შეზღუდვა, შესაბამისად საქართველოს პრეზიდენტის დეკრეტით ეს

⁴⁵ საქართველოს პროკურატურა, 2022, ოჯახური ძალადობა (ანგარიში), გვ.1-5;

⁴⁶ საფარი, 2021, ოჯახში ძალადობის მსხვერპლ ქალთათვის შინაგან სააქმეთა სამინისტროს სერვისების მიწოდებისას არსებული გამოწვევები კოვიდ - 19-ის პანდემიის დროს, გვ.3-6

უფლება არ შეზღუდულა, თუმცა საგანგებო მდგომარეობის გაუქმების შემდეგ ორდინალური კანონმდებლობის საფუძველზე ქვეყანაში შენარჩუნებული ადამიანის უფლების შეზღუდვის დროს გაეროსა და ევროპის საბჭოში გაგზავნილი შეტყობინებით საქართველომ სამართლიანი სასამართლო განხილვის უფლების შეზღუდვა შეატყობინა. რაც ეროვნული კანონმდებლობით მოწესრიგებას საჭიროებს, ანუ თუ ორდინალური კანონმდებლობით საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის დაცვის მიზნით დგება აღნიშნული უფლების შეზღუდვის საჭიროება, მაშინ საქართველოს კანონმდებლობა უნდა ითვალისწინებდეს აღნიშნულ ნორმას.

ასევე მნიშვნელოვანია კიდევ ერთი საკითხი, რომელიც კვლევის პროცესში გამოიკვეთა, კერძოდ ევროპული კონვენცია და საერთაშორისო პაქტი კონვენციითა და პაქტით დაცული უფლებების შეზღუდვის შესახებ წევრი სახელმწიფოებიდან შეტყობინების გაგზავნას ითვალისწინებს, მხოლოდ საგანგებო მდგომარეობის დროს. შესაბამისად, მას შემდეგ რაც საქართველოში გაუქმდა საგანგებო მდგომარეობა, საგანგებო მდგომარეობის პირობებში დაწესებული ადამიანის უფლებების შეზღუდვის შენარჩუნების უფლება საქართველოს არ ჰქონდა და საერთაშორისო ორგანიზაციებისათვის უნდა გაეგზავნათ შეტყობინებები ადამიანის უფლებათა შეზღუდვის შეწყვეტის შესახებ.

კოვიდ პანდემიის დროს პერსონალურ მონაცემებთან დაკავშირებული პრობლემების განხილვამ საქართველოს მაგალითზე წარმოაჩინა შემდეგი პრობლემები: ხშირად არ იყო კარგად გაანალიზებული, თუ რამდენად საჭირო იყო პერსონალურ მონაცემთა შეზღუდვა იმ მოცულობითა და ინტენსივობით როგორც იზღუდებოდა; კერძო და საჯარო სტრუქტურები არ აღმოჩნდნენ მზად კრიზისულ სიტუაციებში ჯანმრთელობის ინტერესებსა და პერსონალურ მონაცემებს შორის სწორი ბალანსი დაემყარებინათ. პრობლემები რამდენიმე მიზეზით იყო გამოწვეული, მათ შორის აღსანიშნავია პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ ინფორმაციის ნაკლებობა როგორც მონაცემთა სუბიექტის, ასევე მონაცემთა დამმუშავებლის მხრიდან, დაწესებულებებსა და ორგანიზაციებში პერსონალურ მონაცემთა საკითხების მცოდნე კადრების ნაკლებობა, კრიტიკულ სიტუაციაში გამოუცდელობა და სახელმწიფო ინსტიტუციების სისუსტე. კრიზისული სიტუაციის დროს განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება ძლიერი მაკონტროლებელი ინსტიტუტის არსებობას. მიუხედავად იმისა, რომ კოვიდ პანდემია დასრულებულია რისკები კვლავ არსებობს, რომ პანდემიის დროს მოგროვებული უამრავი პერსონალური მონაცემი არამართლზომიერად იყოს გამოყენებული. მნიშვნელოვანია დამოუკიდებელმა ინსტიტუტებმა გაარკვიონ განადგურდა თუ არა ეს მონაცემები ან რა ვადით ინახება და დაცულია თუ არა შენახვისას უსაფრთხოების ზომები.

კვლევა ცხადყოფს, რომ კოვიდ პანდემიის პირობებში მნიშვნელოვნად იქნა გაზრდილი ქალთა მიმართ ძალადობის მაჩვენებელი. კვლევის ფარგლებში იკვეთება რომ ამ ჭრილში, პანდემიას საქართველო ძალზე მოუმზადებელი შეხვდა. ქალთა მიმართ ძალადობა, რომელიც ისედაც დიდი გამოწვევა იყო ქვეყნისთვის კიდევ უფრო გაღრმავდა.

დასკვნა

საქართველოში კოვიდ პანდემიის კრიზისის მართვის მიმართულებით გატარებული ღონისძიებების და საერთაშორისო ორგანიზაციებში გაგზავნილი შეტყობინებების ანალიზი გამოკვეთს რამდენიმე პრობლემას, რაზეც შეიძლება გაკეთდეს შემდეგი დასკვნა და გაიცეს რამდენიმე რეკომენდაცია, კერძოდ:

I. აღსანიშნავია, რომ საქართველოს კონსტიტუციის 71-ე მუხლით საგანგებო მდგომარეობის დროს დაუშვებელია საქართველოს კონსტიტუციის 31-ე მუხლით

განსაზღვრული უფლების შეზღუდვა, შესაბამისად საქართველოს პრეზიდენტის დეკრეტით ეს უფლება არ შეზღუდულა, თუმცა საგანგებო მდგომარეობის გაუქმების შემდეგ ორდინალური კანონმდებლობის საფუძველზე ქვეყანაში შენარჩუნებული ადამიანის უფლების შეზღუდვის დროს გაეროსა და ევროპის საბჭოში გაგზავნილი შეტყობინებით საქართველომ სამართლიანი სასამართლო განხილვის უფლების შეზღუდვა შეატყობინა. რაც ეროვნული კანონმდებლობით მოწესრიგებას საჭიროებს, ანუ თუ ორდინალური კანონმდებლობით საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის დაცვის მიზნით დგება აღნიშნული უფლების შეზღუდვის საჭიროება, მაშინ საქართველოს კანონმდებლობა უნდა ითვალისწინებდეს აღნიშნულ ნორმას. ასევე ბუნდოვანია თავად უფლების შეზღუდვის აუცილებლობა და შეტყობინების პერიოდი, ვინაიდან სამართლიანი სასამართლო განხილვის უფლების შეზღუდვა შეეხო მხოლოდ სისხლის სამართლის კანონმდებლობით დადგენილ შეზღუდვას სასამართლო სხდომის დისტანციურად გამართვის შესახებ, რომელიც საქართველოს პრეზიდენტმა ჯერ კიდევ 2020 წლის 21 მარტს გამოცემული დეკრეტით შეზღუდვა, შესაბამისად გაურკვეველია საქართველოს მთავრობამ თავიდანვე რატომ არ შეატყობინა გაეროსა და ევროპის საბჭოს, რომ, სხვა უფლებებსა და თავისუფლებებთან ერთად, ზღუდავს საერთაშორისო პაქტის მე-14 და ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლით გათვალისწინებულ უფლებებს.

II. ასევე მნიშვნელოვანია კიდევ ერთი საკითხი, რომელიც კვლევის პროცესში გამოიკვეთა, კერძოდ ევროპული კონვენცია და საერთაშორისო პაქტი კონვენციითა და პაქტით დაცული უფლებების შეზღუდვის შესახებ წევრი სახელმწიფოებიდან შეტყობინების გაგზავნას ითვალისწინებს, მხოლოდ საგანგებო მდგომარეობის დროს. შესაბამისად, მას შემდეგ რაც საქართველოში გაუქმდა საგანგებო მდგომარეობა, საგანგებო მდგომარეობის პირობებში დაწესებული ადამიანის უფლებების შეზღუდვის შენარჩუნების უფლება საქართველოს არ ჰქონდა და საერთაშორისო ორგანიზაციებისათვის უნდა გაეგზავნათ შეტყობინებები ადამიანის უფლებათა შეზღუდვის შეწყვეტის შესახებ. ფაქტია საქართველოში საგანგებო მდგომარეობის გაუქმების შემდეგ კრიზისული პროცესების მართვა წარიმართა საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის შესახებ საქართველოს კანონის შესაბამისად, ანუ ორდინალური კანონმდებლობით, რა დროსაც საერთაშორისო ორგანიზაციებისათვის ადამიანის უფლებების შეზღუდვის შეტყობინების ვალდებულება წევრ სახელმწიფოებს აღარ ეკისრებათ, ვინაიდან ევროპული კონვენციის მე-15 მუხლი და საერთაშორისო პაქტის მე-4 მუხლი, საერთოდ არ ადგენს გაეროს გენერალური მდივნისა და ევროპის საბჭოს გენერალური მდივნისათვის შეტყობინების გაგზავნის საჭიროებას, თუ ადამიანის უფლებები იზღუდება ორდინარულ სიტუაციაში. შესაბამისად საქართველოს მთავრობის მიერ 2020 წლის 21 აპრილის შემდეგ გაგზავნილი ყველა შეტყობინება საფუძველს მოკლებულია.

III. საგანგებო მდგომარეობის პირობებში ადამიანის უფლებათა შეზღუდვის შესახებ საერთაშორისო ორგანიზაციებში შეტყობინების გაგზავნის კუთხით აღსანიშნავია კიდევ ერთი ხარვეზი ეროვნულ კანონმდებლობაში, რომელიც კვლევის პროცესში გამოვლინდა, კერძოდ საგანგებო მდგომარეობის შესახებ საქართველოს კანონის მე-15 მუხლით „საგანგებო მდგომარეობის გამოცხადებისა და გაუქმების შესახებ

საქართველოს საგარეო საქმეთა სამინისტრო დაუყოვნებლივ აცნობებს გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის გენერალურ მდივანს⁴⁷. მაშინ როდესაც საქართველოს ასევე აღებული აქვს ვალდებულება ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-15 მუხლის საფუძველზე კონვენციით დაცული უფლებების საგანგებო მდგომარეობის დროს შეზღუდვის შესახებ შეტყობინება გაუგზავნოს ევროპის საბჭოს გენერალურ მდივანს, რასაც აკეთებს კიდევ. შესაბამისად უმჯობესია დაზუსტდეს საგანგებო მდგომარეობის შესახებ საქართველოს კანონის მე-15 მუხლი და გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის გენერალურ მდივანთან ერთად ჩაიწეროს ევროპის საბჭოს გენერალური მდივანი.

IV. კოვიდ პანდემიის დროს მნიშვნელოვნად გაიზარდა პერსონალურ მონაცემთა დამუშავება არა მხოლოდ სახელმწიფო სტრუქტურების, არამედ კერძო კომპანიების მიერ. დიდი ოდენობით მუშავდებოდა ჯანმრთელობის მდგომარეობასთან დაკავშირებული მონაცემები, მათ შორის თერმოსკრინინგი, ინფიცირების შესახებ ინფორმაცია. კოვიდ პანდემიასთან პრძოლის პროცესში, კონტაქტი პირების დასადგენად და პრევენციისათვის გროვდება გეო ლოკაციის მონაცემებიც. მიუხედავად იმისა რომ კოვიდ პანდემია მწვავე პრობლემა იყო მთელი მსოფლიოსთვის სახელმწიფოებს პრობლემებთან გამკლავების სხვადასხვა მიდგომა ჰქონდათ. განსხვავებული მიდგომა ეხებოდა, როგორც ჯანმრთელობის ასევე ადამიანის უფლებების დაცვას. ქვეყნის დემოკრატიულობის ხარისხი განაპირობებდა იმას თუ რამდენად დიდ კომპრომისზე ადამიანის უფლებებთან სახელმწიფოები და რამდენად შეძლეს დაემყარებინათ სამართლიანი ბალანსი ადამიანის ძირითად უფლებებსა და საზოგადოებრივი ჯანდაცვის ინტერესებს შორის. მყიფე დემოკრატიის ქვეყნები უფრო მოწყვლადი აღმოჩნდნენ ადამიანის უფლებების მიმართ კრიზისულ სიტუაციაში.

VI. კვლევა ცხადყოფს, რომ კოვიდ პანდემიის პირობებში მნიშვნელოვნად იქნა გაზრდილი ქალთა მიმართ ძალადობის მაჩვენებელი. კვლევის ფარგლებში იკვეთება რომ ამ ჭრილში, პანდემიას საქართველო ძალზე მოუშზადებელი შეხვდა. ქალთა მიმართ ძალადობა, რომელიც ისედაც დიდი გამოწვევა იყო ქვეყნისთვის კიდევ უფრო გაღრმავდა. აქვე მნიშვნელოვნად იკვეთება უნდობლობა სახელმწიფო სტრუქტურების მიმართ. მეორე მხრივ ისიც ცალსახაა რომ უნდობლობის ასეთი მაღალი მაჩვენებელი სამართლიანი არ უნდა იყოს, კვლევის ფარგლებში გამოიკვეთა რომ საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტრო და საქართველოს პრიკურატურა ნამდვილად მთელ რიგ ღონისძიებებს ატარებენ ძალადობის პრევენციისათვის. შესაბამისად ჩვენ მიგვაჩნია რომ ამ შემთხვევაში პრობლემის აღმოფხვრისათვის ორი ტიპის ზომების მიღებაა საჭირო: ერთი მხრივ უნდა გაძლიერდეს საინფორმაციო კამპანია, რათა ქალებს ჰქონდეს იმის განცდა რომ საჭიროების შემთხვევაში მათ შესაბამის საგამოძიებო მომსახურებას გაუწევენ. ხოლო მეორე მხრივ პრობლემატურია სათანადოდ მომზადებული კადრების საჭიროება, რათა ასეთ შემთხვევებში რეაგირება იყოს ეფექტური და მყისიერი.

⁴⁷ საგანგებო მდგომარეობის შესახებ საქართველოს კანონი, საქართველოს პარლამენტი, 44, 11/11/1997. მუხლი 15. <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/33472?publication=7> (უკანასკნელად ნანახია 05.07.2023)

გამოყენებული ლიტერატურა

1. საქართველოს კონსტიტუცია, საქართველოს პარლამენტის უწყებები, 31-33, 24/08/1995, <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/30346?publication=36> (უკანასკნელად ნანახია 05.07.2023)
2. საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის შესახებ საქართველოს კანონი, საქართველოს პარლამენტი, სსმ, 26, 12/07/2007, <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/21784?publication=39> (უკანასკნელად ნანახია 05.07.2023)
3. საგანგებო მდგომარეობის შესახებ საქართველოს კანონი, საქართველოს პარლამენტი, 44, 11/11/1997 <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/33472?publication=7> (უკანასკნელად ნანახია 05.07.2023)
4. საქართველოს კანონი პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ, 28/12/2011 <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/1561437?publication=30> (უკანასკნელად ნანახია 05.07.2023)
5. საქართველოს კანონი საექიმო საქმიანობის შესახებ, 08/06.2001, <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/15334?publication=25> (უკანასკნელად ნანახია 05.07.2023)
6. ადამიანის უფლებათა დაცვის ევროპული კონვენცია, 1950, ევროპის საბჭო, მუხლი 15, ხელმისაწვდომია: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_kat (უკანასკნელად ნანახია 05.07.2023)
7. სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ საერთაშორისო პაქტის, 1966, გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია, მუხლი 4, <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/1398335?publication=0> (უკანასკნელად ნანახია 05.07.2023)
8. კორკელია, კონსტანტინე. 2021. ადამიანის თავისუფლების შეზღუდვა კოვიდ-19-ის პანდემიის პირობებში: ევროპული სტანდარტები და საქართველოს კანონმდებლობა. ადამიანის უფლებათა დაცვა და კოვიდ-19-ის პანდემია. სტატიათა კრებული. <https://tsu.ge/assets/media/files/76/ILI%20General/HR%20Covid-19.pdf> (უკანასკნელად ნანახია 05.07.2023)
9. კორკელია, კონსტანტინე. 2020-2021. ადამიანის უფლებათა შეზღუდვები საქართველოში Covid-19 პანდემიის დროს: მიღებული გამოცდილება და რეკომენდაციები. გვ. 44. https://georgia.un.org/sites/default/files/202106/LongVersion_GEO_WEB.pdf (უკანასკნელად ნანახია 05.07.2023)
10. საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე საგანგებო მდგომარეობის გამოცხადების შესახებ, საქართველოს პრეზიდენტის ბრძანება N1, 21 მარტი 2020 წელი. ხელმისაწვდომია: <https://www.matsne.gov.ge/ka/document/view/4830390?publication=0> (უკანასკნელად ნანახია 05.07.2023)
11. საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე საგანგებო მდგომარეობის გამოცხადების შესახებ, საქართველოს პრეზიდენტის ბრძანება N2, 21 აპრილი 2020 წელი. ხელმისაწვდომია: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/4853172?publication=0> (უკანასკნელად ნანახია 05.07.2023)
12. საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე საგანგებო მდგომარეობის გამოცხადებასთან დაკავშირებით გასატარებელ ღონისძიებათა შესახებ საქართველოს პრეზიდენტის დეკრეტი N1, 21 მარტი 2020 წელი. ხელმისაწვდომია: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/4830372?publication=0> (უკანასკნელად ნანახია 05.07.2023)

13. შეტყობინება გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის გენერალურ მდივანს, 2020 წლის 21 მარტი, <https://treaties.un.org/doc/Publication/CN/2020/CN.125.2020-Eng.pdf>, შეტყობინება ევროპის საბჭოს გენერალურ მდივანს 2020 წლის 23 მარტი, <https://rm.coe.int/16809cff20> (უკანასკნელად ნანახია 05.07.2023)
14. დამატებითი შეტყობინება გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის გენერალურ მდივანს, 2020 წლის 22 აპრილი, <https://treaties.un.org/doc/Publication/CN/2020/CN.142.2020-Eng.pdf>, შეტყობინება ევროპის საბჭოს გენერალურ მდივანს 2020 წლის 23 აპრილი, <https://rm.coe.int/16809e3a36> (უკანასკნელად ნანახია 05.07.2023)
15. დამატებითი შეტყობინება გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის გენერალურ მდივანს, 2020 წლის 23 მაისი, <https://treaties.un.org/doc/Publication/CN/2020/CN.183.2020-Eng.pdf>, შეტყობინება ევროპის საბჭოს გენერალურ მდივანს 2020 წლის 25 მაისი, <https://rm.coe.int/16809e757c> (უკანასკნელად ნანახია 05.07.2023)
16. დამატებითი შეტყობინება გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის გენერალურ მდივანს, 2020 წლის 15 ივლისი, <https://treaties.un.org/doc/Publication/CN/2020/CN.314.2020-Eng.pdf>, შეტყობინება ევროპის საბჭოს გენერალურ მდივანს 2020 წლის 16 ივლისი, <https://rm.coe.int/16809efedd> (უკანასკნელად ნანახია 05.07.2023)
17. დამატებითი შეტყობინება გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის გენერალურ მდივანს, 2020 წლის 31 დეკემბერი, <https://treaties.un.org/doc/Publication/CN/2020/CN.580.2020-Eng.pdf>, შეტყობინება ევროპის საბჭოს გენერალურ მდივანს 2021 წლის 4 იანვარი, <https://rm.coe.int/1680a0e8a0> (უკანასკნელად ნანახია 05.07.2023)
18. „საერთაშორისო გამჭვირვალობა-საქართველო“, კოვიდ პანდემიასთან დაკავშირებული საპარლამენტო კონტროლი, თბილისი 2022 https://transparency.ge/sites/default/files/parliamentary_control.pdf, (უკანასკნელად ნანახია 05.07.2023)
19. სახელმწიფო ინჰექტორის სამსახურის საქმიანობის ანგარიში, 2020, <https://personaldata.ge/ka/about-us> (უკანასკნელად ნანახია 05.07.2023)
20. Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data Strasbourg, 28.I.1981, <https://rm.coe.int/1680078b37> (უკანასკნელად ნანახია 05.07.2023)
21. Nino Botchorishvili, Ilika Sajaia. 2022. Parliamentary control in the wake of the Covid pandemic (Comparative research) XXIV International Scientific and Practical Conference «Multidisciplinary academic notes. Science research and practice». P.187. <https://books.google.ge/books?id=9GI3EAAQBAJ&printsec=frontcover#v=onepage&q&f=false> (უკანასკნელად ნანახია 05.07.2023)
22. Samuel D. Warren, Louis Brandeis, The Right to Privacy, Harvard Law Review, Vol. IV December 15, 1890 No. 5, <https://www.jstor.org/stable/1321160>, (უკანასკნელად ნანახია 05.07.2023)
23. T. Ginsburg and M. Versteeg, op. cit, p. 4; E. Griglio, 'Parliamentary oversight under the COVID-19 emergency: striving against executive dominance', The Theory and Practice of Legislation, July 2020.
24. Resolution of 17 April 2020 on EU coordinated action to combat the COVID-19 pandemic and its consequences, European Parliament, 2020/2616(RSP), para. 46.
25. Report on Respect for Democracy, Human Rights and the Rule of Law during States of Emergency, Venice Commission, CDL-AD(2020)014, 19 June 2020.
26. Public Health Emergency International Concern. 2020. <file:///C:/Users/nino.botchorishvili/Downloads/global-research-and-innovation-forum-towards-a-research-roadmap.pdf> (უკანასკნელად ნანახია 05.07.2023)

27. States of emergency in response to the coronavirus crisis, normative response and parliamentary oversight in EU Member States during the first wave of the pandemic.
[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/659385/EPRS_STU\(2020\)659385_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/659385/EPRS_STU(2020)659385_EN.pdf) (უკანასკნელად ნანახია 05.07.2023)
28. Ginsburg, Tom and Versteeg, Mila. 2020. The Bound Executive: Emergency Powers during the Pandemic, No 52, p. 22, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3608974 (უკანასკნელად ნანახია 05.07.2023)
29. Institute for Development of Freedom of Information (IDFI) Report on Rule of Law and Human Rights During the COVID-19 Crisis, , May 2020, 10.
(https://idfi.ge/public/upload/Covid/rule_of_law_and_human_rights_during_covid_19.pdf)
(უკანასკნელად ნანახია 05.07.2023)
30. Council of Europe, Respecting democracy, rule of law and human rights in the framework of the COVID-19 sanitary crisis A toolkit for member states, Information Documents SG/Inf(2020), <https://www.coe.int/en/web/congress/covid-19-toolkits> (უკანასკნელად ნანახია 05.07.2023)
31. General Data Protection Regulation (EU) 2016/679, <https://gdpr-info.eu/>(უკანასკნელად ნანახია 05.07.2023)
32. Universal Declaration of Human Rights. 10 December, 1948, <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>, (უკანასკნელად ნანახია 05.07.2023)
33. European Parliament, Upholding human rights in Europe during the pandemic, 2020, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/652085/EPRS_BRI\(2020\)652085_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/652085/EPRS_BRI(2020)652085_EN.pdf) (უკანასკნელად ნანახია 05.07.2023)
34. The European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), Emergency Powers, 1995, CDL -STD(1995)012, [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-STD\(1995\)012-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-STD(1995)012-e), (უკანასკნელად ნანახია 05.07.2023)
35. UN Women, 2021, „The Shadow Pandemic: Violence against women during covid-19”
36. საქართველოს პროკურატურა, 2022, ოჯახური ძალადობა (ანგარიში), გვ.1-5;
37. საფარი, 2021, ოჯახში ძალადობის მსხვერპლ ქალთათვის შინაგან საქმეთა სამინისტროს სერვისების მიწოდებისას არსებული გამოწვევები კოვიდ - 19-ის პანდემიის დროს, გვ.3-6

DOI: <https://doi.org/10.61950/giu.1.2023.7344>

ჩინეთის სისხლის სამართლის ახალი განვითარება¹

შიცჰოუ ვანგი
პეკინის უნივერსიტეტის
სამართლის სკოლის პროფესორი
wanginfreiburg@aliyun.com

აბსტრაქტი

1979 წელს ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის სისხლის სამართლის კოდექსის გამოქვეყნებისა და 1997 წელს გადასინჯვის შემდეგ, ეს კოდექსი შესწორდა და დაემატა 11 სისხლისსამართლებრივი ცვლილება და 14 საკანონმდებლო განმარტება. შინაარსობრივი თვალსაზრისით, სისხლისსამართლებრივი ცვლილებები და საკანონმდებლო განმარტებები, რომლებიც კოდექსში შეიტანეს 2010 წლის შემდეგ, ასახავს ჩინეთის სისხლის სამართლის ახალ განვითარებას. ამ ნაშრომში განმარტებულია ამ ახალი განვითარების ძირითადი ფორმები და მახასიათებლები. მასში აღწერილია საკანონმდებლო ზომები სიკვდილით დასჯის გაუქმებისა და „შეწყნარებისა და სიმკაცრის შერწყმის“ სისხლისსამართლებრივი პოლიტიკის იმპლემენტაციის შესახებ. იგი განმარტავს ახალ ზომებს ეროვნული უსაფრთხოების და ეროვნული ღირსების დაცვისა და ტერორიზმისა და კორუფციის წინააღმდეგ ბრძოლაში. ახალი დებულებების შეჯამება მოცემულია ინფორმაციული ქსელის, მოქალაქეთა პირადი ინფორმაციის, სოციალური მთლიანობისა და საზოგადოებრივი წესრიგის, გარემოს, ფინანსური წესრიგის, ინტელექტუალური საკუთრების უფლებების, არასრულწლოვანთა, საგზაო მოძრაობის უსაფრთხოების, საკვებისა და წამლების უსაფრთხოების თვალსაზრისით. შინაარსში მოცემულია ინფორმაციული ქსელის, მოქალაქეთა პირადი ინფორმაციის, სოციალური მთლიანობისა და საზოგადოებრივი წესრიგის, გარემოს, ფინანსური წესრიგის, ინტელექტუალური საკუთრების უფლებების, არასრულწლოვანთა, საგზაო მოძრაობის უსაფრთხოების, საკვებისა და წამლების უსაფრთხოების შესახებ ახალი ხედვა. გარდა ამისა, განიხილება თეორიულ და პრაქტიკულ სფეროებში ფართოდ გავრცელებული, როგორცაა საკითხები არასრულწლოვანთა მიმართ სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის ასაკის, ჩინეთის სისხლის სამართლის კანონმდებლობის ტენდენციის, სისხლის სამართლის დებულებების დამკვიდრებისა და სისხლის სამართლის კანონის გამოყენების შესახებ.

საკვანძო სიტყვები: სისხლის სამართალი, დანაშაული, სასჯელი, განვითარება, რეფორმა

¹ ნაშრომი თარგმნა სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორმა, თ. წერეთლის სახელმწიფოსა და სამართლის ინსტიტუტის უფროსმა მეცნიერ-თანამშრომელმა ედიშერ ფუტკარაძემ.

NEW DEVELOPMENT OF CHINESE CRIMINAL LAW

Shizhou Wang
Professor of
Peking University
School of law
wanginfreiburg@aliyun.com

Abstract

After the Criminal Law of the People's Republic of China was promulgated in 1979 and revised in 1997, this Law was revised and supplemented by one separate supplementary decision, 11 Criminal Amendments and 14 Criminal Legislative Interpretations. In terms of content, the Criminal Amendments and Criminal Legislative Interpretations introduced in this article after 2010 reflect the new development of Criminal Law in China. This article explains the main forms and features of these new development. It outlines the legislative measures to abolish the death penalty and to implement the criminal policy of "combining leniency and strictness". It explains the new measures in the protection of national security and national dignity and in the fighting against terrorism and corruption. A summary is given to the new provisions in terms of protecting information network, citizens' personal information, social integrity and public order, environment, financial order, intellectual property rights, minors, traffic safety, the safety of food and drugs. In addition, the issues heatedly debated in theoretical and practical fields are introduced on the age of criminal responsibility for minors, the trend of Chinese criminal legislation, the establishment of criminal law provisions (criminal constitution), and the implementation of criminal law. The author hopes that this article shall benefit the legal exchanges and mutual understanding between the people of Georgia and the People's Republic of China.

Keywords: Criminal law, crime, punishment, development, reform

I. შესავალი

ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის სისხლის სამართალი (შემდგომში ჩსს) ხასიათდება "1979 წლის სისხლის სამართლის კანონის" გამოქვეყნებით. მანამდე არსებობდა მხოლოდ ცალკეული სისხლის სამართლის რეგულაციები და გადაწყვეტილებები. ამ პერიოდის ყველაზე ცნობილი მაგალითებია 1951 წლის „რეგულაციები კონტრრევოლუციონერების დასჯის შესახებ“ და 1952 წლის „რეგულაციები კორუფციის დასჯის შესახებ.“ 1979 წლის სისხლის სამართლის კანონის თანახმად, გამოიცა 23 ცალკეული სისხლის სამართლის დებულება აუცილებელი ცვლილებებისა და დამატებების შეტანისთვის. „1997 წლის სისხლის სამართალ“ იყო 90-იანი წლების შუა პერიოდში სისხლის სამართლის რეფორმის შედეგი. ამის შემდეგ, მხოლოდ 1998 წელს მიიღეს „გადაწყვეტილება თაღლითური ნასყიდობისა და უცხოური ვალუტით უკანონო ვაჭრობის დანაშაულად გამოცხადებისა და დასჯის შესახებ.“ ეს გადაწყვეტილება უარყოფდა ინდივიდუალური სისხლის სამართლის დებულებების მოდელს ჩსს-ის გადასინჯვისთვის. გადასინჯვის ახალი მოდელი მიიღეს 2000 წლის შემდეგ, როდესაც გამოქვეყნდა

საკანონმდებლო აქტის სახით. შესაბამისად, სისხლის სამართლის კოდექსში ცვლილებები განხორციელდა ერთიანად, „შესწორებების“ და „კანონმდებლობის განმარტების“ სახით.

ცვლილებები და განმარტებები მიუთითებენ ჩინეთის სისხლის სამართლის (ჩსს) ახალ განვითარებაზე. რადგან 2009 წლამდე არსებული ვითარება ცნობილია², ავტორი ამ სამეცნიერო ნაშრომში გვთავაზობს მხოლოდ ახალ ცვლილებებსა და განმარტებებს, 2010 წლის შემდგომ განვითარებას ჩინეთში იმ იმედით, რომ სამართლებრივი მიღწევების გაცვლა და ურთიერთთანამშრომლობა საქართველოსა და ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკას შორის მომავალში კიდევ უფრო გაძლიერდება.

II. ახალი განვითარება

ჩსს-ს ახალი განვითარება შეესაბამება 2010 წლიდან ჩინეთის სწრაფ ეკონომიკურ და სოციალურ განვითარებას. 2009 წლამდე არსებული მდგომარეობისგან განსხვავებით, 2010 წლის შემდეგ ჩსს-ის შესწორებებმა ძირითადად მიიღო ცვლილების მეთოდი. განმარტება მხოლოდ 2014 წელს მიიღეს. ეს ცვლილებები მოკლედ შეიძლება შემდეგნაირად გამოვხატოთ:

ა. მე-8 ცვლილება

მე-8 ცვლილება 2011 წლის ნოემბერში გამოქვეყნდა და შედგება 50 მუხლისგან. მე-8 ცვლილება ძირითადად კონცენტრირებულია შემდეგ ასპექტებზე:

- (1) ეს იწყება ჩსს-ში გარკვეული ფინანსური დარღვევების დასჯადობის გაუქმებით. 13 სახის ფინანსურმა დარღვევამ დაკარგა თავისი დანაშაულებრივი ხასიათი. მათ შორის იყო კონტრაბანდის, ფინანსური თაღლითობის, საგადასახადო და ქონების დარღვევებთან დაკავშირებული და ასევე სოციალური ადმინისტრაციის წინააღმდეგ მიმართული ზოგიერთი დანაშაული. ჩინეთმა უკვე გადადგა ნაბიჯი ამ მიმართულებით კანონმდებლობის გასაუქმებლად³.
- (2) შემდეგი სისხლის სამართლის პოლიტიკის განხორციელება: „მძიმე დანაშაულის შეუწყნარებლობა (CLwS).“ ეს დირექტივა ნიშნავს იმას, რომ უნდა მოხდეს მკაცრი სანქციებისა და ჰუმანური მოპყრობის სისხლის სამართლის გამამტყუნებელ განაჩენებში გამოყენება-კომბინირება ისე, რომ სასჯელი რაც შეიძლება მაქსიმალურად პროპორციული იყოს იმ დანაშაულისა, რომლის გამოც ისჯება ადამიანი. ეს პოლიტიკა ეყრდნობა ძველ ჩინურ მოსაზრებას და დიდი გავლენა აქვს სასამართლო პრაქტიკაზე. მნიშვნელოვანია, რომ ეს დირექტივა მოქმედებდეს სამართლებრივი სახელმწიფოს ფარგლებში. შესაბამისად, მათ, ვისაც შეუჩერდა სიკვდილით დასჯა⁴, ემუქრებათ უვადო თავისუფლების აღკვეთა ორი წლის შეჩერების ვადის ამოწურვის შემდეგ. მათ, ვისაც

² See: Shizhou Wang, On Development of Criminal Law in the People's Republic of China, *Verfassung und Recht in Uebersee – Law and Politics in Africa/Asia/Latin America*, 3-2010, p. 292-303.

³ Zu einem späteren Zeitpunkt verabschiedete die Kommunistische Partei Chinas auf der 3. Plenarsitzung des 18. Zentralkomitees am 12. November 2013 die „Entscheidung des Zentralkomitees der Kommunistischen Partei Chinas zu mehreren wichtigen Fragen einer umfassenden Vertiefung der Reform“. In dieser Entscheidung verlangt Punkt 34 "eine Verbesserung des Justizsystems zum Schutz der Menschenrechte", wobei eindeutig "der Staat die Menschenrechte respektieren und schützen" und "die Verhängung von Kapitalstrafataten schrittweise verringert werden muss".

⁴ For the system of death penalty in the CCL, cf: Shizhou Wang, On the Protection of Personal Rights in Chinese Criminal Law, in Guram Tavartkiladze Tbilisi Teaching University, *Human Rights and Constitutional Guarantees*, Publishing House "Universal", Tbilisi 2019.

მნიშვნელოვანი დამსახურება აქვთ, 15 წლის ნაცვლად 20 წლამდე შეუმცირდებათ თავისუფლების აღკვეთა. სახალხო სასამართლო ვერ მიიღებს გადაწყვეტილებას სასჯელის შეცვლის შესახებ რეციდივისტებისა და მრავალი ძალადობრივი დანაშაულის ჩამდენთა მიმართ. სასჯელის შეცვლა მათთვის შესაძლებელია, თუ უვადო თავისუფლების აღკვეთით მსჯავრდებულმა ფაქტობრივად მოიხადა 20 წელზე მეტი, ხოლო 20 წლით თავისუფლების აღკვეთით მსჯავრდებულს მოხდელი აქვს 18 წელი თავისუფლების აღკვეთა. ასევე აუცილებელია სახალხო სასამართლომ მიიჩნიოს, რომ მათგან არ არის ახალი დანაშაულის ჩადენის საფრთხე. დანაშაულის ჩადენის მომენტში 18 წლამდე ასაკის დამნაშავეები აღარ განიხილებიან რეციდივისტებად. 75 წელზე მეტი ასაკის დამნაშავეები არ შეიძლება დაისაჯონ მკაცრად⁵. 18 წლამდე ასაკის დამნაშავე თავისუფლდება ანგარიშვალდებულებისაგან, თუ ამ დანაშაულისთვის მას მხოლოდ 5 წლამდე თავისუფლების აღკვეთა მიუსაჯეს⁶. პირობითი მსჯავრი გამოიყენება, როდესაც ეს შესაძლებელია, 18 წლამდე ასაკის ნებისმიერი პირის, ორსული ქალის ან 75 წელზე უფროსი ასაკის ნებისმიერი პირის მიმართ, თუ ისინი არ არიან რეციდივისტები ანდა კრიმინალური ორგანიზაციის ლიდერები. საზოგადოებაში მიმდინარე ცვლილებები გახდა მეთვალყურეობის, პირობითი მსჯავრისა და პრობაციის განხორციელების სახის შეცვლის საფუძველი. ჰუმანიზმის ფარგლები ხელმისაწვდომია ყველა კრიმინალისთვის, ვინც გულწრფელად აღიარა თავისი დანაშაული. ეს მნიშვნელოვანი ფაქტორია მსუბუქი დასჯისთვის.

- (3) სისხლის სამართლის ზოგიერთი დებულება გადაისინჯა, დაემატა და სრულყოფილი გახდა. დაემატა შვიდი ახალი დანაშაულის შემადგენლობა. ესენია: ავტომობილის საშიში მართვა (მთვრალი მართვა, დრავ რბოლა და ა.შ.), უცხოელი ჩინოვნიკების და საერთაშორისო ორგანიზაციების ოფიციალური პირების მოსყიდვა, ყალბი ინვოისების გაცემა, ყალბი ინვოისების შენახვა, ადამიანის ორგანოებით ვაჭრობის ორგანიზება, ხელფასების გაუცემლობა (უსასყოდლო მუშაობა), აგრეთვე მოვალეობის დარღვევა სურსათის შემოწმების დროს. შეიძლება ითქვას, რომ ეს შესწორებული დანაშაულები სამართლებრივ სიკეთეთა უკეთეს დაცვას ითვალისწინებს. ეს დამოკიდებულია ასევე კონსტიტუციურ-სამართლებრივი პირობების შეცვლაზე, რომელიც გამოიხატება სისხლისსამართლებრივი ბარიერის შემცირებით ან იურიდიული ინტერესების სამართლებრივი დასჯის ფართო სპექტრამდე გაზრდით.

ბ. მე-9 ცვლილება

2015 წლის აგვისტოში გამოქვეყნებული მე -9 შესწორება შედგება 52 სტატიისგან და არის ყველაზე გრძელი შესწორება ჩსს– ში. ცვლილებების ძირითადი შინაარსი შემდეგია:

⁵ Art. 49, para. 2 of the CCL stipulates: "The death penalty shall not be imposed to persons who have reached 75 years of age at the time of trial, except for those who cause death by special cruel means."

⁶ The previous provision in Art. 100 of the CCL is that people who have received criminal penalties in accordance with the law should truthfully report to the relevant units that they have received criminal penalties and must not conceal them when they are enlisted or employed.

- (1) ეკონომიკური დანაშაულები კვლავ გაუქმდა და გაიზარდა ასეთი დანაშაულით მსჯავრდებულთათვის სასჯელის ფაქტობრივი აღსრულების შეჩერება/გადავადება. გაუქმდა 9 ფინანსური დანაშაული, რომლებიც მიეკუთვნებოდა კონტრაბანდის, ვალუტის გაყალბების, თაღლითობისა და ომის დროს ჭორებისა ანდა ხმების გავრცელებას. შეიძლება იყოს ძალადობრივი დანაშაული ამათგან ისეთი დანაშაული, როგორცაა პროსტიტუციის ორგანიზება, იძულებითი პროსტიტუციის ორგანიზება და სამხედრო დავალების შესრულების შეფერხება. სასჯელის ფაქტობრივი აღსრულების პირობები შეიძლება შეიცვალოს და შეჩერდეს განზრახ ჩადენილი ფინანსური დანაშაულის საქმეებშიც, თუ ისინი ჩადენილია „მძიმე გარემოებებში“ და ეს „გადამოწმებელია და დადგენილია როგორც ჭეშმარიტება.“ საგულისხმოა ასევე ის გარემოება, რომ სასჯელის შეჩერების პერიოდში შეიცვალა მისი ფაქტობრივი აღსრულების პირობები.
- (2) ჩინეთის ეროვნული უსაფრთხოების მიდგომიდან გამომდინარე ემატება ან გადაიხედება ტერორიზმის წინააღმდეგ მიმართული დანაშაულები. ასევე ემატება საკონფისკაციო ჯარიმა. გაფართოვდება ტერორიზმის დაფინანსებისა და მხარდაჭერის დასჯადობის სფერო. ტერორისტული საქმიანობის მომზადების დანაშაულები მოიცავს მის დაგეგმვასა და კავშირს, იარაღის მომზადებას, ასევე ტერორიზმის პოპულარიზაციასა და წაქეზებას. კრიმინალიზებულია ქმედებები, რომლებიც ექსტრემიზმს იყენებს, რათა წახალისონ ან აიძულონ ხალხი სამართლებრივი სისტემების გასანადგურებლად. ასევე დასჯასია ქმედებები, რომლებიც აიძულებენ სხვებს, ჩაიკვან ან ატარონ ისეთი ტანსაცმელი ან სიმბოლოები, რომლებიც ხელს უწყობენ ტერორიზმს ან ექსტრემიზმს საზოგადოებრივ ადგილებში.
- (3) განსაკუთრებით ხაზგასმულია ინფორმაციული ქსელის უსაფრთხოება. უკანონოა მოქალაქეთა შესახებ პირადი ინფორმაციის გაყიდვა ან სხვისთვის მიწოდება. ქსელის ოპერატორმა სერიოზულად უნდა გაითვალისწინოს ამ მიმართულებით არსებული სამართლებრივი ვალდებულება. დაუშვებელია ინტერნეტის, სერვერის ჰოსტინგის, ქსელის შენახვისა და სხვა სახის მხარდაჭერა რეკლამის ან გადახდის დამუშავების პროცესში, თუ ცნობილია, რომ მათი მომსახურების მომხმარებლები იყენებენ ამ ინფორმაციულ ქსელებს სისხლის სამართლის დანაშაულის ჩადენისთვის. ყალბი ინფორმაციის წარმოება ანდა გავრცელება სისხლის სამართლის დანაშაულია.
- (4) ანტიკორუფციული სისხლის სამართალი გაუმჯობესდა. არალეგალური შემოსავლების სისხლის სამართლის ბარიერულ ოდენობას⁷ კორუფციისა და მოსყიდვისას აღარ განსაზღვრავს კანონი, არამედ უზენაესი სახალხო სასამართლო და სახალხო პროკურორი სასამართლო განმარტებების⁸

⁷ For general introduction about the criminal threshold in the CCL, see: Shizhou Wang, Das Institut der Strafbarkeitsschwelle im chinesischen Strafrecht und seine Entwicklungstendenz, in Daniel Leese/Michael Pawlik (Hrsg.), Das Strafrechtssystem der Volksrepublik China, Historische Genese und aktuelle Herausforderungen, Nomos, 2019.

⁸ For general introduction to the Chinese judicial explanation, see, Shizhou Wang, The Judicial Explanation in Chinese Criminal Law, The American Journal of Comparative Law, Volume XLIII, Fall 1995, Number 4, pp. 569 – 579.

საშუალებით. აღსანიშნავია, რომ სიკვდილით დასჯის დებულებები კვლავ მოქმედებს ყველაზე მძიმე კორუფციული დანაშაულისთვის. გულწრფელი აღიარება და მონანიება კორუმპირებული ჩინოვნიკის ან მომსყიდველის მხრიდან, შეიძლება გახდეს მათი მსუბუქად დასჯის საფუძველი. მოსყიდვისთვის ყველაზე მძიმე სასჯელი არის უვადო თავისუფლების აღკვეთა. სისხლის სამართლის დანაშაულია არალეგალური მოგების მისაღებად სახელმწიფო მოხელეების გავლენით ვაჭრობა და ამ თანამდებობის პირის ახლო ნათესავებისა ანდა ოჯახის წევრების მოსყიდვა. პროფესიული საქმიანობის უფლების აკრძალვა ვრცელდება მათზე, ვინც დანაშაულს სჩადის პროფესიული უფლებამოსილების გამოყენებით ან სამსახურებრივი ვალდებულების დარღვევით, უფლებამოსილების გადამეტებით.

- (5) ბევრი ცვლილება და დამატება ხორციელდება ჩსს-ში სოციალური მთლიანობის განმტკიცებისა და სოციალური უსაფრთხოების დაცვისათვის, აგრეთვე ნარკოდანაშაულის წინააღმდეგ ბრძოლის გაძლიერების მიზნით. დიდი მნიშვნელობა აქვს თანხმობის ასაკს მიღწეულ გოგონასთან პროსტიტუციის ქმედების დასჯადობის გაუქმების საკითხს. ახლა მოქმედი ჩსს-ით, ვისაც სქესობრივი კავშირი აქვთ თანხმობის ასაკს მიღწეულ გოგონასთან, განიხილებიან როგორც სექსუალური მოძალადეები. პირადობის მოწმობა და პირადობის დამადასტურებელი დოკუმენტები ექვემდებარება ჩსს-ს დაცვას. მნიშვნელოვნად გადამუშავდა და განახლდა ვალუტის ფალსიფიკაციის, სასამართლოს ბრძანებების შეუსრულებლობის, ნარკოტიკული საშუალების ნედლეულით ვაჭრობის ანდა კონტრაბანდის ქმედებათა შემადგენლობები. ახლახანს დაამატეს ტესტის თაღლითობისა და ყალბი სასამართლო დავის შემადგენლობები. შესაბამისად, ჩსს-ს ემატება განმარტებები ცალკეული დანაშაულის⁹ შესახებ.

გ. მე-10 ცვლილება

2017 წლის ნოემბერში გამოქვეყნებული მე -10 ცვლილება შეიცავს მხოლოდ ერთ მუხლს. იგი სისხლის სამართლის დანაშაულად აცხადებს ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის ეროვნული ჰიმნის ტექსტის განზრახ მანიპულირებას, ეროვნული ჰიმნის დამახინჯებას ან შელახვას ეროვნული ჰიმნის სიმღერის დროს ან ნებისმიერი სხვა გზით შეურაცხყოფას.

დ. მე-11 ცვლილება

2020 წლის დეკემბერში გამოქვეყნებული მე-11 ცვლილება შედგება 48 მუხლისგან და მოიცავს იურიდიულ ინტერესთა ფართო სპექტრს.

- (1) იხვეწება სისხლის სამართლის კანონმდებლობა. საქონლის სავაჭრო ნიშნის გაყალბების დანაშაული გაფართოვდა სასაქონლო ნიშნის მომსახურების გამოყენების დასჯადობით. ფულის გათეთრება ზღუდავს დანაშაულებრივი ფულის გამოყენებას არა მხოლოდ დამნაშავისთვის, არამედ სხვებისთვისაც. სამუშაოს წარმოებისას უსაფრთხოების

⁹ For general introduction of the unit crime in the CCL, see: Shizhou Wang, On Doctrinal Basis of Chinese Unit Crime, China Legal Science, No. 1 (Vol. 4), January 2016.

ზომების დაცვის დონე გაუმჯობესდა. სისხლის სამართლის დანაშაულად გამოცხადდა ისეთი სამუშაოების ორგანიზება, როდესაც არსებობს პოტენციურად სერიოზული უბედური შემთხვევის შესაძლებლობა და არ მიიღება შესაბამისი ზომები მის თავიდან ასაცილებლად. შუამავალი ორგანიზაციების სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა მოიცავს არა მხოლოდ მათ პასუხისმგებლობას, ვინც ახორციელებენ ფინანსური აქტივების შეფასებას, კაპიტალის გადახედვას, დოკუმენტების განხილვას, აღრიცხვას, აუდიტს ანდა იურიდიულ კონსულტაციებს, არამედ ასევე მათ პასუხისმგებლობას, ვინც ახორციელებს სპონსორობას, უსაფრთხოების შეფასებას, გარემოზე ზემოქმედებისა და მონიტორინგის შეფასებას.

(2) მნიშვნელოვნად გაუმჯობესდება მდედრობითი სქესის არასრულწლოვანთა სისხლისსამართლებრივი დაცვა. 10 ან 14 წლამდე ასაკის გოგონასთან სქესობრივი კავშირის მქონე პირებს, რომლებმაც მათ ფიზიკური ზიანი მიაყენეს, ემუქრებათ მინიმუმ 10 წლით თავისუფლების აღკვეთა, უვადო თავისუფლების აღკვეთა ან სიკვდილით დასჯა. სექსუალური ურთიერთობა 14-დან 16 წლამდე ასაკის არასრულწლოვან ქალთან სისხლის სამართლის დანაშაულია, თუ მოქმედს განსაკუთრებული პასუხისმგებლობა ეკისრება ამ არასრულწლოვანი ქალის მიმართ მეურვეობის, შვილად აყვანის, მოვლის, განათლებისა და მკურნალობის გამო.

(3) სოციალური უსაფრთხოების გაუმჯობესებას ისახავს მიზნად ბევრი ახალი დანაშაული, რომლისთვის გათვალისწინებული სასჯელის მაქსიმალური ზღვარია თავისუფლების აღკვეთა 7 წლით. განსაკუთრებით დაცული არიან საზოგადოებრივი ტრანსპორტის მძღოლები. მრავალი წლის განხილვის შემდეგ საბოლოოდ დაწესდა დანაშაულად მოვალეობის შესრულებისას პოლიციელზე თავდასხმა. თაღლითობის წინააღმდეგ ბრძოლის დანაშაული კრძალავს სხვისი ვინაობის თაღლითურად გამოყენებას, როდესაც ამ გზით ხდება უნივერსიტეტში შესვლა, საჯარო მოხელედ დასაქმება და სხვა სოციალური შეღავათების მიღება, როგორცაა დასაქმებულის მკურნალობა. დიდი დისკუსია გამოიწვია ისეთმა დანაშაულებრივმა ქმედებებმა, რომელთა შინაარსს წარმოადგენს სიმაღლიდან ნივთების სროლა და ადამიანის ღირსებისა და რეპუტაციის შელახვა. სოციალური წესრიგის ადმინისტრირებას, ასევე გარემოსა და რესურსების დაცვას აძლიერებს ბევრი ახალი სახის დანაშაული. მათ მიეკუთვნება არალეგალური ვალების შეგროვება, საზღვარგარეთ მომგებიან თამაშებში მონაწილეობის ორგანიზება, ცხოველებზე უკანონო ნადირობა და მათით უკანონო ვაჭრობა, ნაკრძალის განადგურება და ეგზოტიკური სახეობების უკანონო შემოტანა. ახალი კორონარული პნევმონიის წინააღმდეგ ბრძოლაში დასახმარებლად გამოიყენება ისეთი სისხლისსამართლებრივი დებულებები, რომლებიც მოიცავს ინფექციური დაავადების პროფილაქტიკისა და კონტროლის ღონისძიებებს. საზოგადოებრივი ჯანმრთელობისა და ბიოუსაფრთხოების დაცვას აძლიერებს ისეთი დანაშაულების შემოღება, როგორცაა ადამიანის გენეტიკური რესურსების უკანონო შეგროვება ან კონტრაბანდა, გენის რედაქტირების ან ემბრიონის კლონირების არალეგალური იმპლანტაცია. სერიოზული ყურადღება ეთმობა დოპინგის დარღვევების საკითხს. მისი მიზანია ხელი შეუშალოს სპორტსმენის მიერ დოპინგის შეგნებულად გამოყენებას დიდ ეროვნულ და საერთაშორისო სპორტულ შეჯიბრებებში.

III ახალი პრობლემები

ჩსს-ს გადამუშავებისას მუდამ იყო დიდი დისკუსია. 2009 წლიდან დებატები ინტენსიურად მიმდინარეობდა. მნიშვნელოვანი დებატების კონცენტრაცია ხდება შემდეგ არგუმენტებზე:

ა. მცირეწლოვანთა სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის ასაკი არასრულწლოვანთა პასუხისმგებლობის პრობლემა ჩინეთში კარგად გადაწყდა 1999 წელს არასრულწლოვანთა დანაშაულის პრევენციის კანონის გამოქვეყნებით. ბოლო 10 წლის განმავლობაში ეს პრობლემა კვლავ ძალიან სერიოზულად გამოიყურება. არასრულყოფილი სტატისტიკური მონაცემების მიხედვით, 2014 და 2018 წლებს შორის საშუალოდ წელიწადში 14 წელზე ნაკლები ასაკის მქონე მცირეწლოვანთაგან ჩადენილი იყო განზრახ მკვლელობის 20 შემთხვევა. ჯანმრთელობის განზრახ დაზიანების შემთხვევები წელიწადში 90-ს აღემატება¹⁰. არასრულწლოვანთა მიერ მძიმე დანაშაულების ჩადენასთან დაკავშირებით, ჩინეთის იურიდიული საზოგადოება სამ არგუმენტს გამოჰყოფს:

პირველი არგუმენტი ეფუძნება იურიდიული განათლების გაძლიერებას სკოლებსა და საზოგადოებაში. ამავე დროს ამ წინადადების პრობლემა ისაა, რომ იურიდიული განათლების გაძლიერებას დრო სჭირდება და მისი საიმედო გადაწყვეტის უზრუნველყოფა საკმაოდ რთულია.

მეორე არგუმენტი ემყარება „პრობლემური“ ბავშვების შეგროვებისა და კორექტირების ინსტიტუტებს, რომლის მიზანია მათი დისციპლინური აღზრდა. ამ წინადადების პრობლემა ის არის, რომ ეს ინსტიტუტები ხშირად ეჭვს იმსახურებენ ადამიანის უფლების დაცვის თვალსაზრისით და თითქმის შეუძლებელია ყველა მათგანის აღმოფხვრა. ამასობაში, ადამიანები იზრუნებენ იმაზე, რომ არასრულწლოვანებმა ამ დაწესებულებებში სათანადო განათლება მიიღონ.

მესამე არგუმენტია სისხლის სამართლის კანონმდებლობაში არასრულწლოვანთა სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის ასაკის შემცირება. ამ წინადადების პრობლემა ისაა, რამდენად არ შეესაბამება ეს ზომა არასრულწლოვანთა დაცვის საერთაშორისო ტენდენციას, თუ აბსოლუტური სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის ასაკი 14 წელზე ნაკლები იქნება?

საზოგადოებრივი გამოკითხვის¹¹ თანახმად, ჩინეთის საკანონმდებლო ორგანომ შეიტანა მე -11 შესწორების (11) დებულებები შემდეგი მახასიათებლებით:

პირველი, აბსოლუტური სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის ასაკი უნდა შემცირდეს 14-დან 12 წლამდე.

მეორე, სისხლის სამართლის დანაშაულის სახეები, რომელთა გამოძიებაც 12-14 წლის პირის მიმართ შეიძლება, უნდა შემოიფარგლება მხოლოდ განზრახ მკვლელობის ან ჯანმრთელობის მძიმე დაზიანებით, რამაც გამოიწვია სიკვდილი ან გამოიწვია ჯანმრთელობის მძიმე დაზიანება ბოროტ გარემოებებში, როგორცაა, მაგალითად, მძიმე დაინვალიდება განსაკუთრებით სასტიკი მეთოდით.

¹⁰ Cf. Yijian Zhang, “The Major Provisions of the 11th Amendment and the Development of Criminal Legislation”, in China Law Review, Vol. 1, 2020, pp. 50.

¹¹ It is a legislative obligation of the Chinese Legislature to do the survey among the public according to the Legislative Law. The scope of the survey might be various in different levels.

მესამე, სისხლისსამართლებრივი დევნა 12-დან 14 წლამდე არასრულწლოვანთა მიერ ჩადენილ დანაშაულზე უნდა დამტკიცდეს სახალხო უმაღლესი პროკურატურის მიერ. მეოთხე, დამნაშავე, რომელსაც არ უნდა დაეკისროს სისხლისსამართლებრივი დევნა 16 წლამდე ასაკის გამო, შეიძლება მთავრობის დავალებით დისციპლინური პასუხისმგებლობა დააკისროს მისმა მშობელმა ან მეურვემ. საჭიროების შემთხვევაში „არასრულწლოვანთა დანაშაულის პრევენციის შესახებ“ კანონის შესაბამისად, ისინი სპეციალურ სკოლებში იგზავნებიან პროფესიული განათლების მისაღებად.

ბ. ჩინეთის სისხლის სამართლის კანონმდებლობის ტენდენცია

ჩინეთის სისხლის სამართლის აკადემიური წრეები ყოველთვის ფხიზლად ეკიდებოდა ჩინეთის სისხლის სამართლის განვითარებას. მეცნიერთათვის საკმაოდ ჩვეულებრივი მოსაზრებაა ის, რომ რაც უფრო მეტი მუხლი იქნება სისხლის სამართლის კოდექსში, მით უფრო მეტად დაირღვევა ადამიანის უფლება და მით უფრო მეტი ადამიანი შეიძლება მოხვდეს ციხეში. ამ დამოკიდებულებაზე დიდ გავლენას ახდენს კონფუციის მიერ ჯერ კიდევ ანტიკურ ხანაში გამოთქმული აზრი, რომ „მკაცრი წესი ვეფხვზე უფრო აგრესიულია.“ გარდა ამისა, ბევრი მეცნიერი თვლის, რომ სისხლის სამართლის განვითარების საერთაშორისო ტენდენცია ძირითადად მიმართულია დეკრიმინალიზაციისკენ. „საბოლოო ურთიერთობის“ დოქტრინის თანახმად, სისხლის სამართალი გამოიყენება მხოლოდ მაშინ, როდესაც სოციალური კონტროლის სხვა მეთოდები არაეფექტურია. 2016 წლამდე ჩინეთის აკადემიურმა წრეებმა გააკრიტიკა კრიმინალიზაციის ტენდენცია ჩინეთის სისხლის სამართალში¹². მოსაზრება იმის შესახებ, რომ სისხლის სამართალი არ უნდა იქცეს ინსტრუმენტად და ზედმეტად არ უნდა იყოს გამოყენებული სოციალურ ცხოვრებაში ჩარევის მიზნით, გამოყენებულია ა/მანქანის საშიში მართვის კრიმინალიზაციის წინააღმდეგ, მაგალითად, როგორცაა მთვრალის მიერ ა/მანქანის მართვა¹³. ამ არგუმენტს მხარი დაუჭირა ჩინეთის საკანონმდებლო ორგანოს რამდენიმე დეპუტატმა¹⁴.

დღესდღეობით თანდათან პოპულარული გახდა არგუმენტები იმის შესახებ, რომ ჩინეთის სისხლის სამართალი უნდა გამკაცრდეს. ამ თვალსაზრისით უფრო დამაჯერებელია არსებული რეალობის საჭიროებები, ვიდრე ე.წ. პოზიტიური სისხლის სამართლის სასარგებლოდ არსებული არგუმენტები¹⁵.

პირველ რიგში, ჩინეთში დასჯადი ქმედებების საერთო რაოდენობა ჯერ კიდევ საკმაოდ მცირეა. 1997 წლის სისხლის სამართლის კოდექსი შეიცავს მხოლოდ 452 მუხლს, ხოლო მე-11 შესწორება, პლუს ჩსს- ის 14 ინტერპრეტაცია შეადგენს 200 – მდე მუხლს. აღსანიშნავია, რომ გაერთიანებული სამეფოს სისხლის სამართალში დასჯადი ქმედების საერთო რაოდენობა ახლა 8000-ს აღემატება. აშშ-ს სისხლის სამართალი შეიცავს 4000-ზე მეტ დასჯად ქმედებას ფედერალურ დონეზე, ხოლო 50 შტატსა და კოლუმბიის ოლქში მათი რაოდენობა ჯერ არ არის დათვლილი. მართლაც, სისხლისსამართლებრივი აკრძალვა როგორც ყველაზე მკაცრი

¹² Cf: Guangquan Zhou, “On Establishment of the Positive Criminal Legislation in China”, in Chinese Journal of Law, Vol. 4, 2016, p. 24.

¹³ Cf: Yadong Feng, “On Not Feasibility for Adding the Offence of Dangerous Driving”, in Zexian Chen Ed., Frontier of Criminal Law, Vol. 6, Press of People’s Public Security University of China, 2012, p. 373.

¹⁴ On the Proposal of the NPC Deputy, Lieyu Zhu, that the offence of dangerous driving shall be abolished, see https://m.thepaper.cn/rss_newsDetail_11655821?from= .

¹⁵ See footnote 12.

სამართლებრივი ღონისძიება, წარმოადგენს იურიდიული დაცვის უმაღლეს ზომას¹⁶. ადამიანსა და საზოგადოებას სჭირდება სახელმწიფო რათა სწორად გამოიყენოს სისხლისსამართლებრივად დასჯადი ქმედება და ადეკვატურად დაიცვას საკუთარი უფლება და ინტერესი. ისევე, როგორც ქვეყანაში არსებული რკინიგზის ლიანდაგის სიგრძე წარმოადგენს თანამედროვე საზოგადოებაში ქვეყნის მოდერნიზაციის სიმბოლოს, ასევე სამართლებრივ სისტემაში არსებული სისხლისსამართლებრივად დასჯადი ქმედების რაოდენობა ასახავს ქვეყნის სამართლებრივ სახელმწიფოდ განვითარების ხარისხს¹⁷.

მეორეს მხრივ, კრიმინალიზაცია და დეკრიმინალიზაცია შეიძლება განხორციელდეს მხოლოდ საზოგადოებისა და ადამიანის საჭიროების შესაბამისად. ცვლილებები მოიცავს არა მხოლოდ კრიმინალიზაციას, არამედ დეკრიმინალიზაციასაც. ამის კარგი მაგალითია მე -9 შესწორებაში შეტანილი ცვლილება თანხმობის ასაკს მიღწეულ გოგონასთან მეძავობის დანაშაულობის გაუქმების შესახებ. ასევე მნიშვნელოვანია სიკვდილით დასჯის გაუქმება. ახლა ჩინეთში ფინანსური ქმედებების თითქმის მესამედის დანაშაულებრიობა გაუქმებულია. ახლად დამატებული დანაშაულებრივი ქმედებები უმნიშვნელოა და მსუბუქ სასჯელებს ითვალისწინებს. შეიძლება ითქვას, რომ ეს შემთხვევითი არ არის. 2013 წელს გაუქმდა 1957 წლის ადმინისტრაციული კანონი იძულებითი შრომის საშუალებით აღზრდის შესახებ. ამის მიზეზი იყო კანონში ადამიანის უფლების დაცვის არარსებობა და მისი შეუთავსებლობა კანონის უზენაესობასთან. სამართლებრივი შემოწმების არარსებობის შესავსებად დაწესებულია მსუბუქი დანაშაულები. ამრიგად, ახალმა კრიმინალიზაციამ მნიშვნელოვნად გააძლიერა ადამიანის უფლების, სოციალური წესრიგის, სოციალური უსაფრთხოების დაცვა და ასევე სოციალური და ეკონომიკური განვითარების შენარჩუნება.

მესამე მხრივ, ჩსს–ის ცვლილებები ხელს შეუწყობს ჩინეთში სამართლებრივი სახელმწიფოს განვითარებას. სისხლის სამართლის კოდექსის მუხლების რაოდენობის ზრდა, ერთი მხრივ, გააფართოებს იურიდიული ინტერესების მაღალ დონეზე დაცვის სფეროს და, მეორე მხრივ, შეზღუდავს სამართალდამცავი ორგანოების დისკრეციულ უფლებამოსილებას. სისხლის სამართლის მკაცრი დებულებები უფრო გარკვევით განსაზღვრავს იურიდიული უფლებისა და მოვალეობის საზღვრებს. ეს კარგია ეფექტური და მოსახერხებელი ბიზნეს გარემოს განვითარებისთვის. რაც უფრო მეტია სსკ-ში დასჯადი ქმედებები, ზოგადად მით მკაფიო ხდება, თუ როგორ გამოხატავს სისხლის სამართლი თავის როლს როგორც დაცვის, გაძლიერებისა და განათლების კანონი. ამავე დროს სახელმწიფო ყველაფერს გააკეთებს იმისთვის, რომ ძალიან ბევრი დამნაშავე არ აღმოჩნდეს ციხეში, განსაკუთრებით კი ისინი, ვისაც არ ჩაუდენია მძიმე დანაშაული. ამჟამად ჩინეთის საკანონმდებლო ორგანო განსაკუთრებულ ყურადღებას უთმობს საზოგადოების მიერ განხორციელებულ ცვლილებებთან დაკავშირებული შესწორებების შეტანას. 2019 წელს ამოქმედდა საზოგადოების გამოსწორების კანონი, რომელიც მიზნად ისახავს არასაპატიმრო სასჯელების აღსრულების რეგულირებას. აქ იგულისხმებიან ისეთი დამნაშავეები, რომლებსაც მისჯილი აქვთ სასჯელაღსრულების დაწესებულების ზედამხედველობა, პირობითი მსჯავრი და სხვა არასაპატიმრო სასჯელები ან დროებით გადაევადათ სასჯელის აღსრულება. ამ სისტემის ფარგლებში სპეციალურ სააღსრულებო სააგენტოებს მხარი უნდა დაუჭირონ სოციალურმა ძალებმა. ეს საჭიროა იმისათვის, რომ მათ შეძლონ მსჯავრდებულზე მეთვალყურეობისა და სხვა

¹⁶ Cf. Shizhou Wang (Chief interpreter), Claus Roxin, Strafrecht AT, Vol. 2, Law Press, 2013, p. 1, The Protection of Criminal Law is the Legal Protection at the Highest Level – Preface by the Chief Interpreter.

¹⁷ Cf. Shizhou Wang, The Revision of Criminal Law and the Development of the Criminal Law Theory in China, in Journal of Southwest University of Science and Technology (Philosophy and Social Science Edition), February 2021, Vol. 38, I, p. 48.

ადმინისტრაციული სისტემის დანერგვა, აგრეთვე ინდივიდუალური საგანმანათლებლო საქმიანობა და დაეხმარონ არასაპატიმრო სასჯელებით მსჯავრდებულ დამნაშავეებს რომ გახდნენ კანონმორჩილი მოქალაქეები.

გ. სისხლის სამართლის დასჯადი ქმედების დადგენის კრიტერიუმები

ჩინეთის სისხლის სამართლის აკადემიური წრეები ძალიან შემოფოთებული არიან კრიმინალიზაციის გაფართოების გავლენით სისხლის სამართლის ხარისხზე. ჩინეთის საკანონმდებლო კანონში არსებობს მოთხოვნები, რომ „საკანონმდებლო საქმიანობამ“ უნდა „გააუმჯობესოს კანონმდებლობის ხარისხი“, „დაიცვას კონსტიტუციის ძირითადი პრინციპები“ და „სამართლებრივი უფლებამოსილებისა და პროცედურების შესაბამისად“ მიიღოს „სამართლებრივი ნორმები,“ რომლებიც უნდა იყოს მკაფიო, სპეციფიკური, მიზანმიმართული და აღსრულებადი.“¹⁸ აკადემიური არგუმენტი ხელს უწყობს იმ გარემოებას, რომ სისხლის სამართლის კანონმდებლობა იცავდეს აუცილებლობის, ტიპოლოგიის, სიცხადისა და კოორდინაციის პრინციპებს.¹⁹

შედეგად, სისხლის სამართლებრივად დასჯადი ქმედების საკანონმდებლო ხარისხის შეფასება შესაძლებელია მხოლოდ პრაქტიკაში ტესტებისა და დებატების საშუალებით. ამავე დროს, ინტუიციურად, კანონმდებლობის ხარისხი დგინდება და ფასდება ორ ეტაპად, ერთია საკანონმდებლო და მეორე იუსტიციური ეტაპი. დასჯადი ქმედების შემოღების პირველ ეტაპზე განიხილება ახალი დანაშაულის შემოღების აუცილებლობა. კრიტერიუმია ის, რომ წარმოადგენს თუ არა ეს ქმედება საკმარის სოციალურ ზიანს და აკმაყოფილებს თუ არა დანაშაულის ძირითად მოთხოვნას. ეს მსჯელობა შესაძლებელია მხოლოდ კანონმდებლობის ფარგლებში, ე.ი. პარლამენტში. სასამართლოსა და იუსტიციის ეტაპზე კი უნდა გადაწყდეს და აიხსნას ის თუ რამდენად ნათელია ახლად შემოღებული სისხლის სამართლის დანაშაული და შეესაბამება თუ არა კანონიერების პრინციპის ძირითად მოთხოვნებს. დასჯადი ქმედების ხარისხზე სწორი პასუხის გაცემა შესაძლებელია მხოლოდ ამ ორივე ეტაპზე მსჯელობის შემდეგ.²⁰

დასავლეთის ქვეყნების იურიდიულ სისტემაში სისხლის სამართლის კანონმდებლობა საკმაოდ გაჯერებულია, ამიტომ სოციალური მავნეობის საკითხები ნაკლებად განიხილება სისხლის სამართლის თეორიაში, ვიდრე სოციალურ მეცნიერებებში. აღსანიშნავია, რომ ჩინეთი არის განვითარებადი ქვეყანა სამართლებრივი სახელმწიფოს სტანდარტის თვალსაზრისით. ამიტომ ჩინეთის სისხლის სამართლის აკადემიურმა წრეებმა უნდა გააგრძელონ სისხლის სამართლის პოლიტიკური და სამართლებრივი კრიტერიუმების კვლევა. სისხლის სამართლის საკანონმდებლო კრიტერიუმია „სერიოზული სოციალური ზიანი.“ ეს არის სისხლის სამართლის არა მხოლოდ ძირითადი მოთხოვნა, არამედ მისი შეზღუდვის საფუძველიც. თანამედროვე სისხლის სამართალში სერიოზული სოციალური ზიანის კრიტერიუმებში შედის საბოლოო ურთიერთობისა და ტრადიციული სისხლის სამართლის ფრაგმენტაციის ნორმები. ამრიგად, სისხლის სამართლის კანონი უნდა აკმაყოფილებდეს შემდეგ მოთხოვნებს: (1) არ შეიძლება დასჯადად გამოცხადდეს ქმედება, რომელიც არ აზიანებს საზოგადოებას ანდა ადამიანს. (2) სოციალური მავნეობის შეფასება ემყარება სოციალურ განვითარებასა და

¹⁸ Cf: Art. 1, 3, 4, 6 in the Legislative Law of China, in

<http://en.pkulaw.cn/display.aspx?cgid=9073d435178b9633bdfb&lib=law>

¹⁹ Cf: Mingkai Zhang, The Principles on Adding New Offences – My Opinion on Revising the 11th Amendment (Draft), in Tribune of Political Science and Law, Vol. 6, 2020.

²⁰ Cf: Shizhou Wang, The Concept of Crime in Theory of Chinese Criminal Law: Its Dual Structure and Functions in China Social Science (in English), Issue 2, 2000, pp. 88; Russian version, see: Yearbook of Russian Criminal Law, Vol. 1, 2006, Press of St. Petersburg State University, 2007

სოციალურ საჭიროებას. (3) სოციალური ზიანის თავიდან აცილების მიზნით, საჭიროების შემთხვევაში უნდა იქნას გამოყენებული სისხლის სამართლის კანონი და თუ ეს შესაძლებელია, ასევე შეიზღუდოს. რა თქმა უნდა, სისხლის სამართლის კანონმდებლობაში „აუცილებელის“ და „შესაძლებელის“ გათვალისწინება მოითხოვს დეტალურ გამოკვლევას და სოციალური ან თუნდაც ბუნებისმეტყველების მრავალი ასპექტის ბალანსს. სხვა საკითხებთან ერთად, გათვალისწინებული უნდა იყოს სისხლის სამართლის სფეროში ზოგადი და სპეციალური პრევენციის მოთხოვნები.

ზოგადი პრევენციის თვალსაზრისით, ახალი სისხლის სამართლის კანონმდებლობა მიზნად ისახავს შეაჩეროს პოტენციური კრიმინალები დანაშაულის ჩადენისგან, ხოლო კანონმდებელი ხალხს მოუწოდებს კანონისადმი ერთგულებისკენ. სპეციალური პრევენციის თვალსაზრისით ახალი სისხლის სამართლის კანონმდებლობა მოითხოვს, რომ სისხლის სამართლის კანონის გამოყენების აუცილებლობა ემყარებოდეს საზოგადოების ყველაზე სუსტი პირის ინტერესის დაცვას და რომ სისხლის სამართლის სანქციებით უნდა გამოსწორდეს ის ქმედებები, რომელთა შეკავება სხვაგვარად შეუძლებელია. იმისათვის, რომ გადაიხედოს საკანონმდებლო ბალანსი დანაშაულებრივი ქმედებით გამოწვეულ სოციალურ ზიანს და ამ ქმედების შესაკავებლად გაწეულ სოციალურ ხარჯებს შორის, სახელმწიფომ უნდა აწონ-დაწონოს არა მხოლოდ სასამართლო ხარჯები სხვა ხარჯებთან მიმართებაში, არამედ ასევე კავშირი მცირედი უკანონო ქმედების ტოლერანტობასა და სერიოზული დანაშაულების თავიდან ასაცილებლად გაწეულ ხარჯებს შორის. ასევე არ რჩება საკმაო სივრცე კორუფციისათვის, მაგრამ საკმარისია სოციალური ზნეობის დარღვევისა და ბოროტი ძალების განვითარებისთვის არაადეკვატური დაცვის ან არაეფექტური დარბევის გამო.

სისხლის სამართლის იურიდიულ კრიტერიუმებთან მიმართებაში გამოიყენება მკაცრი და მკაფიო ნულოვანი დანაშაულის პრინციპი. პრინციპის არსი არის სამართლიანობის განხორციელება და თვითნებობის აღკვეთა. სისხლის სამართლის კანონი არალეგალურ ქმედებებს აცხადებს დანაშაულად და აწესებს მათთვის სასჯელს, რაც წარმოადგენს სისხლის სამართლებრივი დევნისა და განაჩენის დადგენის სამართლებრივ საფუძველს. სისხლის სამართალი უნდა იყოს *ex ante* და გარკვეულობის კანონი, ასევე უნდა აკმაყოფილებდეს სისხლის სამართლის ნულოვანი დანაშაულის პრინციპის მოთხოვნებს.

ამ მოთხოვნებისა და მოსაზრებების შესაბამისად, სისხლის სამართლის დასჯადი ქმედებები, განსაკუთრებით სისხლის სამართლის დანაშაულის შესახებ დებულებები, შედგება ისეთი ელემენტებისგან, როგორცაა თანხები, გარემოებები და პროცედურები (რომელთა განხილვა საჭიროა მხოლოდ საჩივრის არსებობის შემთხვევაში). ჩინეთის საკანონმდებლო პროცესის დროს მრავალი დებატები გაიმართა ამ ელემენტების დანაშაულის ზღვართან სიახლოვის ან დანაშაულებრივი ქმედების კონსტიტუციის პირობებთან შესაბამისობის საკითხის გარკვევაში.

დ. სისხლის სამართლის განხორციელება

სამართლებრივი სახელმწიფოს ძირითადი მოთხოვნაა, რომ „უნდა შესრულდეს კანონები და მკაცრი უნდა იყოს სისხლის სამართლებრივი დევნა.“ ამავე დროს თანამედროვე სისხლის სამართალში არსებობს მრავალი გარემოება, რომლებიც გამორიცხავენ დანაშაულის დამთავრებას. ისინი შეიძლება განხილულ იქნეს სასამართლო პრაქტიკაში მხოლოდ ცალკეული შემთხვევების საფუძველზე. ჩსს-ს ცვლილებების შესაბამისად მსუბუქი დანაშაულების დიდი რაოდენობით გათვალისწინების გამო, სისხლის სამართლის კანონის განსახორციელებლად მნიშვნელოვანი თემა გახდა ”მსუბუქი მოპყრობის” საკითხი.

მაგალითისთვის შეიძლება ავიღოთ ნასვამ მდგომარეობაში ა/მანქანის მართვა. ჩსს 133A მუხლს ემატება მე -8 შესწორება, რომელიც ითვალისწინებს, რომ მთვრალ მდგომარეობაში ა/მანქანის მართვა არის დანაშაულებრივი ქმედება და ისჯება „ჯარიმით ანდა პატიმრობით.“ ეს არის პირველი სისხლის სამართლის დანაშაული ჩსს-ში, რომელიც ითვალისწინებს მხოლოდ სისხლის სამართლის პატიმრობას დროებითი დაკავების გარეშე. პატიმრობის კანონიერი ვადაა მინიმუმ ერთი და მაქსიმუმ ექვსი თვე. მიუხედავად იმისა, რომ ეს მსუბუქი დანაშაულია, სამართალდამცავი ორგანოები მაინც მკაცრ პოზიციას იკავებენ ამ დანაშაულის მიმართ. ჩინეთში მთვრალ მდგომარეობაში ა/მანქანის მართვის კრიმინალური ზღვარი არის სისხლში ალკოჰოლის შემცველობა მინიმუმ 0,08 პროცენტი. ვინც ამ ზღვრებს გადალახავს, მეტ-ნაკლებად ისჯება ციხეში მოთავსებით. პრაქტიკამ შეამცირა დანაშაული. ბოლო 10 წლის განმავლობაში მთვრალ მდგომარეობაში ა/მანქანის მართვის გამო გამოწვეული ჯანმთელობის დაზიანება და სიკვდილიანობა წინა ათწლეულთან შედარებით 20,000-ზე მეტით შემცირდა. ეს ხდება მაშინ, როდესაც ჩინეთში გაიზარდა წელიწადში საშუალოდ 18 მილიონით ა/მანქანის რიცხვი და 26 მილიონზე მეტით მძღოლთა რაოდენობა.²¹ ამასთანავე ასეთმა პრაქტიკამ გამოიწვია ის, რომ „მთვრალ მდგომარეობაში ა/მანქანის მართვამ“ შეცვალა ქურდობა და 2019 წელს გახდა სამართალდამცავი ორგანოების მიერ ნომერ პირველი სისხლის სამართლის დანაშაული.²² ამჟამად ყოველწლიურად „მთვრალ მდგომარეობაში ა/მანქანის მართვის“ 300 000-ზე მეტი საქმეა, რაც ჩინეთში განხორციელებული საერთო სისხლისსამართლებრივი დევნის 20% -ს აღემატება. ეს კი დიდ ტვირთად დააწვა ჩინურ საზოგადოებას. ამ გარემოების გათვალისწინებით ჩინეთის უზენაესმა სახალხო სასამართლომ გამოაქვეყნა ახალი სახელმძღვანელო დირექტივა მთვრალ მდგომარეობაში ა/მანქანის მართვის დანაშაულის საქმეებზე მსჯავრდების შესახებ. იქ კი ნათქვამია, რომ „როდესაც საქმის გარემოებები საკმაოდ მცირეა და მიყენებული ზიანი მნიშვნელოვანი არ არის,“ არ გამოიყენება არანაირი სასჯელი და მოქმედს არ ექნება ნასამართლობა. თუ სისხლისსამართლებრივი გარემოებები მცირეა და არ საჭიროებს სამართლებრივ შეფასებას, მაშინ მოქმედი შეიძლება გათავისუფლდეს სასჯელისგან. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, სისხლისსამართლებრივი პატიმრობა არ იქნება მთვრალ მდგომარეობაში ა/მანქანის მართვის გარკვეული სამართლებრივი შედეგი. ჩინეთის სასამართლო პრაქტიკაში კვლავ სერიოზულ პრობლემად რჩება, თუ როგორ უნდა მოგვარდეს ურთიერთობა კანონის მკაცრ აღსრულებასა და ასეთ საქმეებზე პროცესის დროს დაშვებულ შემწყნარებლობას შორის.

ე. დასკვნა

1997 წელს სისხლის სამართლის კანონის გამოქვეყნების შემდეგ, თანამედროვე ჩინეთის სისხლის სამართლის განვითარება ძირითადად ემყარებოდა ჩინეთის საკანონმდებლო ორგანოს მუდმივი კომიტეტის მიერ ჩსს-ში განხორციელებულ ცვლილებებსა და განმარტებებს. 2020 წლის ბოლომდე ჩინეთმა გამოაქვეყნა ჩსს-ის 11 შესწორება და 14 სისხლის სამართლის განმარტება. 2009 წლის შემდეგ ჩინეთმა გამოაქვეყნა 8-დან 11-მდე შესწორება და 4 განმარტება და მთლიანად გადამუშავდა და შეავსო ჩსს-ის 150-ზე მეტი მუხლი. ამ პერიოდში გამოიცა ჩსს-ის ცვლილებათა დებულების სამი მეოთხედი.

ჩსს-ის ახალი განვითარება ითვალისწინებს ქმედების დანაშაულად კრიმინალიზაციას, როგორც მთავარ ღონისძიებას და დეკრიმინალიზაციას, როგორც დამატებას. ჩინეთმა გააუქმა 22 ფინანსური ქმედების დასჯადობა და გააფართოვა სიკვდილით დასჯის გამომრიცხავი

²¹ See, <https://news.sina.com.cn/c/2021-05-01/doc-ikmxzfm0077065.shtml>

²² See, https://www.spp.gov.cn/spp/gzbg/202006/t20200601_463798.shtml

გარემოებები. ახალი სისხლის სამართლის პოლიტიკის გათვალისწინებით, ჩინეთი, ერთი მხრივ, ზრდის ახალი დანაშაულების რაოდენობას და აძლიერებს სასჯელებს დანაშაულთან ბრძოლისთვის, ხოლო მეორეს მხრივ, იღებს უფრო მეტ სამართლებრივ გარემოებებს, რაც საშუალებას მისცემს დამნაშავეთა მიმართ უფრო მსუბუქი მოპყრობისათვის.

ჩსს-ის ახალი განვითარება თავაზობს მაღალი დონის დამცავი ზომების ფართო სპექტრს ჩინეთის სოციალური და ეკონომიკური განვითარებისათვის. ამავე დროს გათვალისწინებულია მნიშვნელოვანი ზომების მიღება ისეთ საკითხებში, როგორცაა: ეროვნული უსაფრთხოება და ეროვნული ღირსება, ტერორიზმთან და კორუფციასთან ბრძოლა, ადამიანთა საარსებო წყაროსა და სოციალური განვითარების დაცვა, წარმოების უსაფრთხოება, სურსათისა და წამლის უსაფრთხოება, გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვა, ფინანსური წესრიგი და სოციალური მთლიანობა, პიროვნების დაცვა, პირადი ინფორმაციის დაცვა, ინფორმაციული ქსელის უსაფრთხოება, ტრანსპორტის მოძრაობის უსაფრთხოება და სოციალური წესრიგის დაცვა.

ჩინეთის სისხლის სამართლის შესწორების კანონმდებლობასთან დაკავშირებით ჩსს-ს აკადემიურმა წრემ ჩაატარა სიღრმისეული კვლევა. ეს კვლევა შეეხებოდა ისეთ მნიშვნელოვან საკითხებს, როგორცაა: არასრულწლოვანთა სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის ასაკი, სისხლის სამართლის განვითარება და სისხლის სამართლის კრიტერიუმები, სისხლის სამართალში დასჯადი ქმედების გაუქმება.²³ ამავე დროს, ჩინეთის სისხლის სამართლის სისტემა განიხილავს ისეთ სერიოზულ საკითხს, თუ როგორ უნდა დაბალანსდეს პრაქტიკაში კანონის მკაცრი დაცვა და შემწყნარებლობა. ჩინეთის სისხლის სამართალი განაგრძობს უწყვეტ განვითარებას.

ლიტერატურა

1. Shizhou Wang. 2010. On Development of Criminal Law in the People's Republic of China, *Verfassung und Recht in Uebersee – Law and Politics in Africa/Asia/Latin America*, 3-2010, p. 292-303.
2. „Entscheidung des Zentralkomitees der Kommunistischen Partei Chinas zu mehreren wichtigen Fragen einer umfassenden Vertiefung der Reform“, die Kommunistische Partei Chinas auf der 3. Plenarsitzung des 18. Zentralkomitees am 12. November 2013.
3. Shizhou Wang, 2019. On the Protection of Personal Rights in Chinese Criminal Law, in Guram Tavartkiladze Tbilisi Teaching University, *Human Rights and Constitutional Guarantees*, Publishing House “Universal”, Tbilisi.
4. Criminal Law of the People's Republic of China
5. Xi Jinping. 2014. Rede in die erste Sitzung des Zentralen Nationalen Sicherheitsausschusses am 15. April 2014
6. Shizhou Wang. 2019. Das Institut der Strafbarkeitsschwelle im chinesischen Strafrecht und seine Entwicklungstendenz, in Daniel Leese/Michael Pawlik (Hrsg.), *Das Strafrechtssystem der Volksrepublik China, Historische Genese und aktuelle Herausforderungen*, Nomos.
7. Shizhou Wang. 1995. The Judicial Explanation in Chinese Criminal Law, *The American Journal of Comparative Law*, Volume XLIII, Fall 1995, Number 4, pp. 569 – 579.

²³ Cf. Shizhou Wang, Do the Masses Need to Cultivate the Ideal of Criminal Law? in *Law and Life*, December, 2020, Vol. 2.

8. Shizhou Wang. 2016. On Doctrinal Basis of Chinese Unit Crime, China Legal Science, No. 1 (Vol. 4), January 2016.
9. Yijian Zhang. 2021. “The Major Provisions of the 11th Amendment and the Development of Criminal Legislation”, in China Law Review, Vol. 1, 2021, pp. 50.
10. Guangquan Zhou. 2016. “On Establishment of the Positive Criminal Legislation in China”, in Chinese Journal of Law, Vol. 4, p. 24.
11. Yadong Feng. 2012. “On Not Feasibility for Adding the Offence of Dangerous Driving”, in Zexian Chen Ed., Frontier of Criminal Law, Vol. 6, Press of People’s Public Security University of China, 2012, p. 373.
12. Lieyu Zhu. on the Proposal that the offence of dangerous driving shall be abolished, see https://m.thepaper.cn/rss_newsDetail_11655821?from= .
13. Shizhou Wang (Chief interpreter), Claus Roxin, Strafrecht AT, Vol. 2, Law Press, 2013, p. 1,
14. Shizhou Wang. 2021. The Revision of Criminal Law and the Development of the Criminal Law Theory in China, in Journal of Southwest University of Science and Technology (Philosophy and Social Science Edition), February 2021, Vol. 38, I, p. 48.
15. The Legislative Law of China
16. Mingkai Zhang. 2020. The Principles on Adding New Offences – My Opinion on Revising the 11th Amendment (Draft), in Tribune of Political Science and Law, Vol. 6.
17. Shizhou Wang, The Concept of Crime in Theory of Chinese Criminal Law: Its Dual Structure and Functions, in China Social Science (in English), Issue 2, 2000, pp. 88; Russian version, see: Yearbook of Russian Criminal Law, Vol. 1, 2006, Press of St. Petersburg State University, 2007.
18. <https://news.sina.com.cn/c/2021-05-01/doc-ikmxzfm0077065.shtml>
https://www.spp.gov.cn/spp/gzbg/202006/t20200601_463798.shtml
19. Shizhou Wang. 2020. Do the Masses Need to Cultivate the Ideal of Criminal Law? in Law and Life, December, Vol. 2.

DOI: <https://doi.org/10.61950/giu.1.2023.7345>

კონსტიტუციური შეთანხმების (კონკორდატის) იდეურ-სამართლებრივი ბუნება

გივი ლობჯანიძე

სამართლის დოქტორი, ავილირებული პროფესორი
საქართველოს საერთაშორისო უნივერსიტეტი ჯიუ
თბილისი, სამღერეთის №5
599588259
givi.lobzhanidze@giu.edu.ge

ზოია ადამია

ფილოლოგიის დოქტორი, ავილირებული პროფესორი
საქართველოს საერთაშორისო უნივერსიტეტი ჯიუ
თბილისი, სამღერეთის №5
599270746
zoia.adamia@giu.edu.ge

აბსტრაქტი

კონკორდატი საერთაშორისო ხელშეკრულებაა, რომელიც ორ სახელმწიფოს შორის იდება, აქედან ერთი არის წმინდა საყდარი (ვატიკანი) რომის პაპის მეთაურობით, მეორე მხარე - სახელმწიფო, რომლის საგანია ურთიერთობა კათოლიკურ ეკლესიასთან (კათოლიკეებთან ქვეყანაში). ასევე მისი შინაარსი გულისხმობს, საერთო ინტერესების განსაზღვრას პიროვნებებთან, ინსტიტუტებთან და საეკლესიო ქონებასთან დაკავშირებით.

როგორც წესი, კონკორდატი შერეულ საკითხებს შეეხება, რომელიც არის ორივე მხარის ინტერესთა სფერო.

კონკორდატი, თანამედროვე გაგებით, გაუთანაბრდა კონსტიტუციურ შეთანხმებას, რაც გულისხმობს ქრისტიანული ეკლესიისა და სახელმწიფო ურთიერთმიმართებას.

როდესაც საქართველოს კონსტიტუციით უზრუნველყოფილია რწმენის თავისუფლება, აქ მოიაზრება არა მხოლოდ საქართველოს მოქალაქის, არამედ ზოგადად ადამიანის რელიგიური თავისუფლება.

სახელმწიფოსა და ეკლესიას შორის შეთანხმების გაფორმებამ გამოიწვია აზრთა სხვადასხვაობა, ზოგიერთის მოსაზრებით ეს იყო სხვა რელიგიებისა და რწმენის ადამიანების მიმართ დისკრიმინაციული მიდგომა, რაც არ იყო სწორი.

საქართველოს კონსტიტუციით უზრუნველყოფილია რწმენის თავისუფლება. აქ მოიაზრება არა მხოლოდ საქართველოს მოქალაქის, არამედ ზოგადად ადამიანის რელიგიური თავისუფლება.

ჩვენი ქვეყანა ისტორიულად იყო გამორჩეული ტოლერანტობით, ერთ-ერთი მსოფლიოს დანარჩენი ნაწილისაგან განსხვავებით - მოყოლებული დავით აღმაშენებლიდან დღემდე.

საკვანძო სიტყვები: კონკორდატი, საერთაშორისო ხელშეკრულება, ვატიკანი, წმინდა საყდარი

IDEOLOGICAL-LEGAL NATURE OF THE CONSTITUTIONAL AGREEMENT (CONCORDAT)

Givi Lobzhanidze

Doctor of Laws, Affiliated Professor
Georgian International University GIU
Samgereti Str 5, Tbilisi 0101 Georgia
599588259
givi.lobzhanidze@giu.edu.ge

Zoia Adamia

Doctor of Philology, Affiliated Professor
Georgian International University GIU
Samgereti Str 5, Tbilisi 0101 Georgia
599270746
zoia.adamia@giu.edu.ge

Abstract

Concordat is an international agreement made between two states, one of them is Vatican - the holy place leaded by the pope of Rome and the second one is – the state authorities managing the relations with the catholic church. Also its conception and target is to define interests with persons, institutions and the church property.

The concordat deals with the foreign and domestic matters which is the field of interests between the both parties.

The concordat with its contemporary meaning is the same as the constitutional agreement meaning the relations between the christian church and the state.

Based on the Georgian Constitution we have the freedom of belief meaning that this conception contains both the Georgia's citizens and generally the persons interests belonging to any religious community.

The agreement between the state and church made caused some misunderstanding. Some people claimed that it was a discriminative action towards the other religious groups and their belief, that of course, was not right.

Based on the Georgian Constitution, we come across the freedom of religious belief including Georgians and representatives of the other nations.

Our country has always been tolerant towards the other nations from the historical period, since the very ancient times, for example, David Agmashenebeli period up to nowadays.

Key words: Concordat, international agreement, Vatican, Holy See

შესავალი

საქართველოს უზენაესი კანონის კონსტიტუციის მე-8 მუხლი აცხადებს:

რწმენისა და აღმსარებლობის თავისუფლებასთან ერთად სახელმწიფო აღიარებს საქართველოს სამოციქულო ავტოკეფალური მართლმადიდებელი ეკლესიის განსაკუთრებულ როლს საქართველოს ისტორიაში და მის დამოუკიდებლობას სახელმწიფოსაგან. საქართველოს სახელმწიფოსა და საქართველოს სამოციქულო ავტოკეფალური მართლმადიდებელი ეკლესიის ურთიერთობა განისაზღვრება კონსტიტუციური შეთანხმებით, რომელიც სრულად უნდა შეესაბამებოდეს საერთაშორისო სამართლის საყოველთაოდ აღიარებულ პრინციპებსა და ნორმებს ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა სფეროში.¹

ძირითადი ნაწილი

70 წლის ათეისტურ სივრცეში ცხოვრების შემდეგ უდიდესი მოვლენა იყო 2002 წლის 14 ოქტომბერს სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის ილია II და საქართველოს პრეზიდენტის ედუარდ შევარდნაძის მიერ სვეტიცხოვლის დიდ ტაძარში კონსტიტუციურ შეთანხმებაზე ხელმოწერა, რომელიც 2002 წლის 22 ოქტომბერს დამტკიცებული იქნა საქართველოს პარლამენტის მიერ.

რაც შეეხება შეთანხმების შინაარსის მხარეს, შედგენილია საერთაშორისო სტანდარტების (კონკორდატის) შესაბამისად და განიხილავს ქვეყნის მდგომარეობის გათვალისწინებით საჭირო და აქტუალურ საკითხებს.

ხელშეკრულების ტექსტში მითითებულია, რომ საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესია არის ისტორიულად ჩამოყალიბებული საჯარო სამართლის იურიდიული პირი. კომენტარებში აღნიშნულია: მასზე არ ვრცელდება “საჯარო სამართალი იურიდიული პირის შესახებ” კანონის დებულებები, რადგან საკონსტიტუციო შეთანხმება თავისი იურიდიული ძალით კანონზე მაღლა დგას. შესაბამისად, მის უფლებაუნარიანობას განსაზღვრავს საკონსტიტუციო შეთანხმება. მართლმადიდებელი ეკლესია თავის საქმიანობას წარმართავს კანონიკური სამართლის, კონსტიტუციის, ამ შეთანხმებისა და საქართველოს სხვა აქტების საფუძველზე. ეკლესიას სპეციალური უფლებამოსილების გარეშე წარმოადგენს: საეკლესიო კრება, საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქი, წმინდა სინოდი და საქართველოს საპატრიარქო, ხოლო სამართლებრივ ურთიერთობაში უფლებამოსილებას ანიჭებს სრულიად კათოლიკოს-პატრიარქი, რომელიც ხელშეუხებელია.²

საქართველოს კონსტიტუციიდან გამომდინარე, სახელმწიფო მხარს უჭერს აღსარებისა და საეკლესიო საიდუმლოს დაცვას, სახელმწიფო აღიარებს ეკლესიის მიერ შესრულებულ ჯვრისწერას კანონმდებლობით დადგენილი წესით.

სახელმწიფო სასულიერო პირს ათავისუფლებს სამხედრო ვალდებულებებისაგან, სამაგიეროდ უზრუნველყოფილია სამხედრო საჯარისო ფორმირებებში, საპატიმროებში და თავისუფლების აღკვეთის ადგილებში მოძღვრის ინსტიტუტის შექმნა. გარდა ამისა, საგანმანათლებლო დაწესებულებებში მართლმადიდებელი სარწმუნოების შესახებ საგნის სწავლებას, ნებაყოფლობის საფუძველზე ფართო ასპარეზი ექმნება.

¹ საქართველოს კონსტიტუცია, თბ., 1995, გვ. 8.

² სონღულაშვილი ვ., სახელმწიფოსა და ეკლესიის სამართლებრივი ურთიერთობა XI-XII საუკუნეების საქართველოში, თბ., 2016, გვ. 203.

სახელმწიფო აღიარებს ეკლესიის საკუთრებას და სხვა ქონებრივ უფლებებს, რაც განმტკიცებულია კანონმდებლობით. საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე არსებული მართლმადიდებლური ტაძრები, მონასტრები (მოქმედი და არამოქმედი) მიწის ნაკვეთები და ნარგავები ეკუთვნის საქართველოს ეკლესიას. რაც შეეხება საზღვარგარეთ მდებარე ქართულ მართლმადიდებლურ ტაძრებს, მონასტრებს, მათ ნანგრევებს, სხვა საეკლესიო ნაგებობებს, სახელმწიფო იღებს ვალდებულებას, მოლაპარაკება აწარმოოს შესაბამის სახელმწიფოებთან მათი მოვლა-პატრონობის და საკუთრების თაობაზე.

შეთანხმებაში მნიშვნელოვანია იმის განცხადება, რომ სახელმწიფო ეკლესიის საკუთრებად ცნობს სახელმწიფო დაცვაში (მუზეუმში, საცავებში) მყოფ საეკლესიო საგანძურს (კერძო საკუთრებაში არსებული ნაწილის გარდა), თუმცა იქვეა დათქმა, რომ აღნიშნული საეკლესიო საგანძური, როგორც საერთო-ეროვნული საგანძურის ნაწილი, არის სახელმწიფოსა და ეკლესიის ერთობლივ მფლობელობაში მოქმედი კანონმდებლობის შესაბამისად (წმინდა ნაწილებისა და წმინდა რელიკვიების გარდა). ხელშეკრულების მუხლებში კარგად ჩანს სახელმწიფოსა და ეკლესიის ურთიერთთანადგომა ეროვნულ ღირებულებათა დაცვისა და მოვლა-პატრონობის თვალსაზრისით. არის ობიექტები და ნაგებობანი, რომლებიც ერთობლივი ზრუნვის საგანია. სახელმწიფო ეკლესიასთან შეთანხმებით, მოქმედი კანონმდებლობის თანახმად, ამტკიცებს დამატებით წესებს მუზეუმებსა და საცავებში დაცული საეკლესიო საგანძურის სარგებლობის შესახებ, ასევე კულტურულ-ისტორიული ღირებულებების მქონე ტაძრების აღდგენის, რესტავრაცია-კონსერვაციის ან მოხატვის პროექტებს და ა.შ.

შეთანხმების ერთ-ერთ საკითხს წარმოადგენს 1921-1990 წლებში სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის დაკარგვის პერიოდში, ეკლესიისათვის მატერიალური და მორალური ზიანის მიყენების ფაქტის აღიარება, სახელმწიფომ აიღო ვალდებულება მატერიალური ზიანის ნაწილობრივ კომპენსაციაზე.

შეთანხმების ბოლო მე-12 მუხლი ეხება ტექსტში ცვლილებებისა და დამატებების შეტანის საკითხს, რაც შესაძლებელია მხოლოდ მხარეთა ურთიერთშეთანხმების საფუძველზე, ორივე მხარის ხელმოწერითა და პარლამენტის და წმინდა სინოდის დამტკიცებით.

ჩვენთვის მნიშვნელოვანია (და არა მარტო) შეთანხმებაზე ხელმოწერის დროს საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის ილია II მიერ წარმოთქმული სიტყვა, რადგანაც ვთვლით, რომ ამ სიტყვაში არა მარტო შეთანხმების მნიშვნელობაზეა საუბარი, არამედ შეფასებულია არსებული რეალობა და დანახულია ქვეყნის მომავალი. ესაა არაჩვეულებრივი ანალიზი, თუ რანი ვიყავით, რანი ვართ, რად შეიძლება ვიქმნეთ.³

“აღსრულდა განგება ღვთისა! სვეტიცხოვლის ამ დიდებულ ტაძარში, იქ, სადაც დაკრძალულია წმინდა ნაწილები ილია წინასწარმეტყველისა და კვართი უფლისა ჩვენისა იესო ქრისტესი, სადაც იკურთხებოდნენ მეფენი და პატრიარქნი, სადაც განისვენებენ ჩვენი დიდი წინაპარნი დღეს, საუფლო კვართისა და მირონმდინარე ბრწყინვალე სვეტის დღესასწაულზე, საქართველოს პრეზიდენტი და სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქი ხელს ვაწერთ მეტად მნიშვნელოვან დოკუმენტს, - კონსტიტუციურ შეთანხმებას, რომელიც განსაზღვრავს ურთიერთობას სახელმწიფოსა და საქართველოს სამოციქულო ავტოკეფალურ მართლმადიდებელ ეკლესიას შორის”, - ბრძანა საქართველოს პატრიარქმა ილია II-მ.

საქართველოს პატრიარქი თავის გამოსვლაში შეეხო ეკლიან გზას, რომელიც განვლო ერმა და ეკლესიამ 2002 წლოვანი ისტორიის მანძილზე. განსაცდელი ქართველ ხალხს მრავლად ჰქონია, მაგრამ წმიდა დავით აღმაშენებლისა და თამარის შემდეგ თითქმის საერთოდ აღარ დაგვდგომია მშვიდობიანი ჟამი. მან ხაზი გაუსვა ეკლესიისა და სახელმწიფოს ერთად დგომის საკითხს, რაც უკავშირდებოდა მტერთან ბრძოლის უმძიმეს პერიოდს - გათიშვის, სიდუხჭირის,

³ ე. ბატიაშვილი, საუბრები ილია მართალზე, თბ., 2021, გვ. 1.

დაცემისა და ლალატის, მაგრამ, მისი აზრით, ყველაზე მძიმე დრო მაინც მეფის რუსეთთან შეერთების შემდეგ დაგვიდგა, რადგან ქვეყანას ერთდროულად მოუშალეს უმაღლესი საერო და სასულიერო ხელისუფლება, საქართველოს მეფისა და საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის სახით. მანამდე ასეთ ფაქტს ჩვენს ცხოვრებაში ადგილი არ ჰქონია. 70-წლიანმა ათეისტურმა ყოფამ კი ჩვენს ეკლესიას ფიზიკური და მატერიალური განადგურების საფრთხე შეუქმნა. დახურეს და დაანგრეს ათასობით ტაძარი და მონასტერი, რეპრესირებულ იქნა მრავალი მღვდელმსახური, ტოტალიტარული რეჟიმის პერიოდში სასულიერო პირს უფლება არ ჰქონდა საზოგადოებასთან კონტაქტისა. უფლება არ ჰქონდა გაჭირვებული ადამიანის დახმარებისა. არადა ეკლესიის უმთავრესი ფუნქცია ხალხის მსახურებაა. ეს იყო მოკლე, მაგრამ საქართველოს ისტორიის კონკრეტული მონაკვეთის რეალური მდგომარეობის ნათლად წარმოჩენა.⁴

ილია II საგანგებოდ შეეხო სახელმწიფოსა და ეკლესიას შორის დადებული შეთანხმების უმთავრეს მიზანს, რომლითაც ეკლესიას მიეცემა საშუალება, მეტი ძალისხმევით იზრდოს ერის საკეთილდღეოდ; მისი აზრით: ეს შეთანხმება ეკლესიას აძლევს უფლებას განათლების, კულტურის, სოციალური, ჯანდაცვის, სამხედრო-საჯარისო და სხვა სფეროში მოღვაწეობისა, როგორც ეს მიღებულია მსოფლიოს ცივილიზებულ ქვეყნებში. შეთანხმება გულისხმობს საეკლესიო საკუთრების აღდგენას ეკლესია-მონასტრებზე, ხატებზე და სხვა საეკლესიო დანიშნულების ნივთებზე. მუზეუმებში დაცული საეკლესიო საგანძური კი იქნება ორმხრივ (სახელმწიფოსა და ეკლესიის) მფლობელობაში. აგრეთვე მოხდება ჩამორთმეული მატერიალური ქონების ნაწილობრივი კომპენსაცია; შეთანხმებით განისაზღვრა ეკლესიის სტატუსიც.

ასევე აღვნიშნავთ, რომ სახელმწიფოსა და ეკლესიას შორის ურთიერთობა თანამედროვე ეტაპზე განსხვავებულ მიდგომას მოითხოვს, რაც განპირობებულია ქვეყნის შიდა პოლიტიკური მოწყობითა და, ასევე, საერთაშორისო სიტუაციის გათვალისწინებით. პატრიარქის გამოსვლაში გაიჟღერა ხელშეკრულების სამართლებრივი მხარის შეფასებამაც.

სახელმწიფოსა და ეკლესიას შორის ურთიერთობის ყველაზე მისაღებ ფორმად შერჩეულ იქნა კონსტიტუციური შეთანხმება, აღნიშნა პატრიარქმა, რომელიც კონსტიტუციის შემდეგ ყველაზე მაღალი რანგის სამართლებრივი აქტი იქნება. ამით სახელმწიფო აღიარებს, რომ ეკლესია ჩვენი ქვეყნისათვის ისტორიულად არსებული განსაკუთრებული ფუნქციისა და მნიშვნელობის მქონე სამართალსუბიექტია.

კონსტიტუციური შეთანხმება არის დიდმნიშვნელოვანი ნაბიჯი და მოვლენა, მაგრამ, ამავე დროს, ეს არის მხოლოდ ძირითადი მიმართულების განმსაზღვრელი ხელშეკრულება, რომლის განხორციელება უნდა მოხდეს სახელმწიფოს მხრიდან სხვადასხვა სამართლებრივი აქტის მიღებით.

იწყება ახალი ეტაპი სახელმწიფოსა და ეკლესიას შორის ურთიერთობისა და ის ყოველდღიურ დიდ შრომას მოითხოვს. დღეს ჩვენ ყველამ კიდეც უფრო მეტი პასუხისმგებლობა ავიღეთ ღვთის, ერთმანეთისა და საზოგადოების წინაშე და ეს ბევრს გვავალდებს.

თავის გამოსვლაში პატრიარქი არ მორიდებია აღვნიშნა საქართველოს ეკლესიაში არსებული პრობლემები. აღნიშნა, რომ პრობლემები ეკლესიის წიაღშიც მრავლადაა, იმედი მაქვს, ღვთის შეწევნით შევძლებთ, სათანადო პასუხი გავცეთ სექტანტთა პროზელიტიზმს და ამასთან ხელი შევუწყოთ ქვეყნის მოსახლეობის მორალურ-ზნობრივი თვალსაზრისით დაცვას; ბევრი რამაა გასაკეთებელი თვით მოძღვართა დონის ასამაღლებლად, - თქვა პატრიარქმა.

გამოსვლაში, ასევე, ხაზი გაესვა ეკლესიის მზადყოფნას, ითანამშრომლოს ნებისმიერ ორგანიზაციასთან და პოლიტიკურ ძალასთან, რომლის საქმიანობაც ჩვენი ქვეყნის ინტერესების საკეთილდღეოდაა მიმართული. ეკლესია იყო, არის და კვლავ უნდა დარჩეს ერის გამაერთიანებელ სულიერ ძალად და ამისათვის ყველამ ერთად უნდა ვიღვაწოთ. ილია II-ს არ

⁴ გ. ლობჯანიძე, სახელმწიფო სამართალი, თბ., 2022, გვ. 244

დავიწყებია იმ სუბიექტების დასახელება, რომლებიც მონაწილეობდნენ ხელშეკრულების მომზადებაში. ამით დოკუმენტის ხარისხობრივი და სამართლებრივი დონეც გაიზარდა მის შექმნაში პოლიტიკური პარტიების, სამთავრობო და არასამთავრობო ორგანიზაციების ფართო ჩართულობის გზით, რაც ერის გაერთიანების სურვილის მინიშნებაც იყო. მის გამოსვლაში შეიმჩნევა სინანული ერში და პოლიტიკურ სპექტრში პოლარიზაციის ტენდენციების გამო. მიუხედავად ამისა, ამ დოკუმენტის შექმნაში თითქმის ყველა პოლიტიკურმა პარტიამ მიიღო მონაწილეობა და თავისი სერიოზული წვლილი შეიტანა უწმინდესმა. საქართველოს პატრიარქმა მადლობა გადაუხადა ყველა სამინისტროს, არასამთავრობო და ახალგაზრდულ ორგანიზაციებს, უმაღლეს სასწავლებლებსა და დაწესებულებებს, ვინც გარკვეული წვლილი შეიტანა ერისათვის მნიშვნელოვანი საკითხის გადაწყვეტაში.

ცალკე აღნიშნა პარლამენტისა და მისი თითოეული ფრაქციის, აგრეთვე, წმიდა სინოდის, საპატრიარქოსი და ჩვენი ქართული ეკლესიის სამღვდელოების წარმომადგენლების დიდი დამსახურება.

თავისი გამოსვლის ბოლოს მადლობა გადაუხადა საქართველოს პრეზიდენტს და ხატოვნად აღნიშნა: ბუნებრივია, არაერთი უმნიშვნელოვანესი დოკუმენტისთვის გაქვთ ხელი მოწერილი, მაგრამ, ვფიქრობ, ერის სასიცოცხლო ინტერესებიდან გამომდინარე, ეს შეთანხმება ერთ-ერთი ყველაზე გამორჩეულია.⁵

ალბათ ყველა დამეთანხმება იმ შეფასებაში, რომ საქართველოს პატრიარქის სიტყვა მნიშვნელოვანია მრავალი თვალსაზრისით, მათ შორის სამართლებრივადაც.

კვლევის შედეგები

საქართველოს სახელმწიფოსა და ეკლესიას შორის ხელმოწერილი კონკორდატის სამართლებრივი შეფასებით, ხაზი გაესვა დოკუმენტის საერთაშორისო მნიშვნელობას, რითაც ამაღლდა საქართველოს, როგორც საერთაშორისო სამართლის სუბიექტის ავტორიტეტი.

დასკვნა

კონკორდატი საერთაშორისო ხელშეკრულებაა, რომელიც ორ სახელმწიფოს შორის იდება, აქედან ერთი არის წმინდა საყდარი (ვატიკანი) რომის პაპის მეთაურობით, მეორე მხარე - სახელმწიფო, რომლის საგანია ურთიერთობა კათოლიკურ ეკლესიასთან (კათოლიკეებთან ქვეყანაში). ასევე მისი შინაარსი გულისხმობს საერთო ინტერესების განსაზღვრას პიროვნებებთან, ინსტიტუტებთან და საეკლესიო ქონებასთან დაკავშირებით.

როგორც წესი, კონკორდატი შერეულ საკითხებს შეეხება, რომელიც არის ორივე მხარის - ეკლესიასა და სახელმწიფოს ინტერესთა სფერო. ამგვარი შეთანხმებები XV საუკუნიდან გავრცელდა, მათგან მნიშვნელოვანია კონკორდატი ლეონ X-ისა და საფრანგეთის მეფის ფრანსუა I შორის და 1801 წლის შეთანხმება ნაპოლეონსა და პიუ XVII-ს შორის, ამ უკანასკნელის ხელშეწყობით საფრანგეთის სახელმწიფომ ეპისკოპოსთა არჩევის პროცესში ჩარევის და ეკლესიის ქონების ნაციონალიზაციის უფლება მიიღო.

იტალიაში არსებითი მნიშვნელობა ჰქონდა ლატერანის კონკორდატს, რომელსაც 1929 წლის 11 თებერვალს ხელი მოაწერეს ბენიტო მუსოლინიმ და კარდინალმა გასპარიმ. იგი სხვა

⁵ საპატრიარქოს უწყებანი, #42, 18-24 ოქტომბერი, გვ. 4, 5, 6, 7.

საკითხებთან ერთად ეხებოდა საშუალო განათლების სისტემაში კათოლიკეობის სწავლების საკითხს.

ვატიკანსა და გერმანიას შორის კონკორდატი გაფორმდა 1933 წლის 20 ივლისს, ის, რომელიც დღემდე გაუქმებული არაა.

1984 წლის 18 თებერვალს კვლავ დაიდო ანალოგიური ხელშეკრულება იტალიაში, რომელსაც ხელი მოაწერეს ბენიტო კრაქსიმ და კარდინალმა კაზაროლიმ, ამ ხელშეკრულებით კათოლიკეობა უკვე აღარ წარმოადგენს იტალიის სახელმწიფოს ოფიციალურ რელიგიას.⁶

კონკორდატი თანამედროვე გაგებით გაუთანაბრდა კონსტიტუციურ შეთანხმებას, რაც გულისხმობს ქრისტიანული ეკლესიისა და სახელმწიფოს ურთიერთმიმართებას. მისი პრაქტიკულ სიბრტყეში გადატანა მოიაზრებს მათ შორის სამართლებრივი ურთიერთობის მოწესრიგებას, საქართველოსათვის მოცემულ დროში სასურველი მოდელის შექმნას, რომელიც ეფუძნება სახელმწიფოსა და ეკლესიის კონსენსუალურ ნებას.⁷

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, საქართველოს კათალიკოს-პატრიარქის ილია II-ისა და საქართველოს პრეზიდენტის ედუარდ შევარდნაძის მიერ სვეტიცხოვლის დიდ ტაძარში ხელმოწერილი კონსტიტუციური შეთანხმება, არა თუ აკმაყოფილებს საერთაშორისო მოთხოვნათა სტანდარტებს, არამედ იგი გახდა საფუძველი საქართველოს უზენაეს კანონში, კონსტიტუციაში, გაჩენილიყო მე-4, მე-5, მე-6 და ა.შ. მუხლები, სადაც აისახა საქართველოს გზა ევროპისაკენ. პატრიარქის სიტყვაში კი წარმოჩენილია შეთანხმების იდეურ-სამართლებრივი მხარეც, რაც მის ისტორიულ დატვირთვასაც განაპირობებს.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. საქართველოს კონსტიტუცია, თბ., 1995,
2. აბაშიძე, რელიგიური კანონმდებლობის პერსპექტივები საქართველოში, (ქრისტიანობის ლექსიკონი პიეტრო-პეტროზილი), თბ., 2003,
3. ბატიაშვილი ე., საუბრები ილია მართალზე, თბ., 2021,
4. ლობჯანიძე გ., სახელმწიფო სამართალი, თბ., 2022,
5. საპატრიარქოს უწყებანი, #42, 18-24 ოქტომბერი,
6. სონღულაშვილი ვ., სახელმწიფოსა და ეკლესიის სამართლებრივი ურთიერთობა XI-XII საუკუნეების საქართველოში, თბ., 2016.

⁶ აბაშიძე, რელიგიური კანონმდებლობის პერსპექტივები საქართველოში, თბ., 2003 (ქრისტიანობის ლექსიკონი პიეტრო-პეტროზილი).

⁷ სონღულაშვილი ვ., სახელმწიფოსა და ეკლესიის სამართლებრივი ურთიერთობა XI-XII საუკუნეებში საქართველოში, თბ., 2016, გვ. 13.

ეკონომიკის მეცნიერებები / SCIENCE OF ECONOMICS

DOI: <https://doi.org/10.61950/giu.1.2023.7348>

ბიზნეს-სტატისტიკა შემეცნების სტატისტიკურ მეთოდოლოგიაში

დავით ჟუჟნიაშვილი

მართვის სისტემების

ავტომატიზაციის და ტესტ ინჟინერინგის დოქტორი

საქართველოს საერთაშორისო უნივერსიტეტი ჯიუს

მოწვეული ლექტორი

ქ.თბილისი, სამღერეთის ქ. 5

davit.zhuzhniashvili@giu.edu.ge

599 06 09 90

აბსტრაქტი

თანამედროვე პირობებში დიდი ყურადღება ექცევა სტატისტიკის საკითხებს. ჩვენს ქვეყანაში ეს განსაკუთრებით გამოკვეთილია ინოვაციურ ღონისძიებების ჩატარებასთან დაკავშირებით, რომლებიც აისახება მაცხოვრებლებზე. სტატისტიკის საფუძველზე ჩვენ შეგვიძლია ალბათურ გარემოში ეფექტურად ვმართოთ ეკონომიკა.

მიმდინარე დროის განსაკუთრებული თვისებაა გაზრდილი ყურადღება სტატისტიკის მიმართ მთელ მსოფლიოში. ჩვენს ქვეყანაში ეს ყურადღება მით უფრო გამწვავებულია ინოვაციური ღონისძიებების ჩატარებასთან დაკავშირებით ყველა სფეროში, რომლებიც ეხება თითქმის ყველა მაცხოვრებლის ინტერესებს. სტატისტიკის ცოდნა გვამძლევს საშუალებას მოვახდინოთ ეკონომიკის ეფექტური მართვა, რაც დაფუძნებულია სტატისტიკურ კანონზომიერებებზე ალბათური გარემოს პირობებში.

ბიზნეს-სტატისტიკა აუცილებელია ყველა ადამიანისათვის, რომელთაც გადაწყვეტილი აქვთ მიუძღვნან თავი სამეწარმეო ან მართვის საქმიანობას, სადაც მოითხოვება სიტუაციის ანალიზი და პროგნოზი, მოვახდინოთ რაოდენობრივი შეფასება, გავაკეთოთ ეკონომიკური გათვლები, განვახორციელოთ ბიზნესის, მენეჯმენტისა და მარკეტინგის საინფორმაციო - სტატისტიკური უზრუნველყოფა სოციალურ - ეკონომიკური ცხოვრების ყველა სფეროში.

დღეისათვის სტატისტიკის მიზანია აისახოს საბაზრო ეკონომიკის განვითარების კანონზომიერებები და ტენდენციები მაკრო და მიკრო დონეებზე, მიაწოდოს მეწარმეებსა და მენეჯერებს ინსტრუმენტი, რომელიც ეხმარება მათ, იპოვონ კომერციული საქმიანობის და წარმოების მართვის ოპტიმალური მიმართულება, შეაიარაღოს კონკურენტული ბრძოლის ინფორმაციით, აფორმიროს მონაცემთა ბანკები და მარკეტინგული კვლევის მოდელების ბანკები და ა. შ.

საკვანძო სიტყვები: ალბათური, ინოვაციური, ეფექტური, სოციალურ-ეკონომიკური, კონკურენტული.

BUSINESS- STATISTICS IN THE STATISTICAL METHODOLOGY OF COGNITION

Davit Zhuzhniashvili

Management systems

Doctor of automation and test engineering

Invited lecturer

Georgian International University GIU

Samgereti Str 5, Tbilisi 0101 Georgia

davit.zhuzhniashvili@giu.edu.ge

Abstract

This study aimed to investigate the effects of a particular intervention on a specific population.

In contemporary circumstances, significant emphasis is placed on matters of statistics. This phenomenon is particularly apparent when applying novel strategies that impact the inhabitants of our nation. Statistical analysis makes it possible to administer the economy within a probabilistic framework proficiently.

One notable characteristic of the present era is the heightened emphasis on statistical data on a global scale. In our nation, there is a heightened focus on deploying innovative measures across several domains that pertain to the interests of a significant portion of the population. Statistical knowledge enables efficient management of the economy by leveraging statistical regularities within a probabilistic context.

The study of business statistics is essential for individuals who have chosen to pursue careers in entrepreneurship or management. This field encompasses analyzing and predicting situations, quantitative evaluation, economic calculations, and providing information and statistics for business, management, and marketing in various sectors of the socioeconomic landscape.

In contemporary times, the primary objective of statistics is to accurately represent the patterns and patterns of growth within the market economy, both on a macro and micro scale. This discipline serves as a valuable resource for entrepreneurs and managers, equipping them with a toolset to identify the most advantageous course of action in terms of commercial operations and production management. Additionally, statistics aids in providing crucial insights into the competitive landscape, facilitating the organization of data banks and marketing research models, among other applications. Please maintain silence.

Keywords: probable, Innovative, Effective, socio-economic, competitive.

შესავალი

ბიზნეს-სტატისტიკას აქვს მაღალი საჭიროება სახელმწიფო მართვის ორგანოებში, ვინაიდან უნდა ხდებოდეს ბაზრის კონტროლირება და მისი მაღალ დონეზე შესწავლა.

სტატისტიკური ინფორმაცია გვამღევეს საშუალებას მოვახდინოთ საბაზრო ეკონომიკის სხვადასხვა ასპექტებში გარკვევა. ის ხშირად თამაშობს გზამკვლევის როლს, საკმაოდ რთულ სიტუაციაში. თანდათანობით საბაზრო ეკონომიკის მონაწილეები რწმუნდებიან ბაზრის

კონიუნქტურული ანალიზის საჭიროებაში. ანალიზი აგრეთვე გვიჩვენებს, რომ აუცილებელი ხდება ხშირად ვაწარმოთ კომერციული შესაძლებლობების მონიტორინგი.

ხშირ შემთხვევაში სხვადასხვა ტიპის სავაჭრო პროგრამებისა და ანალიზური ცენტრების მენეჯმენტი შეუძლებელია სპეციალურად შექმნილი ანგარიშგების გარეშე.

ამგვარად, ჩვენი ქვეყნის ბიზნესს და მის მართვის ორგანოებს აქვთ მაღალი მოთხოვნილება სტატისტიკოსებზე (ეკონომისტებზე), რომელთაც შეუძლიათ გამოიყენონ სტატისტიკური მეთოდოლოგია ბიზნესს - პროცესების მართვაში.

ბიზნეს-სტატისტიკა ესაჭიროებათ სახელმწიფო მართვის ორგანოების მუშაკებსაც, მათ შორის სახელმწიფო სტატისტიკის სისტემასაც, რადგანაც ბაზარი უნდა კონტროლირდებოდეს, სტიმულირდებოდეს და რეგულირდებოდეს სახელმწიფოს მიერ, და შესაბამისად, კარგად შეისწავლებოდეს.

სტატისტიკური ინფორმაცია ბაზრის პირობებში წარმატების გასაღებია. სტატისტიკური ანალიზი და პროგნოზირება თამაშობს ლოცმანის როლს საბაზრო ეკონომიკის (საკმაოდ მშფოთვარე) ზღვაში. ამჟამად სამამულო მეწარმეები, უცხო ქვეყნების მაგალითად, რწმუნდებიან იმაში, რომ მათ ესაჭიროებათ კონიუნქტურული ანალიზის, ლოკალური ბაზრების მარკეტინგული კვლევის, პროდუქციის ხარისხის სტატისტიკური კონტროლის, საკუთარი საბაზრო პოტენციალის და კომერციული შესაძლებლობების მონიტორინგის, საწარმოო და სავაჭრო პროგრამების და ა. შ. საინფორმაციო - ანალიზური უზრუნველყოფის ცენტრების ქვედანაყოფები. მენეჯმენტი შეუძლებელია სპეციალურად ორგანიზებული სტატისტიკური ანგარიშგების გარეშე. ამგვარად, სამამულო ბიზნესი და სახელმწიფო მართვის ორგანოებს დღეისათვის აქვთ მოთხოვნილება სტატისტიკოსებზე (ეკონომისტებზე, ანალიტიკოსებზე), რომელთაც შეუძლიათ გამოიყენონ სტატისტიკური მეთოდოლოგია ბიზნესს - პროცესების მეთოდოლოგიაში.

ძირითადი ნაწილი

ჩვენი ქვეყნის სხვადასხვა სასწავლო ინსტიტუტებში იწყება ბიზნესს - ანალიტიკოსების მომზადება, რომელთა შრომითი გავლენის ქვეშ იქნებიან

- საწარმოები (ორგანიზაციები), ფირმები;
- მუნიციპალური და რეგიონალური ორგანიზაციები;
- სოციალური სტრუქტურები ბანკები და სადაზღვევო კომპანიები;
- სახელმწიფო სტატისტიკური ორგანოები, სავაჭრო ქსელები და საწარმოო კორპორაციები;
- სამინისტროებისა და უწყებების ანალიტიკური ცენტრები;
- სამეცნიერო ცენტრები და სასწავლო ორგანიზაციები.

მეთოდოლოგიური თვალსაზრისით სასწავლო ორგანიზაციებში მიღებული თეორიული ცოდნა და პრაქტიკული უნარ-ჩვევები სტატისტიკისა და ეკონომიკის სფეროში მისცემენ საშუალებას მათ შესაბამისი ორგანიზაციების დამთავრების შემდეგ გადაწყვიტონ სხვადასხვა ამოცანები, რომლებიც დაკავშირებულია სტატისტიკასთან, ანალიზთან და პროგნოზირებასთან ეკონომიკურ, ფინანსურ, მარკეტინგულ და საწარმოო სფეროში მოღვაწეობასთან.

მითითებული ცოდნისა და ჩვევების ათვისების მიზნით „ბიზნესს-სტატისტიკის“ პროფილის სასწავლო გეგმაში ჩართულია შემდეგი დისციპლინები:

1. ეკონომიკური მოღვაწეობის სტატისტიკური სახეები - მისცემს საშუალებას სტუდენტებს მიიღონ შესაბამისი სტატისტიკური თეორიული ცოდნა და პრაქტიკული ჩვევები;
2. ინოვაციების სტატისტიკა ბიზნესს-სტრუქტურებში და პროექტების მართვა.

მოცემული დისციპლინის საფუძველზე შესაძლებელი იქნება განიმარტოს ქსელური გრაფიკების გამოყენება პროექტების მართვაში, გრაფიკების შედგენის მეთოდთა კონკრეტული მონაცემების მიხედვით და გამოვიყენოთ ალბათური მეთოდები ქსელურ ანალიზში;

3. დროითი რიგების ანალიზი და ბიზნეს --პროგნოზირება.

ბიზნეს --პროგნოზირების მეთოდები მნიშველოვანი საშუალებებია გადაწყვეტილების მიღებისას. მომავალი მაჩვენებლების მიხედვით (მოთხოვნები საქონელზე, მასალების ღირებულებაზე, საწარმო თვითღირებულებაზე და სხვ.) ფასის საიმედო შედგენა განაპირობებს კონკურენტულ პირობებში საწარმოების უპირატესობას;

4. ლოკალური ბაზრის სტატისტიკური ანალიზი;

ეს მიმართულება იძლევა საშუალებას შევისწავლოთ სტატისტიკური ანალიზის მეთოდები, რომლებიც გვხვდება ლოკალურ ბაზარზე, აგრეთვე ამა, თუ იმ მოვლენების ან პროცესების ტენდენციის განვითარების დროს წარმოების და სასაქონლო მიმოქცევის სფეროში;

5. სტატისტიკური მეთოდები ბიზნეს - რისკების დაზღვევაში;

ამ შემთხვევაში გვექმნება წარმოდგენა დაზღვევის სტატისტიკის ძირითადი ბლოკების შესახებ, ვეცნობით სტატისტიკური მეთოდების გამოყენების პრაქტიკულ შესაძლებლობებს ბიზნეს - რისკების დაზღვევაში, დაზღვევის საქმის გამოკვლევაში მიკრო და მაკროდონეზე, გამოკვლევის სფეროში პრიორიტეტულ მიმართულებებზე;

6. მრავალგანზომილებიანი სტატისტიკური ანალიზი და წრფივი პროგრამირება ბიზნეს - პროექტებში.

ამ შემთხვევაში სტუდენტებს შეუძლიათ მოახდინონ მეცნიერული წარმოდგენის ჩამოყალიბება მრავალგანზომილებიან შემთხვევით სიდიდეების გამოკვლევის მეთოდებზე, წრფივი პროგრამირების მეთოდების გამოყენებაზე ოპტიმიზაციის სხვადასხვა ამოცანების გადაწყვეტისას, შეზღუდულობის პირობებში მოდელირების ჩატარებაზე და გადაწყვეტილებათა ანალიზისას რეზერვების მართვის საკითხებში,

7. პროდუქციისა და მომსახურების ხარისხის სტატისტიკური ანალიზი.

მოცემული დისციპლინის შესწავლა უზრუნველყოფს თეორიული საფუძვლების მიღებას საქონლისა და მომსახურების ხარისხის სტატისტიკურ გამოკვლევაში, საქონლისა და მომსახურების ხარისხის სტატისტიკური მეთოდების გამოკვლევის დაუფლებას;

8. ფირმების ეკონომიკა და სტატისტიკა.

დისციპლინის შესწავლის მიზანს წარმოადგენს აუცილებელი ცოდნის შექმნა საწარმოს ეკონომიკური მაჩვენებლების მოღვაწეობის სისტემური ანალიზის მიხედვით და შესაბამისი ცოდნის გამომუშავება საწარმოს სტატისტიკური მეთოდების პრაქტიკული გამოყენების თვალსაზრისით;

9. ფინანსების სტატისტიკა და ანალიზი საწარმოების ანგარიშგებაზე - გააცნობს სტუდენტებს ფინანსების სტატისტიკის ძირითად დებულებებს, მნიშველოვანი მაჩვენებლების ანალიზს, რომლებითაც ხასიათდება ფინანსების მდგომარეობა, როგორც საწარმოს მიკროდონეზე, ისე მაკროდონეზე, რის შედეგადაც მიიღებენ გამოცდილებას ფინანსური ანგარიშგების სტატისტიკურ ანალიზში და ფინანსური მოღვაწეობის ძირითადი მახასიათებლების პროგნოზირებაში.

10. პროდუქციის (მომსახურების) წარმოების ინვესტიციური პროგრამების სტატისტიკური უზრუნველყოფა და რეზერვების მართვა რისკის გათვალისწინებით.

მოცემული დისციპლინის შესწავლა საშუალებას მოგვცემს შევისწავლოთ არსებული პრაქტიკის ფორმირებისა და რეალიზაციის საინვესტიციო პროგრამების ანალიზის საფუძვლები, ავხსნათ რეზერვების მართვის ძირითადი მახასიათებლები, გავაანალიზოთ

უფრო რთული მოდელები, რომლებიც ითვალისწინებენ განუსაზღვრელ მოთხოვნებს რეზერვების მართვის პოლიტიკის განსაზღვრის თვალსაზრისით.

ძირითადი პროგრამის გავლის შედეგად „ბიზნეს-სტატისტიკის“ სპეციალობის ბაკალავრმა უნდა გადაწყვიტოს ისეთი საკითხები, რომლებიც დაკავშირებულია ეკონომიკასთან, სტატისტიკურ შეფასებასთან, მოდელირებასთან და პროგნოზირებასთან, აგრეთვე გათვლით - ეკონომიკურ, სამეცნიერო - საკვლევ, საორგანიზაციო - მართვის და პედაგოგიურ მოღვაწეობასთან.

კვლევის შედეგი

ბიზნეს - სტატისტიკოსი როგორც სწავლების პროცესში, აგრეთვე მომდევნო მოღვაწეობის დროს უნდა ხსნიდეს შემდეგ ამოცანებს პროფესიონალური საქმიანობის სხვადასხვა სახეების შესაბამისად:

1. რაოდენობრივი შეფასების ეკონომიკური მოღვაწეობა:

- სტატისტიკური დაკვირვებების ჩატარება და საწყისი მონაცემების მომზადება ეკონომიკური მაჩვენებლების რაოდენობრივი შეფასების შესასრულებლად, რომლებითაც ხასიათდება ხელმძღვანელი პირების საქმიანობა;
- ინფორმაციული მასივების დამუშავება, ეკონომიკური მაჩვენებლების ზოგადი გათვლების ჩატარება დადგენილი მეთოდის საფუძველზე მოქმედი ნორმატიულ-სამართლებრივი კანონმდებლობის გათვალისწინებით;
- სტატისტიკური მოდელების აგება და საწარმოო, ფინანსური და სოციალური პროცესების პროგნოზირება;

2. სამეცნიერო კვლევითი მოღვაწეობა:

- ინფორმაციის მოძიება მიღებული დავალებით, მონაცემების შეკრება და ანალიზი ეკონომიკური გათვლების ჩასატარებლად;
- ეკონომიკური მონაცემების დამუშავება მიღებული ამოცანის შესაბამისად, შეფასება და ინტერპრეტაცია და დასკვნების დასაბუთება;
- მასიური მონაცემების ალბათობათა განაწილების ხასიათის შეფასება, სტატისტიკური შედეგების მიღება და გამოვლენა სხვადასხვა პროცესების შემადგენლობაში, რომლებიც ეკუთვნის პროფესიული მოღვაწეობის სფეროს, მიღებული შედეგები, მათი ანალიზი და ინტერპრეტაცია;
- მაჩვენებლების ანალიზი, რომლებითაც ხასიათდება სოციალურ - ეკონომიკური პროცესები და მოვლენები მიკრო- და მაკრო დონეზე სხვადასხვა ქვეყნებში;
- საინფორმაციო მიმოხილვისა და ანალიტიკური შედეგების მომზადება;
- სტატისტიკური გამოკვლევების, გამოკითხვების, ანკეტირების ჩატარება და მათი შედეგების დამუშავება დასაწყისში;
- საპროექტო გადაწყვეტების დამუშავებებში მონაწილეობა სპეციალობის მიხედვით მოღვაწეობის სფეროში, წინადადებათა დამუშავებაში მონაწილეობა პროექტებისა და პროგრამების რეალიზაციის მიხედვით;

3. საორგანიზაციო-მართვაში მონაწილეობის მიღება.

- მართვის გადაწყვეტილებების სხვადასხვა ვარიანტების დამუშავებაში მონაწილეობის მიღება, მათი შერჩევა სოციალურ - ეკონომიკური ეფექტურობის კრიტერიუმის საფუძველზე წინასწარ გათვალისწინებული რისკებისა და მიღებული გადაწყვეტილებების სოციალურ - ეკონომიკური შედეგების გათვალისწინებით;
- მუშაობის დავალებული ეტაპის შესრულების ორგანიზაცია;

- ოპერატიული მართვა მცირე რაოდენობის კოლექტივებითა და ჯგუფებით, რომლებიც დადგენილია გარკვეული ეკონომიკური პროექტის შესაქმნელად;
- მონაწილეობის მიღება მომზადებასა და გადაწყვეტილების მიღებაში მართვისა და ორგანიზაციის ეკონომიკური სამსახურების მოღვაწეობის სრულყოფის საკითხებში და სხვადასხვა ფორმის დაწესებულებების საწარმოების ცალკეული ქვედანაყოფების, უწყებების საკითხებში სამართლის, ადმინისტრაციული და სხვა ტიპის შეზღუდვების პირობებში;

დასკვნა

ეკონომიკური დისციპლინებით გადაცემა ზოგადსაგანათლებლო დაწესებულებებში, საგანათლებლო დაწესებულებებში, საწყის პროფესიულ საგანათლებლო დაწესებულებებში, საშუალო პროფესიულ საგანათლებლო დაწესებულებებში, უმაღლეს პროფესიულ და დამატებით პროფესიულ საგანათლებლო დაწესებულებებში.

თანამედროვე ხელმძღვანელისათვის სულ უფრო მეტ მნიშვნელობას იძენს კომერციული ინფორმაციის ძირითადი მეთოდების წარმოდგენა და ახსნა, რომლებიც უდევს საფუძვლად საწარმოს მარკეტინგული სტრატეგიის იმიჯის ფორმირებას;

ამგვარად, სტუდენტების სწავლება და გამოშვება „ბიზნეს - სტატისტიკის“ პროფილის მიხედვით მოგვცემს შესაძლებლობას დავაკმაყოფილოთ სამამულო ბიზნესის სახელმწიფო მართვის ორგანოები ეკონომისტ-ანალიტიკოსების კუთხით, რომლებსაც შეეძლებათ გამოიყენონ სტატისტიკური მეთოდოლოგია ბიზნეს - პროცესების გამოკვლევებში.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. Афанасьев, В. Н. Маркова, А.И 2003. Курс лекции по истории статистики, учебное пособие вузов. Оренбург. ОГАУ, 2003, 376 с. – ISBN. 5-88838-185-3. 376
2. Томас, Р. 1999 Количественные методы анализа хозяйственной деятед. Москва: Издательство «Дело и Сервис». 133
3. აზმაიფარაშვილი, ზაალი. მურჯიკნელი, გურამი. 2013წ. მეტროლოგია და საზომი ტექნიკა. თბილისი, ტექნიკური უნივერსიტეტის გამომცემლობა, 413 გვ.
4. ლაზრივა, ნ. მანია, გ. მოსიძე, ა. ტორონჯაძე, ა. ტორონჯაძე, თ. შერვაშიძე, თ. 2000წ. ალბათობის თეორია მათემატიკური სტატისტიკა ეკონომისტებისათვის. თბილისი: ა.რაზმაძის სახელობის მათემატიკის ინსტიტუტი, „ფონდი ევრაზია“. 603 გვ
5. მანია, გვანჯი. 1982წ. ალბათობის თეორიის კურსი. თბილისი: თსუ-ს გამომცემლობა. 183 გვ
6. ბუაძე, ტრისტანი. 2010. აღწერითი სტატისტიკის ალბათობის თეორიის ელემენტები. თბილისი: სტუ, მეორე შევსებული გამოცემა. 265 გვ.

DOI: <https://doi.org/10.61950/giu.1.2023.7346>

„თეთრი სიის“ მნიშვნელობა საქართველოს სახელმწიფო შესყიდვებში მონაწილე ორგანიზაციებისთვის და მისი აქტუალობა 2018-2022 წლებში

ანა ჩაგელიშვილი
ბიზნესის ადმინისტრირების დოქტორი
მოწვეული ლექტორი
საქართველოს საერთაშორისო უნივერსიტეტი ჯიუს
ქ. თბილისი, სამღერეთის ქ. №5
+995 598 559 805
ana.chagelishvili@giu.edu.ge

ზურაბ მუშკუდიანი
ბიზნესის ადმინისტრირების დოქტორი
პროფესორი
საქართველოს საერთაშორისო უნივერსიტეტი ჯიუს
ქ. თბილისი, სამღერეთის ქ. №5
+995 599 800 604
zurab.mushkudiani@giu.edu.ge

აბსტრაქტი

ყოველწლიურად, სახელმწიფო შესყიდვებზე საქართველოს მშპ-ს დაახლოებით მეათედი მოდის. აღნიშნული ფაქტი ასევე ხაზს უსვამს მის მნიშვნელობას ბიზნეს სექტორის იმ სუბიექტებისათვის, რომლებიც აქტიურად არიან ჩართულნი საშემსყიდველო პროცესებში. მთელი რიგი მიზეზების გამო სახელმწიფო შესყიდვები რეგულირდება შესაბამისი საკანონმდებლო ბაზითა და რეგულაციებით, რაც გარკვეულ შემთხვევებში ფაქტორებსა და რთულადგადასალახავ ბარიერებს წარმოშობს მასში მონაწილე სუბიექტებისათვის. სწორედ ამგვარი პროცესების გამარტივების მიზანს ემსახურება სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტოს მიერ წარმოებული „თეთრი სია“ - კვალიფიციურ მიმწოდებელთა რეესტრი, სადაც შესაბამისი კრიტერიუმების დაკმაყოფილების შემდგომ რეგისტრირდებიან მსურველი მიმწოდებლები. მიუხედავად ამისა, მრავალი სუბიექტისათვის აღნიშნულ სიაზე ინფორმირებულობის ხარისხი და მასში მოხვედრის ინტერესი დაბალია. უფრო მეტიც, ზემოაღნიშნულ რეესტრთან დაკავშირებით არსებობს უარყოფითი მოსაზრებები, რომელთა განხილვაც აუცილებელია ობიექტური შეფასებებისათვის და ადეკვატური რეკომენდაციების შემუშავებისათვის. შესაბამისად, ნაშრომის მიზანია „თეთრი სიის“ მნიშვნელობის განხილვა და მისი აქტუალობის შეფასება ბოლო 5 წლის განმავლობაში, რისთვისაც გამოყენებულ იქნა სამაგიდე კვლევა.

საკვანძო სიტყვები: სახელმწიფო შესყიდვები; სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტო; „თეთრი სია“; კვალიფიციურ მიმწოდებელთა რეესტრი.

THE IMPORTANCE OF THE "WHITE LIST" FOR ORGANIZATIONS PARTICIPATING IN STATE PROCUREMENT OF GEORGIA AND ITS RELEVANCE IN 2018-2022

Ana Chagelishvili

Doctor of Business Administration

Invited lecturer

Georgian International University GIU

Tbilisi, Samghereti st. No. 5

+995 598 559 805

ana.chagelishvili@giu.edu.ge

Zurab Mushkudiani

Doctor of Business Administration

Professor

Georgian International University - GIU

St. Tbilisi, Samghereti st. No. 5

+995 599 800 604

zurab.mushkudiani@giu.edu.ge

Abstract

Every year, about a tenth of Georgia's GDP comes from state procurement. The mentioned fact also emphasizes its importance for those entities of the business sector that are actively involved in procurement processes. Due to a number of reasons, public procurement is regulated by the relevant legal framework and regulations, which creates certain obstacles and hard-to-overcome barriers for the entities participating in it. The purpose of simplifying such processes is served by the "white list" produced by the State Procurement Agency - the register of qualified suppliers, where willing suppliers are registered after meeting the relevant criteria. Nevertheless, for many subjects, the degree of awareness of the mentioned list and the interest to get into it are low. Moreover, there are negative opinions regarding the above-mentioned register, which must be considered for objective evaluations and for the development of adequate recommendations. Therefore, the aim of the paper is to discuss the importance of the "white list" and evaluate its relevance in the last 5 years, for which a desk research was used.

Keywords: State procurement; State Procurement Agency; "White List"; Register of Qualified Suppliers

შესავალი

სახელმწიფო დაწესებულებები სხვადასხვა სახის რესურსებს მთელი რიგი კანონმდებლობის, წესებისა თუ რეგულაციების დაცვით შეისყიდიან, რაც სახელმწიფო შესყიდვების სფეროში ერთიანდება (ჩაგელიშვილი 2018). შესყიდვაში მონაწილეობის მსურველისთვის ელექტრონულ თუ არაელექტრონულ პროცედურებში მონაწილეობა დაკავშირებულია ფინანსებთან და მთელი რიგი დოკუმენტაციის წარმოდგენასთან. სწორედ ამ პროცესების გამარტივების მიზანს ემსახურება სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტოს მიერ კვალიფიციურ მიმწოდებელთა რეესტრის - „თეთრი სიის“ წარმოება. მიუხედავად აღნიშნული

მიზნისა, სფეროს სპეციალისტების მოსაზრებით, შესაძლოა ადგილი ჰქონდეს პარალელურ და კონკურენციის დამაზიანებელ მოვლენებს.

სახელმწიფო შესყიდვებში მონაწილე მიმწოდებელთა გარკვეული რაოდენობა არ ინტერესდება „თეთრ სიაში“ დარეგისტრირებითა თუ მისი სარგებლის მიღებით, ხოლო ზოგიერთი მათგანი კი დღემდე არ ფლობს ინფორმაციას აღნიშნულ რეესტრსა და მის უპირატესობებზე. სწორედ ამიტომ, ნაშრომის მიზანია „თეთრი სიის“ უპირატესობისა თუ ნაკლოვანებების გამოკვეთა სახელმწიფო შესყიდვებში მონაწილე პირებისათვის და ბოლო წლების განმავლობაში მისი აქტუალობის შეფასება. აღნიშნული მიზნის მისაღწევად შერჩეულ იქნა სამაგიდე კვლევის (ანალიზი, სინთეზი, ინდუქცია, დედუქცია თუ სხვა ტექნიკები) და სტატისტიკური მეთოდები (დაჯგუფება, გრაფიკული თუ ცხრილური გამოსახვა და სხვა). სტატისტიკური დამუშავებისათვის მასალები აღებულია სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტოს ოფიციალური მონაცემებიდან.

ძირითადი ნაწილი

სახელმწიფო შესყიდვებში მონაწილე კვალიფიციურ მიმწოდებელთა რეესტრის, ანუ იგივე „თეთრი სიის“ წარმოება სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტოს ერთ-ერთი ფუნქციაა, რასაც იგი 2012 წლიდან თავის ოფიციალურ ვებ-გვერდზე (procurement.gov.ge) ელექტრონულად და საჯაროდ ახორციელებს. აღნიშნულ სიაში ერთიანდებიან მხოლოდ ის მიმწოდებლები, რომლებიც „თეთრ სიაში“ დარეგისტრირებისათვის აუცილებელ კრიტერიუმებს აკმაყოფილებენ და შესაბამისად, გამარტივებული პროცედურებითაც მხოლოდ რეგისტრირებული სუბიექტები სარგებლობენ (საქართველოს კანონი სახელმწიფო შესყიდვების შესახებ 2005, მ:3, პ:1(მ1); მ:4, პ:6 (კ1)). სახელმწიფო შესყიდვების განმახორციელებელ დაწესებულებებს, სამსახურებსა თუ ინდივიდებს სუბიექტის „თეთრ სიაში“ არსებობის საკითხის გარკვევა სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტოს ვებ-გვერდზე, შესაბამისი მოდულის საძიებო ველში საიდენტიფიკაციო კოდის გადამოწმებით შეუძლიათ. უშუალოდ „თეთრ სიასთან“ დაკავშირებულ ძირითად საკითხებს კი არეგულირებს საქართველოს კანონი „სახელმწიფო შესყიდვების შესახებ“ და მის საფუძველზე დამტკიცებული კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტი - სახელმწიფო შესყიდვების თავმჯდომარის №2 ბრძანება „თეთრი სიის წარმოების წესისა და პირობების დამტკიცების შესახებ“.

„თეთრი სია“ მიმწოდებლებისთვის მიმზიდველია იმ უპირატესობების გამო, რითაც შეუძლიათ ისარგებლონ ნებისმიერი საშუალებით განხორციელებულ სახელმწიფო შესყიდვის პროცესში. რეგისტრირებული სუბიექტები შემსყიდველ ორგანიზაციას წარუდგენს წინასწარ გადასახდელი თანხის ნახევარი ოდენობის გარანტიას წინასწარი ანგარიშსწორების შემთხვევაში. ასევე ნახევარი ოდენობის მოთხოვნილ თანხას წარუდგენს შემსყიდველს ხელშეკრულების შესრულების უზრუნველყოფის გარანტიის მოთხოვნის შემთხვევაში. უფრო მეტიც, თუ შემსყიდველი მიიღებს გადაწყვეტილებას, შესაძლოა სრულად გაათავისუფლოს სუბიექტი ხელშეკრულების შესრულების უზრუნველყოფის გარანტიის წარდგენის ვალდებულებისაგან (სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტოს თავმჯდომარის ბრძანება №2 2016, მ:10).

იქიდან გამომდინარე, რომ „თეთრი სიისთვის“ დამახასიათებელია გარკვეული უპირატესობის მინიჭება რეგისტრირებული სუბიექტებისთვის, აუცილებელია მიმწოდებლების მიერ მთელი რიგი მოთხოვნების დაკმაყოფილება. მასში დარეგისტრირება ნებისმიერი მიმწოდებლისთვის არის შესაძლებელი (მათ შორის არარეზიდენტებისთვის და უცხო ქვეყნის საწარმოს ფილიალებისთვის), რომელიც რეგისტრაციის მოთხოვნის დღის მდგომარეობით (სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტოს თავმჯდომარის ბრძანება №2 2016, მ:3, პ:2):

- ბოლო 1 წლის განმავლობაში არ არის რეგისტრირებული სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტოს „შავ სიაში“ და არც გაფრთხილებული აღნიშნულ სიაში დარეგისტრირებასთან დაკავშირებული ადმინისტრაციული წარმოების საფუძველზე;
- მის მიმართ არ მიმდინარეობს რეორგანიზაციის, ლიკვიდაციისა თუ გადახდისუნარობის საქმის წარმოება, არც მოვალეთა რეესტრში არ არის რეგისტრირებული და არც დავალიანება არ აქვს სახელმწიფო ბიუჯეტის წინაშე. ასევე, სუბიექტს განახლებული უნდა ჰქონდეს ამონაწერი მეწარმეთა და არასამეწარმეო (არაკომერციულ) იურიდიულ პირთა რეესტრიდან.
- შემსყიდველი ორგანიზაციებისგან მიღებული აქვს მინიმუმ ორი ცნობა ბოლო სამი წლის განმავლობაში, სახელმწიფო შესყიდვის საფუძველზე გაფორმებული ხელშეკრულებების სათანადოდ შესრულების შესახებ (ხელშეკრულების ღირებულება მინიმუმ 10 000 ლარი – საქონლის ან მომსახურების შესყიდვის შემთხვევაში, ხოლო სამუშაოს შესყიდვის შემთხვევაში მინიმუმ 20 000 ლარი);
- მიმწოდებელი, ან მის წარმომადგენლობაზე თუ ხელმძღვანელობაზე უფლებამოსილი არცერთი პირი არ არის ნასამართლევი, ნასამართლობა მოხსნილი ან გაქარწყლებული აქვს საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის კონკრეტული მუხლებით გათვალისწინებული დანაშაულისათვის;
- ბოლო სამი წლის განმავლობაში აქვს მინიმუმ 1 000 000 ლარის საერთო ბრუნვა, მაგრამ ბოლო წლის განმავლობაში მინიმუმ 200 000 ლარი ან ბოლო სამი წლის განმავლობაში გაფორმებული სახელმწიფო შესყიდვის შესახებ მინიმუმ 20 ხელშეკრულება ჯეროვნად აქვს შესრულებული, მაგრამ ბოლო წლის განმავლობაში მინიმუმ 5 ხელშეკრულება;

ზემოაღნიშნული კრიტერიუმების შესაბამისი მიმწოდებლის მიმართვის შედეგად, სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტო იღებს „თეთრ სიაში“ დარეგისტრირების შესახებ დადებით ან უარყოფით გადაწყვეტილებას. უნდა აღინიშნოს, რომ თანხმობის შემთხვევაში, რეგისტრაციის ვადაა 1 წელი, რომლის გაგრძელებაც შესაძლებელია იმ შემთხვევაში, თუ დადგენილი კრიტერიუმებთან შესაბამისობა არ იცვლება (სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტოს თავმჯდომარის ბრძანება №2 2016, მ:6-7).

მიუხედავად იმისა, რომ „თეთრი სია“ კვალიფიციური მიმწოდებლებისათვის შესყიდვების პროცესის გამარტივებას ემსახურება, არსებობს საპირისპირო მოსაზრებები აღნიშნული რეესტრის წარმოების მიზანშეწონილობასთან დაკავშირებით. მათი მსხვილ ჯგუფებად გაერთიანებით შესაძლოა გამოიყოს ძირითადი უარყოფითი მხარეები. ერთ-ერთი მიზეზი, რის გამოც „თეთრი სიის“ წარმოება არ არის გამართლებული არის ის, რომ სახელდება „კვალიფიციურ მიმწოდებელთა რეესტრი“ თავისთავად დამაბნეველი თუ დისკრიმინაციულია, რადგანაც აღნიშნული რეესტრის მიღმა დარჩენილი სუბიექტების არაკვალიფიციურობასა თუ გაურკვეველ რეპუტაციაზე მიაწინებს (მგელაძე 2016, 74).

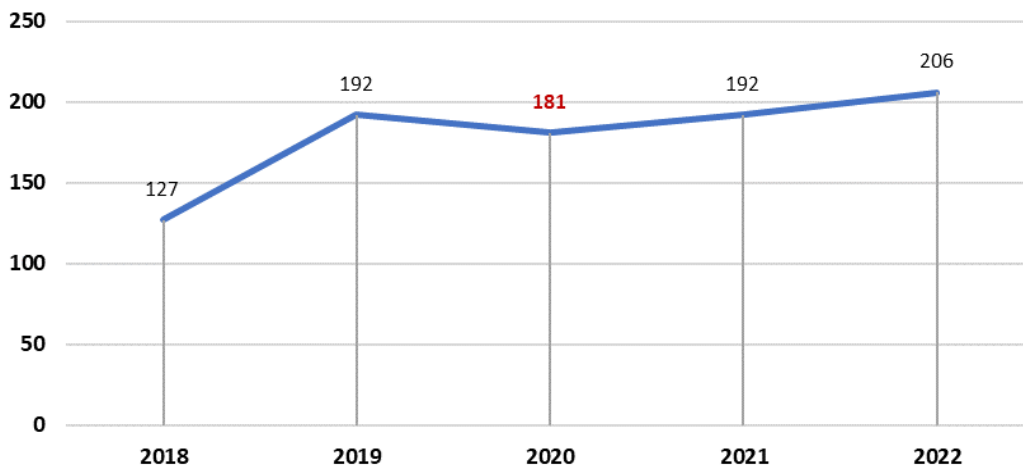
„თეთრი სიის“ მეორე მნიშვნელოვანი ხარვეზი, რითაც შესაძლოა ირღვეოდეს თანაბარი კონკურენციის პრინციპი, არის ის, რომ რეგისტრირებული სუბიექტების კვალიფიციურებად აღიარებით სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტო ირიბად უზიარებს შემსყიდველ ორგანიზაციებს უპირატეს მიმწოდებელთან საშემსყიდველო ურთიერთობებისკენ. აღნიშნული მოვლენა ძირითადად დამახასიათებელია გამარტივებული შესყიდვებისათვის (მგელაძე 2016, 74).

კვალიფიციურ მიმწოდებელთა რეესტრის მესამე მნიშვნელოვანი უარყოფითი მხარეა მიმწოდებელთა კვალიფიციურად ჩათვლის კრიტერიუმების არასაკმარისობა. ყველა ის კრიტერიუმი, რომლებიც ზემოთ იყო განხილული, ფორმალურია და არ იძლევა გარანტიას, რომ მიმწოდებელი სამომავლოდ ხელშეკრულებით ნაკისრ ვალდებულებებს ჯეროვნად შეასრულებს (მგელაძე 2016, 74). უნდა აღინიშნოს, რომ სააგენტოს მხრიდან წარსულში ადგილი ჰქონდა „თეთრ სიაში“ დარეგისტრირებისათვის მოთხოვნების შემსუბუქებას, რაც თავის მხრივ ეხმარება

მიმწოდებლებს „კვალიფიციურის“ სტატუსის მოპოვებაში და ზრდის კონკურენციის დონეს სახელმწიფო შესყიდვებში (ჩაგელიშვილი და სისომეილი 2018, 13).

ბოლო ხუთი წლის სტატისტიკურ მონაცემებს თუ გადავხედავთ, სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტოში „თეთრ სიაში“ რეგისტრაციასთან დაკავშირებით ყოველწლიური მიმართვიანობა მზარდია (იხ. დიაგრამა 1). გამონაკლისს წარმოადგენს მხოლოდ 2020 წელი, რაც სავარაუდოდ COVID-19 პანდემიის გავრცელების შედეგად გამოწვეულ დაბალ აქტივობას უკავშირდება (სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტო 2019, 35; სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტო 2020, 42; სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტო 2021, 53; სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტო 2022, 44; სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტო 2023, 44). უნდა აღინიშნოს, რომ პანდემიის გავლენა არა მხოლოდ „თეთრი სიის“ მიმართულებით, არამედ სახელმწიფო შესყიდვების სფეროს არაერთ მიმართულებაზე აისახა, რომელთა შორის გამოირჩევა გამარტივებული შესყიდვების ნაწილი (Chagelishvili and Surmanidze 2021).

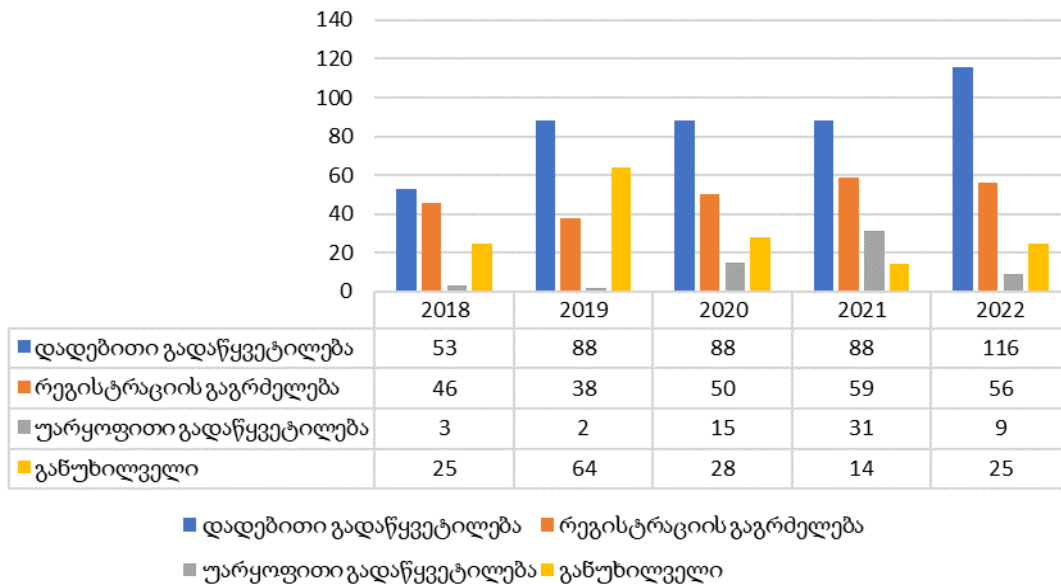
დიაგრამა 1. „თეთრ სიაში“ დარეგისტრირების თაობაზე სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილებების საერთო რაოდენობა 2018- 2022 წლებში

წყარო: სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტოს 2018-2022 წლების საქმიანობის ანგარიშები

მიუხედავად იმისა, რომ მზარდია მომართვიანობა „თეთრ სიაში“ რეგისტრაციასთან დაკავშირებით, საინტერესოა თუ როგორია განაწილება გადაწყვეტილებების სტატუსების მიხედვით (იხ. დიაგრამა 2).

დიაგრამა 2. „თეთრ სიაში“ რეგისტრაციასთან დაკავშირებით მიღებული გადაწყვეტილებების განაწილება სტატუსების მიხედვით (2018-2022 წლები)

წყარო: სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტოს 2018-2022 წლების საქმიანობის ანგარიშები

როგორც ბოლო 5 წლის მონაცემები გვიჩვენებს, სააგენტოს მიერ მიღებული დადებითი გადაწყვეტილებები არ ხასიათდება კლებადი ტენდენციით და რეგისტრაციის გაგრძელებასაც სულ უფრო და უფრო მეტი სუბიექტი ითხოვს. იმავეს ვერ ვიტყვით რეგისტრაციაზე უარყოფით გადაწყვეტილებების რაოდენობაზე, რომელიც ბოლო 3 წელიწადში გაზრდილია (წინა წლებთან შედარებით) და რაც შესაძლოა რეგულაციების მოთხოვნებისა თუ სააგენტოს პოლიტიკის გამკაცრება-შერბილების ტენდენციებს დავუკავშიროთ. რაც შეეხება მომართვების განუხილველად დატოვებას, ბოლო წლებში რაიმე კონკრეტული ტენდენცია არ ვლინდება და გამომწვევი მიზეზების სახელდებაც ლოგიკურ ჩარჩოებს სცდება (სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტო 2019; სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტო 2020; სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტო 2021; სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტო 2022; სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტო 2023). თუმცა, შესაძლოა ითქვას, რომ მიმართვის განუხილველად დატოვება ხდება ისეთ შემთხვევებში, როდესაც სუბიექტი არ წარადგენს ან არ დააზუსტებს შესაბამის დოკუმენტაციას თუ ინფორმაციას (სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტოს თავმჯდომარის ბრძანება №2 2016, მ:5, პ:3).

კვლევის შედეგები

საკითხების მიმოხილვამ აჩვენა, რომ დასახელება „კვალიფიციურ მიმწოდებელთა რეესტრი“ თანმდევი შინაარსით მართლაც დისკრიმინაციულია, რადგანაც სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტო ამ სტატუსს ანიჭებს სიის წევრს არა ყველა მიმწოდებლის მოკვლევის შედეგად, არამედ განაცხადის შემოტანის საპასუხოდ (დადებითი გადაწყვეტილების შემთხვევაში). რეალობა შემდეგნაირია, „თეთრ სიაში“ რეგისტრირდებიან ის მომწოდებლები, რომელთაც ამის სურვილი ჰქონდათ და შესაბამისი დოკუმენტაციაც წარმოადგინეს. მაშინ, როდესაც შესაძლოა უფრო მეტად კვალიფიციური და „დამსახურებული“ სუბიექტები ამ სიის

მიღმა დარჩნენ, რადგანაც სიაში ყოფნის ინტერესი არ გამოუხატავთ, შედეგად კი, შესყიდვების პროცესში კვალიფიციური მიმწოდებლების სახელით ვერ სარგებლობენ.

სახელმწიფო შესყიდვებში მონაწილე შემსყიდველი ორგანიზაციებისთვის უცხო არ არის სააგენტოს მიერ რეკომენდაციების მუდმივი გათვალისწინებისკენ მოწოდება. რეკომენდაციის გათვალისწინების ეფექტი აქვს გამარტივებული შესყიდვების შემთხვევაში მიმწოდებლის შერჩევასა „თეთრი სიაში“ მყოფი სუბიექტისათვის უპირატესობის მინიჭებასაც.

ზემოთგანხილულ ხარვეზებთან ერთად კრიტერიუმების არასაკმარისობა და ფორმალურობა კმნის „თეთრი სიის“ ნაკლოვანებების ბირთვს. შესაბამისად, იმ მიზნებისა და შედეგების მიღწევისათვის, რისთვისაც სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტომ შექმნა აღნიშნული რეესტრი, საჭიროა მთელი რიგი საკითხების კორექტირება.

დასკვნა

ამგვარად, როგორც მიმოხილვამ აჩვენა, მიუხედავად იმისა, „თეთრი სია“ კონკურენციის წამახალისებელი თუ შემზღვეველია, მასში რეგისტრაციისათვის მომართვიანობა მზარდია და ფაქტია, რომ მიმწოდებლებს სახელმწიფო შესყიდვების პროცესის არაერთ რუტინასა თუ ფინანსურ ბარიერს უმარტივებს. მიუხედავად ამისა, მრავალი მიმწოდებელი დღემდე არ ფლობს ინფორმაციას არც „თეთრ სიაზე“ და არც მასში რეგისტრაციისათვის საჭირო მოთხოვნებზე, რითაც ხელიდან უშვებს მთელ რიგ გამარტივებულ პროცედურებსა და შესაძლოა პოტენციურ სარგებელსაც. რაც შეეხება კვალიფიციურ მიმწოდებელთა რეესტრის ადეკვატური სარგებლიანობის შეფასებას, აღნიშნული თავის მხრივ მოითხოვს უშუალოდ მარეგულირებლებისა (სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტო, კონკურენციის სააგენტო და სხვა) თუ თავად მიმწოდებლების აქტიურ ჩართულობას.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. მგელაძე, ლაშა. 2016. "შავი" და "თეთრი" სია - სახელმწიფო შესყიდვების სისტემაში კონკურენციის შემზღვეველი თუ წამახალისებელი ფაქტორები. ახალი ეკონომისტი 4 (43): 69-76. წვდომის თარიღი: 2023 წლის 1 აგვისტო. <http://loi.com.ge/ka/eco/post/95/>.
2. საქართველოს კანონი სახელმწიფო შესყიდვების შესახებ. 2005. (20 აპრილი). წვდომის თარიღი: 2023 წლის 28 ივლისი. <http://procurement.gov.ge/files/showfiles?id=d43e56ea-6bf9-40e7-b13f-590f6903747f>.
3. სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტო. 2019. 2018 წლის საქმიანობის ანგარიში. თბილისი: სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტო. წვდომის თარიღი: 2023 წლის 1 აგვისტო. <http://procurement.gov.ge/Files/ShowFiles?id=8947e249-b688-4682-93dc-5c905304946a>.
4. სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტო. 2020. 2019 წლის საქმიანობის ანგარიში. წვდომის თარიღი: 2023 წლის 1 აგვისტო. <http://procurement.gov.ge/Files/ShowFiles?id=c2f122ad-9047-43a7-9f93-44d615a997ac>.
5. სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტო. 2021. 2020 წლის საქმიანობის ანგარიში. წვდომის თარიღი: 2023 წლის 1 აგვისტო. <http://procurement.gov.ge/Files/ShowFiles?id=19539b18-4d67-42d9-80a0-12b91622ca28>.

6. სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტო. 2022. 2021 წლის საქმიანობის ანგარიში. წვდომის თარიღი: 2023 წლის 1 აგვისტო. <http://procurement.gov.ge/files/showfiles?id=753badc3-0ada-4fe4-9639-481664f946ec>.
7. სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტო. 2023. 2022 წლის საქმიანობის ანგარიში. წვდომის თარიღი: 2023 წლის 1 აგვისტო. <http://procurement.gov.ge/files/showfiles?id=bb3f13aa-151d-45e5-b603-09d446b37dc4>.
8. სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტოს თავმჯდომარის ბრძანება №2. 2016. (26 თებერვალი). წვდომის თარიღი: 2023 წლის 28 ივლისი. <http://procurement.gov.ge/files/showfiles?id=c8e8c580-b975-48a0-892a-661d665c03fe>.
9. ჩაგელიშვილი, ანა. 2018. ბაზრის კვლევის თავისებურებები სახელმწიფო შესყიდვების პროცესში (საქართველოს მაგალითზე). ეკონომიკა და ბიზნესი 11 (1): 159-165. წვდომის თარიღი: 2023 წლის 28 ივლისი. <http://eb.tsu.ge/?cat=nomer&leng=ge&adgi=505&title=%E1%83%91%E1%83%90%E1%83%96%E1%83%A0%E1%83%98%E1%83%A1%20%E1%83%99%E1%83%95%E1%83%9A%E1%83%94%E1%83%95%E1%83%98%E1%83%A1%20%E1%83%97%E1%83%90%E1%83%95%E1%83%98%E1%83%A1%E1%83%94%E1%83%91%E1%83%A3%E1%83%A0>.
10. ჩაგელიშვილი, ანა & გვანცა სისოშვილი. 2018. კონკურენციის დონის შეფასება სახელმწიფო შესყიდვების ელექტრონული საშუალებებისა და შესყიდვის კატეგორიების მიხედვით. კონკურენციის პოლიტიკის მეორე საერთაშორისო კონფერენცია - კონკურენციის პოლიტიკა: ტენდენციები დაგამოწვევები. თბილისი: საქართველოს კონკურენციის სააგენტო; თსუ. 10-21.
11. Chagelishvili, Ana & Natia Surmanidze. 2021. IMPACT OF THE COVID-19 PANDEMIC ON PUBLIC PROCUREMENT IN GEORGIA (On the example of simplified procurement). The New Economist 16 (3 (N3-4)): 62-65. Last seen: 2023-year 31 July. doi: DOI suffix: 10.36962/NEC62-6303-04202162.

სოციალური და ჰუმანიტარული მეცნიერებები HUMANITY AND SOCIAL SCIENCES

DOI: <https://doi.org/10.61950/giu.1.2023.7347>

პროექტზე დაფუძნებული სწავლების-როლი უმაღლესი განათლების მიზნების მიღწევაში

მარიამ დარბაიძე

ბიოლოგიის დოქტორი, პროფესორი
საქართველოს საერთაშორისო უნივერსიტეტი ჯიუ
ქ. თბილისი, სამღერეთის ქ. №5
+995 599 19 06 46
mariam.darbaidze@giu.edu.ge

ზურაბ მუშკუდიანი

ბიზნესის ადმინისტრირების დოქტორი, პროფესორი
საქართველოს საერთაშორისო უნივერსიტეტი ჯიუ
ქ. თბილისი, სამღერეთის ქ. №5
+995 599 80 06 04
zurab.mushkudiani@giu.edu.ge

ინგა გელაშვილი

ასოცირებული პროფესორი
საქართველოს საერთაშორისო უნივერსიტეტი ჯიუ
ქ. თბილისი, სამღერეთის ქ. №5
+995 599 40 96 65
inga.gelashvili@giu.edu.ge

ხათუნა თაბაგარი

ეკონომიკის დოქტორი
ასისტენტ პროფესორი
საქართველოს საერთაშორისო უნივერსიტეტი ჯიუ
ქ. თბილისი, სამღერეთის ქ. №5
+995 591 45 24 43
khatuna.tabagari@giu.edu.ge

აბსტრაქტი

უმაღლესი განათლების შესახებ საქართველოს კანონის მიხედვით, უნივერსიტეტის დასრულების შემდეგ, სტუდენტმა შეძენილი ცოდნითა და უნარებით უნდა შეძლოს საზოგადოებაში ღირსეული ადგილის დამკვიდრება და საკუთარი შესაძლებლობების განვითარება. ეს კი გულისხმობს ისეთი სისტემური ცოდნის მიღებას, რომელიც მუდმივი ზრდა-განახლების უნარით ხასიათდება.

სტატიის მიზანია შეისწავლოს პროექტზე დაფუძნებული სწავლება, როგორც სტუდენტზე ორიენტირებული სწავლების ეფექტური მიდგომა და მისი როლი უმაღლესი განათლების მიზნების მიღწევაში, გამოავლინოს ლექტორები რამდენად იყენებენ სწავლების თანამედროვე მეთოდებს, როგორია ეფექტურობა, გამოწვევები და მათი გადაწყვეტის გზები.

წინამდებარე სტატიაში გამოყენებულია კვლევის მეთოდები: უმაღლეს სასწავლებლებში ჩატარებული გამოკითხვა კითხვა-პასუხის რეჟიმში და რაოდენობრივი და თვისებრივი კვლევის მეთოდები.

კვლევის შედეგების მიხედვით ვლინდება, რომ აღნიშნული საგანმანათლებლო მიზანი ჯერ კიდევ მიუღწეველია უმაღლესი სასწავლებლებისათვის. სასწავლო პროცესზე დაკვირვებამ ცხადყო, რომ ლექტორები ან საერთოდ ვერ, ან ნაწილობრივ ახერხებენ სწავლების თანამედროვე მეთოდების გამოყენებას. ამასთან ერთად, ისინი ვერ უზრუნველყოფენ სტუდენტზე ორიენტირებული სასწავლო პროცესის ხელშეწყობას. ამ პრობლემის რამდენიმე მიზეზი შეიძლება არსებობდეს, თუმცა ერთ-ერთი მათგანია არასწორი სასწავლო მეთოდების შერჩევა და გამოყენება.

საკვანძო სიტყვები: პროექტზე დაფუძნებული სწავლება, უმაღლესი განათლება, სწავლების თანამედროვე მიდგომა, სტუდენტზე ორიენტირებული სწავლება

THE ROLE OF PROJECT-BASED LEARNING IN ACHIEVING THE GOALS OF HIGHER EDUCATION

Mariam Darbaidze

Doctor of Biology, Professor
Georgian International University GIU
Samgereti Str 5, Tbilisi 0101 Georgia
+995 599 19 06 46
mariam.darbaidze@giu.edu.ge

Zurab Mushkudiani

Doctor of Business Administration, Professor
Georgian International University GIU
Samgereti Str 5, Tbilisi 0101 Georgia
+995 599 80 06 04
zurab.mushkudiani@giu.edu.ge

Inga Gelashvili

Associate Professor
Georgian International University GIU
Samgereti Str 5, Tbilisi 0101 Georgia
+995 599 40 96 65
inga.gelashvili@giu.edu.ge

Khatuna Tabagari

Doctor of Economics, Assistant Professor
Georgian International University GIU
Samgereti Str 5, Tbilisi 0101 Georgia
+995 591 45 24 43
khatuna.tabagari@giu.edu.ge

Abstract

According to the Law of Georgia on Higher Education, after graduating from the university, the student should be able to establish a worthy place in society and develop his abilities with the acquired knowledge and skills. This means obtaining such systematic knowledge, which is characterized by the ability of constant growth and renewal.

The article aims to study project-based teaching, as an effective approach to student-centred teaching and its role in achieving the goals of higher education, to reveal the extent to which lecturers in higher education institutions use modern teaching methods, their effectiveness, challenges and ways to solve them.

The following research methods are used in this article: a question-and-answer survey conducted in higher education institutions and quantitative and qualitative research methods.

The research results showed that the mentioned educational goal is still unachievable for higher education institutions. Observation of the educational process made it clear that the lecturers are either completely unable or partially able to use modern teaching methods. At the same time, they fail to ensure the promotion of a student-centred learning process. There can be several reasons for this problem, but one of them is the selection and use of wrong teaching methods.

Keywords: project-based learning, higher education, modern teaching approach, student-centred learning.

შესავალი

უმაღლეს განათლებასთან დაკავშირებული საკითხები განხილვის მნიშვნელოვან საგანს წარმოადგენს თანამედროვე საზოგადოებაში. განათლების სფეროში მოღვაწე საზოგადოებას მუდმივად აქვს განათლების ხარისხის ამაღლების სურვილი, თუმცა, სამწუხაროდ, დროის გასვლასთან ერთად მისი ხარისხი კვლავ გამოწვევად რჩება. თანამედროვეობაში მოქმედი უმაღლესი სასწავლებლები უამრავ ინფორმაციას აწვდიან სტუდენტებს, მაგრამ ძალიან ცოტა თუ ახერხებს სწავლა-სწავლების პროცესის ისე წარმართვას, რომ სტუდენტებმა შეძლონ მიღებული ინფორმაციის მყარ, საფუძვლიან ცოდნად გარდაქმნა და ამ ცოდნის სხვადასხვა კონტექსტში ადეკვატურად გამოყენება. ნაშრომში წარმოდგენილი საკითხის აქტუალურობა განაპირობებს მის შესწავლას და კონსტრუქციული გადაწყვეტილებების ძიებას.

განათლების მიღება - ესაა გაცნობიერებული მიზნები, რომლებიც თავის მხრივ კონკრეტულ მიმართულებას უკვალავენ საგანმანათლებლო საქმიანობას. „უმაღლესი განათლების შესახებ“ საქართველოს კანონის მიხედვით, საქართველოში უმაღლესი განათლების ძირითადი მიზნებია:

- ქართული და მსოფლიო კულტურის ღირებულებების ჩამოყალიბებისათვის ხელშეწყობა, დემოკრატიისა და ჰუმანიზმის იდეალებზე ორიენტაცია, რომლებიც აუცილებელია სამოქალაქო საზოგადოების არსებობისა და განვითარებისათვის;
- პიროვნების ინტერესებისა და შესაძლებლობების შესატყვისი უმაღლესი განათლების მიღების, კვალიფიკაციის ამაღლებისა და გადამზადების მოთხოვნილებათა დაკმაყოფილება;
- პიროვნული პოტენციალის რეალიზება, შემოქმედებითი უნარ-ჩვევების განვითარება, თანამედროვე მოთხოვნების შესატყვისი კომპეტენციის მქონე პირების მომზადება, შიდა და საგარეო შრომის ბაზარზე უმაღლესი განათლების მქონე პირთა კონკურენტუნარიანობის უზრუნველყოფა, სტუდენტთა და ფართო საზოგადოების მოთხოვნათა შესაბამისი მაღალი ხარისხის უმაღლესი განათლების შეთავაზება დაინტერესებული პირებისათვის;
- სახელმწიფოს განვითარებისა და საკუთრივ უმაღლესი განათლების სისტემის სიცოცხლისუნარიანობის უზრუნველსაყოფად ახალი სამეცნიერო პერსონალის მომზადება და გადამზადება, სამეცნიერო კვლევის პირობების შექმნა, უზრუნველყოფა და განვითარება;
- უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებების სტუდენტთა და აკადემიური პერსონალის მობილობის წახალისება (საქართველოს პარლამენტი, 2004).

უმაღლესი განათლების მიზნების მიღწევის ერთ-ერთი ძირითადი საშუალებაა სწავლების თანამედროვე მეთოდების გამოყენება, რომლის მიზანია არა მხოლოდ დეკლარატიული ცოდნის გადაცემა, არამედ მიღებული ინფორმაციის ქმედით, დინამიურ და ფუნქციურ ცოდნად გარდაქმნა სტუდენტებისათვის. შესაბამისად, ლექტორებმა უნდა გააცნობიერონ, თუ როგორ დაუკავშირონ ყოველდღიური სასწავლო პროცესი სწავლების მეთოდებს. მათ უნდა შეძლონ სტუდენტებისათვის ისეთი ცოდნის გადაცემა, რომელსაც ისინი გაიაზრებენ, შეინარჩუნებენ და აქტიურად გამოიყენებენ ახალი ცოდნის შეძენისას. ამგვარი ცოდნის მიღება შესაძლებელია მხოლოდ გადრმავებული სწავლებით, რაც გულისხმობს შესასწავლი მასალის ეტაპობრივად და მრავალმხრივად დამუშავებას, ახალი თემების განსხვავებულ შინაარსობრივ კონტექსტში განხილვას, მიღებული ცოდნის განმტკიცებას და საგანთაშორისი კავშირების გამოვლენას.

სტატის მიზანია პასუხი გაეცეს კითხვებს, თუ რა კავშირი აქვს პროექტზე დაფუძნებული სწავლების გამოყენებას ლექციაზე უმაღლესი განათლების მიზნების მიღწევაში, როგორია მისი ეფექტურობა და როლი.

ძირითადი ნაწილი ლიტერატურის მიმოხილვა

არსებობს სწავლების 5 თეორია, ბიჰევიორიზმი, კოგნიტივიზმი, კონსტრუქტივიზმი, ჰუმანიზმი და კონექტივიზმი; მათგან სწავლების მნიშვნელოვან შედეგს იძლევა კონსტრუქტივიზმი, რომლის მიხედვითაც, სტუდენტი თავის გამცდილებაზე დაყრდნობით აგებს ცოდნას და იცის (ხვდება) თუ როგორ უნდა მოიქცეს სამომავლოდ ახალი გამოწვევის წინაშე აღმოჩენის შემთხვევაში (Zhou and Brown, 2015). ის გულისხმობს სტუდენტთა (ზრდასრულთა თვითრეგულირებას და თვითსწავლებას, მისი ჩამოყალიბებაში დიდი წვლილი მიუძღვით ლევ ვიგოტსკის და ჯან პიაჟეს (Waseem and Aslam, 2020).

სწავლა-სწავლების მრავალი მეთოდი არსებობს, რომლებიც ემყარება სამეცნიერო კვლევას. პრაგმატიკა, პროგრესივიზმი, ფილოსოფოსი, ფსიქოლოგი, მასწავლებელი და სოციალური რეფორმატორი, ჯონ დიუი (John Dewey) ყურადღებას ამახვილებდა კეთებით სწავლებაზე, რომლის დროსაც სტუდენტები და, მათ შორის, მოსწავლეებიც შეძლებენ პრობლემის მოგვარებით ადვილად სწავლას, რომელიც ხელს უწყობს აზროვნების განვითარებას, დამოუკიდებელ მუშაობას, კრიტიკული მიდგომის ჩამოყალიბებას და ა. შ. (Williams, 2017).

პირველ რიგში, საგულისხმოა ის ფაქტი, რომ შედეგზე ორიენტირებული სწავლა/სწავლება სტუდენტებს შემდეგი კატეგორიის ცოდნით უზრუნველყოფს:

- მაღალი დონის სააზროვნო უნარების განვითარება
- პროფესიის შესაბამისი ცოდნისა და უნარების დაუფლება
- აკადემიური ღირებულებებისა და ეთიკის ძირითადი პრინციპების დაცვა
- კარიერული განვითარების ხელშეწყობა და დასაქმების ბაზართან თავსებადობა
- პიროვნული განვითარების ხელშეწყობა.

სწავლა-სწავლების პროცესის წარმატება მნიშვნელოვნადაა დამოკიდებულ ორ პირობაზე:

- ლექტორმა იცოდეს საგანი და ის თუ როგორ უნდა ასწავლოს
- და ჰქონდეს პროფესიული პრაქტიკა, რომელიც პროფესიონალურ ღირებულებებს ემყარება;

ამასთან, ეფექტიანი სწავლება მოითხოვს ლექტორის თეორიული ცოდნის გარდაქმნას ამოცანად, დავალებად, რომელიც დაინტერესებს სტუდენტს, უზრუნველყოფს წონასწორობას სტუდენტის წარმატებების მიღწევის შესაძლებლობებსა და მათთვის გამოწვევის შემცველ დავალებებში და სხვ. სწავლების რამდენიმე მეთოდი არსებობს, სახელდობრ, მოსმენით სწავლა, საუბრით სწავლა, კეთებით სწავლა და ესპერიმენტული სწავლა - ე. ი. პროექტზე დაფუძნებული სწავლა და სხვ. (კუბლაშვილი და მაღლაკელიძე, 2023).

პროექტზე დაფუძნებული სწავლება ლექციაზე

პროექტის მეთოდით სწავლა შეიძლება განიმარტოს, როგორც კონკრეტული პრობლემის გადაჭრის ან ინიციატივის განხორციელებისაკენ მიმართულ აქტივობათა ერთობლიობა; მსოფლიოს მრავალ ქვეყანაში ჩატარებული კვლევებით დასტურდება, რომ მან შეიძლება კონკრეტულად ხელი შეუწყოს თანამშრომლობას, არტეფაქტების, ტექნოლოგიური ხელსაწყოების გამოყენებას, ხელ უწყობს პრობლემაზე ორიენტირებულობას და გარკვეული სამეცნიერო პრაქტიკის შემუშავებას, როგორცაა კვლევის ჩატარებას, შედეგების პრეზენტაციას; თუმცა, აღმოჩნდა, რომ თავად ეს პროცესი არის კომპლექსური და ხანგრძლივადიანი (Markula and Aksela, 2022). პროექტზე დაფუძნებული სწავლების უპირატესობა იმაში მდგომარეობს, რომ სტუდენტები ეცნობიან ნამდვილ პრობლემებს, რომლებიც გადმოტანილია ცხოვრებიდან, სახელდობრ, ქალაქებიდან, ბიზნესებიდან, არასამთავრობო ორგანიზაციებიდან და სხვა ინსტიტუტებიდან, ეს მათ საშუალებას აძლევს მონახონ მისი დამლევის გზები არა მხოლოდ

ცალ-ცალკე, არამედ ერთად და გუნდურად; მას სამეცნიერო და უმაღლეს სასწავლებლებში სწავლების დონეზე დადებითი გავლენა აქვს მსოფლიო მასშტაბით, განსაკუთრებით, აღსანიშნავია მაღალგანვითარებულ ქვეყნებში; ამასთან, თუ ის სხვადასხვა სასწავლო პროგრამასთანაა გაერთიანებული, სწავლების სტაბილურობას უზრუნველყოფს; საბაკალავრო სწავლების საფეხურზე პროექტზე დაფუძნებული სწავლება სტუდენტზე ორიენტირებულ სწავლას გულისხმობს, გუნდური მუშაობა კი მათ დამატებით სხვადასხვა უნარის გამომუშავებაში ეხმარება, მაგალითად, პრობლემის გადაწყვეტის სტაბილურობის შექმნაზე დაფუძნებულ უნარს, ასევე, უნარს რომელიც გააცნობს, ესტუმროს, წაახალისოს და ჩაერთოს სამყაროსთან ერთად; პროექტზე დაფუძნებული სწავლება ხელს უწყობს სტუდენტებს ორგანიზაციის შიგნით და მის გარეთ უცხო პირებთან თანამშრომლობას, სინერგიის შექმნას და შეთანხმებით მუშაობას (Wiek et al, 2014).

პროექტზე დაფუძნებული სწავლება ხელს უწყობს სტუდენტები ჩამოყალიბდნენ დამოუკიდებელ მოაზროვნეებად და სწავლაზე ორიენტირებულად (Le, 2018).

ის არსებითად განსხვავდება ტრადიციული ლექციისგან. პროექტზე დაფუძნებული სწავლება არის სწავლების ფორმა, რომლის დროსაც ლექტორები და სტუდენტები მიმართავენ ერთობლივად ფორმულირებულ თემას, პრობლემას, განსაზღვრავენ მიზანს, ადგენენ გეგმას, მონაწილეობენ დასახული მიზნის მისაღწევად შერჩეულ აქტივობებში და წარმოადგენენ ერთ საერთო პროდუქტს. PBL იძლევა შესაძლებლობას სასწავლო აქტივობები დაუკავშიროს ავთენტურ და ცხოვრებისეულ კონტექსტს, სტუდენტებს განუვითაროს მაღალი სააზროვნო უნარები და გაზარდოს სასწავლო პროცესში მათი ჩართულობა (Ebrahim et al., 2021).

ტრადიციული ლექციისგან განსხვავებით, პროექტზე დაფუძნებული სწავლა არის აქტიური, სტუდენტზე ორიენტირებული და ფართო არჩევანით. ეს მეთოდი მოითხოვს ლექტორებისგან და სტუდენტებისგან იყვნენ არა მხოლოდ წიგნიერები და ცოდნის კარგი მომხმარებლები, არამედ ცოდნის შემქმნელებიც. მნიშვნელოვანია ის ფაქტიც, რომ ლექტორის როლი ასეთ ლექციაზე არის არა ის, რომ იყოს მენტორი, არამედ ის მეგზურობს სტუდენტებს პრაქტიკას, ხოლო სტუდენტები თავად წარმართავენ ცოდნის შეძენის პროცესს, რაც მათ დამოუკიდებელ შემსწავლელებად აყალიბებს (Tortorella and Cauchick-Miguel, 2018).

ცხრილში 1 მოცემულია ტრადიციული და პროექტ ლექციის შედარება (Carter, 2016).

ტრადიციული ლექცია	PBL მიდგომა -ლექცია
<ul style="list-style-type: none"> • ლექტორზე ორიენტირებული; • ლექტორი ირჩევს თემებს, სწავლების მიმდინარეობის დინამიკას, ადგენს საუბრის წესებს; • ლექტორი - საგნის ექსპერტი; • ფოკუსირება ფაქტების გამეორებაზე, მასალის გაგების შესამოწმებლად ლექტორი იყენებს დახურულ კითხვებს, ასწორებს მცდარ პასუხებს და სთავაზობს სწორ ალტერნატივებს; • თანამშრომლობა აუდიტორიაში ითვლება თაღლითობად. • გარემო, რომელშიც ფასდება სწრაფი პასუხები; • კალმისა და ქაღალდის გამოყენებაზე დაფუძნებული აქტივობები; 	<ul style="list-style-type: none"> • სტუდენტზე ორიენტირებული; • სტუდენტები თავად გეგმავენ სასწავლო მიზნებს, ირჩევენ თემებს, აკეთებენ დასკვნებს; • ლექტორების ჩართულობა სასწავლო პროცესში მინიმალურია; • ლექტორი უზრუნველყოფს ლექციის პროცესში სტუდენტთა აქტიურ ჩართულობას, უფრო მეტდ უსმენს სტუდენტებს • ღია კითხვები გამოყენებულია სტუდენტთა მეტყველების, არგუმენტირებული მსჯელობის ხელშესაწყობად; • აუდიტორიაში შექმნილია თანამშრომლობითი გარემო,

<ul style="list-style-type: none"> • ლექტორებს შეზღუდული აქვთ საინფორმაციო რესურსების წვდომა; • ლექტორები აფასებენ სტუდენტებს; 	<p>სტუდენტები მუშაობენ ჯგუფებში; ეხმარებიან ერთმანეთს;</p> <ul style="list-style-type: none"> • სტუდენტები აფასებენ როგორც საკუთარ, ასევე პროექტის სხვა მონაწილეთა საქმიანობას;
--	--

ცხრილი 1. ტრადიციული და პროექტ-ლექციის შედარება.

მეტი დამაჯერებლობისათვის წინამდებარე კვლევაში განხილულია თუ რა უნარებს ავითარებს პროექტზე დაფუძნებული სწავლება და როგორ უკავშირდება ეს უნარები უმაღლესი განათლების მიზნებსა და ამოცანებს (იხ. ცხრილი 2) (Carter, 2016).

რა უნარებს ავითარებს პროექტზე დაფუძნებული სწავლება ლექციაზე	რა არის სტანდარტული მიზნები უმაღლეს სასწავლებლებში
<ul style="list-style-type: none"> • თეორიული ცოდნის პრაქტიკაში გამოყენების უნარი; • კრიტიკული აზროვნების უნარი; • პრობლემების გადაჭრის უნარი; • თანამშრომლობითი, გუნდური მუშაობის უნარი; • ინფორმაციულ-საკომუნიკაციო და მედია უნარები; • კვლევის, ინფორმაციის სინთეზისა და შეფასების უნარი; • ერთ საგანში შეძენილი ცოდნისა და გამოცდილების სხვადასხვა შინაარსობრივ კონტექსტში გადატანა-გამოყენების უნარი; • საკუთარი სწავლების მართვისა და დროის მენეჯმენტის უნარი. 	<ul style="list-style-type: none"> • მყარი, დინამიური და ფუნქციური ცოდნის კონსტრუირება; • უნივერსიტეტში შეძენილი ცოდნისა და უნარების ცხოვრებისეული პრობლემების გადასაჭრელად გამოყენება; • საკუთარი და სხვისი საქმიანობის შეფასება; • იდეების გენერირებისა და პრობლემების გადაწყვეტის უნარი; • შეძენილი ცოდნის ტრანსფერი; • ისეთი მოქალაქის აღზრდა, რომელიც თანამედროვე სამყაროს გამოწვევებს უპასუხებს; • პიროვნების განვითარებაზე ორიენტირებული საგანმანათლებლო კონცეფცია.

ცხრილი 2. პროექტ-ლექციის განმავითარებელი უნარები და სტანდარტული მიზნები უმაღლეს სასწავლებლებში.

კვლევის მეთოდოლოგია

კვლევა ჩატარდა საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედ უმაღლეს სასწავლო დაწესებულებებში, კერძოდ, თბილისში, თელავში, ქუთაისში და ბათუმში. კვლევის დროს დაიგეგმა ლექციაზე დასწრება, მისი მიმდინარეობისთვის თვალყურის დევნება, განსაკუთრებით,

ყოველივე ზემოხსენებულის გათვალისწინებით **ლექციაზე დაკვირვების ანალიზი** გაკეთდა შემდეგი კრიტერიუმების გათვალისწინებით:

- იმის დამადასტურებლად, ეხმარება თუ არა აუდიტორიაში განხორციელებული პროექტი სტუდენტებს საფუძვლიანი და დინამიური ცოდნის მიღებაში, რამდენად ითვალისწინებს და მიზანმიმართულად იყენებს ლექტორი სტუდენტთა არსებულ ცოდნასა და გამოცდილებას პროექტის მიზნისა განსაზღვრასა და შედეგებზე ორიენტირებულობა, ამასთანავე, აკვირდება თუ რამდენად სიღრმისეულად სწავლობენ საკითხს პროექტის გარშემო, იყენებენ თუ არა უახლეს ტექნოლოგიებს და რამდენად ხარისხიანად ადგენენ

პრეზენტაციას. ასევე, მნიშვნელოვანი გუნდური მუშაობის ნაწილი, თუ ლექტორი რამდენად უწყობს ხელს სტუდენტებს ინდივიდუალური და გუნდური მუშაობის პროცესში, რაც როგორც ლექტორს ისე სტუდენტებსაც აძლევს ინფორმაციას იმის შესახებ, თუ რამდენად მიაღწიეს დასახულ მიზანს; პროექტზე მუშაობა ლექტორს ეხმარება განსაზღვროს, რომელი სტუდენტია პასიურად ჩართული და რა ზომებს უნდა მიმართოს რომ მისი შედეგებიც იყოს მიზანამიღწეული.

- იმის დამადასტურებლად, არის თუ არა ლექტორის მიერ დაგეგმილი და აუდიტორიაში განხორციელებული აქტივობები ფოკუსირებული ფუნქციური ცოდნის აგებაზე, დაკვირვების ქვეშ იყო ლექტორი, რათა გარკვეულიყო თუ რამდენად ახერხებდა იგი დაეკავშირებინა ცალკეული სტუდენტების მუშაობა პროექტის უშუალო მიზნებზე და რამდენად იყებნდნენ რესურსებს უნივერსიტეტის შიდა და გარე წყაროებიდან, რამდენად ეხმარებოდა ლექტორი სტუდენტებს გარე წყაროების მოზიდვაში და უცო პირებთან თანამშრომლობაში, რაც გამბედაობას და დამოუკიდებლობას მათებს სტუდენტებს მუშაობის პროცესში და ამზადებს მათ ცხოვრებისეული და დასაქმების გამოწვევების დაძლევისათვის.
- იმის განსაზღვრად, რამდენად კონსტრუქციულია ლექტორის მიერ მიცემული უკუგება და შეფასება, მოწმდებოდა თუ რამდენად აკვირდებოდა ლექტორი სტუდენტთა საქმიანობას პროექტის მსვლელობისას და, აქედან გამომდინარე, აძლევდა თუ არა თითოეულს ინდივიდუალურ, კონკრეტულ უკუგებას. კვლევის საგანი იყო, ასევე, ის, თუ რამდენად აფიქრებდა მათ გამოყენებული სტრატეგიების ეფექტურობაზე, რაც ხელს შეუწყობდა სწავლის შედეგსა და განვითარებას.

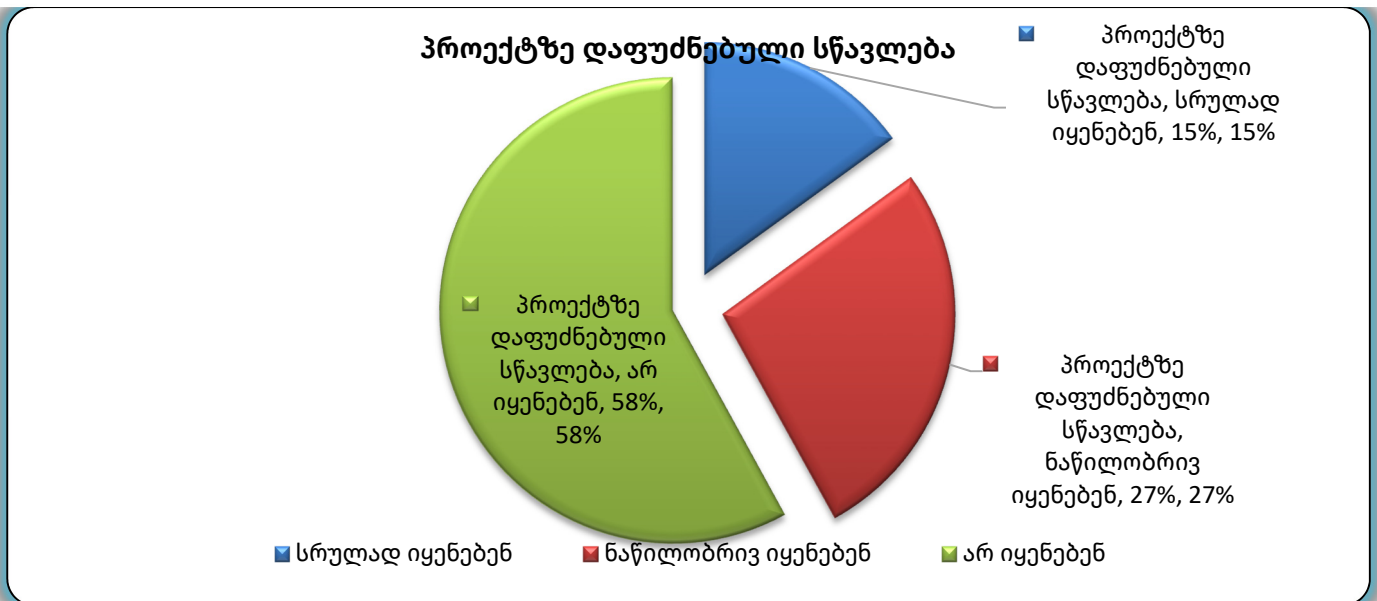
ყურადღება მიექცა მის კრიტერიუმებს და შეფასებას თუ როგორი იყო

- სასწავლო პროექტის თემის აქტუალობა;
- პროექტის მიზანი და შედეგი;
- ინფორმაციის მოძიების ხარისხი საინფორმაციო ტექნოლოგიების გამოყენებით;
- დაგეგმილი აქტივობების თანმიმდევრულობა და დროის მართვა;
- შემოქმედებითობა და ორიგინალურობა;
- როგორი იყო გუნდური და ინდივიდუალური მუშაობის ხარისხი;
- იყენებდნენ თუ არა უნივერსიტეტის რესურსების გარდა მის გარეთ არსებულ რესურსებს.

აღნიშნულის გათვალისწინებით, შესაძლებელი ხდება განისაზღვროს ლექტორის ჩართულობა პროექტის მიმდინარეობისას, რამდენად მხარს უჭერს იგი პროექტზე დაფუძნებული სწავლების მეთოდს და ამ შედეგებით რამდენად აღწევს უმაღლესი განათლების მიზნებს და ღირსეული მოქალაქის/მომავალი მეცნიერის ჩამოყალიბებას.

კვლევის შედეგი

დამუშავებულმა თვისებრივმა მონაცემებმა აჩვენა, რომ კვლევის ჩატარებისას შერჩეული უნივერსიტეტების აბსოლუტურ უმრავლესობაში პროექტზე დაფუძნებული სწავლების დაგეგმვისა და განხორციელების პროცესში ლექტორები ნაწილობრივ, ან საერთოდ არ იყენებდნენ სწავლების თანამედროვე მოთხოვნებს (იხ. ფიგურა 1) (წყარო: ჩატარებული კვლევა).

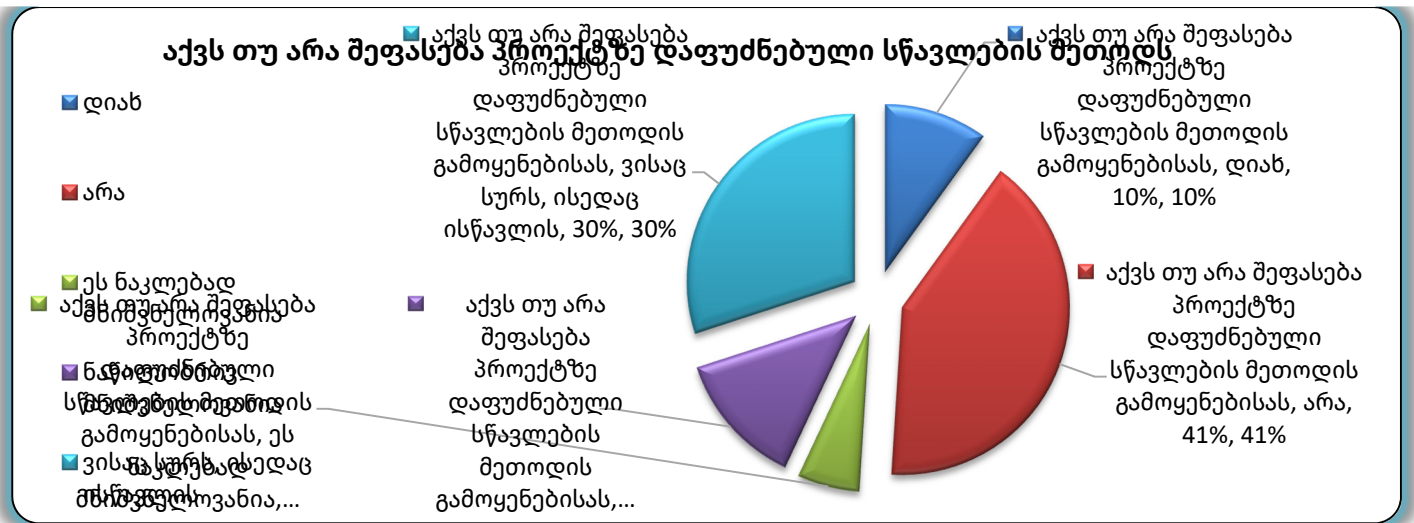
ფიგურა 1. პროექტზე დაფუძნებული სწავლების გამოყენების სიხშირე პროცენტულად თბილისში, ბათუმში, ქუთაისსა და თელავში რეგისტრირებულ უნივერსიტეტებში 2022 წელს.

ლექციის ჩატარებისას ლექტორთა მიერ შეთავაზებული აქტივობები ნაკლებად ან საერთოდ არ არის ორიენტირებული საფუძვლიანი და დინამიური ცოდნის მიღებაზე, რაც გამოიხატება იმით, რომ მათი უმეტესობა ძირითადად იზოლირებულად, ერთმანეთთან დაუკავშირებლად აკეთებინებენ სტუდენტებს აქტივობებს და არ უწყობს ხელს უნივერსიტეტის შიდა და გარე წყაროების მოძიებას, თანამშრომლობას და სხვ., რაც სტუდენტებს მიღებული ცოდნის ორგანიზებაში, მაღალი სააზროვნო უნარების განვითარებასა და აუდიტორიაში მიღებული ცოდნის ახალ სიტუაციებში გამოყენების უნარების ჩამოყალიბებაში დაეხმარება.

აღსანიშნავია ისიც, რომ ლექტორთა აბსოლუტური უმრავლესობა სტუდენტთა შეფასებისას არ ითვალისწინებს მათ განსხვავებულ შესაძლებლობებს, ცოდნის დონეს ან სწავლის სტილს, არამედ ყველა სტუდენტს ერთი და იმავე საზომით აფასებს. ამასთან ერთად, ისინი ან საერთოდ არ იძლევიან უკუკავშირს, ან მათ მიერ მიცემული უკუკავშირი არის ძალიან ზოგადი ფრაზებით გაჯერებული, რაც არ აძლევს სტუდენტებს იფორმაციას იმის შესახებ, თუ რა აქვს გასაუმჯობესებელი და რა გააუმჯობესეს. შეფასებისას, ასევე, არ იყენებენ კრიტერიუმთა ბადეს, შესაბამისად, რთულია იმის თქმა, ლექტორთა მიერ გაკეთებული შეფასება არის თუ არა მიზანმიმართული და ემსახურება თუ არა სწავლის პროცესის გაუმჯობესებას.

რაც შეეხება სწავლების სტრატეგიებს, ფაქტობრივად, უგულვებლყოფილია ამ კუთხით სტუდენტთა უნარების განვითარება. ლექტორები არ ასწავლიან მათ კონკრეტული სტრატეგიების გამოყენებას ამა თუ იმ დავალების შესრულებისას. ისინი სტუდენტებს არ ამახვილებინებენ ყურადღებას იმ ხერხებსა და საშუალებებზე, რაც მათ მიზნის მიღწევას გაუადვილებს და, ასევე მოამზადებდა თანამედროვე მოთხოვნების შესატყვისი კომპეტენციის მქონე პირებს. ეს კი ხელს უშლის სტუდენტთა დამოუკიდებელ შემსწავლელებად ჩამოყალიბებას,

ანალიზის შედეგად გამოვლენილი ძირითადი პრობლემატური საკითხები, რაც გამოიხატება იმაში, რომ თითქმის არც ერთი პროექტისთვის არ იყო გათვალისწინებული შეფასების სქემა, გაუგებარია საბოლოო ქულის გამოყვანის წესი და ინსტრუქცია (იხ. ფიგურა 2) (წყარო: ჩატარებული კვლევა).

ფიგურა 2. აქვს თუ არა შეფასება პროექტზე დაფუძნებული სწავლების მეთოდის გამოყენებისას, გამოკითვის შედეგები პროცენტულად, თბილისში, ბათუმში, ქუთაისსა და თელავში რეგისტრირებულ უნივერსიტეტებში 2022 წელს.

როგორც ჩატარებული კვლევის შედეგების ანალიზში აღვნიშნეთ, საქართველოს უმაღლეს სასწავლო დაწესებულებებში ჩატარებული ლექციები სტუდენტებისთვის მხოლოდ სტატიკური ცოდნის გადაცემას ემსახურება, რაც, ბუნებრივია, ვერ უზრუნველყოფს ხარისხიანი საუნივერსიტეტო განათლების მიღებას, პროექტზე დაფუძნებული სწავლების დადებითი შედეგების დადგომას და, შესაბამისად, უმაღლესი განათლების მიზნების მიღწევას.

დასკვნა

ამრიგად, შეიძლება ითქვას, რომ საგანმანათლებლო პროცესში პროექტებით სწავლების მეთოდის გამოყენება ეფექტური სტრატეგიაა ფუნქციური ცოდნის, ცხოვრებისეული უნარებისა და პოზიტიური დამოკიდებულებების განსავითარებლად, რადგან პროექტებით სწავლა არ არის პასიური ცოდნის შეძენის პროცესი, არამედ ის აფართოებს ვიწრო ჩარჩოებს და კომპლექსური ცოდნის მიღების საშუალებას იძლევა. აღნიშნული მეთოდით სწავლებისას სტუდენტებს მოქმედების მიზნებისა და მათი მიღწევის საშუალებების მთლიანი სპექტრი ეძლევათ, საიდანაც ისინი ირჩევენ მათთვის ყველაზე სასურველს და არგებენ საკუთარ შესაძლებლობებს, რაც ინდივიდუალურ/სტუდენტურ ორიენტირებულ სწავლებას უზრუნველყოფს.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, შესაძლებელია შემდეგი რეკომენდაციები უნდა იყოს გათვალისწინებული:

- პროექტით სწავლის მეთოდი ორიენტირებულია სტუდენტების უნარების და შესაძლებლობების განვითარებაზე, ცოდნის გაღრმავებაზე რეალურ სამყაროში და არა ცოდნის გადაცემაზე;
- ხელს უწყობს შემოქმედებითი და სააზროვნო პროცესთა კოორდინირებულად განვითარებას და გამოყენებას; არსებული გამოწვევებისა და პრობლემების აქტიურ გამოკვლევას;
- ეს მეთოდი ცვლის ლექტორისა და სტუდენტების ურთიერთდამოკიდებულებას, მათ როლებს სწავლა-სწავლების პროცესში;

- პროექტ-ლექცია არ უარყოფს სწავლების ტრადიციულ ლექციას, არამედ აძლევს სტუდენტს არჩევანის გაკეთების შესაძლებლობას.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. [1]Carter. (2016). <https://core.ac.uk/>. Retrieved from TRADITIONAL VS. PROJECT-BASED LEARNING: THE EFFECTS ON STUDENT PERFORMANCE AND MOTIVATION IN HONORS LEVEL MATHEMATICS COURSES: <https://core.ac.uk/download/pdf/58827247.pdf>
2. Ebrahim et al. (2021, August). Problem Based Learning and Traditional Method of Learning as Perceived by Secondary Technical Nursing Students. *International Journal of Novel Research in Healthcare and Nursing* , pp. 64-74.
3. Le. (2018). Project-based Learning in 21st Century: A Review of Dimensions for Implementation in University-level Teaching and Learning. *4th ICEAC International Conference on English Across Cultures* (pp. 230-241). Bali, Indonesia: Singaraja: Undiksha Press.
4. Markula and Aksela. (2022). The key characteristics of project-based learning: how teachers implement projects in K-12 science education. *Disciplinary and Interdisciplinary Science Education Research*, 3-17.
5. Tortorella and Cauchick-Miguel. (2018). Combining traditional teaching methods and PBL for teaching and learning of lean manufacturing. *IFAC PapersOnLine* (pp. 915-920). Valencia: The IFAC Publisher.
6. Waseem and Aslam. (2020). Educational Learning Theories & Their Implications in Modern Instructional Designs. *HPEJ*, 25-31.
7. Wiek et al. (2014). Integrating problem- and project-based learning into sustainability programs. A case study on the School of Sustainability at Arizona State University. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 431-449.
8. Williams. (2017). John Dewey in the 21st Century. *Journal of Inquiry & Action in Education*, 9(1), pp. 91-102. doi:<https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1158258.pdf>
9. Zhou and Brown. (2015). *Educational Learning Theories: s: 2nd Edition*. Galileo. Retrieved from <https://oer.galileo.usg.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1000&context=education-textbooks>
10. კუბლაშვილი და მაღლაკელიძე. (2023). *სწავლა-საწვლეობა უმაღლესი განათლების საფეხურზე*. თბილისი: უნივერსალი.
11. საქართველოს პარლამენტი. (2004, დეკემბერი 21). *matsne.gov.ge*. Retrieved from <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/32830?publication=101>

DOI: <https://doi.org/10.61950/giu.1.2023.7349>

მაკეუილის პროპაგანდის ხერხები და მეთოდები მასკომუნიკაციაში

დავით დოლიძე

მასობრივი კომუნიკაციის სადოქტორო პროგრამის დოქტორანტი
კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტი
ქ. თბილისი, ჩარგლის ქუჩა N 73
+995597115578

Davit.dolidze@ciu.edu.ge

აბსტრაქტი

პროპაგანდა არის კომუნიკაციის ფორმა, რომელიც მიზნად ისახავს გავლენა მოახდინოს საზოგადოების დამოკიდებულებაზე რაიმე მიზეზის ან პოზიციის მიმართ არგუმენტის მხოლოდ ერთი მხარის წარმოდგენით. იგი მოიცავს რეალობის, შეხედულებებისა და ფილოსოფიების მიზანმიმართულ გაზიარებას, რომლებიც მიზნად ისახავს ქვეყნის შეცვლას და ადამიანების მოქმედების სტიმულირებას. იგი არის ერთგვარი დარწმუნების ფორმა, რომლის დროსაც ხდება განზრახვით, ცალმხრივი ინფორმაციის კონტროლირებადი გადაცემა საზოგადოებისთვის, მასმედიის საშუალებით. შესაბამისად, მასმედია და პროპაგანდა განუყოფელია.

პროპაგანდას ჩვეულებრივ ქმნიან მთავრობები, მაგრამ სხვა ძლიერი ორგანიზაციების მიერ შექმნილი მასობრივი კომუნიკაციის ზოგიერთი ფორმაც ასევე შეიძლება ჩაითვალოს პროპაგანდად. ინფორმაციის მიუკერძოებლად მიწოდებისგან განსხვავებით, პროპაგანდა, მისი ძირითადი გაგებით, წარმოადგენს სახეცვლილ ინფორმაციას, პირველ რიგში, აუდიტორიაზე გავლენის მოხდენის მიზნით.

მასმედია, როგორც საზოგადოებისთვის ინფორმაციის გავრცელებისა და გადაცემის სისტემა, დიდ როლს ასრულებს ადამიანების გართობასა და ინფორმირებაში იმ წესებითა და ღირებულებებით, რომლებიც მათ სოციალურ სტრუქტურას შეესაბამება. პროპაგანდა კი ქმნის კონფლიქტებს საზოგადოების განსხვავებულ კლასებს შორის. დღესდღეობით, მედიით მოცულ საზოგადოებაში, მასმედია არის მთავარი პლატფორმა და გამოსავალი პროპაგანდისტული აქტების განსახორციელებლად, რომლის მიზანია მმართველთა მიერ შემოღებული დღის წესრიგის დამკვიდრება.

თავად ტერმინი „პროპაგანდა“ გამოიყენება ჟურნალისტიკაში, რეკლამასა და განათლებაში, ძირითადად, პოლიტიკურ კონტექსტში. მთელ მსოფლიოში პროპაგანდა აგრძელებს აყვავებას, როგორც მოქალაქეების მართვის ერთ-ერთი საუკეთესო საშუალება და ეს პრაქტიკა ნაკლებად სავარაუდოა, რომ მომავალში შეწყდეს. დღესდღეობით, თანამედროვე მედიის ნებისმიერი პლატფორმა შეიძლება იქნას გამოყენებული მისი მიზნობრივი აუდიტორიისთვის პროპაგანდის მისაწოდებლად, მაგალითად, რადიო, ტელევიზია, პრესა, ფილმები, მუსიკა, პლაკატები და სხვა.

ვინაიდან, მსოფლიოს თითქმის ყველა ქვეყნის მედიასივრცეში დგას საზოგადოებრივი აზრის მანიპულირებისა და ნებისმიერი ტიპის პროპაგანდის გავრცელების პრობლემა, გადავწყვიტე, კვლევის საგნად სწორედ აღნიშნული საკითხი ამერჩია.

საკვანძო სიტყვები: პროპაგანდა, მედია მანიპულაცია, ყალბი ინფორმაცია, საზოგადოებრივი აზრის ფორმირება.

McQUAIL'S PROPAGANDA TACTICS AND METHODS IN MASS COMMUNICATION

Davit Dolidze

PhD Candidate of Mass Communication

Caucasus International University

Tbilisi, Chargali str. N 73

+995597115578

Davit.dolidze@ciu.edu.ge

Abstract

Propaganda is a form of communication that aims to influence public attitudes toward a cause or position by presenting only one side of an argument. It involves the deliberate sharing of facts, insights and philosophies aimed at changing behavior and stimulating people to action. It is a form of persuasion in which there is an intentional, controlled transmission of one-sided information to the public through mass media. Therefore, mass media and propaganda are inseparable.

Propaganda is usually created by governments, but some forms of mass communication created by other powerful organizations can also be considered propaganda. In contrast to the unbiased delivery of information, propaganda, in its basic sense, is altered information primarily to influence an audience.

Mass media, as a system of dissemination and transmission of information to society, plays a major role in entertaining and informing people with the rules and values that correspond to their social structure. Propaganda creates conflicts between different classes of society. In today's media-saturated society, the mass media is the main platform and outlet for propagandistic acts aimed at establishing the agenda introduced by the rulers.

Throughout the world, propaganda continues to flourish as one of the best means of managing citizens, and this practice is unlikely to cease in the future. Nowadays, any modern media platform can be used to deliver propaganda to its target audience, such as radio, television, press, movies, music, posters, etc.

Since there is a problem of manipulation of public opinion and dissemination of any type of propaganda in the media space of almost all countries of the world, I decided to choose the mentioned issue as the subject of research.

Keywords: Propaganda, Media manipulation, Fake information, Replacement of public opinion.

შესავალი ნაწილი

მასმედიას ძალზედ მნიშვნელოვანი როლი აკისრია თანამედროვე დემოკრატიულ საზოგადოებაში, როგორც კომუნიკაციის მთავარ არხს. მოსახლეობა ეყრდნობა საინფორმაციო მედიას, როგორც ინფორმაციის ძირითად წყაროს და საფუძველს, რომელზედაც ისინი აყალიბებენ თავიანთ მოსაზრებებს და იღებენ ხმის მიცემის გადაწყვეტილებას.

ურბანიზაციამ, ინდუსტრიალიზაციამ და მოდერნიზაციამ შექმნა სოციალური პირობები მასმედიის განვითარებისთვის. მასმედიის შინაარსის უმეტესი ნაწილი არ არის შექმნილი ერის

სოციალური და პოლიტიკური სტრუქტურის შესაცვლელად, არც ერთპარტიულ სახელმწიფოში და არც დემოკრატიულ საზოგადოებაში. თუმცა, მასმედია მაინც გადამწყვეტ როლს ასრულებს საზოგადოებრივი აზრის ფორმირებასა და ასახვაში: ის აცნობს სამყაროს ინდივიდებს და ასახავს თანამედროვე სოციუმის თვითშეფასებას. მეოცე საუკუნის დასაწყისში კრიტიკოსები ვარაუდობდნენ, რომ მედია ანადგურებდა ინდივიდის უნარს, იმოქმედოს ავტონომიურად.

მასმედიის შესამდებლობები დაკავშირებულია არა მხოლოდ ახალი ამბების ღირებული მოვლენების აღქმასთან, არამედ მრავალ კულტურულ მოვლენასთან, რომელიც მოქმედებს მასმედიის საშუალებით. მასმედია ყურადღებას ამახვილებს იმ საკითხებზე, რომელსაც დადგენილი დღის წესრიგი მოითხოვს. იგი ასევე ქმნის პოლიტიკური ფიგურების საჯარო იმიჯსაც.

მედია თეორეტიკოსებმა ხაზი გაუსვეს მასმედიის, როგორც სოციალური კონტროლის ინსტრუმენტების მნიშვნელობას. ადამიანები მიდრეკილნი არიან შერჩევით წაიკითხოთ ის, რასაც უკვე ეთანხმებიან და კონცენტრაცია მოახდინონ წინასწარ ჩამოყალიბებულ მოსაზრებებზე საპირისპირო არგუმენტების გაცნობით. სწორედ ამას ემსახურება მედიაპროპაგანდაც. მისი მიზანია საზოგადოებას მიაწოდოს ის ინფორმაცია, რომლის გავრცელებაც მმართველი კლასის ინტერესშია და დამალოს მათთვის არასასურველი ამბები. (Goffman, 1974)

დღეს, მთელ მსოფლიოში დგას მედია მანიპულაციებისა და პროპაგანდის გავრცელების პრობლემა. ცივილური სამყარო გამალებით ებრძვის აღნიშნულ გამოწვევებს, თუმცა ბოლომდე მისი აღმოფხვრა მაინც ვერ ხერხდება. პრობლემის გადაჭრის გზებს ეძებენ თავად საინფორმაციო საშუალებებიც, რადგანაც მედია მანიპულირებამ შეიძლება ხელი შეუწყოს მედიის მიმართ ნდობის შემცირებას, დეზინფორმაციის გავრცელებას და შემდგომ მოსახლეობის რადიკალიზაციას. ინტერნეტში, ძირითადად ყალბი ახალი ამბების შემქმნელი ვებ-საიტები გამოიყენება პროპაგანდისა და დეზინფორმაციის გასავრცელებლად. მათი მიზანია, სოციალური მედიის გამოყენებით ვებ-ტრაფიკის მაქსიმალურად გაზრდა პროპაგანდის ეფექტის გასამდიდრებლად.

ძირითადი ნაწილი

პროპაგანდა როგორც უკვე აღვნიშნეთ, კომუნიკაციის ერთგვარი ფორმაა, რომელიც, მიზნად ისახავს მოვლენებისა და ფაქტების სელექციური შერჩევით ან სხვადასხვა მანიპულაციების გამოყენებით, მიზანმიმართულად სასურველი შედეგის მიღებას, საზოგადოებრივ აზრზე გავლენის მოხდენის მიზნით. დარწმუნების მეთოდისგან განსხვავებით, რომელიც ბევრად უფრო ინტერაქტიურია და ცდილობს ორივე მხარის ინტერესის დაკმაყოფილებას, პროპაგანდა თავს ახვევს სამიზნე ჯგუფს უშუალოდ კომუნიკატორის აზრსა და შეხედულებებს.

თავად ტერმინი პროპაგანდა ლათინური სიტყვაა, ნიშნავს მრწამსს, რომელიც უნდა გავრცელდეს და სათავეს მეჩვიდმეტე საუკუნის იტალიიდან იღებს. თავდაპირველად იგი ნეიტრალური მნიშვნელობის მატარებელი იყო. მეოცე საუკუნის დასაწყისიდან კი დამკვიდრდა პოლიტიკურ სფეროში და შეიძინა ნეგატიური კონოტაცია. დღეს უკვე მრავალი მკვლევარი მუშაობს ამ მიმართულებით. ისინი თვლიან, რომ პროპაგანდის იდენტიფიცირებისთვის და საზოგადოებაზე მისი გავლენის შესასწავლად, აუცილებელია პროპაგანდის მეთოდებისა და ტექნიკის ცოდნა.

მედია მკვლევართა ერთი ჯგუფი გამოყოფს და ერთმანეთისაგან განასხვავებს პროპაგანდის ორ ტიპს, ეგრეთ წოდებულ „თეთრ“ და „შავ“ პროპაგანდას. მათი განმარტებით, თეთრი ტიპის

პროპაგანდის დროს ინფორმაციის გავრცელების წყარო ღიად იდენტიფიცირებადია. თავად გზავნილის შემადგენელი ინფორმაცია კი სწორია ან ახლოს არის ჭეშმარიტებასთან. რაც შეეხება შავი ტიპის პროპაგანდას. ამ დროს ძირითადად ხდება წყაროს დაფარვა ან სხვა არასწორი წყაროს მითითება. აგრეთვე, გავრცელებული ინფორმაცია ჩანასახშივე მცდარია. ხშირ შემთხვევაში იგი დაფუძნებულია ფაბრიკაციასა და კონსპირაციაზე.

ზემოთ ნახსენები მკვლევრებისგან ოდნავ განსხვავებული მოსაზრება ჰქონდა ბრიტანელ მასობრივი კომუნიკაციების თეორეტიკოსს დენის მაკქუილს. იგი აღიარებდა პროპაგანდის ზემოთ ნახსენებ ორ გავრცელებულ ტიპს და მათ უმატებდა მესამეს ე.წ. „რუხი“ ტიპის პროპაგანდას. ასეთ დროს, განსხვავებით თეთრი და შავისგან, შედარებით უფრო რთული მისახვედრია როგორც წყაროს სანდოობა, აგრეთვე ინფორმაციის უტყუარობაც. მაკქუილის აზრით, ხშირად ხდება რაიმე მოვლენის ან ფაქტის გაზვიადება და ინტერპრეტირება, რაც საზოგადოებაში დაბნეულობას იწვევს.

თანამედროვე სამყაროში სამივე ტიპის პროპაგანდაა გავრცელებული, რომლებიც თავის მხრივ ხასიათდება ოთხი ძირითადი მახასიათებლით, როგორცაა:

- ✓ საზოგადოების შეცდომაში შეყვანა და მათ ცნობიერებაზე ზემოქმედება;
- ✓ ზიანის მიყენების განზრახვა;
- ✓ მიზანმიმართულობა;
- ✓ სისტემატურობა. (ლაბორატორია, 2023)

ზემოთ აღნიშნული მახასიათებლების მთავარი დანიშნულებაა, ცალკე აღებული რომელიმე პირის ან კომუნიკატორთა ჯგუფის მიერ სისტემატურად საზოგადოებრივი აზრის ფორმირება, მათ ცნობიერებაზე ზემოქმედება და მიზანმიმართულად ზიანის მიყენება, საკუთარი ინტერესებიდან გამომდინარე.

პროპაგანდის მიმართულებით მომუშავე მკვლევართა აბსოლუტური უმრავლესობა ერთხმად თანხმდება, რომ არსებობს მედიაპროპაგანდის სამ საფეხურიანი მოდელი, საიდანაც პირველი ორი საზოგადოებისთვის მეტად საზიანოა. ესენია, როგორც გარკვეული საფრთხეების შექმნა, ასევე უიმედობისა და უნდობლობის დათესვა. ხოლო, მესამე საფეხური ყველა ზემოთ ჩამოთვლილთან გამკლავებაა, ანუ საფრთხეებთან და უიმედობასთან ბრძოლის სტრატეგიის შემუშავება.

სამ საფეხურიანი მოდელის შემქმნელები ყველაზე დიდ გამოწვევად წყაროს არიდების ტაქტიკას (დეფლექციური წყარო) ასახელებენ. ამ დროს ყალბი ინფორმაციის გამავრცელებლები ახერხებენ, რომ ახალი ამბების მიმღებმა მათი პროპაგანდისტულ ქსელთან გაიგივება ვერ მოახდინოს. მათი მიზანია, წყარო ლეგიტიმურად, ხოლო თავად ინფორმაცია კი გადამოწმებულად და ჭეშმარიტად იქნას მიჩნეული. (პროპაგანდა, 2019)

ამ მიზნის მისაღწევად მედიაპროპაგანდისტები რამდენიმე ნაცად ტექნიკას იყენებენ:

- **თავბრუნდამხვევი რეკლამირება**, იგივე „Ad Nauseam“ გულისხმობს, ერთი და იმავე ინფორმაციის ან სლოგანის იქამდე გამეორებას, სანამ საზოგადოების უდიდესი ნაწილი მას არ დაიჯერებს.
- **მცდარი დილემის ტექნიკის** დროს ადამიანს უსახავენ მხოლოდ ორ ალტერნატივას, საიდანაც აჯერებენ ერთ-ერთის უპირატესობაში.
- **კონტრბრალდების ტექნიკა** ერთ-ერთი ყველაზე გავრცელებულია თანამედროვე სამყაროში. რა დროსაც, ბრალდებებსა და არასასიამოვნო კითხვებზე თავის არიდების მიზნით პროპაგანდისტი ცდილობს მსჯელობის სხვა საკითხზე გადატანას. საუბრის

თემატიკის შეცვლას მისთვის მომგებიანი პოზიციიდან, რათა თავად შეძლოს საპირისპირო ბრალდებების წაყენება ოპონენტისთვის.

- ეგრეთ წოდებული „კარტების დაწობის“ ტექნიკის დროს ხდება შედარებით მართალი ინფორმაციის პრიორიტეტის მიხედვით დალაგება ან იმის განსაზღვრა რისი ამოკლება არის საჭირო, რათა საზოგადოებამ სრული სურათი ვერ მიიღოს.
- **სიმულაციური მტკიცებულების შექმნა** გულისხმობს, მცდარი და არარელევანტური ინფორმაციის მყარ მტკიცებულებად/ფაქტად წარმოჩენის მცდელობას.
- **ციტატის, წყაროს და კონტექსტის შეცვლის** მიზანია, ფაქტის განზრახ არასწორად ინტერპრეტირება, საზოგადოებაში მცდარი მოლოდინების შექმნისა და ეჭვის დათესვის მიზნით.
- **კონსპირაციის ტექნიკა** გულისხმობს, საზოგადოებაში შიშისა და ეჭვის დათესვას სხვადასხვა შეთქმულების თეორიის გამოყენებით. ხშირ შემთხვევაში, პროპაგანდისტები მას ასაღებენ, როგორც სამეცნიერო კვლევის შედეგს ან კომპეტენტური ექსპერტის მოსაზრებას.
- **დემონიზების ტექნიკის** დროს ხდება ოპონენტის დამუნათება, სხვადასხვა ბრალდების წაყენება და მისი არაჰუმანურ პიროვნებად წარმოჩენა.
- **გაზვიადების ტექნიკის** დროს ხდება ფაქტების ან მოვლენების განგებ დრამატიზება.
- **ფაქტების უარყოფა** გულისხმობს, მოვლენების მცდარ ინტერპრეტირებას ან უგულებელყოფას საზოგადოებაში ეჭვის გაჩენის მიზნით.

პროპაგანდასთან მიმართებაში ხშირად გვხვდება ორი თითქმის იდენტური შინაარსის მატარებელი ტერმინი: „ფსიქოლოგიური ომი“ და „ტვინის გამორეცხვა“. ფსიქოლოგიური ომი არის, სოციალური და პოლიტიკური განხეთქილების გამწვავების მცდელობა, საზოგადოების დაყოფისთვის და მასში დაბნეულობის დასათესად. ხოლო, ე.წ. ტვინის გამორეცხვა ხდება მაშინ, როდესაც პროპაგანდისტის მხრიდან ამა თუ იმ იდეის ჭეშმარიტებაში საზოგადოების დარწმუნების მცდელობა არის ხანგრძლივი და მონოტონური. იგი შეიძლება მოიცავდეს, სატელევიზიო პოლიტიკურ გამოსვლებს, ლექციებს, სარეკლამო აქტივობებს და ა.შ. როგორც წესი, ამ დროს პროპაგანდის მსხვერპლს ალტერნატიული ინფორმაციის მოძიების სურვილიც კი აღარ უჩნდება.

თანამედროვე მსოფლიოში, პროპაგანდის გამოყენება რამდენიმე სფეროშია შესაძლებელი. მაგალითად, პოლიტიკაში, საზოგადოებასთან ურთიერთობებში, დიპლომატიაში, რეკლამასა და მარკეტინგში, იურისპრუდენციასა და ა.შ. მას არ გააჩნია დადგენილი საზღვრები და სავსებით შესაძლებელია შევხვდეთ როგორც ლოკალურ, ეროვნულ, ისე გლობალურ დონეზეც.

მასმედია წარმოადგენს დემოკრატიის ხერხემალს, იგი საზოგადოებას აწვდის ინფორმაციას, ასევე ზრუნავს მის შემეცნებასა და გართობაზე. დემოკრატიულ ქვეყნებში მედია ნამდვილად არის მეოთხე ხელისუფლება, რომელიც აკონტროლებს დანარჩენი სამის კეთილსინდისიერად მუშობას. ასეთ ქვეყნებში დიდხანს მსჯელობდნენ მედიის როლსა და დანიშნულებაზე საზოგადოებრივ ცხოვრებაში. შედეგად კი ჩამოყალიბდა მასმედიის მუშაობის შვიდი ძირითადი ფუნქცია, ესენია:

ინფორმირება - მასმედიის ძირითადი ფუნქცია მოქალაქეების ინფორმაციით მომარაგებაა. დემოკრატიულ საზოგადოებაში თავად მოქალაქე იღებს ნებისმიერი ტიპის გადაწყვეტილებას მიწოდებული ინფორმაციის საფუძველზე. თუმცა, რა თქმა უნდა ეს ინფორმაცია უნდა იყოს ზუსტი და ობიექტური.

შემეცნება - ინფორმაციის მიწოდების გარდა მედია აუცილებლად უნდა ცდილობდეს მოქალაქეთა შემეცნებას, მათი ცოდნის ამაღლებას. რათა თავად შემლონ პოლიტიკურ პროცესებში სრულფასოვნად მონაწილეობის მიღება.

კონტროლი - როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, მედიას მეოთხე ხელისუფლებასაც კი უწოდებენ. შესაბამისად, მისი ერთ-ერთი ფუნქცია დანარჩენი სამი ხელისუფლების სრულფასოვანი კონტროლია. მედია სკეპტიკურად, თუმცა სამართლიანად უნდა აფასებდეს მათ საქმიანობას.

მრავალფეროვნება - მედია უნდა იყოს სხვადასხვა შეხედულებისა თუ მოსაზრების ადამიანთა ერთგვარი მაკონსოლიდირებელი საშუალება. პლურალისტურ გარემოში მათ უნდა მიეცეთ შესაძლებლობა, რომ საკუთარი განსხვავებული მოსაზრებები საერთო პლატფორმის საშუალებით გაუზიარონ მოსახლეობას.

გართობა - მასმედიის ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს ფუნქციას რეკრეაცია წარმოადგენს. საზოგადოება, დაძაბული და დამღლეი დღის შემდეგ მედიისგან გასართობი ტიპის კონტენტს მოელოს, რათა განტვირთვისა და დასვენების შესაძლებლობა ჰქონდეთ.

მხარდაჭერა - საზოგადოების ყველა ჯგუფი დარწმუნებული უნდა იყოს რომ მედია ყოველთვის მათ გვერდით იქნება, როდესაც გაუჭირდებათ. სამართლიანობის აღდგენის პროცესში მასმედია მოქალაქეთა ადვოკატის როლს ასრულებს.

რეალიზაცია - საინფორმაციო სივრცე წარმოუდგენელია რეკლამის გარეშე. იგი მედიისთვის ერთ-ერთი ძირითადი შემოსავლის წყაროა და აგრეთვე, ემსახურება სხვადასხვა იდეის მხარდაჭერას, ამა თუ იმ პროდუქტისა თუ მომსახურების ფართო აუდიტორიამდე მიტანას.

მაკუქილმა ჩამოაყალიბა მედიაპროპაგანდის ოთხი ძირითადი მეთოდი, რომელსაც მოგვიანებით კიდევ ერთი დაემატა, ეს მეთოდებია:

- ❖ **დამპალი თევზის მეთოდი** - არის სკანდალური, თუმცა აბსურდული ტყუილის გავრცელება რომელიმე პერსონის ან ადამიანთა ჯგუფის მიმართ და მათი დადანაშაულება მკვლელობაში, ქურდობასა თუ გარყვნილ ქმედებაში. ამ მეთოდის მიზანია, საჯარო განხილვის წარმართვა, ოპონენტის ღირსებისა და რეპუტაციის შელახვა, საზოგადოების თვალში მცდარი წარმოდგენის დამკვიდრების მიზნით.
- ❖ **ინვერსიული „ქვემოდან ზევით“ პირამიდა** - წარმოადგენს ჟურნალისტური სიუჟეტის (როგორც საგაზეთოს, ისე სატელევიზიოს) ტრადიციულისაგან განსხვავებული კონსტრუქციით დალაგებას. მედიაპროპაგანდისტის აზრით, ყველაზე მნიშვნელოვანი ინფორმაცია თავშია, ხოლო ნაკლებად მნიშვნელოვანი შემდგომ ნაწილდება. აგრეთვე, ხდება მნიშვნელოვანი და უმნიშვნელო ინფორმაციის ერთმანეთში არევა. საბოლოო ჯამში, ამ მეთოდის მიზანია საზოგადოების შეცდომაში შეყვანა და პროპაგანდისტის მიერ ნაკარნახევ აქცენტებზე ფოკუსირება.
- ❖ **დიდი ტყუილის მეთოდი** - გულისხმობს უზარმაზარი ტყუილის შემოღებას, რომელიც ერთი შეხედვით წარმოუდგენელია, რომ სიმართლე არ იყოს. მისი მიზანია შიშის გამოწვევა, რაც არის ყველაზე პრიმიტიული, მაგრამ ძლიერი ემოცია, რომელიც ადამიანს ართმევს კრიტიკული აზროვნების უნარს და ზღუდავს არჩევანის გაკეთების შესაძლებლობას. მედია აუდიტორიას უპირობოდ სჯერა მიწოდებული ინფორმაციის უტყუარობის. ამის ბრწყინვალე მაგალითია, ბიოლოგიური, ბირთვული ან ქიმიური იარაღის გამოყენება უკრაინაში.
- ❖ **40/60-ზე მეთოდი** - რომელიც იოზეფ გებელსმაც კი გამოიყენა ნაციზმის პროპაგანდისტისთვის. ეს არის უმრავლესობის აზრის სრული გაბატონება უმცირესობის

აზრზე. რადგანაც, ამ დროს ძალიან ძლიერია ფსიქოლოგიური ზეწოლა, რის შედეგადაც, უმცირესობაც კი დარწმუნებულია, რომ უმრავლესობა არ ცდება. ნათელ მაგალითს წარმოადგენს სოციოლოგიური კვლევები.

- ❖ **უცნობი გმირის შექმნის მეთოდი** - დაკარგული თაობის მწერლები, როგორცაა: რემარკი, ჰემინგუეი, სელინჯერი და რიჩარდ ოლდინგტონი ხშირად აღწერდნენ სიუჟეტს, როდესაც ნაწარმოების მთავარი გმირის სიკვდილი წარმოადგენდა უდიდეს ტრაგედიას. ღრმა ფსიქოლოგიურ საფუძვლებზე დაყრდნობით, ისინი აღნიშნავდნენ, რომ ომი არის სასტიკი და უაზრო. მას მოაქვს სიკვდილი, ავადმყოფობა, გადასახლება, ფიზიკური თუ მორალური განადგურება და რაც მთავარია შიში. ამიტომ, პროპაგანდისტები იყენებენ შემდეგ ტერმინებს: მაცხოვრის არმია, მაგრამ არა - ოკუპანტის არმია. ერთადერთს ვისაც შეუძლია დაუპირისპირდეს ასეთ ფსიქოლოგიურ მდგომარეობას არის ისევ ადამიანი, რადგანაც ხალხი მნიშვნელოვანია იდეებისთვის.

შეგვიძლია, თამამად ითქვას, რომ აღნიშნული მეთოდები ერთგვარი სამაგიდო წიგნია ადამიანთა იმ ჯგუფისთვის, ვინც მედიას პროპაგანდის იარაღად იყენებს. ისინი აღნიშნულ მეთოდებს საკუთარი ქვეყნის იდენტობას უსადაგებენ და საკმაოდ მძლავრ დეზინფორმაციულ ნარატივს მარტივად ქმნიან.

კვლევის შედეგები

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, ისტორიულად, პროპაგანდა - კომუნიკაციის ის ფორმაა, რომელიც მიზნად ისახავს გავლენა მოახდინოს საზოგადოების დამოკიდებულებაზე რაიმე მოვლენის მიმართ და ამას ახდენს ნაცადი ხერხებით - რეალობისა და შეხედულებების მიზანმიმართული გაზიარებით, რაც, საბოლოო ჯამში, ქმნის ქცევისა და აზროვნების სასურველ სტერეოტიპს.

შესაბამისად, ნაშრომში თავმოყრილი და ზოგადად დახასიათებულია თანამედროვე ეპოქაში არსებული ის ძირითადი ხერხები და მეთოდები, რომელთა გამოყენებითაც ხდება მედიაპროპაგანდის წარმოება. მიმოხილულია თავად პროპაგანდის ცნების ტრანსფორმირების ძირითადი ეტაპები. აგრეთვე, განალიზებულია მსოფლიოში არსებული უახლესი მიგნებები, რის მიხედვითაც კლასიფიცირდება მედიაპროპაგანდის უკვე დაიდენტიფიცირებული მეთოდები.

მასობრივი კომუნიკაციების ბრიტანელი თეორეტიკოსის დენის მაკჟუილის კონცეფცია ძალზედ პოპულარულია მედიის თეორიაში, თუმცა ნაკლებად შესწავლილია ქართულ როგორც სამეცნიერო ისე აკადემიურ ლიტერატურაში. განსაკუთრებულ ყურადღებას იწვევს მის მიერ დამკვიდრებული ე.წ. „რუხი“ ტიპის პროპაგანდის მოდელი, რომელიც მთელს მსოფლიოში გავრცელებული, მაგრამ ამავდროულად ქართველი მედიამკვლევრების მიერ ჯერ-ჯერობით შესწავლილი არ არის. ნაშრომში მოკლედ არის განმარტებული თუ რას გულისხმობს აღნიშნული მოდელი.

ნაშრომის თეორიული და პრაქტიკული მნიშვნელობა გამოიხატება, ყველა იმ მეთოდის აღწერით, რომელიც დღეს ღიად გამოიყენება საზოგადოებრივი აზრის კონტროლისთვის და რომელთა შესახებაც ინფორმაციის გავრცელებით მოხდება საზოგადოების საინფორმაციო ცნობიერების ამაღლება, რაც თითოეულ მოქალაქეს მისცემს შესაძლებლობას, რომ გამოავლინოს ნებისმიერი ფორმისა თუ ტიპის მედიაპროპაგანდა. შესაბამისად, იყოს მსგავსი საფრთხისგან მეტად უფრო დაცული და ინფორმირებული.

ვფიქრობ, კვლევის შედეგები თეორიულად საინტერესო და პრაქტიკულად გამოსადეგი იქნება, როგორც მედიამკვლევართათვის, ისე საკითხით დაინტერესებული ნებისმიერი პირისთვის. აგრეთვე, მიმაჩნია რომ ნაშრომი ხელს შეუწყობს თემის ირგვლივ არსებული ცოდნის გამრავალფეროვნებასა და სამეცნიერო დისკუსიების გაქტიურებას.

დასკვნა

პროპაგანდისა და დეზინფორმაციის გავრცელების პრობლემა მთელ მსოფლიოში ძალზედ აქტუალურია. ბუნებრივია, ამ საერთაშორისო გამოწვევასთან გასამკლავებლად არაერთი მკვლევართა ჯგუფი თუ ცალკე აღებული მეცნიერი მუშაობს. თავდაპირველად საჭირო იყო მედიაპროპაგანდის ძირითადი მახასიათებლებისა და ზოგადი სტრუქტურის შესწავლა.

ამის შემდეგ, განისაზღვრა თუ რა ტექნიკების გამოყენებით ხდება მისი გავრცელება მიზნობრივ აუდიტორიაზე. ჩამოყალიბდა მეთოდები, რომლითაც მოხდა პროპაგანდის ტიპების დიფერენცირება და მისი სიღრმეებში ჩაწვდომა თითოეულის უკეთ შესასწავლად. ამ ყოველივეს შემდგომ, შეიქმნა მედიაპროპაგანდისა და დეზინფორმირების წარმოების ერთგვარი სტრუქტურა.

სწორედ ეს სტრუქტურა გახდა ერთგვარი სახელმძღვანელო პროპაგანდის წინააღმდეგ ბრძოლის საქმეში. ბუნებრივია, ყველა ქვეყანაში აღნიშნული სტრუქტურა ერთნაირი წარმატებით ვერ იმუშავებს უნივერსალური ფორმულასავით, თუმცადა, მაინც შესაძლებელია მისი გამოყენებით საზოგადოების ცნობიერების ამაღლება, შემდგომ კი ცრუ ნარატივებისა და ყალბი ახალი ამბების გავრცელებისგან მათი ეფექტურად დაცვა.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. Bradshaw, S., Bailey, H., & Howard, P. 2021. *Industrialized Disinformation: 2020 Global Inventory of Organized Social Media Manipulation* . Oxford: Programme on Democracy & Technology.
2. Ellul, J. 1973. *Propaganda: The Formation of Men's Attitudes*. New York: Konrad Kellen & Jean Lerner. New York: Knopf.
3. Goffman, E. 1974. *Frame Analysis: An essay on the organization of experience*. New York: Harper & Row.
4. Herman, E. S., & Chomsky, N. 2010. The Propaganda Model: a retrospective. E. S. Herman-ში, *The Propaganda Model: a retrospective* (გვ. 101-112). New York.
5. Marwick, A., & Lewis, R. 2017. Media Manipulation and Disinformation Online. *Media Manipulation and Disinformation Online*.-ში Data & Society Research Institute.
6. McQuail, D. 2010. *McQuail's Mass Communication Theory* (sixth edition). D. McQuail-ში, *McQuail's Mass Communication Theory* (sixth edition) (გვ. 51). London.
7. Salaru, D. (2022 წლის 25. 07). Ten years of Russia's foreign agent law: Evolution of a press freedom crackdown .

8. Scott, M. (2022 წლის 27. 09). Grottesque' Russian disinfo campaign mimics Western news websites to sow dissent .
9. Smith, G. 2002. Goffman and Social Organization. G. Smith.-ში Taylor & Francis.
10. Spohr, D. 2017. Fake news and ideological polarization: Filter bubbles and selective exposure on social media. D. Spohr-ში, *Fake news and ideological polarization: Filter bubbles and selective exposure on social media* (გვ. 211-236). Princeton University Press: New York.
11. Herman E. S., Chomsky, Noam. 1988 Manufacturing Consent. The Political Economy of the Mass Media. New York, Toronto: Random House;
12. Turnning, H. 2013. *Propaganda in the digital age*. Berlin.
13. პროპაგანდა. 2019. თ. ხ. თამარ კინწურაშვილი-ში, *მედია და ინფორმაციული წიგნიერების სწავლება* (გვ. 61). თბილისი: მედიის განვითარების ფონდი.
14. ლაბორატორია, მ. დ. (2023 წლის 21 5). *Millab*. მოპოვებული millab.ge:
<https://millab.ge/ka/mil-resources/any/16/any/-დან>

DOI: <https://doi.org/10.61950/giu.1.2023.7350>

GEORGIAN HIGHER EDUCATION WITHIN THE FRAMEWORK OF ACCREDITATION PROCESS

Inga Gelashvili

Associate Professor
Georgian International University GIU
Tbilisi, Samghereti #5
+995 599 409 665
inga.gelashvili@giu.edu.ge

Maryna Ostrianska

Visiting lecturer
Georgian International University GIU
Tbilisi, Samghereti #5
+995 577 674 323
mariana.ostrianska@giu.edu.ge

Abstract

Over the past few years, within the framework of the reform of quality assurance of higher education, important changes have been made. The goal of the reform is higher education improving the quality of education in institutions and making it student-oriented providing an educational environment. As a result of carrying out 8 reforms, the quality assessment system of higher education was changed. Authorization standards and procedures have come in line with the highest with the quality assurance standards of the European space of education and with the guiding principles. The system will become attractive to both locals and foreign students, the process of international recognition of education will be simplified, exchange and joint educational and research programs implementation. From this point of view, the authorization board is important, analysis of the decisions, as well as the assessment of the USD itself, the new authorization standards, their point of view regarding the revised standards. It is important to determine whether there are still problematic issues, different views and recommendations from universities.

Keywords: Accreditation, higher education, quality, process, standards

საქართველოს უმაღლესი განათლება აკრედიტაციის პროცესის ფარგლებში

ინგა გელაშვილი
ასოცირებული პროფესორი
საქართველოს საერთაშორისო უნივერსიტეტი
თბილისი, სამღერეთის #5,
+995 599 409 665
inga.gelashvili@giu.edu.ge

მარინა ოსტრიანსკა
მოწვეული ლექტორი
საქართველოს საერთაშორისო უნივერსიტეტი
თბილისი, სამღერეთის #5
+995 577 674 323
mariana.ostrianska@giu.edu.ge

აბსტრაქტი

ბოლო რამდენიმე წლის განმავლობაში უმაღლესი განათლების ხარისხის უზრუნველყოფის რეფორმის ფარგლებში მნიშვნელოვანი ცვლილებები განხორციელდა. რეფორმის მიზანს შეადგენს უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებებში განათლების ხარისხის გაუმჯობესება და სტუდენტზე ორიენტირებული საგანმანათლებლო გარემოს უზრუნველყოფა. 8 რეფორმის შედეგად შეიცვალა უმაღლესი განათლების ხარისხის შეფასების სისტემა. ავტორიზაციის სტანდარტები და პროცედურები შესაბამისობაში მოვიდა უმაღლესი განათლების ევროპული სივრცის ხარისხის უზრუნველყოფის სტანდარტებთან და სახელმძღვანელო პრინციპებთან. სისტემა გახდება მიმზიდველი, როგორც ადგილობრივი, ასევე უცხოელი სტუდენტებისთვის, გამარტივდება განათლების საერთაშორისო აღიარების პროცესი, გაცვლითი და ერთობლივი საგანმანათლებლო და კვლევითი პროგრამების განხორციელება. ამ თვალსაზრისით მნიშვნელოვანია ავტორიზაციის საბჭოს გადაწყვეტილებების ანალიზი, ამასთან თავად უსდ-ის შეფასება ავტორიზაციის ახალი სტანდარტების, მათი თვალსაზრისი განახლებულ სტანდარტებთან დაკავშირებით, მნიშვნელოვანია დადგინდეს არსებობს თუ არა კიდევ პრობლემური საკითხები, განსხვავებული ხედვები და უნივერსიტეტების მხრიდან რეკომენდაციები.

საკვანძო სიტყვები: აკრედიტაცია, უმაღლესი განათლება, ხარისხი, პროცესი, სტანდარტები

Introduction

For the functioning of higher educational institutions the authentication process is crucial. Higher education authorization of the institution to promote the development of the quality of education outside the mechanism and process is carried out by the National Development of Education Quality Center. Authorization is an institutional assessment that defines compliance of the institution with authorization standards. The goal of USD is to fully meet the standards. Our interest subject is to authorize the higher educational institution analysis of standards, proposed within the framework of the reform of higher education in Georgia with updated authorization standards, which existed until 2017. Up to this point, 28 higher education institutions have been authorized in Georgia. Therefore, it is an indicator of the change in standards caused by difficulties and higher educational institutions insufficient preparation. It was the factor that sparked our interest in updated authorization standards.

Main part

Quality Assurance is one of the main key issues in the agenda of higher education reform process. It is a result of many factors such as social, political and economic.

The first 'quality agencies', called accreditors, were founded in the USA at the behest of institutions and professional associations, and independent of government. In contrast, the next identifiable external quality

agencies UK, Ireland in the 1960s, were created by governments. Also, they were not created to address perceived problems but to actively guide and direct growing and diverse higher education sectors.

The International Network for Quality Assurance Agencies in Higher Education was formed in Hong Kong in 1991 by a dozen QA agencies. (State Audit Office of Georgia, 2016, 60).

The result of this was a remote control through public or private intermediate institutions. It was the idea of quality evaluation policies at university. It has mined a mechanism of redistribution the central power of the State in relation with the HEIs.

In Europe, the establishment of the European Higher Education Area (EHEA) can be mentioned for its direct influence in the evaluation and accreditation processes. The Bologna Declaration which was declared in 1999 had the aim to reform higher education in Europe by creation European Higher Education Area. And the subsequent meeting at Prague (2001) set measures in order to start the European Higher Education Area in 2010.

The implementation of higher education quality evaluation systems is one of the most important measures adopted. The EHEA, with its 47 participating countries, is characterized by the diversity of political systems, higher education systems, socio-cultural and educative traditions, languages and expectations. As a consequence, a single approach to higher education quality, criteria and quality assurance is completely inappropriate. (Corengia 2014, 16).

Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area were developed by European Association for Quality Assurance in Higher Education. It was approved by the Ministerial Conference in Yerevan in May, 2015. This document was written by European Association for Quality Assurance in Higher Education; European Students' Union; European University Association; European Association of Institutions in Higher Education; Education International Business-Europe; European Quality Assurance Register for Higher Education. It has been brought to ensure the accountability of the public HEIs and that the standards in private HE are equal in value.

The European Quality Assurance Agencies are:

1) European Association for Quality Assurance in Higher Education (ENQA). It was established in 2000 as a European Network for Quality Assurance in Higher Education for promoting co-operation in the field of quality assurance and since 2004 it is an independent association from the Ministry of Education.

2) European Consortium for Accreditation in Higher Education (ECA) was founded as a project organization in 2003 for mutual recognition of accreditation decisions. And since 2014 its exist as an association.

ECA is an association of recognized accreditation and quality assurance agencies in Europe. The vision of ECA is to act as an internationally acknowledged driver of innovation in accreditation and quality assurance in higher education. (<http://ecahe.eu/>).

3) The European Quality Assurance Register for Higher Education (EQAR) – the Register- was created in 2007. Unlike the ENQA and the ECA, it is composed by the organizations of the so called “E4” group: 1.) European representatives of the quality assurance agencies; 2.) European students ‘association; 3.) European universities association; 4.) European Association of Institutions in Higher Education. The EQAR’s task is to publish and administer a register of quality assurance agencies that comply substantially with the European Standards and Guidelines for Quality Assurance (ESG). It aims to provide clear and reliable information to the public regarding the quality assurance agencies that operate in Europe. The Register has a free access web site. (Corengia, 2014, 16).

According to the Council for Higher Education Accreditation (CHEA, 2007), three factors influence the quality assurance trends in international higher education. First, quality assurance is more competitive and rigorous than ever before. Second, quality assurance is becoming recognized regionally. Third, there is a need for an international quality assurance framework with acknowledgement and reciprocity across countries. Program offerings across international boundaries require students to enroll in multiple jurisdictions as part of their degree programs.

These innovative approaches to higher education demand greater awareness of the attributes and requirements of quality assurance organizations worldwide. (<https://files.eric.ed.gov/>).

The most obvious finding to emerge from this paragraph is that the evolution of quality assurance process was started with Bologna Process, and nowadays it covers United States, European and Latin-American countries. During this time (20-30 years) great progress was done in the higher education area.

Georgia was joined to Bologna Process in 2005 and shaped education system according to guidelines of this process. The last years, the main focus in Georgian Higher Education system was made on quality assurance reform and its internationalization aspects.

In 2004, was launched the process of institutional accreditation. In 2006 was founded the LELP – the State Service for the Accreditation of Education Institutions of Georgia. In 2007, it was changed to LELP National Educational Accreditation Center (NEAC).

Accreditation of the study programs of Higher Education Institutions in Georgia was launched in 2010. This process was carried out within the scope of shared program of the Ministry of Education and Science of Georgia and the Ministry of Federal Education and Research of Germany – Twinning, which also involved the representatives of the International Center for Teaching Studies, France. For the purpose of ensuring compliance of study program accreditation standards and its formation with the European standards and practice, the working group was created in the scope of the abovementioned Twinning project. (State Audit Office of Georgia 2016, 60).

NCEQE employers, and interested parties were included in the working group. The Accreditation Standards were discussed in a working regime with the HEIs. The manual for education quality assurance was developed. It included accreditation standards, their description and possible sources of evidence.

National Qualification Framework was approved in 2010, by a decree №120/N of the Ministry of Education and Science of Georgia. The NCEQE is responsible for improving the quality in education, it aims at closer cooperation with international institutions working in HEA and involvement in the international academic framework.

On May 2011 the Statute of Program Accreditation of Education Institutions was adopted which determines the accreditation standard by the Order №65/N of the Minister of Education and Science of Georgia.

NCEQE gained an affiliate status of the European Association for Quality Assurance in (ENQA) in 2014.

In 2018 NCEQE has launched the process for ENQA full membership that has been declared as a strategic goal of the center and the implementation process is envisaged in the approved action plan for 2018-2019.

In 2018 NCEQE is applying to the WORLD Federation of Medical Education (WFME) for recognition as a recognized accrediting agency for Medical Schools in Georgia.

The NCEQE is the main body responsible for ensuring the quality of education in the country as well as monitoring the effectiveness of the NQF. The Quality Assurance mechanisms used for the monitoring of the effectiveness of the NQF is the accreditation of educational programmers and the international academic network and authorization of educational institutions. The main problem for the development and the implementation of the NQF is the barrier for the free access to higher education from the vocational education sector. This causes a problem of proper implementation of the LLL approach. In order to eliminate the existing problems, the National Centre for Educational Quality Enhancement has launched in 2014 a new project, namely the revision of existing NQF with a special focus on vocational education and NQF's alignment with the European qualification framework for LLL. The project was mainly inspired by the Association Agreement between Georgia and the European Union and some strategic changes in the vocational education system. (Glonti 2017, 32).

On April 2019, ENQA made a decision on membership of the NCEQE of Georgia. In autumn that year, Georgia officially became the member of the European Association for Quality Assurance in Higher Education.

Nowadays, the accreditation of higher education study programs and its follow up mechanisms appear to be the most important external mechanism of quality assurance. For this reason, each step of the accreditation process is of crucial matter, as well as the existence of proper standards and follow-up. (State Audit Office of Georgia 2016, 60).

“The goal of accreditation is to ensure that education provided by institutions of higher education meets acceptable levels of quality” - U.S. Department of Education. (<https://www2.ed.gov/>).

For realizing of successful career it is important to choose a reputable HEI. The HEIs that have been thought accreditation process, can offer the degrees which are recognized among employers and recruiters. Companies are interested in high qualified personnel. Program accreditation carries a number of values to public, to students, to employers and HEIs.

The Program Accreditation provides a list of values. It defines the following values to the public:

- An assurance of external evaluation of the institution or program, and a finding that there is conformity to general expectations in higher education or the professional field;
- An identification of institutions and programs which have voluntarily undertaken explicit activities directed at improving the quality of the institution and its programs and are carrying them out successfully.
- An improvement in the professional services available to the public, as accredited programs modify their requirements to reflect changes in knowledge and practice generally accepted in the field;
- A decreased need for intervention by public agencies in the operations of educational institutions. (www.eqe.ge).

For students, Educational Program Accreditation is necessary because it's an assurance that a program meets the needs of students. It helps students in choosing of acceptable universities for enrollment. One more value, is a transfer of credits between HEIs, and an admission of students through the general acceptance of credits among accredited HEIs. Accreditation enables graduates to sit for certification examinations.

Program Accreditation provides access to federal and sometimes state financial aid, available to qualified students who attend institutions accredited by recognized accrediting organizations.

Accreditation of Educational Programs, helps employers to decide a validity of the program and whether a graduate is qualified. In modern society, employers often require evidence that job seeker has received a degree from an accredited program. A benefit to HEI is an increase of the reputation of institution or educational program.

According to NECHE, the following values to universities are:

- 1) The stimulus provided for self-evaluation and self-directed institutional and program improvement;
- 2) The strengthening of institutional and program self-evaluation by the review and counsel provided through the accrediting body;
- 3) The application of criteria of accrediting bodies, generally accepted throughout higher education, which help guard against external encroachments harmful to institutional or program quality by providing benchmarks independent of forces that might impinge on individual institutions;
- 4) The enhancing of the reputation of an accredited institution or program because of public regard for accreditation. (<https://files.eric.ed.gov/>).

The benefit of Program Accreditation is that it can establish a legal status and basic legitimacy. It can function as a licensing mechanism or be directly linked to access to public funding.

Accreditation process typically relates to the accountability and information purposes quality assurance. It checks and assures whether programs or institutions are meeting the set standards or thresholds. Accreditation can be a one-time procedure (e.g. certifying new programs) or a cyclical process (e.g. every 5 or more years). (Liviú 2016, 80).

The educational programs obtain the stimulus which needed for self-directed improvement; the counsel and peer review; an increase of their reputation; an eligibility for program funding and private foundation grants. Program Accreditation is very important for all stakeholders who are involved in this process.

Research Result

The acquisition of accreditation has arisen as an important alternative today. To **portray the issue of accreditation process in Georgian educational space, some important gaps should be determined. First of all, analyzing Bachelor Programmes' Accreditation Process in Georgia, we found that there are some weaknesses, such as** programme objectives, learning outcomes, programme admission preconditions, programme structure and content and a course, the development of practical, scientific, research, creative performance and transferable skills, teaching and learning methods, student evaluation, and student support

services. Second, we should define that the weaknesses of MA programmes' accreditation is a teaching methodology and organization, adequate evaluation and programme mastering, student achievements and individual work with them. Finally, it is important to note that conducting Doctoral Programmes' Accreditation Procedures, Georgian HEIs have feeble aspects. These include a teaching methodology and organization, adequate evaluation of programme mastering, and teaching quality enhancement opportunities. To put it in a nutshell, some changes should be done for fully compliance educational programmes with accreditations standards.

Conclusion

As a result of the research, it was revealed that the quality assurance service of USD, according to the representatives, the authorization-accreditation process is different from each other illustrated load. The program fails during the authorization process detailed study, that is why accreditation is needed, at the same time educational the program will be studied in depth. Higher education institutions believe that if we want to get quality education, we need to go through the accreditation procedure. Thus authorization-accreditation for higher education institutions there are well thought out processes. Modern methodology is needed to simplify the process development of literature, manuals and guides. It should be noted that the new standards helped to raise the quality of education, it will be student services, involvement in scientific-research activities, in terms of personnel management policy or quality assurance. But in this regard, there is still a lot to be done.

References

1. Corengia A., others, 2014, *QA systems of higher education – the case of European institutions: origin, evolution and trends*, Florianopolis.
2. Glonti L., others, 2017, *Overview of the Higher Education System*, Tbilisi.
3. Liviu M., Iwinska J., 2016, *Quality Assurance in Higher Education, a Practical Handbook*, Budapest, Yehuda Elkana Center for Higher Education.
4. State Audit Office of Georgia, 2016, *External Quality Assurance of Higher Education Measures Taken by the National Center for Educational Quality Enhancement Performance Audit Report*, Tbilisi.
5. Woodhouse D., Commission for Academic Accreditation, 2012, *A Short history of Quality*, UAE.
6. The Ministry of Education, Science, Culture and Sport of Georgia, 21.12.2004, *Law of Georgia on Higher Education*, Georgia, www.matsne.gov.ge
7. The Ministry of Education, Science, Culture and Sport of Georgia, 21.07.2010, *Law of Georgia on Education Quality Improvement*, Georgia, www.matsne.gov.ge
8. Government of Georgia, 07.09.2017, *Order №1881*, Tbilisi, www.gov.ge
9. www.eqe.ge
10. <https://enqa.eu/>
11. <https://www.inqaahe.org/>
12. <https://www.chea.org/>
13. <http://ope.ed.gov/accreditation/>
14. <http://ecahe.eu/>
15. <https://files.eric.ed.gov/>
16. <https://www2.ed.gov/>

DOI: <https://doi.org/10.61950/giu.1.2023.7351>

ამოცანით მართვის ცნების გაგებისათვის

გვანცა მღვდელაძე

ივ. ჯავახიშვილის სახ.თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ჰუმანიტარული ფაკულტეტი

თეორიული და გამოყენებითი ენათმეცნიერება

დოქტორანტი

თბილისი, 0179, ილია ჭავჭავაძის გამზირი №1

ტელ.: 591 21 81 98

ელ.ფოსტა: gvantsamghvdeladze1@gmail.com

აბსტრაქტი

საქართველოს თავდაცვის ძალებში 2016-2017 წლებიდან აქტიურად ინერგება მართვის ახალი მეთოდი სახელწოდებით „ამოცანით მართვა“. ამ მეთოდის დანერგვა განაპირობა საქართველოსა და მსოფლიოს უახლეს ისტორიაში მომხდარი სამხედრო კონფლიქტების რთულმა და არაპროგნოზირებადმა ბუნებამ. ამოცანით მართვის არსი ის არის, რომ მისი გამოყენება ხელს უწყობს რთულ რელიეფურ პირობებში რიცხოვნობად და აღჭურვილობით გაცილებით ძლიერ მოწინააღმდეგეზე უპირატესობის მოპოვებას, გამოყენებასა და შენარჩუნებას. „სწორედ „ამოცანით მართვა“ არის მართვის ის მეთოდი, რომელიც ეფექტურად უზრუნველყოფს კომპლექსური სამხედრო ოპერაციების მხარდაჭერას ქვეყნის წინაშე არსებულ საფრთხეებზე რეაგირების პროცესში“. (mod.gov.ge)

ტერმინოლოგიური შესიტყვებაც „ამოცანით მართვა“ (ინგ. mission command) ახალი დამკვიდრებულია თავდაცვის ძალებში. მიუხედავად იმისა, რომ ბევრნაირად შეიძლება ითარგმნოს ინგლისურიდან, არჩევანი სწორედ „ამოცანით მართვაზე“ შეჩერდა.

საკვანძო სიტყვები: ამოცანით მართვა, დოქტრინული პუბლიკაცია, მართვის ახალი მეთოდი, ტერმინოლოგია

REALIZATION OF TERM MISSION COMMAND

Gvantsa Mghvdeladze

Iv. Javakhishvili Tbilisi State University

Faculty of Humanities. Theoretical and Applied Linguistics

Doctoral Student

3, Ilia Chavchavadze Ave., 0128, Tbilisi

591 21 81 98

E-mail: gvantsamghvdeladze1@gmail.com

Abstract

The new management method - „Mission Command“ has been actively introduced since 2016-2017 in the Defense Force of Georgia. The introduction of this method was result of the complex and unpredictable nature of the military conflicts/wars, that occurred in the recent history of Georgia and so in the world. The principle of Mission Command is that's using of it supports friendly forces gaining, and maintaining of an advantage over a great number of adversary in extremely difficult terrain. „The Mission Command is the method of management that effectively provides the support for complex military operations in the process of responding to threats facing the country“.

The terminological expression Mission Command (Geo. ამოცანით მართვა) is also newly established in the defense forces of Georgia. Also is can be translated from English in many ways, the best term was considered as „Mission Command“ (ამოცანით მართვა).

Key words: Mission Command, Doctrine Publication, New method of management, Terminology.

შესავალი

ტერმინოლოგიური შესიტყვება „ამოცანით მართვა“ საქართველოს თავდაცვის ძალებში დასაქმებულმა ყველა პირმა იცის, იქნება ეს სამხედრო მოსამსახურე თუ სამოქალაქო შტატზე მყოფი. თავდაცვის სამინისტროს ოფიციალურ ვებგვერდზე ცალკეა გამოყოფილი ამოცანით მართვის ბმული. ამოცანით მართვას აქვს საკუთარი გერბიც. ბმულზე მოცემულია ისტორია და ამოცანით მართვის მეთოდის გამოყენების საჭიროება. თავდაცვის ძალებში არის ამოცანით მართვის მუდმივმოქმედი ჯგუფი; არის საკუთრივ ამოცანით მართვის ბიბლიოთეკა, სადაც წარმოდგენილია არამარტო საკითხავი მასალა/ლიტერატურა, არამედ სტრატეგიული და დოქტრინული დოკუმენტები. ამ გვერდზე იდება ყველა სიახლე, რაც კი ხდება თავდაცვის ძალებში ამოცანით მართვის მიმართულებით. მაგ.: ესეების კონკურსი, გაცნობითი შეხვედრები სხვადასხვა დეპარტამენტებში, სამუშაო ვიზიტები, ლექციები და სხვ.

მათთვის, ვისაც არ აქვს შეხება თავდაცვის ძალებთან, ერთი შეხედვით, რთულად აღსაქმელია, რას გულისხმობს ზემოაღნიშნული ტერმინოლოგიური შესიტყვება. „ამოცანით მართვა გულისხმობს შესაძლებლობას - დაქვემდებარებულებმა იმოქმედონ დამოუკიდებლად, მეთაურის დავალებიდან და მიზნებიდან გამომდინარე, უტოვებს რა მათ უფლებას, თავად გადაწყვიტონ, როგორ და რა გზით შეასრულონ ამოცანა. ამ მეთოდის მთავარი პრინციპების შესისხლბორცება თავდაცვის ძალების ყველა დონეზე უმნიშვნელოვანესი პირობა იქნება „ამოცანით მართვის“ კულტურის დასამკვიდრებლად“ (mod.gov.ge).

ამოცანით მართვის არსი

ამოცანით მართვის მეთოდს პირველად მიმართეს პრუსიელმა გენერლებმა: გერჰარდ ფონ შარნჰორსტიმ, აუგუსტ ნაიდჰარდტ ფონ გნაიზენაუსმა და კარლ ფონ კლაუზევიცმა. იენა-აუერშტედტის ბრძოლაში პრუსიელები დაამარცხეს ფრანგებმა. პრუსიელები მიხვდნენ, რომ ამის მიზეზი მათი სამხედრო დოქტრინა იყო. ფრანგები მუდმივად მაღალ დონეზე ინარჩუნებდნენ ბრძოლის ტემპს, რადგან ნაპოლეონი საკუთარ ჩანაფიქრს ნათლად გადასცემდა მეთაურებს, ისინი კი მხარს უჭერდნენ უმცროსი ოფიცრების ინიციატივას, რაც ასევე ხელს უწყობდა ოპერატიული ტემპის შენარჩუნებას. სწორედ ამან განაპირობა ფრანგების გამარჯვება.

ამ ომში დამარცხებამ მიახვედრა პრუსიელები, რომ საჭირო იყო არსებული სამხედრო დოქტრინის შეცვლა. ახალი სამხედრო დოქტრინის თანახმად, თუკი ოფიცერი შეუძლებლად მიიჩნევა კონკრეტული ბრძანებისა თუ ამოცანის შესრულებას, მას ეძლეოდა იმის შესაძლებლობა და უფლება, რომ შეეცვალა ის საკუთარი შეხედულებისამებრ, მხოლოდ მეთაურის ჩანაფიქრის ფარგლებში და, რა თქმა უნდა, განვითარებული მოვლენების გათვალისწინებით. ამ ახალი მიდგომის შედეგად ჩაეყარა საფუძველი ამოცანით მართვის ჩამოყალიბებას, დროთა განმავლობაში კი სულ უფრო აუცილებელი გახდა მართვის ამგვარი, დეცენტრალიზებული ფორმის გამოყენება.

საქართველოს თავდაცვის ძალებში ამოცანით მართვა ინტენსიურად 2016 წლიდან ინერგება. ამ პროცესში ჩართული არიან ყველაზე მაღალი რანგის სამხედრო მოსამსახურეები. ცხადია, საკითხისადმი ამგვარი ინტერესი მოითხოვს სპეციალური სახელმძღვანელოებისა და დოკუმენტების შექმნას, თარგმნას, ადაპტირებასა და გამოცემას, რაც საკითხის აქტუალობიდან, სიახლიდან და დაინტერესებული პირების სიმრავლიდან გამომდინარე, არ არის მარტივი და ხანმოკლე პროცესი. საკითხის აქტუალობა ხშირად მოითხოვს სისწრაფესა და ვითარებაზე ადეკვატურად მორგებას, რაც დადებითად არ აისახება ლიტერატურისა თუ დოკუმენტების ტექსტობრივ მხარეზე; საკითხის სიახლეც ბევრ დაბრკოლებას ქმნის ენობრივი თვალსაზრისით, რადგან ბევრი ახალი ტერმინია დასამკვიდრებელი; რაც შეეხება დაინტერესებული პირების სიმრავლის პრობლემას, ესეც ბევრ სირთულესთანაა დაკავშირებული, რადგან რთულია აზრთა ერთიანობის მიღწევა ამა თუ იმ ტერმინსა თუ ცნებაზე. ეს იწვევს დავას და მოითხოვს დროსა და თავდაუზოგავ მუშაობას.

ამოცანით მართვის არსი ყველაზე სრულყოფილად მოცემულია დოქტრინულ დოკუმენტებში: „ამოცანით მართვის ფილოსოფია“, „დოქტრინული პუბლიკაცია 6-0, ამოცანით მართვა“, „მხარდამჭერი დოქტრინული პუბლიკაცია 6-0, ამოცანით მართვა“, „ამოცანით მართვის სტრატეგია“, თუმცა არის მთელი რიგი სახელმძღვანელოები და დოკუმენტები, რომლებიც მთლიანად ან ნაწილობრივ მოიცავს ამოცანით მართვას. მათი უმრავლესობა ითარგმნა და ადაპტირდა.

ამოცანით მართვის ყველაზე მისაღები და გავრცელებული განმარტება მოცემულია დოქტრინულ პუბლიკაცია 6-0-ში:

„ამოცანით მართვა არის მეთაურის მიერ უფლებამოსილების გატარება და მითითებების გაცემა მიზანზე ორიენტირებული დავალებების გამოყენებით, რათა ლიდერებმა გამოიჩინონ დისციპლინებული ინიციატივა მეთაურის ჩანაფიქრის ფარგლებში. ეს კრეატიულ და ადაპტირების უნარის მქონე ლიდერებს აძლევს ერთობლივი სახმელეთო ოპერაციების ჩატარების საშუალებას“ (დვ 2019, 2).

ეს განმარტება ასევე გამოყენებულია შემდეგ დოკუმენტებში: „ამოცანით მართვის ფილოსოფია“, დოქტრინული პუბლიკაცია (დვ) 4-0, დვ 6-22, საველე სახელმძღვანელო (სს) 7-0 (უნდა აღინიშნოს, რომ ამ საველე სახელმძღვანელოში არსებულ განმარტებაში ზოგიერთი ტერმინი არ ჩასწორებულა და მოცემულია თავდაპირველი ვერსიის სახით), წვრთნის ცირკულარი 6-0, ამოცანით მართვის შეფასების გეგმა, დოქტრინული პუბლიკაცია 3-0, მხარდამჭერი დოქტრინული პუბლიკაცია 5-0.

ტერმინოლოგიური შესიტყვება ამოცანით მართვა და მისი განმარტება პირველად გამოიყენეს 2015 წლის სახელმძღვანელოში: „ამოცანით მართვა არის სამხედრო ოპერაციების ჩატარება შესრულების დეცენტრალიზებული გზით, რაც ეფუძნება ბრძანებას ამოცანის

შესრულებაზე და ემსახურება ამოცანის ეფექტიანად შესრულებას“ (ლიდერობა 2015, ,81). ამოცანით მართვის მეთოდით სწორედ ამის შემდეგ დაინტერესდნენ საქართველოს თავდაცვის ძალებში და თარგმნეს სათანადო დოკუმენტები და სახელმძღვანელოები.

რატომ „ამოცანით მართვა“?

ცხადია, როდესაც ინერგება ახალი ტერმინი, განსაკუთრებით ისეთი, რომელიც, ფაქტობრივად, მთელს თავდაცვის ძალებში მართვის ფორმად უნდა იქნეს მიღებული, ადვილი არ არის ისეთი უნივერსალური ტერმინის შემუშავება, რომელიც ერთდროულად იქნება გასაგებიც და მარტივიც. თავდაპირველად იყო ინგლისური mission command-ის ქართულად თარგმნის რამდენიმე ვერსია: ამოცანის საშუალებით მართვა, ამოცანის მიხედვით მართვა, ამოცანაზე ორიენტირებული მართვა, ამოცანა-ბრძანება, მისიის ბრძანება, თუმცა საბოლოოდ შეთანხმდნენ ტერმინზე „ამოცანით მართვა“, რადგან ყველა დოქტრინულ სახელმძღვანელოში ცდილობენ გამოიყენონ რაც შეიძლება მარტივი ფორმები, რომლებიც მაქსიმალურად ახლოს იქნება ორიგინალთან. ამოცანით მართვა კი სწორედ ამგვარი ტერმინოლოგიური შესიტყვებაა.

საინტერესოა, რა ტერმინებს იყენებენ სხვა ქვეყნები mission command-ის აღსანიშნავად.

როგორც ზემოთ იყო აღნიშნული, მართვის ამგვარ მიდგომას პირველად პრუსიელმა გენერლებმა მიმართეს. შესაბამისად, ამ ცნების, კონცეფციის თავდაპირველი სახელწოდება გვაქვს სწორედ გერმანულ ენაზე: Auftragstaktik. გარკვეული ჯგუფი მას უწოდებდა Normaltaktiker-ს. დღეს ბუნდესვერში (გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკის შეიარაღებული ძალები) მიიჩნევენ, რომ Auftragstaktik არასწორად გამოხატავს ცნებას. მის ნაცვლად ოფიციალურად გამოიყენება Führen mit Auftrag, რაც ნიშნავს „მისიით ხელმძღვანელობას“ («руководить миссией»).

ამ კონცეფციით ამერიკელები მალევე დაინტერესდნენ და დაიწყეს გამოყენება 1870 წლიდან, მას შემდეგ, რაც აშშ-ის არმიამ ევროპაში გაგზავნა გენერალი ფილიპ შერიდანი და ვიცე-პოლკოვნიკი ემორი უპტონი პრუსიული სამხედრო სისტემისა და სხვა საერთაშორისო სამხედრო სისტემების შესასწავლად. მათ, ისევე, როგორც სხვა ქვეყნების წარმომადგენლებს, ძლიერ გაუჭირდათ Auftragstaktik-ის არსის გაგება, რადგან ეს არ იყო უბრალოდ მართვის ფორმა. შესაბამისად, ტერმინის ზუსტი თარგმნა (mission type order) ზუსტად არ ასახავდა ცნებას, პირიქით, ამახინჯებდა. Auftragstaktik არ არის გარკვეული ფორმა, სტილი ბრძანების გაცემისა, არც ჩვეულებრივი შესიტყვება, არამედ ეს არის მართვის მთელი ფილოსოფია. Auftragstaktik პირველად ინგლისურად თარგმნა გერმანელმა ოფიცერმა (რომელიც მსახურობდა აშშ-ის ჯარში 1930-იან წლებში) კაპიტანმა ადოლფ ფონ შელმა, როგორც mission tactics. გერმანულ/პრუსიულ მართვის მეთოდში კარგად გასარკვევად გასათვალისწინებელი იყო ორი აუცილებელი პირობა: სისწრაფე, თუმცა არა ფიზიკური სისწრაფე, არამედ დროული მიხვედრილობა; და უფრო მნიშვნელოვანი - ოფიცერთა და ჯარისკაცთა სწორად შერჩევა, რომლებიც წარმატებით შეასრულებენ ბრძანებას.

საბოლოოდ, Auftragstaktik ინგლისურად გადმოიტანეს, როგორც mission command, რადგან უპირატესობა მიანიჭეს ზედმიწევნით თარგმანს, რაც ორგვარად არის შესაძლებელი: mission-type orders ან mission command. არჩევანი ამ უკანასკნელზე შეჩერდა. მართალია, არც ეს ასახავს ზუსტად შინაარსს, რადგან ამ ტერმინით აქცენტი კეთდება აშშ-ის ოპერატიული ბრძანების ამოცანის განაცხადზე, სინამდვილეში კი ფოკუსირება უნდა მოხდეს ოპერაციის კონცეფციასა და ერთობლივ/კოორდინირებულ ინსტრუქციებზე, რაც აუცილებლად აღსანიშნია, მაგრამ ყველაზე მეტად mission command გახდა მისაღები შესიტყვება. პრიორიტეტი არის ცნება, კონცეფცია, რომელშიც მთავარ როლს ცალკეული პირები არ ასრულებენ, არამედ ოფიცრები და სერჟანტები

სწავლობენ გზას, თუ როგორ ჩამოაყალიბონ და დაიცვან საერთო კულტურა, რომელიც გაცილებით მეტია, ვიდრე ამა თუ ამ ამოცანაში ინდივიდუალური ჯარისკაცების ჩართულობა. (Vandergriff 2018, XXII).

Auftragstaktik ქართულად სიტყვასიტყვით ითარგმნება, როგორც „მისიის ტაქტიკა“ ან „შეკვეთის ტაქტიკა“, თუმცა ქართულად გადმოთარგმნეს ინგლისური ტერმინი mission command, როგორც „ამოცანით მართვა“.

რუსულად აღნიშნული გერმანული ტერმინი სიტყვასიტყვით ითარგმნება, როგორც Команда миссии [22], ასევე тактика миссии, თუმცა რუსები უწოდებენ Тактика миссионерского типа-ს და აღნიშნავენ, რომ ამ ტერმინს აშშ-სა და დიდ ბრიტანეთში командование миссией ეწოდებაო. (hmong.ru).

ფრანგულადაც სიტყვასიტყვითაა ნათარგმნი: La tactique de type mission.

ამრიგად, ცხადად ჩანს, რომ შეუძლებელია თავდაპირველი ცნების აღმნიშვნელის ზედმიწევნით გადმოტანა სხვა ენაზე, რადგან ყველა ენა საკუთარი ქვეყნის, სახელმწიფოს იდენტობის, ცნობიერების ერთგვარი გამოხატულებაა, ქვეყნებს კი განსხვავებული იდენტობა აქვთ. ამიტომაც არის, რომ, მაგალითად, ამა თუ იმ ენაში არსებული იდიომატური გამოთქმები პირდაპირ არ ითარგმნება, გაუგებარია სხვისთვის. იგივე შეიძლება ითქვას ანდაზებზეც. შესაბამისად, Auftragstaktik არის სუფთა გერმანული/პრუსიული კონცეფციის გამოხატულება და სრულიად ახალი ტერმინის შექმნას სხვა ქვეყნებმა არჩიეს ორიგინალთან მაქსიმალურად მიახლოებულად ეთარგმნათ, თუმცა ყოველთვის აუცილებელია დაემატოს ახსნა, თუ რას გულისხმობს ეს მეთოდი, რა არის მისი არსი.

ტერმინოლოგიის გამართვის დონისძიებები

ზოგადად, ტერმინოლოგია არის მეცნიერების, ტექნიკისა თუ ხელოვნების რომელიმე დარგში ხმარებულ ტერმინთა ერთობლიობა. ტერმინოლოგიის შესახებ არ არის მეცნიერთა შორის საერთო აზრი. ცნობილი ქართველი ენათმეცნიერის როგნედა ღამბაშიძის 1986 წელს გამოცემულ ნაშრომში „ქართული სამეცნიერო ტერმინოლოგია და მისი შედგენის ძირითადი პრინციპები“ დეტალურად არის განხილული ტერმინოლოგიის შედგენისა და გადმოტანის პრინციპები და თავმოყრილია მეცნიერთა განსხვავებული მოსაზრებები ტერმინოლოგიასთან დაკავშირებით. თუკი ნაწილი თვლის, რომ ტერმინოლოგია შეიძლება იყოს ორგვარი: ა) სპეციალური ტერმინოლოგია, რომელსაც აქვს ხმარების თავისი სფერო და რომელსაც იცნობენ მხოლოდ სპეციალისტები, და ბ) ენის ყველა მატარებლისათვის ცნობილი საერთო სახმარებელი ტერმინოლოგია (ღამბაშიძე 1986, 58), მეორე ნაწილი ამას ეწინააღმდეგება და მიაჩნია, რომ ტერმინოლოგია უფრო ზოგად ხასიათს უნდა ატარებდეს. თავად რ. ღამბაშიძე „გაუფერულებულს“ უწოდებს ტერმინოლოგიის როლს იმ შემთხვევაში, როდესაც ტერმინი გამოიყენება, როგორც დამოუკიდებელი და გარკვეული სისტემის მქონე ერთეული და ის დაყვანილია სპეციალისტთა პრაქტიკულ, კონსტრუქციულ საქმიანობამდე (ღამბაშიძე 1986, 62). ანუ, ტერმინოლოგია ფასს კარგავს, თუ ის მხოლოდ ვიწრო სპეციალობის ფარგლებში გამოიყენება.

ტერმინოლოგიის შემუშავებისას მნიშვნელოვანია ტერმინის შესატყვისობის პრინციპი, ანუ რამდენად გამოხატავს ტერმინი ცნებას და მის რეალურ შინაარსს. ეს ტერმინი უნდა გადმოსცემდეს ცნების ძირითად შინაარსს, რომელიც არც ზედმეტად ზოგადი იქნება და არც ზედმეტად ვიწრო ან მეორეხარისხოვანი.

რ. ღამბაშიძის სტატიაში ასევე გამახვილებულია ყურადღება ტერმინის სიმოკლის პრინციპზე. ტერმინი მით უფრო ადვილად დამკვიდრდება, რაც უფრო მოკლე და ლაკონიური

იქნება. „ცნობილია, რომ პრაქტიკაში რომელიმე ტერმინის დანერგვას ძალიან უშლის ხელს გრძელი და წარმოსათქმელად მოუხერხებელი ტერმინების შემოღება. როგორც კი ამგვარი ტერმინი შედის ხმარებაში, მას დროთა განმავლობაში პრაქტიკული გამოყენებისას ამოკლებენ და, რაც სამწუხაროა, ეს ხდება უპირატესად ენობრივი თვალსაზრისით დაუმჯობესელი გზით“ (დამბაშიძე 1972, 22). ეს პრინციპი, შეიძლება ითქვას, ყველაზე მეტად სამხედრო ტერმინოლოგიის შემუშავებისას არის გათვალისწინებული, რაც ზემოთაც იყო აღნიშნული. „ამოცანით მართვა“ შეირჩა სწორედ ამ პრინციპით: ტერმინოლოგიური შესიტყვება ყოფილიყო მაქსიმალურად მოკლე და ყოვლისმომცველი.

მნიშვნელოვანია ასევე პოლისემიის საკითხები. ხშირად ერთი ტერმინი გამოხატავს ორ ან მეტ ცნებას, რაც ართულებს საკითხის გარკვევას და სხვადასხვაგვარი შეცდომის საფუძველი ხდება. აუცილებელია ტერმინის მონოსემიურობის დაცვა.

ხშირია სინონიმია და ერთ ცნებას გამოხატავს ორი ან ზოგჯერ სამი ტერმინი, რაც „შეუწყნარებელია ტერმინოლოგიურ მუშაობაში. მეცნიერული ენისათვის საჭიროა ამ სინონიმ-დუბლეტთა ფუნქციურ-სემანტიკური გამიჯვნა ან სულ გაუქმება, ე.ი. ორი დუბლეტისაგან ერთის არჩევა“ (დამბაშიძე 1972, 23).

რაც შეეხება წყაროებს ტერმინოლოგიის შექმნისას, გამოიყოფა სამი ძირითადი წყარო:

1. ქართული ენის ლექსიკური მარაგი - როგორც თანამედროვე სალიტერატურო ენა, ისე ძველი ქართული ენის ლექსიკა და თანამედროვე ქართულის დიალექტიკური ლექსიკა.
2. უცხო ენებიდან ნასესხები ლექსიკა - ეს ხდება იმ შემთხვევაში, როდესაც არ მოგვეპოვება ამა თუ იმ სიტყვის ზუსტი შესატყვისი.
3. საკუთარი ენის ფონდიდან ახალი სიტყვების შედგენა კომპოზიციის გზით.

ძირითადად ამ პრინციპებს უნდა დავეყრდნოთ ტერმინოლოგიური მუშაობისას, ამასთან, აუცილებელია კოორდინირებული მუშაობა დარგის სპეციალისტებთან, რათა თავიდან ავიცილოთ უხეში ენობრივი დარღვევები.

კვლევის შედეგი

კვლევამ ცხადყო, რომ კონკრეტულ დარგში ახალი ცნების სახელდება რთული პროცესია და მოითხოვს არა მარტო ამ დარგის წარმომადგენლების, არამედ ენათმეცნიერების ჩართულობას, რათა დაცული იყოს როგორც ცნების გაგება-აღქმის სისწორე, ასევე ენობრივი ნორმები. ამასთან, საჭიროა საერთაშორისო სტანდარტების გათვალისწინებაც. ტერმინოლოგიური მუშაობის ISO 704 სტანდარტის თანახმად, იდეალურია ისეთი ტერმინი, რომელიც არის გამჭვირვალე, მიზანშეწონილი, ენობრივად გამართული, ლინგვისტურად ეკონომიური და მშობლიურ ენობრივ ფონდზე დაფუძნებული. „ამოცანით მართვის“ შემთხვევაში, ვერ ვიტყვით, რომ არის გამჭვირვალე, რადგან საკითხის არმცოდნე ადამიანს აუცილებლად დასჭირდება დამატებითი განმარტება ცნების გასაღებად და აღსაქმელად, თუმცა შეუძლებელია ყველა ტერმინი იდეალური იყოს და აკმაყოფილებლდეს მოთხოვნებს. ზოგჯერ გვიწევს გარკვეულ კომპრომისზე წასვლა და შეგუება.

დასკვნა

ამოცანით მართვა მართვის ერთ-ერთი ფუნდამენტური და არახალი მეთოდია, რომელიც ახლა ინერგება თავდაცვის ძალებში. მასთან დაკავშირებული ლიტერატურის ცოდნა კი ყველა სამხედროს, განსაკუთრებით კი ოფიცრებს, მოეთხოვება. შესაბამისად, მნიშვნელოვანია, რომ ის საკვანძო ტერმინები, რომლებიც გამოყენებულია ამ ლიტერატურაში, საფუძვლიანად იყოს

შესწავლილი და გამოკვლეული. ამ მხრივ მნიშვნელოვანია კოორდინირებული მუშაობა სხვადასხვა უწყებებთან, რომლებიც მონაწილეობას მიიღებენ ენობრივი ხარვეზების აღმოფხვრასა და სალიტერატურო ენის დაცვაში.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. *ამოცანით მართვის სტრატეგია (2019-2021 წწ)*, 2019წ., საქართველოს თავდაცვის სამინისტრო, დოქტრინების განვითარების ცენტრი, სამეთაურო-სამტაბო კოლეჯი, თბილისი.
2. *ამოცანით მართვის შეფასების გეგმა*, 2019 წ., აშშ-ის სახმელეთ ჯარების დეპარტამენტის 2015 წელს გამოცემული მემორანდუმი საქართველოს თავდაცვის სამინისტრო, თავდაცვის ძალების წვრთნებისა და სამხედრო განათლების სარდლობა, დოქტრინების განვითარების ცენტრი.
3. *ამოცანით მართვა*, დოქტრინული პუბლიკაცია (დპ) 6-0, 2019 წ., საქართველოს თავდაცვის სამინისტრო, თავდაცვის ძალების წვრთნებისა და სამხედრო განათლების სარდლობა, დოქტრინების განვითარების ცენტრი, თბილისი.
4. *ამოცანით მართვის ფილოსოფია*, მხარდამჭერი დოქტრინული პუბლიკაცია (მდპ) 6-0, 2019წ., საქართველოს თავდაცვის სამინისტრო, თავდაცვის ძალების წვრთნებისა და სამხედრო განათლების სარდლობა, დოქტრინების განვითარების ცენტრი, თბილისი.
5. *სამხედრო განმარტებითი ლექსიკონი და გრაფიკული ნიშნები*, 2016წ., საველე სახელმძღვანელო 1-02, საქართველოს თავდაცვის სამინისტრო.
6. *სამხედრო ხელმძღვანელობა (ლიდერობა)*, 2015წ., საქ. შეიარ. ძალების გენერალური შტაბი, თბილისი.
7. *ქართული სამხედრო ენციკლოპედიური ლექსიკონი*, 2017წ., .რედ. ე. მეძმარიაშვილი, თბილისი.
8. ღამბაშიძე, რ., *ტერმინოლოგიური მუშაობა საქართველოში*, 1972წ., კრ. „ქართული სიტყვის კულტურის საკითხები“, წ. 1, თბ., გვ. 14-27.
9. ღამბაშიძე, რ. *ქართული სამეცნიერო ტერმინოლოგია და მისი შედგენის ძირითადი პრინციპები*, 1986წ., „მეცნიერება“, თბილისი.
10. ხოფერია, ნ., *ბიბლიის სამხედრო ენციკლოპედია*, 2011წ., შპს „საგამომცემლო სახლი ქართული ელიტა“, თბილისი.
11. ADRP 6-0 (Army Doctrine Reference Publication), Mission Command, 17 May 2012, Headquarters, Department of the Army, Washington, DC.
12. ADP 6-0 (Army Doctrine Reference Publication), Mission Command, 2012,
13. Donald E. Vandergriff, How the Germans Defined Auftragstaktik: What Mission Command is – AND – is Not, 06/21/2018, SMALL WARS JOURNAL. - <https://smallwarsjournal.com/jrnl/art/how-germans-defined-auftragstaktik-what-mission-command-and-not>
14. ISO 704 : 2009. Terminology Work – Principles and Methods.
15. Mission Command, 2012, White Paper.
16. U.S. Army Mission Command Assessment Plan FY 15-19, 2015, Department of The Army, Office of the Deputy Chief of Staff, G3/5/7, Pentagon.

17. დიდი ინგლისურ-ქართული ონლაინ-ლექსიკონი - <https://www.dictionary.ge>
18. ინგლისურ-ქართული სამხედრო ლექსიკონი - <https://www.mil.dict.ge>
19. თავისუფალი ენციკლოპედია - ვიკიპედია <https://ka.wikipedia.org>
20. საქართველოს თავდაცვის სამინისტრო - <https://mc.mod.gov.ge>
21. The Free Dictionary - Wiktionary - <https://en.wiktionary.org>.
22. <https://hmn.wiki/ru/Auftragstaktik>
23. https://wikicsu.ru/wiki/Mission_command
24. [https://hmong.ru/wiki/Mission-type tactics](https://hmong.ru/wiki/Mission-type_tactics)

DOI: <https://doi.org/10.61950/giu.1.2023.7352>

უცხოური ენების სწავლების ძირითადი ეტაპები ჩინეთში

ლეილა ბერიშვილი

პედაგოგიკის მეცნიერებათა დოქტორი

ასოცირებული პროფესორი

საქართველოს საერთაშორისო უნივერსიტეტი ჯიუს

თბილისი, სამღერეთის №5

+995 597579339

leila.berishvili @ giu.edu.ge

ზურაბ მუშკუდიანი

პროფესორი

საქართველოს საერთაშორისო უნივერსიტეტი ჯიუს

თბილისი, სამღერეთის №5

zurab.mushkudiani@giu.edu.ge

მარინა ოსტრიანსკა

მიწვეული ლექტორი

საქართველოს საერთაშორისო უნივერსიტეტი ჯიუს

თბილისი, სამღერეთის №5

+995577674323

marine.ostrianska@giu.edu.ge

თბილისი, საქართველო

აბსტრაქტი

მიუხედავად ჩინური ცივილიზაციის ხანგრძლივი ისტორიისა, ჩინეთში, ინგლისური ენის ფორმალური სწავლების სათავედ ინგლისურენოვანი მისიონერების მიერ დაარსებული სკოლები ითვლება და ჩვენც ამ მიდგომას უნდა დავეთანხმოთ. ჩინეთ-იაპონიის ომის (1894-1895 წწ.) შედეგად, მთავრობის წარმომადგენლებმა სულ უფრო დაიწყეს იმის გაცნობიერება, რომ დასავლური საზოგადოებიდან სწავლა და გამოცდილების გაზიარება, მჭიდრო კონტაქტები ერთადერთი გზა იყო განვითარებისა და თუნდაც, უცხოური აგრესიის წინააღმდეგ საბრძოლველად. ამგვარად წახალისდა ინგლისურენოვანი განათლება ამ მოთხოვნის დასაკმაყოფილებლად. 1903 წელს ინგლისური შეტანილ იქნა ეროვნული საშუალო სკოლის სასწავლო გეგმებში. ქვეყნის ისტორიაში იყო პერიოდები, როცა უცხოური ენის სწავლება განიხილებოდა ქვეყნის ეროვნული ინტერესების საწინააღმდეგოდ, თუმცა გონივრული პოლიტიკის შედეგად, ჩინეთმა სძლია ცალმხრივობას და დღეს ის გვევლინება ნოვატორად, რომელსაც საინტერესო მიდგომები აქვს ინგლისურის ენის, როგორც სასწავლო საგნის მიმართ.

საკვანძო სიტყვები: ჩინეთი, ენების სწავლება, ტესტების ტიპები, ELT ისტორია
მეთოდოლოგია: ლიტერატურის შესწავლა, მიმოხილვა და ანალიზი.

THE MAIN STAGES OF TEACHING FOREIGN LANGUAGES IN CHINA

Leila Berishvili

Doctor of Education, Associate Professor
Georgian International University GIU
Samgereti Str 5, Tbilisi 0101 Georgia
+995 597579339
leila.berishvili @ giu.edu.ge

Zurab Mushkudiani

Doctor of Business Administration
Professor
Georgian International University GIU
Samgereti Str 5, Tbilisi 0101 Georgia
+995 599 800 604
zurab.mushkudiani@giu.edu.ge

Marina Ostrianska

Invited lecturer
Georgian International University GIU
Samgereti Str 5, Tbilisi 0101 Georgia
+995577674323
mariana.ostrianska@giu.edu.ge

Abstract

Despite the long history of Chinese civilization, schools established by English-speaking missionaries are considered to be the origin of formal English language instruction in China, and we must agree with this approach. As a result of the Sino-Japanese War (1894-1895), government officials increasingly began to realize that learning from Western societies and sharing their experience, close contacts with them was the only way to develop and even to combat foreign aggression. English-language education was thus encouraged to meet the demand. In 1903, English was included in the national high school curriculum. There were periods in the nation's history when teaching a foreign language was considered against the country's national interests, but as a result of wise policies, China overcame unilateralism and today it appears as an innovator with novel approaches to English as an educational course .

Key words: China, teaching Languages , test types, ELT history
Methodology: literature study, review and analysis.

შესავალი

სულ უფრო ძლიერდება ჩვენი ქვეყნის საგანმანათლებლო, კულტურული თუ ეკონომიკური კავშირები ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკასთან, რაც საგანმანათლებლო სფეროში

ჩართულ უამრავ ადამიანს, მეცნიერს, მასწავლებელსა თუ სტუდენტს, უხსნის გზას ახალი შესაძლებლობებისკენ, აძლევს გამოცდილებების გაზიარების საუკეთესო საშუალებას და უადვილებს წვდომას ყველა სიახლეზე სპეციფიკურ აკადემიურ სივრცეში. გარკვეულწილად, ჩვენთვის უცხო არ არის ის გზა, რაც უცხოური ენების სწავლებამ გაიარა ჩინეთში, მთელი რიგი ისტორიული პარალელების გამო, იქნება ეს რესპუბლიკის პერიოდი, კომუნისტური მმართველობა, პოსტ-კომუნისტური, თანამედროვე პერიოდი და ა.შ.

ნაშრომში მიმოვიხილეთ ის ძირითადი ეტაპები, რომელიც ქვეყანამ გაიარა უცხოური ენების სწავლების კუთხით, და ასევე, დღევანდელი სისტემა, რომელიც სიახლეს გვთავაზობს ქართულ აკადემიას.

ძირითადი ნაწილი

1. სათავეებთან

მიუხედავად ჩინური ცივილიზაციის ხანგრძლივი ისტორიისა, ჩინეთში, ინგლისური ენის ფორმალური სწავლების სათავედ ინგლისურენოვანი მისიონერების მიერ დაარსებული სკოლები ითვლება და ჩვენც ამ მიდგომას უნდა დავეთანხმოთ. მისიონერებს მიაჩნდათ, რომ სწორედ უცხოური ენა შეასრულებდა მნიშვნელოვან როლს ჩინელების გაქრისტიანებაში (Gil, 2005: 81). თავდაპირველად, მისიონერებმა და მათი სკოლებმა მხოლოდ ჩინეთის სამხრეთ სანაპიროზე მდებარე გარკვეული არეალი მოიცვა, თუმცა, ოპიუმის პირველი ომის (1839წ.) შემდეგ სკოლები შიდა არეალებშიც გავრცელდა. რობერტის (Roberts 1999, 167-168) მიხედვით, ეს პოლიტიკურ გადაწყვეტილებებს მოჰყვა, კერძოდ, ცინის დინასტიის მთავრობის მიერ ხელმოწერილმა ხელშეკრულებებს, რომლებმაც უცხოელებს მიანიჭა რამდენიმე პრივილეგია, მათ შორის ექსტრატერიტორიულობა და მატერიკზე ცხოვრების უფლება. მიუხედავად ამისა, უცხო ენების სწავლება ჯერ კიდევ რჩებოდა არსებული 10 მისიის სკოლის მცირე მასშტაბის ფარგლებში (Ross 1993, 19). 1870-იან წლებში არსებობდა მხოლოდ 20 სკოლა, დაახლოებით 230 სტუდენტით (Bolton 2002, 189). 1856 წლის ოპიუმის მეორე ომის დროს, ვითარება ენების სწავლებასთან დაკავშირებით შეიცვალა. მეცნიერებმა და ოფიციალურმა პირებმა დაიწყეს როგორც უცხოური ენების, ასევე, დასავლური ტექნოლოგიების შესწავლის ხელისშეწყობა ორი დიდი მიზნით: ჩინეთის კულტურული მემკვიდრეობის შესანარჩუნებლად, და ქვეყნის ტექნოლოგიური და ეკონომიკური მდგომარეობის დასავლეთთან გასათანაბრებლად (Adamson 2004, 25).

ინგლისური ენა გარე სამყაროსთან კავშირების დამყარების იარაღადც განიხილებოდა (Adamson 2002; Ross 1992). ამან განაპირობა PekingTongwen Guan-ის (თარჯიმანთა კოლეჯის) დაარსება 1862 წელს, რომელიც მოგვიანებით პეკინის უნივერსიტეტის შემადგენლობაში შევიდა; ეს იყო უცხოური ენების პირველი სახელმწიფო სკოლა, თარჯიმანებისა და მთარგმნელების მომზადების სპეციალიზაციით (Hu 2002). ითვლება, რომ ამ კოლეჯის დაარსებით დაიწყო უცხო ენის ოფიციალური სწავლება ჩინეთში, რამაც არა მხოლოდ დიპლომატიური ურთიერთობების განვითარებას შეუწყო ხელი, არამედ მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანა უცხოური ნაწერების თარგმნაში, დასავლური სწავლების მეთოდებისა და მწიგნობრობის გავრცელებაში. მსგავსი სკოლები მოგვიანებით დაარსდა სხვა რაიონებში: შანხაიში, გუანჯოუსა და ფუჟოუში (Bolton 2002).

ჩინეთ-იაპონიის ომის (1894-1895 წწ.) შედეგად, მთავრობის წარმომადგენლებმა სულ უფრო დაიწყეს იმის გაცნობიერება, რომ დასავლური საზოგადოებიდან სწავლა ერთადერთი გზა იყო თუნდაც, უცხოური აგრესიის წინააღმდეგ საბრძოლველად. „ამგვარად წახალისდა

ინგლისურენოვანი განათლება ამ ყოველივეს დასაკმაყოფილებლად“ (Zhang, 2007: 62). 1903 წელს ინგლისური შეტანილ იქნა ეროვნული საშუალო სკოლის სასწავლო გეგმებში, (Cleverly 1985).

2.1. რესპუბლიკის პერიოდი

რესპუბლიკის პერიოდში, სტუდენტების უცხო ენების პრაქტიკული უნარებით აღჭურვისა და გარესამყაროსთან ურთიერთობის დახმარების მიზნით, გაცილებით მეტი სასწავლო საათი დაეთმო ქალაქურ სკოლებში უცხო ენის შესწავლას, ვიდრე 1912-დან 1923 წლამდე საშუალო სკოლის სასწავლო პროგრამის ნებისმიერ სხვა საგანს. ლიუსა და ვუს (Liu and Wu 2015, 27) მიხედვით, ყველა საფეხურის სკოლაში, უცხო ენები, განსაკუთრებით ინგლისური, იკავებდა მთლიანი სასწავლო საათების 15-20%-ს.

უცხოურმა ენებმა ასევე მიიპყრო იმდროინდელი ჩინური საზოგადოების სხვადასხვა ჯგუფის ყურადღებაც: პოლიტიკური აქტივისტების, რომლებიც უცხო ენებს ბრძოლისა და პიროვნული ტრანსფორმაციის ინსტრუმენტად თვლიდნენ, და ჩინეთის თანდათანობითი რეფორმის მომხრეებისაც, რომლებიც ინგლისური ენის შესწავლას ჩინეთის უფრო ფართო საგანმანათლებლო რეფორმების ნაწილად მიიჩნევდნენ. ამ პერიოდში ენის სწავლების არაერთი ინოვაცია დაინერგა და სწავლების მოდელი დასავლეთის ქვეყნების- ბრიტანეთისა და აშშ-ს მოდელზე აიგო (Wang, 1986), კერძოდ, მეტი ყურადღება გამახვილდა ისეთი უნარების ჩამოყალიბებაზე, როგორცაა მოსმენა და საუბარი.

ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის დაარსების (1912) შემდეგ, უცხოურმა ენამ, როგორც ძირითადმა საგანმა, ჯერ კიდევ შეინარჩუნა თავისი ადგილი სკოლაში. ურბანულ სკოლებში კიდევ უფრო გაიზარდა სასწავლო საათების რაოდენობა, თუმცა, ვითარება შეიცვალა 1920-იანი წლების ბოლოს, როცა, ინგლისური და იაპონური ენის სწავლება როგორც უცხოურ, ისე სახელმწიფოს მიერ დაფინანსებულ სკოლებში დაიგმო ჩინელი სტუდენტების დენაციონალიზაციისა თუ დამონების ბრალდებით (Ross 1992, 42). ამდენად, ინგლისური და სხვა უცხო ენების სწავლება/შესწავლა კრიტიკის ქარცეცხლში მოექცა, რადგან ის, თითქოსდა, აფერხებდა ჩინური ნაციონალიზმის გრძნობის განვითარებას (Gil 2005, 85), თუმცა, მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ, ჩინეთში უცხო ენების შესწავლა კვლავ გაიზარდა როგორც მისიის, ისე სახელმწიფო სკოლებში. ენების სწავლება გააძლიერეს სკოლებმა და უნივერსიტეტებმაც. ზოგიერთმა მათგანმა პროგრამებიც შექმნა L2- ის მასწავლებლების მომზადებისთვის (Ross 1993, 33-35).

2.1. კომუნისტურ ჩინეთში პირველ წლებში (1949-1965 წწ), ენების სწავლებამ გაიარა ორი ეტაპი (Wang (1986) Hu (2002):

1. 1949 წლიდან 1956 წლამდე, რომლის დროსაც მთელს ქვეყანაში წახალისდა რუსული ენის შესწავლა სტრატეგიულ სოციალისტურ პარტნიორთან პოლიტიკური, ეკონომიკური და სამხედრო ალიანსის შექმნის მიზნით. ამან დიდი ზიანი მიაყენა ინგლისური ენის სწავლებას (Wang 1986, 12 -154).

2. 1957 წლიდან 1965 წლამდე, ე.წ. „ინგლისური ენის რენესანსის პერიოდი“, როდესაც ჩინეთმა გაწყვიტა საბჭოთა კავშირთან ურთიერთობა და დაამყარა დიპლომატიური ურთიერთობები ბევრ სხვა ქვეყანასთან (Wang 1986, 154).

პირველ ეტაპზე, 1949 წელს ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის დაარსებიდან მალევე, ჩინეთმა განავითარა მეგობრული ურთიერთობა საბჭოთა კავშირთან, უპირველეს ყოვლისა, კომუნისტური ჩინეთის იზოლაციის დასავლური მცდელობების გამო (Hu 2002, 16). ჩინეთი დიდად იყო დამოკიდებული საბჭოთა ტექნოლოგიაზე ეროვნული სამშენებლო და ეკონომიკური რეაბილიტაციისთვის (Fairbank 1992, 236). განათლებაშიც ყოფილი საბჭოთა კავშირის გავლენა ჭარბობდა. ჩინეთმა ბევრი ისესხა საბჭოთა განათლების სისტემიდან, მათ შორის სახელმძღვანელოები, სწავლების ტექნიკა და გამოცდის მეთოდები. შედეგად, რუსულის

სწავლა გახდა მოდური და რუსული გახდა ყველაზე მნიშვნელოვანი უცხო ენა 1950-იან წლებში ჩინეთის სკოლებსა და უნივერსიტეტებში (Yang 2000, 10). ზევრ ინგლისურის მასწავლებელს მოუწია რუსულის სწავლა და სწავლება. უკვე ოცდაათობმეტი უნივერსიტეტი სთავაზობდა სამაგისტრო პროგრამებს რუსულ ენაზე (1949 წლამდე მხოლოდ ჩვიდმეტ უნივერსიტეტთან შედარებით). მთელ ქვეყანაში 1951 წლის ბოლოს, უკვე შვიდი რუსული ინსტიტუტი შეიქმნა (Fu 1986, 65). გადაიცემოდა რადიოგაკვეთილები და დაარსდა რუსული ენის საღამოს კურსები. 1952 წელს რუსული ენა შევიდა საშუალო და უმაღლესი განათლების სასწავლო პროგრამებში (Yao 1993, 74). რუსულის სწავლის პოპულარობისგან განსხვავებით, ინგლისური ენის სწავლა დაიგმო და აღიქმებოდა, როგორც სოციალური სტიგმა, იმპერიალიზმთან მისი ასოცირების გამო. მასწავლებლებსა და საშუალო სკოლების მოსწავლეებში იკლო ინტერესმა ინგლისური კლასების მიმართ. 1953 წელს, განათლების სამინისტრომ გადაწყვიტა, დაეხურა ინგლისური ენის განყოფილებები 8-დან 7 უნივერსიტეტში, რომლებიც სკოლის მასწავლებლებს ამზადებდა (Hu 2009, 164).

მომდევნო წელს, განათლების სამინისტროს გადაწყვეტილებით, უცხოური ენების სწავლება შეჩერდა უმცროს კლასებში, ხოლო რუსული ენის სწავლება გაძლიერდა უფროს საშუალო სკოლებში ინგლისური ენის ხარჯზე. მომდევნო ათწლეულების განმავლობაში, საშუალო სკოლის მოსწავლეების უმეტესობას ინგლისური ენის შესწავლის მცირე შესაძლებლობა ჰქონდა; ინგლისური ენის, როგორც სპეციალობის შესწავლის მსურველნიც კი ენას მხოლოდ უნივერსიტეტებში შესვლისას იწყებდნენ (Liu & Wu 2015).

ეს დამოკიდებულება 1950-იან წლების ბოლოს შეიცვალა. განათლების სამინისტრომ თანდათან გააცნობიერა, რომ ინგლისური და სხვა ევროპული ენების უარყოფა არ იყო გონივრული პოლიტიკა (Cheng & Wang 2012, 22). 1956 წელს განათლების სამინისტრომ გამოაცხადა ინგლისური ენის სწავლებისა და გაძლიერების შესახებ საშუალო სკოლებში. ინგლისური ენის სწავლება დაწყებით საფეხურზევე დაინერგა დიდ ქალაქებში (Boyle 2000, 15). გარდა ამისა, ინგლისურენოვან ქვეყნებთან გაუმჯობესებული ურთიერთობების გამო, ინგლისური ჩინეთში გახდა გადამწყვეტი ინსტრუმენტი გარე სამყაროსთან კომუნიკაციისა და ქვეყნის მოდერნიზაციისთვის (Cheng & Wang 2012, 22).

1964 წელს გამოქვეყნდა უცხოენოვანი განათლების შვიდწლიანი მიმართულებები, რომელმაც დაადგინა ინგლისური, როგორც პირველი უცხო ენა ჩინურ სასწავლო გეგმებში (Li, Zhang & Liu 1988). გარკვეულწილად, ექსპერიმენტების სახით შემოვიდა დასავლური ენის სწავლების მეთოდოლოგიები, კერძოდ, აუდიო-ლინგვური მეთოდი (Fu 1986). გაჩნდა ახალი სასწავლო მასალები, კვლავ აუდიოებისა და ლაპარაკის ინტენსიფიკაციის უპირატესობით (Boyle 2000, 15). ინგლისურმა, როგორც სასწავლო საგანმა, დაიბრუნა თავისი მნიშვნელობა ჩინეთში 1957 წლიდან 1965 წლამდე (Price 1971). თუმცა, ეს დიდხანს არ გაგრძელებულა კულტურული რევოლუციის დროს დრამატული პოლიტიკური ცვლილებების გამო.

2.2. ინგლისური ენის სწავლება კულტურული რევოლუციის დროს

კულტურული რევოლუციის პერიოდში (1966 - 1976 წწ), კვლავ შეფერხდა უცხოური ენების სწავლება. ყველაფერი უცხოური ექვსის ქვეშ დადგა და მათ ეწოდა "შხამიანი სარეველები". აიკრძალა უცხოური წიგნები, ფილმები და პროგრამები (Fu 1986; Yao 1993; Cortazzi & Jin 1996). ინგლისური, როგორც მტრის ენა, ამოღებულ იქნა საშუალო სკოლის სასწავლო გეგმებიდან. უცხო ენის მასწავლებლები ითვლებოდნენ „ბურჟუაზიის გავლენის მსხვერპლად“ (Yao, 1993: 74), და ყველას, ვისაც კი უცხოურ ენაზე საუბარი შეეძლო, ადანაშაულებდნენ უცხო ქვეყნების ჯაშუშობაში (Zhang, 2000: 54). ინგლისური, სხვა ენებთან ერთად, ფართოდ იქნა უარყოფილი როგორც სასკოლო სასწავლო გეგმაში, ასევე სოციალურ ცხოვრებაში (Cheng & Wang 2012, 22). 1970-იანი წლების დასაწყისში ინგლისური დაუბრუნდა სასკოლო სასწავლო გეგმას

დასავლეთთან განახლებული ურთიერთობის გამო, რომელიც გამოიწვია ჩინეთის მიერ გაეროში მისი იურიდიული ადგილის აღდგენამ 1971 წელს და პრეზიდენტ ნიქსონის ვიზიტმა მომდევნო წელს (Yang 2000, 11). თუმცა, ამ დროს ინგლისური კვლავ გამოიყენებოდა იარაღად პოლიტიკური დოგმატების განმტკიცებისათვის. (Fu 1986, 65; Yao 1993, 74). და უფრო ნაკლებად-ინგლისურენოვანი ქვეყნების კულტურების გაცნობით.

4.ახალი პოლიტიკა

კულტურული რევოლუციის დასრულებიდან მალევე, ჩინეთის ახალმა მთავრობამ, დენ სიაოპინის ხელმძღვანელობით, წამოიწყო ეროვნული მოდერნიზაციის პროგრამა და მხარი დაუჭირა OpenDoorpolicy-ის განხორციელებას 1978 წელს. უცხოენოვანი განათლება ჩინეთში კიდევ ერთხელ აღორძინდა მოდერნიზაციისკენ სწრაფვის კონტექსტით (Qi & Qi 2013; Hu, 2005). მას შემდეგ უცხოური ენების სწავლების მნიშვნელობა სტაბილურად იზრდება. 1978 წელს განათლების სამინისტრომ გამართა კონფერენცია უცხო ენების სწავლების შესახებ, რათა უზრუნველყოფილიყო ინგლისურის, როგორც წამმართველი საგნის ადგილი სასწავლო პროგრამებში, ჩინურ ენასა და მათემატიკასთან ერთად (Boyle 2009 15). ინგლისური ენის სწავლების (ELT) მთავარი მიზანი ამ პერიოდის განმავლობაში არის „ჩინელების ახალი თაობის მომზადება მეცნიერების შესასწავლად და დასავლეთის ტექნოლოგიური ცოდნის მისაღებად საჭირო ენობრივი უნარებისთვის“ (Hu 2002, 20). 1978 წელს, განათლების სამინისტრომ გამოსცა საცდელი სილაბუსი ELT-ის ახალი მოთხოვნების დასაკმაყოფილებლად. გამოიცა სახელმძღვანელოების ახალი ერთიანი ნაკრები ინგლისური ენის საშუალო კურსებისთვის, რომელიც მნიშვნელოვნად გადაიხედა 1982 წელს (Hu 2002, 20). გარდა ამისა, 1980-იანი წლების დასაწყისისთვის ინგლისურმა დაიბრუნა თავისი პოზიცია კოლეჯის მისაღები გამოცდებზე (Kang 1999). განათლების სამინისტრომ იგი სავალდებულო საგნად აქცია ჩინეთის კოლეჯის მისაღებ გამოცდებში 1984 წელს. ინგლისური ენა სავალდებულო გახდა ყველა სტუდენტისთვის უნივერსიტეტებში; ისინი ვერ მიიღებდნენ ბაკალავრის ხარისხს, თუ ვერ ჩააბარებდნენ ინგლისურის სტანდარტულ ეროვნულ ტესტებს. აყვავებულმა ეკონომიკამ და საერთაშორისო გაცვლის აღმავლობამ გამოიწვია ინგლისური ენის შესწავლის მზარდი ენთუზიაზმი მთელი ქვეყნის მასშტაბით. 1970-იანი წლების ბოლოს და 1980-იანი წლების დასაწყისში ინგლისური ენის სწავლების მრავალი პროგრამა შემოვიდა საზღვარგარეთიდან და გამოჩნდა სატელევიზიო არხებზე (მაგ., Follow me, FamilyAlbumUSA), გამოიცა უფრო მეტი ინგლისური სახელმძღვანელო, რომელსაც ხშირად ახლდა ვიდეო ან აუდიო ჩანაწერები (Yang 2000, 18). 1985 წელს დაიწყო ELT-ის ეროვნული რეფორმა (Hu, 2002). მას შემდეგ, ჩინეთში ინგლისური ენის სწავლების ხარისხის გასაუმჯობესებლად სხვადასხვა რეფორმა განხორციელდა.

ახალ ათასწლეულში ინგლისურს ჩინეთში ახალი როლი მიენიჭა: „ინგლისური საერთაშორისო სტატუსისთვის“, როგორც ამას ლამი (Lam 2002, 246-247) უწოდებს. ამიტომ, ჩინეთში გაძლიერდა მოთხოვნა ინგლისურის სწავლაზე. Jiang (2003, 6) აცხადებს, რომ „მთავრობები ხელს უწყობენ თავიანთ მოქალაქეებს ისწავლონ ინგლისური, მშობლები არწმუნებენ, თუნდაც აიძულებენ, შვილებს ილაპარაკონ და კოლეჯის სტუდენტები სწავლობენ ინგლისურს მათი სპეციალობის ხარჯზე“. ინგლისური ენის სწავლა მიმდინარეობს ადამიანის მთელი საგანმანათლებლო ცხოვრების განმავლობაში (Hao & Yin 2015), მიუხედავად იმისა, რომ საბავშვო ბაღში უცხოური ენა ოფიციალურად არ არის სავალდებულო (Hu 2002, 10), ამის სურვილი საზოგადოებაში მაინც ჩანს. ეგრეთ წოდებული „ორენოვანი საბავშვო ბაღები“, სადაც ბავშვებს შეუძლიათ ისწავლონ ინგლისური, არაერთი ახალგაზრდა ჩინელი მშობლის პირველი არჩევანია (Zhang 2003, 3). დაწყებითი სკოლა ჩვეულებრივ იწყება ექვსი წლის ასაკში და გრძელდება ექვსი წლის განმავლობაში. ELT ამ დონეზე ჩინეთის ყველა დაწყებით სკოლაში დაინერგა 2001 წლიდან.

კვლევის შედეგები

მოცემული საკითხის კვლევამ უნივერსიტეტის დონეზე, შემდეგი სურათი მოგვცა: ჩინეთის უნივერსიტეტებში, უცხოური ენების სწავლება იყოფა ორ ტიპად: ინგლისური, როგორც ძირითად საგანი, ხოლო მეორე- ინგლისური სხვა აკადემიური სფეროების სტუდენტებისთვის, ე.წ. “კოლეჯის ინგლისური”. ეს უკანასკნელი სავალდებულოა განათლების სამინისტროს რეგულაციების შესაბამისად, და მოიცავს კოლეჯის განათლების პირველ ორ წელს (300 მეცადინობა). ენის ორწლიანი სწავლის შემდეგ, ბაკალავრიატის სტუდენტებს მოეთხოვებათ გაიარონ სხვა კურსი, ინგლისური აკადემიური მიზნებისთვის (EAP), რომელიც გრძელდება კიდევ ერთი ან ორი წელი, და რომლის მიზანია, ინგლისური ენის სათანადო გამოყენება ინგლისურენოვან აკადემიურ კონტექსტში, მათ სპეციალიზაციასთან კავშირში. არსებობს ნაციონალური სტანდარტული ტესტი, ცნობილი, როგორც კოლეჯის ინგლისურის ტესტი (CET), რომელიც შექმნილია ჩინეთის განათლების სამინისტროს მიერ არაინგლისური სპეციალობის სტუდენტებისათვის (Syllabus for College English Test 2006):

აქაც ორი ტიპის ტესტთან გვაქვს საქმე: ერთია კოლეჯის ინგლისური ენის ტესტი (CET-4), რომელიც აფასებს ინგლისური ენის სავარაუდო დონეს მეორე კურსის სტუდენტების უმრავლესობისთვის არაინგლისური ენის სპეციალობით. მეორე არის კოლეჯის ინგლისური ტესტის დონე 6 (CET-6), რომელიც უფრო მოწინავე დონეა უნივერსიტეტის მესამე წლის ან უფრო მაღალი კურსისთვის. ეს ორი ტესტი არის ბაკალავრიატის ინგლისური ენის ცოდნის ორი ინდიკატორი და საზომი; როგორც წესი, არაინგლისელებს მოეთხოვებათ CET-4 და CET-6. უმეტეს უნივერსიტეტებში, CET-4 არის სავალდებულო და წინაპირობა ბაკალავრის ხარისხის მისაღებად. ხოლო ისინი, ვინც ჩააბარებენ CET-6-ს, შეიძლება გათავისუფლდნენ ინგლისური ენის კურსების გავლისგან მომდევნო საფეხურზე (Hu 2002, 15).

ამ დროისთვის, 1000-ზე მეტი უნივერსიტეტია ქვეყნის მასშტაბით, რომლებიც გათავაზობთ ინგლისურ საბაკალავრო პროგრამებს (Zhang 2021, 2). ინგლისურ ძირითად პროგრამებში ჩარიცხული სტუდენტები ძირითადად სპეციალდებიან ლინგვისტიკაში, ინგლისურ ლიტერატურაში, ხდებიან ინგლისურის მასწავლებლები ან ასრულებენ სხვა სამუშაოს, რაც ინგლისური ენის შესანიშნავ ცოდნას მოითხოვს (Sun & Sun 1989; Zhao & Campbell 1995). კოლეჯის ინგლისურისთვის შექმნილი სასწავლო გეგმის მსგავსად, ინგლისური ენის კურსები ძირითადი სტუდენტებისთვის, როგორც ეს ინგლისური ენის სწავლების სილაბუსშია დადგენილი, ასევე იყოფა ორ ეტაპად. პირველი ეტაპი არის საბაზისო ეტაპი, რომელიც მოიცავს პირველ ერთ ან ორ წელს და სადაც კურსები ძირითადად ენობრივ ცოდნაზეა დაფუძნებული და მიზნად ისახავს სტუდენტების რეცეპტული და პროდუქტიული ენობრივი უნარების განვითარებას, მათი გრამატიკისა და ლექსიკის მტკიცე ცოდნის ბაზით აღჭურვას.

მეორე ეტაპი არის უფრო წინ წასული ეტაპი, რომელიც იწყება ოთხწლიანი სწავლის მეორე ან მესამე კურსიდან. ამ ეტაპზე შემოთავაზებული კურსები უფრო აკადემიურ და დისციპლინაზეა ორიენტირებული: ლიტერატურა, ლინგვისტიკა და თარგმანთან დაკავშირებულ საგნები. სწავლების ხარისხის ეროვნული სტანდარტების მიხედვით, ინგლისური ენის ბაკალავრიატში ინგლისურმა მეიჯორებმა უნდა დაასრულონ მინიმუმ 2,400 საკლასო საათი სწავლის ოთხი წლის განმავლობაში. მათ საკუთარი ტესტი აქვთ- Test for English Majors (TEM), ორი დონით: TEM-4 და TEM-8, რომელთა მოთხოვნები გაცილებით მეტია CET-თან შედარებით. TEM-4 ყოველთვის ბარდება მეორე სასწავლო წლის გაზაფხულზე, ხოლო TEM-8 - დამამთავრებელ წელს. CET-ის მსგავსად, TEM განიხილება, როგორც ინსტრუმენტი სტუდენტების აკადემიური მოსწრებისა და ინგლისურის ცოდნის შესაფასებლად. მოსმენის, კითხვისა და წერის სექციების გარდა, TEM-8-ს აქვს სექცია სახელწოდებით ზოგადი ცოდნა

(General Knowledge), რომელიც იკვლევს სტუდენტების ცოდნას ინგლისურენოვან ქვეყნებში ლინგვისტიკისა და კულტურის შესახებ; უფრო მეტიც, არსებობს ასევე თარგმანის განყოფილება, რომელიც შედგება ორი დავალებისგან, ერთი ჩინური ტექსტის ინგლისურად თარგმნა და მეორე ინგლისური ტექსტის ჩინურად თარგმნა. CET-სა და TEM-ში საუბრის განყოფილება არჩევილია.

TEM-4 განიხილება ინგლისური ენის სამაგისტრო დამთავრების მოთხოვნად უნივერსიტეტების უმეტესობის მიერ.

საინტერესოა ისიც, რომ ჩინურ უნივერსიტეტებში უფრო მეტი ქალია, ვიდრე მამაკაცი EFL მასწავლებელი. ჩინეთის სხვადასხვა რეგიონიდან 1194 უნივერსიტეტის EFL მასწავლებლის გამოკითხვა აჩვენებს, რომ EFL 20 ქალი მასწავლებლების რაოდენობა უნივერსიტეტებში სამჯერ მეტი იყო, ვიდრე მამაკაცი EFL მასწავლებელი (Dai & Zhang 2004). აღიარებულია, რომ დოქტორის კვალიფიკაციის ფლობა წინაპირობაა მასწავლებლის თანამდებობაზე მუშაობისთვის ჩინეთის ბევრ უნივერსიტეტში (პეკინისა და შანხაის უნივერსიტეტები). ინგლისური ენის მასწავლებლების ორივე ჯგუფი ოთხი რანგის აკადემიურ სისტემას ექვემდებარება: კერძოდ, ასისტენტ-ლექტორი, ლექტორი, ასოცირებული პროფესორი და პროფესორი .

ცინის დინასტია	ინგლისური ენის სწავლების დასაწყისი, მისიონერული სკოლები
რესპუბლიკის პერიოდი	ინგლისური ენის სწავლების გაძლიერება
კომუნისტური ჩინეთის პირველი წლები	1. რუსული ენის გაძლიერება (1948-56წწ) 2. ინგლისური ენის გაძლიერება (1957-1965)
კულტურული რევოლუციის პერიოდი	1. ინგლისური ენის სეფერხება(1966-76 წწ) 2. ინგლისური ენის სწავლების აღორძინება(1971-1990)
XX საუკუნის დასასრული	ინგლისური ენის სწავლების გაძლიერება
2000-იანი წლები	ინგლისური ენის სწავლების გაძლიერება საერთაშორისო სტატუსისათვის

ცხრილი1. ჩინეთში ინგლისური ენის სწავლების ეტაპებად დაყოფა

დასკვნა

ქართველი პროფესორ-მასწავლებლებისთვის უადრესად მნიშვნელოვანია ის დიდი გამოცდილება, რომელიც ჩინეთშია აკუმულირებული უცხოური ენების და, კერძოდ, ინგლისური ენის სწავლების თვალსაზრისით, იქნება ეს, უპირველეს ყოვლისა, სასწავლო პროგრამები, სახელმძღვანელოები, დამატებითი რესურსები თუ სწავლების მეთოდები.

განსაკუთრებულ ყურადღებას იქცევს ტესტირების ის საინტერესო პრაქტიკა, რაც, ჩვენის აზრით, აუცილებლად შესასწავლია და გასაზიარებელი. რა თქმა უნდა, როგორც ყველა სიახლე, პირველ ეტაპზე ისიც გამოიწვევს აზრთა სხვადასხვაობას, მაგრამ, სწავლების მოთხოვნების უნიფიცირებისათვის, რეგულაციისა და სტანდარტის ამღლებისთვის ეს იქნება კიდევ ერთი, მეტად საჭირო მასტიმულირებელი მექანიზმი. კერძოდ, ვგულისხმობთ ენის ორი დონის ტესტს, ორი მიმართულებით-სპეციალურ და არასპეციალურ ინგლისურენოვან თუ არაინგლისურენოვან მიმართულებებზე.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. Adamson, B. 2002. Barbarian as a foreign language: English in China's Schools. *World Englishes*, 21(2), 231-243.
2. Adamson, R. 2004. *China's English: A history of English in Chinese education*. Hong Kong: Hong Kong
3. Bolton, K. 2002. Chinese Englishes: From Canton jargon to global English. *World Englishes*, 21(2), 181-199.
4. Cheng, A., & Wang, Q. 2012. English language teaching in higher education in China: A Historical and social overview. In J. Ruan & C. B. Leung (Eds.), *Perspectives on teaching and learning English literacy in China* (pp. 19-33). Amsterdam: Springer International.
5. Cleverley, J. 1985. *The schooling of China: Tradition and modernity in Chinese education*. Sydney, Australia: George Allen & Unwin
6. Cortazzi, M., & Jin, L. X. 1996. Cultures of learning: Language classrooms in China. In H. Coleman (Ed.), *Society and the language classroom* (pp. 169-206). Cambridge: Cambridge University Press (Fairbank , 1992: 236
7. Dai, W. 2001. The construction of the streamline ELT system in China. *Foreign Language Teaching and Research*, (33)5, 322- 327.
8. Fu, K. 1986. *Zhongguo waiyu jiaoyu shi*. [The history of foreign language education in China.] Shanghai: Shanghai Foreign Language Education Press (Hao & Yin, 2015),
9. Hu, G. 2005. English language education in China: policies, progress, and problems. *Language Policy*, 4(1), 5-24.
10. Kang, J. 1999. English everywhere in China. *English Today*, 15(2), 46-48
11. Lam, A. 2002. English in education in China: policy changes and learners experiences. *World Englishes*, 21(2)
12. Liu, D., & Wu, Z. 2015. *English language education in China: Past and present*. Beijing: People's Education Press.
13. Li, L., Zhang, R., & Liu, L. 1988. *Zhongguo yingyu jiaoxue shi*. [A history of English language teaching in China.] Shanghai, Shanghai Foreign Language Education Press.
14. Price, R. 1971. English teaching in China: changes in teaching methods from 1960-66. *English Language Teaching Journal*, 26(1)
15. Qi, X., & Qi, R. 2013. Foreign language education. In Q. Zha (Ed.), *Education in China: Educational history, models, and initiatives* (pp. 249-257). UK: Berkshire Publi
16. Roberts, J. A. G. 1999. *A history of China*. Houndmills: Macmillian Press Ltd.
17. Ross, H. A. 1993. *China learns English: Language teaching and social changes in People's Republic*. New Haven, CT: Yale University Press.

18. Ross, J. A. 1998. The antecedents and consequences of teacher efficacy. In J. Brophy (Ed.), *Advances in research on teaching* (pp. 49-74). Greenwich, CT: JAI Press
19. Sun, G., & Sun, Y. 1989. English teaching in China. *TESOL Newsletter*, 23(6), 15, 24-25,
20. Syllabus for college English test. 2006. Shanghai: Shanghai Language
21. Wang, K. 1986. Teaching English as a foreign language in China. *TESL Canada* (Yang, 2000: 10).
22. Yao, X. 1993. Foreign languages in Chinese higher education. *Language Learning*
23. Zhang, A. 2000. Language switches among Chinese/English bilinguals. *English Today*, 16(1), 53-56.
24. Zhang, M. 2007. Impact of English on Chinese mainland: From historical, educational and political dimensions. *US-China Education Review*, 4(5), 61-66. Zhang, 2000: 54).
25. Zhao, Y., & Campbell, K. P. 1995. English in China. *World Englishes*, 14.

ავტორები

ზოია ადამია - ფილოლოგიის დოქტორი, აფილირებული პროფესორი საქართველოს საერთაშორისო უნივერსიტეტი ჯიუ

ლეილა ბერიშვილი - პედაგოგიკის მეცნიერებათა დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი, საქართველოს საერთაშორისო უნივერსიტეტი ჯიუ

ნინო ბოჭორიშვილი - სამართლის დოქტორი, აფილირებული პროფესორი. საქართველოს საერთაშორისო უნივერსიტეტი ჯიუ

ინგა გელაშვილი - აფილირებული ასოცირებული პროფესორი, საქართველოს საერთაშორისო უნივერსიტეტი ჯიუ

მარიამ დარბაიძე - ბიოლოგიის დოქტორი, პროფესორი, საქართველოს საერთაშორისო უნივერსიტეტი ჯიუ

დავით დოლიძე - მასობრივი კომუნიკაციის სადოქტორო პროგრამის დოქტორანტი, კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტი

თათია დოლიძე - სამართლის დოქტორი, აფილირებული პროფესორი, საქართველოს საერთაშორისო უნივერსიტეტი ჯიუ

შიცპოუ ვანგი - პეკინის უნივერსიტეტის სამართლის სკოლის პროფესორი

ხათუნა თაბაგარი - ეკონომიკის დოქტორი, ასისტენტ პროფესორი, საქართველოს საერთაშორისო უნივერსიტეტი ჯიუ

გივი ლობჯანიძე - სამართლის დოქტორი, აფილირებული პროფესორი, საქართველოს საერთაშორისო უნივერსიტეტი ჯიუ

გვანცა მღვდელაძე - ჰუმანიტარული ფაკულტეტი, თეორიული და გამოყენებითი ენათმეცნიერება, დოქტორანტი, ივ. ჯავახიშვილის სახ.თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ზურაბ მუშუდიაძე - ბიზნესის ადმინისტრირების დოქტორი, აფილირებული პროფესორი საქართველოს საერთაშორისო უნივერსიტეტი ჯიუ

მარინა ოსტრიანსკა - მოწვეული ლექტორი, საქართველოს საერთაშორისო უნივერსიტეტი ჯიუ

დავით ყუყუნიაშვილი - მართვის სისტემების ავტომატიზაციის და ტესტ ინჟინერინგის დოქტორი, საქართველოს საერთაშორისო უნივერსიტეტი ჯიუ

ლიკა საჯაია - სამართლის დოქტორი, აფილირებული პროფესორი, საქართველოს საერთაშორისო უნივერსიტეტი ჯიუ

შენგელი ფიცხელაური - სამართლის დოქტორი, აფილირებული პროფესორი, საქართველოს საერთაშორისო უნივერსიტეტი ჯიუ

ანა ჩაგელიშვილი - ბიზნესის ადმინისტრირების დოქტორი, მოწვეული ლექტორი, საქართველოს საერთაშორისო უნივერსიტეტი ჯიუ

AUTHORS

Zoia Adamia - Doctor of Philology, Affiliated Professor, Georgian International University GIU

Leila Berishvili - Doctor of Education, Associate Professor, Georgian International University GIU

Nino Bochorishvili - PhD law, Affiliated Professor, Georgian International University GIU

Inga Gelashvili - Affiliated Associate Professor, Georgian International University GIU

Mariam Darbaidze - Doctor of Biology, Professor, Georgian International University GIU

Davit Dolidze PhD Candidate of Mass Communication, Caucasus International University

Tatia Dolidze - PhD law, Affiliated Professor, Georgian International University GIU

Shizhou Wang - Professor of PekingUniversity School of law

Khatuna Tabagari - Doctor of Economics, Affiliated Assistant Professor, Georgian International University GIU

Givi Lobzhanidze - PhD law, Affiliated Professor, Georgian International University GIU

Gvantsa Mghvdeladze - Doctoral Student, Faculty of Humanities. Theoretical and Applied Linguistics, Iv. Javakhishvili Tbilisi State University

Zurab Mushkudiani - Doctor of Business Administration, Affiliated Professor, Georgian International University GIU

Maryna Ostrianska Visiting lecturer, Georgian International University GIU

Davit Zhuzhniashvili - Management systems Doctor of automation and test engineering, Invited lecturer, Georgian International University GIU

Lika Sajaia - PhD law, Professor, Georgian International University GIU

Shengeli Fitskhelauri - PhD law, Affiliated Professor, Georgian International University GIU

Ana Chagelishvili - Doctor of Business Administration, Invited lecturer, Georgian International University GIU

ფასი სახელმეკრულებო

გამომცემლობა „უნივერსალი“

Tbilisi, 0186, a. politkovskaias #4. : 5(99) 33 52 02, 5(99) 17 22 30

E-mail: universal505@ymail.com; gamomcemlobauniversali@gmail.com